

1

2

3

4

5

Arbeidsprogram

6

Sosialistisk Venstreparti

7

2013 - 2017

8

9

Forslag fra arbeidsprogramkomiteen

10

11

12 Innhold

- 13 **Kapittel 1:** Innledning - Stort nok til å drømme om, konkret nok til å tro på
- 14 **Kapittel 2:** Økonomi
- 15 **Kapittel 3:** Miljø
- 16 **Kapittel 4:** Et arbeidsliv for alle
- 17 **Kapittel 5:** Ny og bærekraftig næringsutvikling
- 18 **Kapittel 6:** Kunnskap
- 19 **Kapittel 7:** Høyere utdanning og forskning
- 20 **Kapittel 8:** Digitalisering
- 21 **Kapittel 9:** Velferd
- 22 **Kapittel 10:** Helse
- 23 **Kapittel 11:** Demokrati og folkestyre
- 24 **Kapittel 12:** Likestilling, feminisme og valgfrihet
- 25 **Kapittel 13:** Mangfold og integrering
- 26 **Kapittel 14:** Kultur og idrett
- 27 **Kapittel 15:** Justispolitikk og samfunnssikkerhet
- 28 **Kapittel 16:** Internasjonal rettferdighet
- 29 **Kapittel 17:** Innvandring og asyl

30 Kapittel 1: Stort nok til å drømme om, konkret nok til å tro på

31 - Tre nasjonale reformer, tre internasjonale kampsaker

32

33 SV er et sosialistisk parti som vil skape et rettferdig og miljøvennlig samfunn. I dette programmet viser vi
34 hva SV mener det er viktigst å forandre og bevare i den kommende stortingsperioden. Programmet
35 skrives i en dramatisk og avgjørende tid i Europa og verden.

36 Finanskrisen og eurokrisen viser hvor viktig det er å bevare et samfunn med små forskjeller, og å sikre
37 politiske styring over finansmarkedene. Dagens rå kapitalisme bidrar til større utrygghet for alle. SV vil
38 holde Norge utenfor EU og euroen, forsvare det trygge arbeidslivet og motvirke arbeidsløshet ved å
39 investere i utdanning og arbeid. SV vil føre en politikk som hindrer nye kriser i framtida. Penger skal
40 investeres i arbeidsplasser og produksjon, ikke spekulasjon.

41 Den økonomiske krisen, sosial ulikhet og finansøkonomiens dominerende rolle, er den ene av vår tids
42 store utfordringer. De menneskeskapt klimaendringene og tapet av naturmangfold, er den andre.
43 Klimaendringene vil kunne påføre både mennesker og samfunn store skader, og de vil forsterke den
44 urettferdige fordelingen mellom verdens fattige og rike. Dette vil SV stoppe. Klimagassutslippene må
45 ned nasjonalt og internasjonalt. Mangfoldet i naturen er livsgrunlaget vårt, og naturen har verdi i seg
46 selv. SV vil ta vare på naturmangfoldet.

47 SV vil føre en solidarisk miljøpolitikk. Et rikt land som Norge må ta lederskap. Vi må vise at det er
48 mulig å tilby gode levekår for egne innbyggere uten å ødelegge livsgrunlaget til kommende
49 generasjoner. Det haster med å snu utviklingen, og SV ser mulighetene som ligger i en slik snuoperasjon.
50 Kutt i utslipp av klimagasser nasjonalt kan gi ny næringsutvikling, mer konkurransedyktige arbeidsplasser
51 og bedre løsninger i hverdagen til folk flest: Raskere kommunikasjon, friskere luft, bedre
52 trafiksikkerhet og mindre kø. SV vil ha en grønn transportomlegging i Norge.

53 Mer rettferdig fordeling av ressurser, goder og byrder må til for å løse miljø- og fattigdomsproblemene.
54 Små økonomiske forskjeller gir økt trygghet og frihet, for individet så vel som for samfunnet. Motsatt
55 fører store klasseskiller til økte helseproblemer, økt kriminalitet og kortere levealder. En ambisiøs
56 politikk for omfordeling er derfor både riktig og rettferdig.

57 Den beste investeringen et samfunn kan gjøre, er å sikre at barn får en trygg og god oppvekst. Vi vet at
58 en god barndom varer hele livet, til og med i generasjoner. Hvis vi setter inn ressursene tidlig i et barns
59 liv, er sjansene størst for at det får et godt liv i voksen alder. Derfor vil SV videreføre og forsterke
60 satsingen på barnehagene og den offentlige felle skolen, som er de viktigste offentlige arenaene for barns
61 velferd og utvikling. Vi vil legge til rette for at alle barn lærer å lese, skrive og regne, at de får et godt
62 læringsmiljø og at de fullfører videregående skole. Lærerne må ha nok tid og god nok kompetanse til at
63 de kan tilpasse opplæringen til hvert enkelt barn.

64 Derfor vil SV gjennomføre en milliard satsing på et lærerløft i grunnskolen. Vi vil sikre et godt
65 læringsmiljø for elevene gjennom aktiv bekjemping av mobbing og utestengelse. SV vil satse på
66 læringsstøttende tiltak som leksehjelp, daglig fysisk aktivitet og sunt kosthold. Når flere barn og unge får
67 brukt sitt potensial og sine ressurser, bidrar det til vekst og utvikling for alle.

68 **Jo større innflytelse SV får over politikken, jo tydeligere vil politikken preges av disse verdiene:**

- 69 • En ambisiøs, innovativ og solidarisk miljøpolitikk.
- 70 • Rettferdig fordeling mellom mennesker, land og generasjoner.
- 71 • Trygge oppvekstvilkår for alle barn.

72 • Likestilling og likeverd, fellesskap og folkestyre.

73 **SV foreslår på bakgrunn av dette tre nasjonale reformer, som vi vil gjennomføre eller være godt i gang**
74 **med i løpet av stortingsperioden 2013-2017. Disse tre reformene prioriterer SV høyest i kommende**
75 **stortingsperiode:**

76 • **Gjennomføre en grønn transportomlegging**

77 En stor andel av Norges klimagassutslipp kommer fra transport. I tillegg krever
78 befolkningsutviklingen, særlig i de store byområdene, at vi prioriterer kollektive løsninger.
79 Alternativet er mer kø og kaos. SV vil omprioritere samfunnets ressurser fra motorveier som skaper
80 mer trafikk og forurensning, til jernbane og kollektivtransport. Vi vil bygge et nytt miljøvennlig
81 jernbanenett i to etapper de neste 20 åra: først nye dobbeltspor rundt våre største byer, deretter nye
82 linjer mellom landsdelene. Vi vil doble statens tilskudd for å sikre et godt kollektivtilbud, særlig i
83 områder der folk bor tett. Og vi vil gjennomføre en rettferdig omlegging av bilavgiftene mellom by
84 og land. Det skal koste mindre å kjøre bil der alternativene mangler.

85 • **Ta tilbake styringen over boligmarkedet - alle skal ha et hjem**

86 Å skaffe nok boliger til alle er et politisk ansvar. Markedet klarer ikke å sikre en rask nok
87 boligbygging til priser som folk flest har råd til. Vi kan ikke la markedet styre et så avgjørende
88 område for enkeltmennesker og familiers velferd. Boligspekulanter og kommersielle aktører må
89 bremses og styres. Det er behov for en nasjonal boligplan med virkemidler som bidrar til trygghet
90 for folk flest og gir ungdom mulighet til å klare seg selv. En nasjonal boligplan må åpne for statlig
91 planregulering i pressområder, samt pålegg om regionalt plansamarbeid for å sikre rask og helhetlig
92 regulering av tomter. Planen skal omfatte bygging av minst 2000 studentboliger årlig og bygging av
93 ikke-kommersielle leieboliger.

94 • **Ny skoledag: Et løft for læring og lærere i grunnskolen**

95 Tidlig innsats gir størst resultater, også for økt gjennomføring og for å hindre frafall i videregående
96 skole. Grunnskolen må nå få et læringsløft gjennom en fireårig satsing på lærerne og på
97 læringsstøttende tiltak. Vi vil legge til rette for en mer praktisk og variert skoledag, der alle barn får
98 tilpasset opplæring. Vi vil at lærerne skal ha mer tid til hver elev og vi vil heve lærernes kompetanse.
99 SV vil derfor bygge ut lærerutdanningen til et femårig masterstudium, samt bedre vilkårene for
100 lærernes etter- og videreutdanning. Læringsstøttende tiltak i form av leksehjelp, daglig fysisk aktivitet
101 og sunt kosthold skal hjelpe elevene til å lære mer, og gjøre det enklere for lærerne å være lærere.
102 For å fange opp og verne om elever som sliter, må det ansettes flere helsesøstre. SV vil skjerpe
103 innsatsen mot mobbing og for inkludering, skolen må ta elevenes arbeidsmiljø på alvor.

104

105 **Tre internasjonale kampsaker**

106 Det er behov for land som går mot strømmen. Norge er et lite land i verden, vi er avhengige av andre.
107 Samtidig har vi mulighet til å ta lederskap på viktige områder internasjonalt, fordi vi ikke har bundet oss
108 til EU gjennom medlemskap. Flere og flere ser til Norge og interesserer seg for den norske modellen.
109 Vår skattepolitikk vekker internasjonal interesse, og vi ses på som et land som tar menneskerettighetene
110 på alvor. På den andre siden ser vi flere utviklingstrekk som bekymrer. EØS-avtalen fremmer en
111 politikk på arbeidslivsområdet som gjør det vanskelig, kanskje umulig, å opprettholde den norske
112 modellen på sikt. Asylpolitikken baserer seg ikke på FNs høykommissærs anbefalinger på viktige felt, og
113 Norge har inntatt en mer avventende holdning til implementering av nye menneskerettigheter enn hva
114 SV ønsker. Finanskrisen, skatteparadis, globalisering og markedsliberalistiske løsninger skaper
115 sammen et sterkt behov for økt politisk samarbeid med et sosialt utgangspunkt. Store deler av verden
116 preges i dag av høy arbeidsløshet. Klasseskillene øker, og med dem øker også mistilliten mellom folk,
117 land og nasjoner.

118 SV mener at Norge aktivt må forsvare sin selvråderett til å gå motsatt vei. Vi må forsvare den norske
119 modellen og bekjempe klasseskiller nasjonalt og internasjonalt. Vi må bruke vår selvstendige stemme i
120 internasjonale fora til å fremme nedrustning, miljø og sosial rettferdighet. Norge må arbeide for at
121 finanssektoren de kommende åra underlegges større grad av kontroll. Finansielle virkemidler må tas i
122 bruk for å forebygge nye kriser, til å skaffe penger til store felles oppgaver, og til å vri investeringene fra
123 spekulasjon til produksjon.

124 SVs viktigste internasjonale kampsaker den kommende perioden er derfor:

- 125 • **Stå opp for faglige rettigheter og forsvare den norske modellen mot EUs høyrepolitikk**
126 SV vil arbeide for at arbeidstakernes rettigheter blir styrket internasjonalt. Redusert oppslutning om
127 fagbevegelsen har gått hånd i hånd med økte forskjeller i svært mange land. SV mener at
128 utviklingspolitikken må bidra til å styrke faglige rettigheter og minske forskjellene mellom folk. I
129 Norge står det viktigste slaget om EØS-avtalen skal kunne overprøve norske tariffavtaler og
130 arbeidsmiljøloven. SV vil jobbe for å erstatte EØS-avtalen med en handelsavtale med EU.
131 Avgjørelser om norske arbeidsforhold må være et nasjonalt spørsmål. SV sier ja til et inkluderende
132 og trygt arbeidsliv med en sterk fagbevegelse. Vi vil ha mindre innleie av arbeidskraft, ikke mer. Vi
133 vil ha flere hele og faste stillinger, ikke færre. SV mener det er et viktig prinsipp at alle arbeidstakere
134 i Norge skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår. EU presser på for økt bruk av midlertidige stillinger
135 og innleie av arbeidskraft. Dette vil føre til økte forskjeller og mer sosial dumping. SV vil føre en
136 aktiv politikk opp mot EU for å hindre at den norske modellen settes under press, og vi vil si nei til
137 direktiver som truer rettigheter arbeidere i norsk arbeidsliv har kjempet for.
- 138 • **Ta styring over finansmarkedene og kjempe mot skatteparadis**
139 Finansmarkedene er i dag underregulert, og spekulanter setter både nasjoners og enkeltmenneskers
140 trygghet og frihet i fare. SV vil vri investeringene fra spekulasjon til produksjon, og sikre at
141 finanssektoren blir beskattet minst på linje med andre sektorer. Det er et stort behov for
142 inntektskilder som gjør det internasjonale samfunnet i stand til å gjennomføre viktige miljø- og
143 fordelingstiltak. En internasjonal skatt på finanstransaksjoner vil kunne bli avgjørende for kampen
144 om en sosialt rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Tilsvarende er det nødvendig å få slutt på
145 at enkeltpersoner og selskaper unndrar fellesskapets midler fra beskatning ved å gjemme seg i
146 skatteparadis. Slike skatteunndragelser fra u-land tilsvarer mange ganger summene som i dag gis i
147 bistand til de samme landene. Skatteparadisene bidrar dessuten til å kamuflere alvorlig kriminalitet,
148 som for eksempel menneskehandel, narkotikasmugling, ulovlig våpenhandel og, i verste fall, terror.
149 SV vil derfor jobbe for land-for-land-rapportering, der selskaper må være åpne om blant annet
150 beskatning.
- 151 • **Styrke FN – for fred og menneskerettigheter**
152 SV vil at Norge skal føre en selvstendig internasjonal politikk for solidaritet, samarbeid,
153 menneskerettigheter og fred. Norges utenrikspolitikk skal være uavhengig av stormaktsinteresser og
154 vår sikkerhet skal baseres på folkeretten, samarbeid i FN og Nordisk forsvarssamarbeid. SV vil
155 erstatte medlemskapet i NATO med en nordisk forsvarsallianse og vil ikke delta i offensiv krigføring
156 i NATO-regi. Norge må i stedet arbeide for å styrke FNs fredsbevarende rolle. Videre vil SV
157 arbeide for en rettferdig, rettsikker og solidarisk asylpolitikk, som følger FNs høykommissær for
158 flyktninger sine anbefalinger. SV vil avskaffe ordningen med midlertidig opphold for enslige,
159 mindreårige asylsøkere.

160 Tre nasjonale reformer, tre internasjonale kampsaker. Vil du vite mer om SV sin politikk for den
161 kommende stortingsperioden? Les videre! Vil du være med på å diskutere og påvirke programmet,
162 meld deg inn i partiet! Bli med i kampen mot klimaendringer og miljøødeleggelser, for rettferdig
163 fordeling og internasjonal solidaritet.

164 Kapittel 2: Økonomi

---

165 Den økonomiske politikken er det viktigste redskapet i arbeidet for et grønt og rettferdig samfunn. SV
166 vil føre en økonomisk politikk som gir grunnlag for arbeid for alle, lave utslipp, mindre forskjeller og
167 gode velferdstjenester til alle innbyggere. Politisk styring med den økonomiske utviklingen er avgjørende
168 for å sørge for spredning av samfunnets samlede makt og ressurser.

169 SV vil gjennom vår økonomiske politikk legge grunnlaget for en utvikling tuftet på miljø og rettferdighet.
170 Det er et svært viktig mål for SV at de økonomiske og sosiale forskjellene mellom innbyggerne i Norge
171 skal være små. Slik styrker vi tilliten mellom folk og legger grunnlaget for et helsefremmende og
172 konkurransedyktig Norge. SVs økonomiske politikk er en politikk for arbeid til alle og utjamning av
173 klasseskiller.

174 SVs økonomiske politikk er en politikk for lave klimagassutslipp, innovasjon og fornyelse. Norsk
175 økonomi preges i dag av alt for høye investeringer i oljesektoren, noe som fører til at fastlandsindustrien
176 kan bli presset ut. I tillegg øker de høye investeringene risikoen for alvorlige utslipp i sårbare
177 havområder og bidrar til høyere klimagassutslipp. SV mener fastlandsindustrien må sikres gode
178 rammebetingelser, samtidig som vi reduserer oljeinvesteringene. SV vil satse på forskning, innovasjon og
179 fornyelse og styre Norge i retning av lavutslippssamfunnet.

180 Den økonomiske krisen har vist hvordan markedsliberalismen kan ramme vanlige folk og hele nasjoner.
181 Internasjonale kriser kan få stor betydning også for Norge. SV vil at Norge skal jobbe for en tryggere
182 internasjonal økonomi som ikke ødelegger velferd og trygghet.

183 Norske boligpriser er et problem både for folk og næringsliv. Beskatningen av bolig er blant de laveste i
184 den vestlige verden, langt lavere enn i andre næringer. Det bidrar til en stor økning i boligprisene, hvor
185 folk uten stor egenkapital faller utenfor. Dette øker klasseskillene. Dessuten tiltrekker de gode
186 skattebetingelsene til seg investorer, som igjen bidrar til økte priser. Det er ikke tilstrekkelig å bygge flere
187 boliger, spillereglene i boligmarkedet må også endres. SV vil derfor både bygge flere boliger til en
188 levelig pris, og bremse den voldsomme prisveksten ved å gjøre boligmarkedet mindre lukrativt for
189 investorer. [Les mer om bolig i kapittelet som omhandler velferd]

190 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 191 • Reduserte forskjeller i Norge. Skattepolitikken må fungere rettferdig ved at alle bidrar etter evne. SV
192 vil styrke arbeidet mot fattigdom, spesielt blant barn, og hindre at landets rikeste kan ende som
193 nullskattytere.
- 194 • Å redusere den norske oljeavhengigheten. Det høye investerings- og aktivitetsnivået på sokkelen
195 bidrar til høye klimagassutslipp, tapper arbeidskraft fra andre bransjer, øker kostnadsnivået i landet
196 og begrenser nytenkning og gjør økonomien mer sårbar.
- 197 • Et sterkt offentlig eierskap. Slik trygger vi arbeidsplasser, infrastruktur, demokratiet og økonomien.
198 [Les mer om statlig eierskap i kapitlet om næringspolitikk]

199

200 **Små forskjeller og god velferd**

201 Små økonomiske forskjeller er et selvstendig mål for SVs økonomiske politikk. Internasjonale
202 sammenligninger viser at land med små forskjeller har færre sosiale problemer enn land med større
203 forskjeller. Små klasseskiller gir bedre helse, mindre kriminalitet og lenger levealder.

204 Skatteinntekter er en forutsetning for velferdsstaten. SVs mål er et rettferdig skattesystem, som bidrar til
205 å utjevne forskjeller og ta vare på miljøet. SV vil foreslå endringer som bidrar til å nå dette målet. SV er
206 villig til å øke skattenivået, unntatt for lavinntektsgruppene, dersom det er nødvendig for å opprettholde
207 et høyt nivå på framtidens velferdstjenester. En omfordelende skatte- og avgiftspolitik og sterke
208 sikkerhetsnett fører også til økt yrkesdeltakelse, mer omstillingsvillige arbeidstakere og en sunnere
209 økonomi. Vi vil arbeide for grønn skatteveksling, der miljøavgifter økes samtidig som øvrige skatter
210 reduseres, spesielt for lavinntektsgrupper.

211 SV jobber for en skattepolitikk som skaffer fellesskapet inntekter, utjevner forskjeller, bidrar til et bedre
212 miljø og til å gi alle likeverdige muligheter. De som tjener og har mest, uavhengig av hvor inntektene
213 stammer fra, skal også bidra vesentlig mer enn de som tjener minst. Skattesystemet må derfor fungere
214 progressivt, slik at andelen av inntektene som går til skatt øker med økende inntekt. SV vil vri
215 investeringene fra spekulasjon til produksjon gjennom å skatlegge finans tjenester på samme måte som
216 andre tjenester.

217 Markedsliberalismen har dominert mye av den økonomiske og politiske tenkning i verden de siste tre
218 tiårene. Makt har systematisk blitt flyttet fra demokratiet til markedet. Mange steder har arbeidstakerne
219 mistet makt og innflytelse til arbeidsgiversiden og kapitalkreftene. Dette har bidratt til at en stadig større
220 andel av verdiskapingen tilfaller de rikeste i samfunnet. Samtidig har lønn som andel av verdiskapingen
221 gått jevnt ned i mange land. Finanskrisen har igjen synliggjort behovet for en sterkere styring av
222 markedskreftene for å redusere forskjellene og styrke verdiskapingen i samfunnet. SV mener
223 fellesskapet må sikres en større andel av verdiskapingen.

224 **SV vil jobbe for**

- 225 • Å redusere de økonomiske forskjellene i Norge gjennom sterkere skattlegging av høye inntekter og
226 formuer.
- 227 • Sterkere demokratisk kontroll over økonomien.
- 228 • En aktivitetsskatt i finansnæringen som kompenserer for sektorens unntak fra merverdiavgift.
- 229 • En systemomlegging som øker skatten for høye inntekter og som senker skattene for lavtlønte.
- 230 • En mer rettferdig beskatning av kapitalinntekter, blant annet ved å redusere eller fjerne
231 skjermingsfradraget..
- 232 • Grønn skatteveksling for omfordeling og bedre miljø.
- 233 • Å motvirke spekulasjon i boligmarkedet ved å øke beskatningen av nærings eiendom og boliger som
234 ikke er primærboliger der folk bor selv.
- 235 • *[Les mer om eiendomsskatt under boligpolitik i kapittelet om velferd og mer om internasjonal*
236 *skatt i kapittelet om internasjonal rettferdighet]*

237 **Langsiktig offentlig eierskap**

238 Et sterkt offentlig eierskap gir samfunnet muligheten til langsiktig industri- og næringsutvikling. Et aktivt
239 offentlig eierskap er også nødvendig for å sikre at ekstraordinært høye inntekter kommer hele folket til
240 gode. Offentlig eierskap er også viktig for å ha offentlig kontroll over nøkkelsektorer i norsk økonomi,
241 for eksempel i energisektoren. Hel- eller delprivatisering av eierskapet vil ikke bare være en gavepakke
242 til private eiere, men også føre til at evnen til å styre økonomien blir mindre.

243 **SV vil jobbe for**

- 244 • Et sterkt og aktivt statlig eierskap av infrastruktur og naturressurser innenfor næringer av en særlig
245 samfunnsstrategisk betydning.
246 • Gode rammevilkår for omstilling til et mer miljøvennlig næringsliv.

247 **Redusert oljeavhengighet**

248 De menneskeskapte klimaendringene er den største utfordringen vår generasjon står overfor. Norge kan
249 være et foregangsland i utvikling av ny fornybar energi og en grønn industri. For å opprettholde
250 velferden vår må vi ha et næringsliv som både tåler et høyt kostnadsnivå og kan håndtere omstillinger.
251 Det krever et variert og kunnskapsintensivt næringsliv. Dette er vårt konkurransefortrinn i årene
252 framover. SV vil satse på kunnskap og kompetanse i hele samfunnet, fra skoler og barnehager til
253 forskning og livslang læring.

254 Leting og utvinning av olje og gass har vært en viktig del av norsk økonomi i flere tiår. Det har bidratt til
255 sysselsetting, kompetansebygging og inntekter. Denne utviklingen har vært et viktig bidrag til vår velferd.
256 Samtidig har vi kommet til et punkt hvor norsk økonomi i for stor grad er avhengig av oljenæringen. Det
257 høye investerings- og aktivitetsnivået på sokkelen er et av de viktigste bidragene til Norges
258 klimagassutslipp. Det tapper arbeidskraft fra andre bransjer, øker kostnadsnivået i landet og begrenser
259 nytenkning og gjør økonomien mer sårbar..

260 SV mener at lete- og utvinningstempoet må reduseres, både gjennom å redusere antall tildelinger og ved
261 å øke beskatningen av oljesektoren. Samtidig vil vi legge til rette for miljøvennlig omstilling av industrien,
262 ny grønn industri og produksjon av ny fornybar energi.

263 **SV vil jobbe for**

- 264 • Å redusere oljeavhengigheten i den norske økonomien
265 • Redusert lete- og utvinningstempo
266 • Grønn industribygging og - omstilling

267 **Mange og dyktige arbeidstakere**

268 Vår største nasjonalformue er verdien av vårt felles arbeid. At vi er mange og dyktige arbeidstakere er
269 forutsetningen for fortsatt god velferd. Utdanning, likestilling mellom kjønnene, barnehager og gode
270 velferdstilbud er viktige årsaker til at norsk økonomi går bra. Det er derfor viktig å øke yrkesdeltakelsen,
271 ikke minst ved å sørge for at de som av ulike grunner stenges ute fra arbeidsmarkedet får seg en jobb.

272 Deler av arbeidslivet preges av dårlige lønns- og arbeidsforhold. I enkelte bransjer konkurrerer
273 bedriftene ved hjelp av lav lønn, redusert pensjon og utrygge arbeidsforhold, framfor gjennom å
274 forbedre seg. SV vil sammen med fagbevegelsen fortsette arbeidet for et anstendig arbeidsliv.

275 **SV vil jobbe for**

- 276 • Et organisert arbeidsliv der hele og faste jobber ligger til grunn
277 • Et arbeidsliv der det er plass til alle

278 **Trygghet for framtiden**

279 Den økonomiske krisen er langt fra over, og Norge er ikke immun mot de dramatiske endringene ellers
280 i verden. Mange europeiske land har valgt å besvare finanskrise med privatisering og voldsomme kutt i
281 offentlig sektor. Dette har gjort vondt verre. En stor, godt styrt og aktiv stat virker stabiliserende på
282 økonomien siden den ikke er underlagt markedskreftene. Velferdsstaten er derfor et viktig vern mot
283 økonomisk krise. Om en krise likevel skulle ramme er det nødvendig å øke aktiviteten i økonomien
284 gjennom å bruke mer penger for å styrke sysselsettingen. I flere land har stater gått inn med enorme
285 beløp for å redde bankene. Det kan i mange tilfeller være nødvendig for å unngå enda større problemer.
286 Det må likevel settes strenge krav til bankene både før eventuelle problemer inntreffer og ved eventuelle

287 redningsaksjoner fra staten. I gitte situasjoner kan det være nødvendig å nasjonalisere banker som ellers
288 risikerer å gå over ende. Vi må sørge for at fellesskapet ikke står igjen med hele risikoen og tapene mens
289 bankene sitter igjen med gevinstene.

290 Finansøkonomien utgjør i dag største delen av verdensøkonomien. Den samlede verdien av valuta- og
291 verdipapirhandel er mange titalls ganger større enn handelen med varer og tjenester. Dette skaper
292 ubalanse, store svingninger og økende forskjeller. Men slik trenger det ikke være. For å redusere
293 størrelsen på finansøkonomien må det tas store politiske grep i årene som kommer. Et første skritt på
294 veien er å innføre skatt på valutatransaksjoner for å redusere spekulasjonsøkonomien.

295 **SV vil jobbe for**

- 296 • At det innføres skatt på valutatransaksjoner
- 297 • [Les mer i kapittel om internasjonal rettferdighet]

298 **Oljeformuen**

299 Gjennom Statens Pensjonsfond - Utland (SPU) har Norge bygget opp store finansielle reserver som
300 også framtidige generasjoner vil kunne nyte godt av. Handlingsregelen har sørget for at inntektene fra
301 petroleumssektoren ikke har blitt faset inn for raskt i den norske økonomien. Dette har gjort at Norge
302 over lang tid har håndtert de enorme oljeinntektene på en langsiktig og forsvarlig måte.

303 Også i framtiden vil det være avgjørende med en fornuftig forvaltning av petroleumsinntektene. Det er
304 en utfordring at det i dag foretas store investeringer på norsk sokkel, finansiert av oljeinntekter, uten at
305 dette er underlagt begrensninger tilsvarende handlingsregelen. Resultatet er et investeringsnivå på
306 sokkelen som bidrar til press i økonomien og en todeling av næringslivet. Det er derfor nødvendig å
307 redusere antall tildelinger og øke beskatningen av oljesektoren. Et lavere investeringsnivå på sokkelen vil
308 også frigjøre handlingsrom til å foreta nødvendige investeringer i eksempelvis landindustri, fornybar
309 energi og infrastruktur.

310 Målet med pensjonsfondet er at det skal være vår felles sparekasse for å kunne bidra til å løse finansielle
311 utfordringer i framtida, samtidig har vi et ansvar for at fondet bidrar til miljøvennlig utvikling og sosial
312 utjevning globalt.

313 SV mener at Norge gjennom oljefondet må lede den internasjonale utviklingen for ansvarlig
314 investeringspraksis. Hensynet til miljø, menneskerettigheter og internasjonal lovgiving må settes først i
315 forvaltningen av pensjonsfondets investeringer.

316 **SV vil jobbe for**

- 317 • Å videreutvikle og styrke de etiske retningslinjene for oljefondet
- 318 • At investeringene på sokkelen reduseres til fordel for investeringer i landindustri, fornybar energi og
319 infrastruktur.
- 320 • [Les mer i avsnitt om statens pensjonsfond utland i internasjonalt kapittel]

321 **Budsjettpolitikken**

322 Den offentlige økonomiske planleggingen er ofte for kortsiktig. Kostnader innen det enkelte budsjettår
323 gjøres viktigere enn om kostnadene øker på sikt. Dermed svekkes velferden og samfunnets langsiktige
324 økonomiske trygghet. De negative konsekvensene ser vi når offentlige bygg ikke løpende vedlikeholdes,
325 men repareres når etterslepet er så stort at man ikke lenger har noe valg. Det samme ser vi når det satses
326 for lite på å få folk i arbeid, fordi arbeidsmarkedstiltak og utdanning koster mye i øyeblikket. Dermed
327 risikerer man at folk ender med å stå utenfor arbeidslivet hele livet. Kostnadene for den enkelte og for
328 samfunnet blir store. SV vil jobbe for mer at langsiktig tenkning preger de årlige budsjettene og sørge for
329 at langsiktige virkninger, både for folk og økonomi, styrer mer av den offentlige budsjetteringen.

330 Kapittel 3: Miljø

---

331 Den største utfordringen vi står overfor er å bygge et samfunn som løser dagens og framtidens
332 miljøproblemer. Vi må begrense de menneskeskapte klimaendringene, som vil kunne gjøre
333 uopprettelige skade både på mennesker og natur, og som vil forsterke den urettferdige fordelingen
334 mellom den fattige og rike delen av verden. Vi må ta vare på mangfoldet i naturen fordi det er
335 livsgrunnlaget vårt og fordi det har en verdi i seg selv. Og vi må sikre alle en trygg og giftfri hverdag og
336 tilgang til rike naturopplevelser.

337 Miljøproblemene er knyttet til vårt forbruk av energi, areal og andre ressurser. Det høye
338 ressursforbruket hos verdens rike mindretall gjør at resten av verden ikke får rom for velstandsvekst uten
339 at naturens tålegrenser sprennes. De som rammes hardest av miljøproblemene er som regel de
340 menneskene som har det vanskeligst fra før. Derfor er et samfunn som løser miljøproblemene et mer
341 rettferdig samfunn.

342 Et samfunn som tar tak i miljøproblemene er et samfunn som åpner for nye muligheter. Når vi bygger et
343 miljøvennlig og fremtidsrettet samfunn vokser nye næringer fram, nye jobber skapes og nye hjem bygges.
344 Et Norge som tar ansvar for å begrense utslippene av klimagasser og ødeleggelse av naturen blir et Norge
345 med flere trygge og framtidsetta arbeidsplasser, grønnere og mer moderne lokalsamfunn, og en enklere
346 hverdag for folk med lettere framkommelighet.

347 Norge rår over enorme fornybare resurser, verdensledende teknologisk kompetanse og rikelig
348 økonomisk kapital. SV vil gripe disse mulighetene til å skape morgendagens arbeidsplasser,
349 transportsystemer og lokalsamfunn. Norge skal være et foregangsland i miljøpolitikken.

350 Å stanse klimaendringene og andre miljøproblemer krever omfattende omstilling, og hensynet til miljøet
351 må være gjennomgripende i alt vi foretar oss.

352 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 353 • **SV vil satse kollektivt.** Innen ti år skal toget ha to kjørefelt for høy hastighet i hele Intercity-
354 området og rundt de største byene. Samtidig vil vi doble den statlige innsatsen for lokal
355 kollektivtransport. SV vil prioritere å starte arbeidet for å gi bilen to trygge kjørefelt i hele landet
356 framfor firefelts forurensende og kapasitetsøkende motorveier i sentrale strøk.
- 357 • **SV vil sikre mangfoldet i norsk natur.** Vår ambisjon er at Norge skal bli det første landet i verden
358 til å stoppe tap av plante- og dyrearter. SV vil øke bevilgningene til skogvern for å redde truede
359 arter i skog, og vil jobbe for en ny verneplan for å beskytte vassdragsnatur fra fjord til fjell.
360 [Referanse til friluftsliv i kapittel om kultur og idrett]
- 361 • **SV vil legge om fra fossilt til fornybart næringsliv.** Norge har store fornybare energiresurser og et
362 kjempepotensial for energisparing. SV vil vri investeringer fra petroleumsøkonomien over til
363 grønne arbeidsplasser basert på fornybar energi, energisparing og miljøteknologi. Viktige
364 fiskeriområder som Lofoten, Vesterålen og Senja må holdes oljefrie.

365

366 **Målsettinger og prinsipper i klimapolitikken**

367 SV mener målsettingene i klimapolitikken må bygge på vitenskapelige beregninger av hvor store globale
368 utslippskutt som må til for å begrense klimaendringene. Dersom den globale gjennomsnittstemperaturen
369 øker mer enn to grader over nivået vi var på før den industrielle revolusjonen, vil klimaendringene
370 kunne føre til omfattende ødeleggelser. Det kan vi ikke ta sjansen på. Derfor må vi sette globale og
371 nasjonale utslippsmål som gir størst mulig sikkerhet for å overholde togradersmålet.

372 Klimaproblemet må løses gjennom en global dugnad der ansvaret fordeles ut fra prinsippene om hvert
373 enkelt lands historiske ansvar og kapasitet til å bidra. Norge må være en pådriver for en internasjonal
374 klimaavtale som forplikter de rikeste landene til å betale for utslippsreduksjoner og klimatilpasning i
375 fattige land, samtidig som de reduserer sine egne utslipp kraftig. Men også uavhengig av en slik avtale må
376 rike land som Norge ta ansvar for sine utslipp ved å starte omstillingen til et klimavennlig samfunn,
377 samtidig som vi støtter utviklingsland i arbeidet med å gjøre det samme.

378 *[Les mer om internasjonalt klimaarbeid i kapittelet om internasjonal rettferdighet]*

379 Målsettingene fra Klimameldingen og klimaforliket av 2012 er grunnmuren i norsk klimapolitikk. Det
380 betyr at norske klimagassutslipp skal kuttes med 15-17 millioner tonn innen 2020. SV vil bygge videre på
381 grunnmuren i klimaforliket, og sette langt mer ambisiøse mål for framtida. SV vil at Norge skal forplikte
382 seg til utslippskutt på 40 prosent innen 2020, og at vi fram mot 2050 skal bygge et samfunn med
383 tilnærmet nullutslipp av klimagasser.

384 SV mener at det er nødvendig å legge om skattesystemet slik at det blir dyrere å forurense og lønnsomt å
385 investere i ny miljøvennlig teknologi. Vi vil arbeide for grønn skatteveksling, der miljøavgifter økes
386 samtidig som øvrige skatter reduseres, spesielt for lavinntektsgrupper. Men generelle økonomiske
387 virkemidler er ikke tilstrekkelig. Skal vi sikre en rask og rettferdig omstilling til et klimavennlig samfunn,
388 trenger vi politisk styring. Da må det føres en aktiv politikk for å fremme gode klimaløsninger, skape nye
389 næringer og gjøre det lettere å være miljøvennlig i hverdagen. Arbeidet med konkrete planer for
390 omstilling av hver enkelt sektor i samfunnet må styrkes med nye mål, tiltak og virkemidler. Det må
391 gjennomføres jevnlige, uavhengige evalueringer av norsk klimapolitikk for å vurdere behovet for nye
392 tiltak og virkemidler i omstillingen til et nullutslippssamfunn.

393 **Miljøvennlig transportpolitikk**

394 SV vil legge om norsk transportpolitikk for å skape en enklere, tryggere og mer miljøvennlig hverdag.
395 Effektive kollektivløsninger er nødvendig for å sikre framkommelighet, rein luft og for å møte boligkrisa.
396 All økning i persontransport i de store byene må dekkes av jernbane, kollektivtransport, sykkel og gange.
397 Det krever at de kollektive transportløsningene blir raskere, mer pålitelige og får flere avganger, og at
398 byer og tettsteder planlegges slik at det er lettere å klare seg uten bil.

399 SV mener at utbyggingen av Intercity-triangelet er det viktigste samferdselsprosjektet de neste
400 stortingsperiodene. Den vil bidra til bedre byutvikling, næringsutvikling og lettere framkommelighet, og
401 er en nødvendig betingelse for opprustning av jernbanetilbudet i alle landsdeler. Utbyggingen må utgjøre
402 det første skrittet mot et nett av høyfartsbaner mellom de norske landsdelene og til våre naboland. SV vil
403 jobbe for økte midler over statsbudsjettet og å utvikle finansieringsordninger som gjør det mulig å øke
404 tempoet i jernbaneutbyggingen.

405 Rask og effektiv utbygging av nye transportløsninger krever ikke bare flere penger til
406 samferdselssektoren, men også klarere prioriteringer. SV vil prioritere jernbaneutbygging og
407 kollektivløsninger i tettsteder og byer fremfor nye store veiprosjekter i sentrale strøk og utvidelse av
408 kapasiteten til de store flyplassene i Sør-Norge. Vi vil innføre finansieringsordninger som gir

409 forutsigbarhet og langsiktighet utover årlige budsjettet og som sikrer rask og sammenhengende utbygging,
410 og bruke bompenginntekter til å bygge ut jernbanen på samme strekning.

411 Den mest effektive måten å redusere klimagassutslipp fra transportsektoren er å redusere samfunnets
412 totale transportbehov. SV vil arbeide for at all areal- og samfunnsplanlegging bidrar til å redusere
413 transportbehovet. Gang- og sykkelveier er viktige for framkommelighet, trivsel, sikkerhet og folkehelse.
414 SV mener både byer og mindre lokalsamfunn må prioritere sammenhengende utbygging av gang og
415 sykkelveier som gjør det mulig for flere å gå eller sykle til jobb eller på fritiden. Staten bør bidra med
416 midler til utbygging av sykkelveier, og med tilskudd til kommuner som ønsker å drive nyskapende og
417 framtidsretta stedsplanlegging.

418 SV vil styrke den lokale kollektivtransporten – buss, trikk, bane og båt. Bedre samordning mellom stat,
419 fylke og kommune er nødvendig for å sikre kollektivtransporten investeringer, driftsmidler og
420 framkommelighet. Det må satses på langsiktige avtaler mellom sentrale og regionale myndigheter, der
421 staten forplikter seg til å bygge ut infrastruktur og bidra økonomisk til drift av kollektivtransport hvis
422 kommune og fylke følger opp med miljøvennlig arealplanlegging og effektive restriktive tiltak som
423 begrenser biltrafikken. Som en del av dette bør rushtidsavgift innføres i de største byene.

424 I dag transporteres for mye gods på vei i Norge. Det er lite miljøvennlig og skaper farlige
425 trafikk situasjoner. SVs mål er at en større andel av godstransporten skjer med skip og jernbane. Det
426 krever blant annet moderniserte godsterminaler, nye kryssingsspor, elektrifisering av flere strekninger og
427 annen styrking av regulariteten i jernbanenettet.

428 Selv med en kraftig satsing på kollektivtransport vil bilen være det viktigste framkomstmiddelet i mange
429 deler av landet. SV vil prioritere vedlikehold, vegsikkerhet og framkommelighet i de områdene som er
430 avhengig av transport på vei, og å starte arbeidet for å sikre to kjørefelt i hele riksvegnettet. Vi vil arbeide
431 for en grønn og rettferdig omlegging av avgiftssystemet for å sikre at bilbruk er billigst i de områdene der
432 det ikke finnes gode alternativer. I distriktene er det viktig å beholde drosjene som en sentral del av
433 kollektivtilbudet.

434 Med den stadig raskere teknologiske utviklingen av utslippsfrie drivstoff åpner det seg nye muligheter for
435 miljøvennlig transport på veg. I dag produseres elbiler med rekkevidde og kapasitet som er i stand til å
436 konkurrere med bensin- og dieselbil. Aktiv miljøpolitikk har gjort Norge til et av de beste markedene for
437 elbiler i Europa. SV mener det er svært viktig å opprettholde gunstige avgiftsordninger for utslippsfrie
438 biler for å fremme omlegging fra fossile forbrenningsmotorer.

439 **SV vil jobbe for**

- 440 • Et helt nødvendig generasjonsskifte for toget: de neste 20 år bygge et nytt dobbeltsporet jernbanenett
441 for lokaltog, lyntog og godstog. Første etappe blir fullføring av intercitytriangelet på Østlandet og
442 dobbeltspor og moderne toglinjer i de andre storbyregionene innen 10 år. Nye linjer bygges for å
443 inngå i et fremtidig lyntognett som vil binde sammen landsdelene.
- 444 • Å øke den statlige belønningsordningen for kollektivtrafikk i de store byene til to milliarder i løpet
445 av perioden, og åpne for statlige driftsmidler til kollektivtrafikk i store byområder.
- 446 • Nye tiltak for å støtte kommunene også utenfor de største byene i arbeidet med miljøvennlig
447 arealplanlegging, blant annet en belønningsordning for utbygging av sykkelveier
- 448 • At vedlikehold, vegsikkerhet og framkommelighet i distriktene prioriteres framfor nye store
449 veiprojekter i mer sentrale strøk
- 450 • At gratis parkeringsplasser fordelsbeskattes i områder med avgiftsbelagt parkering, samt skattefritak
451 for kollektivkort gitt av arbeidsgiver
- 452 • Et nasjonalt ungdomskort til alle under 25 år, og tilsvarende ordning for studenter og lærlinger.

- 453 • Økt bruk av elektrisitet, biogass og andre utslippsfrie drivstoff, blant annet gjennom en opptrapping
- 454 av støtten til Transnova og utbygging av flere ladepunkt for elbiler.
- 455 • At minst halvparten av det offentlige bilinnkjøp skal være elbiler eller ladbare hybridbiler
- 456 • Økt bruk av utslippsfrie kjøretøy i kollektivtransport og drosjenæring
- 457 • At staten og de største båt fylkene i landet samarbeider om å ta i bruk og utvikle mer miljøvennlig
- 458 teknologi på hurtigbåter og ferger
- 459 • Fortsatt daglige hurtigruteavganger
- 460 • Sammenhengende sykkelnett i byene

461 **Bevar naturmangfoldet**

462 Naturens rikdom og mangfold må sikres for framtiden. Naturen forsyner oss med ren luft, friskt vann,
 463 mat og medisiner, gjør samfunnet mer robust overfor flom og uvær, og gir oss muligheter for å skape
 464 opplevelser og identitet. Naturmangfoldet må tas vare på både fordi vi mennesker er avhengig av det, og
 465 fordi naturmangfoldet har verdi i seg selv. Derfor har SV som ambisjon å stanse tapet av plante- og
 466 dyrearter. Vi vil at Norge skal være et foregangsland når det gjelder å ta vare på vårt eget naturmangfold,
 467 og i front for å følge opp internasjonale avtaler.

468 Den første forutsetningen for å ta vare på norsk natur er en kunnskapsbasert og langsiktig
 469 arealforvaltning som sikrer bærekraftig bruk av naturen. Naturmangfoldloven må ligge til grunn for all
 470 norsk politikk, og må brukes for å sikre truede arter og naturtyper. SV vil arbeide for større innsats for
 471 registrering og overvåkning av naturmangfoldet, og økt kapasitet i miljøspørsmål på kommune- og
 472 fylkesnivå. Helhetlige forvaltningsplaner må legge forsvarlige rammer for bruken av våre havområder, og
 473 naturmangfoldlovens virkemidler må gjelde ut til 200 nautiske mil.

474 Den andre forutsetningen for å bevare naturmangfoldet er en aktiv vernepolitikk som både sikrer viktige
 475 naturverdier og legger til rette for lokal verdiskapning innenfor bærekraftige rammer. Lokalsamfunn
 476 spiller en viktig rolle i forvaltningen av verneområder, og skal derfor være aktivt involvert både i
 477 prosessen fram mot vern og i senere forvaltning. SV vil arbeide for større ressurser til forvaltning og
 478 formidling knyttet til vernet natur. Nasjonalparker, naturreservater, Ramsar-områder og
 479 landskapsvernområder gir grunnlag for ny lokal verdiskapning og grønt reiseliv.

480 [Les mer om friluftsliv og allemannsrett kapittelet om kultur- og idrett]

481 SV mener det særlig må satses på vern av naturtyper som er underrepresentert i dagens verneområder,
 482 og på å sikre levevilkårene for utrydningstruede arter. SV vil derfor øke vernet av den produktive skogen
 483 i Norge i tråd med faglige anbefalinger, og arbeide for å få fortgang i arbeidet med de marine
 484 verneplanene. Det er også viktig å sikre den inngrepsfrie naturen. En stor andel av de truede artene i
 485 Norge befinner seg i kulturlandskap. Mange av disse artene er truet av ikke-bruk. For å verne disse
 486 artene må kulturlandskapet pleies og holdes i hevd.

487 Bevaring av naturtyper som gammelskog og våtmark er et viktig klimatiltak. Myr suger til seg vann og
 488 hindrer flom og katastrofer som følge av økte nedbørmengder. De bidrar også til å motvirke tørke i
 489 tørre perioder.

490 Introduerte arter regnes som en av de største truslene mot naturmangfoldet. SV vil at det utarbeides
 491 strategier for å uskadeliggjøre fremmede arter som kan skade miljøet og det biologiske mangfoldet, og at
 492 det etableres strenge regler for å hindre innførsel av nye. SV mener det ikke må brukes fremmede
 493 treslag i skogbruket.

494 Norge forvalter de siste flokkene av den europeiske villreinen, og har et internasjonalt ansvar for å sikre
495 gode leveområder for den.

496 Villaksbestanden i mange vassdrag er truet. Laksesykdommer, oppdrettsnæringen, regulering av elver,
497 sur nedbør og fremmede arter er blant de viktigste truslene. SV vil stille oppdrettsnæringen til ansvar for
498 rømt laks, og forby alle former for fiskeoppdrett i nasjonale laksefjorder. SV mener at oppdrett bør fases
499 over i lukkede anlegg i sjø eller på land. Det må stilles strenge krav til dokumentert bærekraft før
500 tildeling av nye konsesjoner kan tillates. Ved sviktende bærekraft må tildelte konsesjoner begrenses.

501 De fire store rovdyrene er verdifulle og viktig deler av norsk natur. Alle de fire store rovdyrene må sikres
502 i levedyktige bestander i Skandinavia og Norge må ta medansvar for dette. SVs mål er å sikre balanse
503 mellom levedyktige bestander av de fire store rovdyrene i Norge og gode vilkår for miljøvennlig kjøtt- og
504 melkeproduksjon i det norske landbruket. Utmarksbeitet må opprettholdes, og myndighetene har i
505 samarbeid med næringen ansvaret for å hindre at bønder lider store økonomiske tap som følge av
506 rovdyr. Det er viktig at uttak av rovdyr der det er gitt lisens- eller skadefellingstillatelse skjer effektivt og
507 raskt. SV ønsker å øke støtten til kompetanseheving i jaktlag og sikre rask saksbehandling av søknader
508 om skadefelling.

509 Bærekraftig forvaltning av naturmangfoldet må også legges til grunn for utnyttelsen av genetiske og
510 biologiske ressurser. SV går imot forslag om å utvide patentrettigheter til å gjelde patent på liv. SV
511 ønsker et midlertidig forbud mot å dyrke genmodifiserte planter i Norge og å importere genmodifisert
512 for til fiskeoppdrett og landbruk.

513 **SV vil jobbe for:**

- 514 • Å bruke naturmangfoldloven for å sikre beskyttelse av truede arter og deres leveområder, både på
515 land og i norske havområder
- 516 • Økte ressurser til forvaltning av verneområder, kartlegging av naturens mangfold og kapasitet i
517 miljø saker på kommune- og fylkesnivå
- 518 • En kraftig opptrapping av skogvernet, både gjennom ordningen for frivillig vern og ved å sikre vern
519 av de mest unike og verdifulle naturtypene i skog, slik at vi på sikt oppnår den faglige anbefalingen
520 om å verne ti prosent av den produktive skogen
- 521 • Et representativt vern av alle norske naturtyper, blant annet gjennom marine verneplaner
- 522 • Å styrke satsingen på den naturlige skolesekken og opprette flere naturinformasjonssentra med
523 formidlingskompetanse
- 524 • Å sikre levedyktige bestander av de store rovdyrene

525 **Ny grønn industri**

526 Skal vi redusere utslippene av klimagasser må verden gjennom en grønn industriell revolusjon. Denne
527 revolusjonen vil kunne gi mange nye arbeidsplasser og langsiktig verdiskapning, men det forutsetter tidlig
528 og målrettet satsing på miljøteknologi og ren industriproduksjon. Norge har fornybare ressurser,
529 teknologisk og industriell kompetanse både til havs og på land, og økonomisk kapital som gjør at vi kan
530 sikre sysselsetting og industriell utvikling for framtida.

531 Norsk industri har møtt strenge miljøkrav og vist at omstilling til mer miljøvennlig produksjon er mulig.
532 Likevel er fremdeles mye ugjørt, og det er behov for å stille strenge krav til industribedriftene i framtida.

533 Prinsippet om at forurenser skal betale må også gjelde i industrien. Kravene må kombineres med
534 virkemidler som gjør det lønnsomt å drive teknologiutvikling, endre prosesser til beste miljøstandard.

535 SV mener Norge må ta i bruk større deler av de fornybare ressursene vi har til å drive frem ny grønn
536 produksjon her hjemme. Mye av den miljøteknologien vi vil trenge i framtida vil ikke være umiddelbart
537 lønnsom. Derfor er det særlig viktig det offentlige stiller kapital og eierskap til rådighet i et langsiktig
538 perspektiv. [Referanse: Se næringslivskapittelet for konkrete punkter]

539 **Fornybar energi**

540 Norge har store fornybare energiresurser som kan brukes både til å erstatte fossil energi i transport,
541 kraftproduksjon og oppvarming, til å forsyne norsk industri med ren kraft, og til å utvikle nye næringer.
542 Vindkraft, bioenergi og andre nye fornybare energikilder må tas i bruk og videreutvikles samtidig som vi
543 realiserer Norges store potensial for å spare energi, for eksempel gjennom effektivisering av industri og
544 eksisterende vannkraftverk, mer energieffektive kjøretøy og moderne, energigjerrige bygninger.

545 Redusert energiforbruk er en nødvendig forutsetning for at Norge skal kunne bli en miljøvennlig
546 energistormakt uten for store naturinngrep. SV vil stimulere til økt energieffektivisering og omlegging til
547 fleksible energisystemer gjennom styrkede støtteordninger, bedre rådgiving og annen tilrettelegging. SV
548 vil arbeide for økt bruk av bioenergi i lokal- og fjernvarmeanlegg. Økt produksjon av fornybar energi må
549 gå til å erstatte fossil energibruk.

550 Utvikling av vindkraft til havs, bølge- og tidevannskraft utgjør interessante fornybare energikilder der
551 Norge har store muligheter. Det tekniske potensialet for utbygging er enormt. SV mener staten må satse
552 målrettet på forskning og utvikling av havbasert vindkraft, og at det bør arbeides for å vurdere hvordan
553 potensielle konflikter med marin natur og ressursutnyttelse kan minimeres.

554 SV mener det offentlige må ta lederskap i utviklingen av nye fornybare energikilder. På samme måte
555 som petroleumsressursene ble satt under offentlig eierskap og kontroll, er det avgjørende viktige at nye
556 fornybar energikilder blir felleseie. Hjemfallsretten må bevares for å trygge fellesskapets eierskap til en
557 viktig fornybar energikilde. Det offentlige må også gå i første rekke i å satse strategisk på utviklingen av
558 framtidens energiresurser. En vindkraftsatsing på havet krever langsiktig planlegging og offentlig innsats.

559 Norge har et stort potensial for å bygge ut ny fornybar energi. Derfor har vi også råd til å si nei til de
560 prosjektene som medfører store negative konsekvenser for naturmangfoldet eller store tap av
561 inngrepsfrie naturområder. De store vassdragsutbyggingenes tid er forbi. Vernevede vassdrag må ikke
562 åpnes for kraftutbygging. SV vil jobbe for en ny verneplan for vassdrag som ivaretar verdifull
563 vassdragsnatur fra fjell til fjord, og for en satsing på å modernisere og effektivisere eksisterende
564 vannkraftanlegg. Utbygging av vindkraft må ta utgangspunkt i planer som tar hensyn til nasjonale
565 miljømål. Samlet belastning av eksisterende og konsesjonsgitte anlegg må bli en del av
566 konsekvensutredningen. Det må utarbeides nasjonale krav til utredningsprogram som sikrer at det
567 innhentes tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag før beslutninger fattes.

568 SV mener det er riktig å bygge ut ny fornybar energi og øke overføringskapasiteten i norske kraftlinjer.
569 Ved utbygging av nye kraftlinjer må det velges traseer og utbyggingsformer som gir minst mulig skade på
570 naturmangfoldet, også hvis dette medfører dyrere utbyggingsløsninger som sjøkabel. SV vil åpne for at
571 det kreves anleggsbidrag fra de som utløser behovet for nye linjer.

572 Atomkraft slipper ikke ut klimagasser, men skaper høyradioaktivt avfall som må lagres i over 100 000
573 år. Atomkraft innebærer risiko for ulykker med katastrofale konsekvenser for millioner av mennesker.
574 SV mener Norge må jobbe for å stenge atomkraftverk i våre nærrområder, og være en pådriver for
575 arbeidet med å rydde opp i atomavfall. SV vil arbeide for en styrt avvikling av reaktoren i Halden, og går
576 mot en fornyelse av konsesjonen i 2014. Det må gis statlig økonomisk støtte til forskning og omstilling av
577 driften til ny industriell virksomhet.

578 **SV vil jobbe for**

- 579 • Å ta i bruk og videreutvikle nye fornybare energikilder for å erstatte bruk av fossil energi i transport,
580 kraftproduksjon og oppvarming
- 581 • Å satse sterkere på energisparing både i industri, næringsbygg og husholdninger. I løpet av perioden
582 skal passivhus-standard innføres for nye bygg, og nesten-null-energibygging vedtas som standard fra
583 2020
- 584 • Å styrke Enova, og sikre at det blir et instrument for fornybar varme, energieffektivisering og for
585 fornybarteknologier som havvind, bølgekraft og saltvannskraft
- 586 • At Enova-støtten til husholdninger økes for å bidra til installering av solvarmeanlegg, pelletskaminer,
587 varmpumper og lignende, og at ordningene utvides til også å omfatte tiltak for energisparing.
- 588 • Økt kompetanse i byggebransjen når det gjelder energieffektive bygg
- 589 • Utfasing av all bruk av fossil energi i bygg innen 2020
- 590 • At det legges til rette for utbygging av plusshus, og at kraft fra plusshus og mikrokraftverk enkelt kan
591 selges til strømmettet
- 592 • At det offentlige bygger ut plusshus, for eksempel gjennom Statsbygg
- 593 • Å bevare hjemfallsretten

594 **Petroleumsindustrien**

595 Petroleumsnæringen har gitt Norge enorme inntekter og bygget norsk industriell kompetanse til å bli
596 verdensledende på flere områder. Men petroleumsaktiviteten medfører også store utslipp av
597 klimagasser, og er hovedgrunnen til at norske klimagassutslipp øker. Skal vi stanse klimaendringene kan
598 ikke alle kjente reserver av olje og gass utvinnes. SV mener derfor det er nødvendig å redusere
599 oljeutvinningstempoet og vri investeringer, kompetanse og teknologi fra forurensende olje- og
600 gassproduksjon til nye, grønne arbeidsplasser og ny fornybar energi.

601 I dag er det for høyt tempo både i investeringene petroleumssektoren og i utvinningen av olje og gass.
602 Både hensynet til resten av industrien og miljøet krever sterkere vilje til styring av olje- og gassektoren og
603 et redusert tempo på investeringene i olje- og gass. Det viktigste virkemiddelet for å redusere
604 investeringsnivået i olje- og gassektoren vil være å redusere tempoet i tildeling av nye utvinningslisenser,
605 og økt åpenhet og politisk kontroll i alle ledd av konsesjonsprosessen. Fornuftig ressursutnyttelse tilsier
606 at økt utnyttelse av felt og områder i produksjon prioriteres framfor tildeling av nytt areal for
607 letevirkosomhet.

608 SV mener det er nødvendig å gi sårbare havområder varig vern mot oljeutvinning, og at hensynet til en
609 bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene må gå foran ønsket om økt oljeutvinning i nord. SV vil
610 arbeide for at områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, samt områder i Barentshavet Sør, ved
611 Møre og Skagerrak skal gjøres til petroleumsfrie soner. Barentshavet Nord og områdene rundt Svalbard
612 må ikke åpnes for oljevirkosomhet. I andre områder må anbefalingene fra statens miljøfaglige etater
613 tillegges langt større vekt ved utlysning av nye konsesjoner.

614 Hvis klimamålene skal nås må vi også klare å bruke fossile energikilder uten å slippe store mengder
615 klimagasser ut i atmosfæren. Virksomheten på norsk sokkel må gjøres renere gjennom utfasing av fossil
616 energi til drift av olje- og gassproduksjonen. Det må ikke tillates bygging av gasskraftverk uten CO2-
617 håndtering, og eksisterende gasskraftverk må renses. SV vil arbeide for at minst ett
618 demonstrasjonsprosjekt for rensing av et stort CO2-utslipp i industrien blir vedtatt i løpet av neste
619 stortingsperiode.

620 SV mener staten må utnytte sitt eierskap i petroleumsnæringen for å sikre at petroleumssektoren driver i
621 tråd med norsk miljø- og arbeidslivspolitik, både på norsk sokkel og i utlandet. Statoil må ikke være

622 involvert i utvinning av ukonvensjonelle olje- og gassressurser med alvorlige miljøkonsekvenser, slik som
623 oljesandproduksjonen i Canada.

624 **SV vil jobbe for**

- 625 • At CO₂-avgiften på sokkelen økes for å utløse reduksjon i utslippene
- 626 • At det kreves CO₂-rensing fra dag en ved nye gasskraftverk
- 627 • Fullskala rensing av CO₂-utslipp slik at det ikke er utslipp fra noen gasskraftverk
- 628 • Å avvikle ordningen med tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO)
- 629 • At oljevemberedskapen styrkes
- 630 • Å gi havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja og områder i Barentshavet Sør, ved Møre
631 og Skagerrak status som petroleumsfrie soner
- 632 • At fornybar energiforsyning skal være en forutsetning for å få bygge ut nye felt på norsk sokkel, og
633 ved store ombygginger.
- 634 • At utslippene fra petroleumsindustrien reduseres med minst 4 millioner tonn fram mot 2020
635 gjennom elektrifisering av eksisterende felt.

Dissens: Et mindretall i komiteen bestående av Anne Kolstad, Trond Aarre, Ommund Stokka og Roger Bjørnstad foreslår å slette de to foregående kulepunktene.

636 **En miljøvennlig hverdag**

637 Det må bli enklere for vanlige folk å velge miljøvennlig. SV arbeider for bedre merking og
638 forbrukerinformasjon, slik at forbrukere enkelt kan velge varer som er mer miljøvennlige. SV vil
639 begrense omfanget av reklame og arbeide for å redusere kjøpepresset, spesielt det som er rettet mot
640 barn og unge.

641 [Les mer om forbrukerpolitikk i kapitlet om Demokrati og folkestyre]

642 SV vil føre en politikk som gjør det lønnsomt å velge miljøvennlig. Å effektivisere energibruken i hus
643 eller velge miljøvennlig transport bør gjøres mer lønnsomt gjennom særlige avgiftsfritak eller tilskudd.

644 Som forbrukere utsettes vi daglig for stoffer som kan være skadelige for menneskers helse og for miljøet.
645 I tråd med føre var-prinsippet vil SV arbeide for at ingen nye kjemikalier tillates før det er dokumentert
646 at de ikke kan skade natur eller mennesker, og vurdere forbud mot eksisterende helseskadelige stoffer.
647 Det må ryddes opp i alle gamle miljøsynder. Norske havner og fjorder må igjen bli egnet som matfat.

648 Avfall er ressurser på avveie. Gjennom å stimulere til mer miljøvennlig produksjon og forbruk vil SV
649 begrense avfallsmengden. Mest mulig avfall må gjenbrukes og gjenvinnes. SV mener at
650 klimagassutslippene fra avfallshåndteringen må reduseres, blant annet gjennom forsvarlig håndtering av
651 våtorganisk avfall og oppsamling av metangass.

652 **SV vil jobbe for**

- 653 • At det offentlige bruker sin innkjøpsmakt til å fremme miljøvennlig produksjon og forbruk
- 654 • At det legges bedre til rette for materialgjenvinning og sikker sluttbehandling av avfall, blant annet
655 gjennom nye ordninger for retur og pant
- 656 • Å beholde dagens grunnavgift for engangsemballasje for drikkevarer
- 657 • Å sikre at miljøgiftavfall håndteres på en forsvarlig måte, og at forurenset grunn blir renset.
- 658 • At støtten til opprydding av miljøgifter i fjorder og havner trappes opp slik at vi innen 2020 kan
659 spise sjømat fra alle fjorder og havner som i dag har kostholdsråd
- 660 • Nye tiltak for å redusere utslipp av miljøgifter og lokal luftforurensning

- 661 • Et forbud mot helseskadelige plastmyknere

662 **Trafikk**

663 Grunnlaget for trygghet i trafikken skapes gjennom gode samferdselsløsninger, kontrollert trafikkbilde og
664 god opplæring av trafikanter. Særlig er unge trafikanter utsatt, det må innebære bedre og nye tanker for
665 kjøreopplæringen. En viktig faktor for tryggere førere er mer mengdetrening, SV mener det er tid for å
666 øke mulighetene ungdom har til å bli tryggere sjåfører.

667 Trafikkplanleggingen må ta hensyn til forskjellige trafikanter, særlig er fotgjengere, syklistene og MC-
668 førere utsatt. Det er viktig at planlegging, bygging og vedlikehold ivaretar sikkerheten til alle grupper i
669 trafikken på en god måte.

670 **SV vil jobbe for**

- 671 • At vedlikehold, vegsikkerhet og framkommelighet i distriktene prioriteres framfor nye store
- 672 veiprojekter i mer sentrale strøk
- 673 • Å utrede en helhetlig omlegging av avgiftene på bruk av bil, for å sikre at bilbruk er billigere i de
- 674 områdene der det ikke finnes gode alternativer enn i områder med gode kollektive alternativer
- 675 • En gradvis utvidelse av førerretten ved å innføre gradert førerkort, for eksempel ved å gi 17-åringer
- 676 rett til å kjøre bil alene på dagtid dersom de har et omfattende antall øvelsestimer bak seg.
- 677 • Å sikre likeverdig og kontinuerlig trafikkopplæring til alle barn og unge ved å innføre mer
- 678 trafikkopplæring i barnehage og grunnskole
- 679 • Å øke bruken av 30-sone i sentrum av byene og i områder rundt skolene
- 680 • At det innføres et forbud mot rekkverk av wire for å beskytte MC-førere
- 681 • En gjennomgang av alt regelverk for å gjøre endringer på eget kjøretøy for å hindre unødige
- 682 vanskeligheter og byråkrati
- 683 • At bruken av veisalt begrenses så mye som mulig

684

685 Kapittel 4: Et arbeidsliv for alle

---

686 Vårt mål er arbeid for alle. Retten til arbeid er vårt fremste middel for å fordele makt og ressurser i
687 samfunnet. Full sysselsetting innebærer at alle som ønsker det kan få arbeid, og at heltid skal være en
688 rettighet. Målet vårt er et arbeidsliv med gode arbeidsvilkår, sterke kollektive avtaler og små
689 lønnsforskjeller.

690 At norsk arbeidsliv er så trygt som i dag, skyldes en sterk fagbevegelse som har sørget for gode avtaler og
691 lovreguleringer. SV vil arbeide sammen med fagbevegelsen for at flere skal organisere seg og for at den
692 norske modellen og arbeidstakernes vern styrkes.

693 SV vil føre en næringspolitikk som trygger og skaper arbeidsplasser, og en økonomisk politikk som gir
694 stabilitet. Arbeidslivet vårt har tre hovedutfordringer. Den første er likestillingsutfordringen: Kvinner
695 tjener fortsatt mindre enn menn, og jobber oftere deltid. Den andre er sosial dumping, som gjør at
696 arbeidsinnvandrere utnyttes og som undergraver rettighetene i norsk arbeidsliv. Den tredje er
697 arbeidsløshet. Det er fortsatt mange som ønsker det som ikke får bidra i arbeidslivet, ikke minst
698 personer med funksjonsnedsettelse eller folk med etnisk minoritetsbakgrunn. Veien mot et mer likestilt
699 samfunn går gjennom heltid og likelønn.

700 Alle som jobber i Norge skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår. Et gjennomorganisert arbeidsliv og en
701 sterk arbeidsmiljølovgivning kan hindre sosial dumping. SV vil styrke kontrollen med hvem som
702 oppholder seg i Norge, og kontrollen med arbeidslivet, for å sørge for at friheten folk har til å flytte ikke
703 skal gå ut over tryggheten for lønn og arbeid.

704 Arbeidet for arbeid til alle må fortsatt føres med full tyngde. Arbeidsløsheten blant ungdom brer om seg
705 i Europa, også i våre naboland. Selv i Norge er arbeidsløsheten blant ungdom mye høyere enn i
706 befolkningen ellers. SV vil innføre en reell ungdomsgaranti som sørger for tilgang på tiltak,
707 arbeidstrening eller utdanning. Arbeidet for å inkludere personer med funksjonsnedsettelse og folk
708 med etnisk minoritetsbakgrunn i arbeidslivet må styrkes.

709 SV vil jobbe for å erstatte EØS-avtalen med en handelsavtale med EU. Det haster å sikre at EØS ikke
710 kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU og at EU-regler ikke
711 kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge. Avgjørelser om norske
712 arbeidsforhold må være et nasjonalt spørsmål.

713
714 Fast arbeid er avgjørende for en trygg økonomi. Det er avgjørende for å gi arbeidstakere en sterkere
715 posisjon til å kreve skikkelig lønn og gode arbeidsvilkår, og det er selve grunnlaget for fagbevegelsens
716 makt.

717 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 718 • **Lovfeste retten til heltid.** Mange arbeidsgivere som kunne gitt hele stillinger deler av ulike grunner
719 likevel opp jobber, dette vil SV stoppe. Slik vil vi unngå at arbeidsgivere spekulerer i deltidsstillinger,
720 og gi arbeidsgiver bevisbyrden for deltidsansettelser.
- 721 • **Flere skal få fast arbeid.** Fast arbeid gir økonomisk trygghet og mulighet til å planlegge hverdagen.
722 SV vil mot alle forsøk på å presse frem et mer utrygt arbeidsliv.
- 723 • **En ny ungdomsgaranti** som gir unge under 25 år rett til arbeidsmarkedstiltak eller annen hjelp de
724 trenger for å komme i arbeid. Denne retten til tiltak skal innfris innen tre måneder, i tillegg til
725 dagens garantier om fastsetting av planer for hver enkelt.

726 **Arbeid for alle**

727 Vårt mål er arbeid for alle. Full sysselsetting innebærer at alle som ønsker det kan få arbeid, og at heltid
728 skal være en rettighet. En aktiv statlig næringspolitikk må bidra til å trygge eksisterende arbeidsplasser og
729 skape nye. De som ikke får arbeid, må få tilbud om tiltak eller utdanning.

730 Staten må bidra hvis retten til arbeid for alle skal være reell. Innsatsen mot diskriminering og sosial
731 dumping må styrkes. SV vil fjerne barrierene som gjør at folk med nedsatt funksjonsevne ikke får arbeid.
732 Midlertidighet, bruk av innleid arbeidskraft og vikarer må reduseres til nødvendig minimum. Staten må
733 bidra både med tilskudd til tilrettelagte arbeidsplasser og til tilrettelegging og kompetanseheving for
734 arbeidsløse som trenger det. SV mener tiltakene skal ligge så nært som mulig det ordinære arbeidslivet,
735 og at arbeidsgivere har et ansvar for å bidra. Samtidig har hver enkelt et ansvar for å skaffe seg nødvendig
736 kompetanse for å kunne delta i arbeidslivet.

737 Det skal være mulig å bruke lønnstilskudd i arbeidet, men det viktigste arbeidet gjøres gjennom at
738 arbeids- og velferdsetaten har kompetanse på arbeidsliv. Den må sikre oppfølging av bedrift og ansatt
739 når folk er i arbeidstrening eller i andre tiltak i arbeidslivet. Like sentralt er arbeidet for mennesker som
740 er i ferd med å miste kontakten med arbeidslivet. NAV må være innrettet mot tidlig innsats.
741 Arbeidsmarkedstiltakene må være tilpasset at folk er forskjellige og har forskjellige behov. Det gjøres
742 best lokalt.

743 Ungdom som ikke er i arbeid eller utdanning må ha fortrinnsrett til hjelp til å komme i aktivitet. Det
744 krever rask saksbehandling og en aktivitetsplan som forplikter både ungdommen selv og det offentlige,
745 uten unødig ventetid. Det må være nok arbeidsmarkedstiltak tilgjengelig til at all ungdom som trenger
746 det får hjelp. SV vil gå inn for en ungdomsgaranti som gir unge under 25 år rett til den hjelpen de
747 trenger for å komme i arbeid.

748 **SV vil jobbe for**

- 749 • En klar lovfesting av rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet eller veiledning innen tre
750 måneder for ungdom under 25 år som ikke er i utdanning eller arbeid. Tiltakene skal ikke
751 innebære at ungdom som kan ta utdanning med ordinær støtte fra Statens lånekasse får dette dekket
752 av Folketrygden.
- 753 • At unge med uføretrygd gis rett til arbeidsmarkedstiltak.
- 754 • Å utvide kvalifiseringsprogrammet slik at folk som mottar sosialhjelp kan få kvalifisering til arbeid og
755 samtidig en fast inntekt.
- 756 • At også ungdom som mottar stønad for kvalifiseringsprogrammet¹ gis en ytelse på nivå med
757 minsteytelsen i folketrygden (2 G, 164 000 kroner i 2012) for å øke muligheten for å komme i
758 arbeid.
- 759 • Å lovfeste rett til fast jobb med like høy stillingsprosent som den tiden man faktisk jobber, dersom
760 avtalt stillingsbrøk er lavere enn gjennomsnittlig faktisk arbeidstid over en periode på ett år.
- 761 • Å lovfeste rett til heltid slik at arbeidsgivere som kunne tilbudt hele stillinger, men likevel deler dem
762 opp pålegges å gi de ansatte hele jobber. Dette vil gi arbeidsgiver ansvar for å vise hvorfor en
763 deltidsansettelse er lovlig.
- 764 • At ordningen med varig tilrettelagt arbeid har nok plasser til at alle som trenger det får plass og at
765 flere får arbeid i ordinære virksomheter.
- 766 • At ordningen med lønnstilskudd økes for å gi flere mulighet til arbeid.
- 767 • Å utvide jobbstrategien for mennesker med nedsatt funksjonsevne med nye virkemidler for å øke
768 deltagelsen i arbeidslivet.

---

¹ I første opplag var det en feil her.

- 769 • At ordninger som arbeids- og utdanningsreiser, funksjonsassistenter, servicehunder, tolketjenesten
- 770 og lese- og sekretærhjelpsordningen er varige og gis nok kapasitet til å sikre at de som kan jobbe får
- 771 jobbe
- 772 • At det offentlige går foran gjennom å innføre trainee-ordninger og læreplasser for folk med nedsatt
- 773 funksjonsevne
- 774 • At det lages en egen strategi for arbeid for sosialt vanskeligstilte, for å gi flere muligheten til å komme
- 775 i arbeid
- 776 • At statlige innkjøpsordninger innebærer krav om universell utforming og inkludering av folk med
- 777 nedsatt funksjonsevne for å vinne kontrakter
- 778 • Å utvide ordningen med tilskudd til tilrettelegging for folk som har behov for det
- 779 • At arbeids- og velferdsetaten utvikler mer kompetanse på arbeidslivet gjennom tettere kontakt med
- 780 arbeids- og næringsliv

781 **En arbeidstid å leve med**

782 Normalarbeidsdagen er bra for de ansatte og bra for samfunnet. Den sikrer at folk som hovedregel skal

783 arbeide på dagtid, og gjør det mulig å kombinere jobb med familie, venner og fritid. Det er dokumentert

784 at ubekvem arbeidstid, som nattarbeid, kan utgjøre en helsefare og øke risikoen for uførhet. SV vil

785 derfor ha en tydeligere regulering av ubekvem arbeidstid i de yrkene der det ikke er nødvendig for at

786 samfunnet skal fungere, som for eksempel i servicenæringen.

787 **SV vil jobbe for**

- 788 • En klarere regulering av arbeid utenom normalarbeidsdagen for å unngå skadelig kvelds- og
- 789 nattarbeid der det ikke er nødvendig

790 **Faste ansettelser**

791 Faste ansettelser er grunnlaget for et seriøst arbeidsliv og for kvalitet i arbeidet. For den enkelte betyr en

792 midlertidig stilling mindre økonomisk trygghet. Det blir vanskelig å få huslån, og usikkert om man vil

793 klare å betale regningene sine.

794 SV vil gå mot alle forsøk på å svekke den faste ansettelsen. SV vil jobbe for at andelen faste ansettelser

795 økes på bekostning av midlertidige ansettelser, og at det innføres en svært restriktiv praksis mot bruk av

796 midlertidige ansettelser. Offentlig sektor må gå foran i dette arbeidet.

797 Folk som er innleid direkte, eller som er ansatt i kontraktørselskap som leies inn for oppdrag, skal ha

798 skikkelige lønns- og arbeidsvilkår. Vekst i bemanningsbransjen, fører til press på lønns- og arbeidsvilkår,

799 og gjør det vanskeligere å nå målet om et godt organisert arbeidsliv. Vårt langsiktige mål er at forbudet

800 mot utleie av arbeidskraft gjeninnføres.

801 SV vil opprettholde strenge begrensninger på muligheten for å drive utleie av arbeidskraft, slik at flest

802 mulig arbeidstakere skal ansettes fast i den bedriften de jobber for, ikke i et byrå.

803 **SV vil jobbe for**

- 804 • At midlertidige ansatte skal regnes som fast ansatte etter to år
- 805 • Å innføre lovkrav om at arbeidskraft innleid fra byråer kun tillates dersom den innleide er fast ansatt
- 806 i utleiebedriften eller bemanningsbyrået
- 807 • At alle statlige, og statlig eide, virksomheter pålegges gjennomgang av bruken av midlertidige
- 808 kontrakter for å sørge for at så mange som mulig får faste ansettelser
- 809 • Å innføre et eget bransjeprogram for bemanningsbransjen for å sikre gode arbeidsforhold og for å
- 810 stoppe brudd på bestemmelsene om inn- og utleie.

811 **Et likestilt arbeidsliv**

812 Økonomisk uavhengighet er en forutsetning for likestilling. Derfor er kampen for hele og faste stillinger
813 og lik lønn for likt arbeid så viktig. Likelønnskampen handler både om lavtlønsgrupper, generell
814 likestilling i arbeidslivet og likelønn mellom grupper med likt utdanningsnivå. Fordi
815 likelønnsproblemene er så ulike for ulike grupper, må arbeidet for likelønn gjøres gjennom bruk av en
816 rekke virkemidler. Langsiktig forpliktende avtaler mellom partene må ligge til grunn for arbeidet, og det
817 offentlige, som arbeidsgiver, må være en pådriver. SV skal arbeide på alle nivåer for å sikre forpliktende
818 likelønnsplaner for alle virksomheter.

819 **SV vil jobbe for**

- 820 • At det fastsettes forpliktende likelønnsplaner i alle offentlige virksomheter. Planene skal baseres på
821 lik lønn for folk med likt utdanningsnivå, sikring av hele stillinger i kvinne-dominerte grupper og
822 fortsatt heving av lavtlønsgruppene

823 **Bedre sikkerhet på jobben**

824 Folk skal være trygge på jobb. God opplæring og gode rutiner for helse-, miljø og sikkerhet, inkludert
825 arbeidsgivernes ansvar, er avgjørende i blant annet industrien, helsesektoren og innenfor bygg og anlegg.
826 Ansatte må sikres mot vold, og utrygt alenearbeid må begrenses. Belastningsskader fra yrker med høy
827 andel kvinner bør gi lik rett til erstatning som belastningsskader fra yrker som tradisjonelt har høy andel
828 menn.

829 Arbeidsmiljølovens bestemmelser om vernetjeneste må følges. Varslerne tar ansvar for å si fra om
830 kritikkverdige forhold, og må ha et sterkt vern

831 **SV vil jobbe for**

- 832 • Å styrke plikten for arbeidsgivere til å drive opplæring for sine ansatte, særlig når det gjelder
833 sikkerhet på arbeidsplassen
- 834 • At slitasjeskader regnes som yrkesskade for å gi grupper som i dag ikke får yrkesskadeerstatning for
835 belastningsskader mulighet til erstatning
- 836 • At Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet styrkes, for å sørge for at brudd på arbeidslivets lover og
837 regler avdekkes
- 838 • At ansatte på sokkelen sikres tilstrekkelig hvile, og at lugardeling på ikke tillates

839 **Anstendige arbeidsvilkår – kamp mot sosial dumping**

840 De senere årene har stor arbeidsinnvandring ført til press på norske lønns- og arbeidsvilkår. Midlertidige
841 ansettelser, innleid arbeidskraft og lavere organiseringsgrad truer tryggheten i det norske arbeidslivet.
842 Dersom sosial dumping får bre om seg, vil lønningene i Norge presses nedover også i andre bransjer i
843 det private og det offentlige. På sikt vil sosial dumping gå ut over felles velferd og trygghet i arbeidslivet
844 for alle norske arbeidstakere. Sosial dumping må bekjempes gjennom aktive tiltak. SV går inn for at
845 penger tjent ved sosial dumping skal kunne inndras.

846 **SV vil jobbe for**

- 847 • At allmenngjøringsordningen styrkes, for eksempel ved å senke dokumentasjonskravene og skjerpe
848 reaksjonene for brudd på loven
- 849 • Å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter
850 arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven
- 851 • At oppdragsgivere ikke styrer leverandørselskap og entreprenørselskap gjennom
852 kontraktsutforming som bryter med arbeidsmiljøloven og tariffavtaler.
- 853 • At tillitsvalgte har fullt innsyn i forbindelse med kontraktsinngåelser.

- 854 • At Arbeidstilsynet gis rett til å ilegge overtredelsesgebyrer ved brudd på arbeidsmiljøloven,
855 allmenngjøringsloven og utlendingsloven

856 **Offentlige ansatte**

857 Kompetente ansatte med tid til å gjøre jobben er den beste garantien for gode velferdstilbud og offentlige
858 tjenester. Ansatte i det offentlige skal ha seriøs arbeidsgivere og skikkelige arbeidsvilkår. De ansatte må
859 gis innflytelse og frihet til å utvikle tjenester av høy kvalitet. Unødig byråkratisering må forhindres.
860 Grunnbemanningen må ha et nivå som sikrer kvalitet for de som trenger tjenestene og gode
861 arbeidsforhold for de som gjør jobben.

862 **SV vil jobbe for**

- 863 • Å sikre ansattes rettigheter ved konkurranseutsetting av offentlige tjenester ved å forby konkurranse
864 gjennom nedpressing av ansattes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår, for eksempel ved at reglene for
865 virksomhetsoverdragelse skal gjelde for alle anbud
- 866 • At det offentlige pålegges et ansvar for at ansatte i virksomheter som leverer varer eller tjenester til
867 det offentlige får den lønnen de skal ha
- 868 • At man samarbeider med de ansatte reduserer unødig byråkrati og rapportering i det offentlige, til
869 fordel for større faglig skjønn og frihet

870 **Arbeidstid, permisjoner og velferd**

871 SV mener det er tid for å ta ut noe av velstandsutviklingen i kortere arbeidstid. Det vil gi økt fritid for
872 den enkelte, og bidra til at flere kommer i arbeid. Fagbevegelsen har fått gjennomslag for kortere
873 arbeidstid. Det er et politisk ansvar å følge opp disse seirene for å bane vei for nye milepæler. SV går
874 derfor inn for å lovfeste en arbeidsuke på 37,5 timer. SV går inn for nye forsøksordninger med redusert
875 arbeidstid.

876 **SV vil jobbe for**

- 877 • Nye forsøk med sekstimerdagen og andre ordninger med redusert arbeidstid
- 878 • Å endre arbeidsmiljøloven, slik at dagens bestemmelse om 40 timers arbeidsuke senkes til 37,5
879 timer
- 880 • At retten til egenmeldt sykefravær økes til 5 kalenderdager av gangen

881 [Les mer sterkere fagbevegelse og om arbeidslivdemokrati i kapittel 11: Demokrati]

882

883 Kapittel 5: Ny og bærekraftig næringsutvikling

---

884 SV vil føre en offensiv næringspolitikk for å skape et allsidig næringsliv med perspektiv utover
885 oljealderen. Vi vil satse på kunnskap og innovasjon for å sikre arbeid og velferd i fremtiden.

886 Norge er et godt land å drive næringsvirksomhet i. Stabile rammebetingelser og en høyt utdannet
887 arbeidsstyrke kjennetegner norsk næringsliv. Samtidig står næringslivet overfor betydelige utfordringer i
888 form av øket internasjonal konkurranse og store omstillingsbehov.

889 Kompetanse er en nøkkelfaktor for å møte utfordringene i næringslivet. Skal vi utvikle en bærekraftig
890 næringspolitikk med perspektiver ut over oljealderen, må vi satse på forskning og utdanning. Det er
891 viktig både for nyskaping og for å videreutvikle etablerte bedrifter. Kompetanse på alle nivå i
892 organisasjonen er et konkurransefortrinn i norsk næringsliv. Det ønsker SV å videreutvikle ved å satse
893 på livslang læring.

894 Norge må satse på innovasjon for å møte fremtidige utfordringer. I tillegg til kompetanse trengs det
895 risikovillig kapital, spesielt i en tidlig fase, og et virkemiddelapparat med god rådgivning til gründere.
896 Offentlig sektor må tilby gode digitale tjenester og stimulere til innovasjon gjennom sin innkjøpspolitikk.

897 God miljøpolitikk er god næringspolitikk. SV vil stille strenge miljøkrav til bedriftene og kombinere det
898 med støtte til utvikling av ny teknologi. Det vil gi mer konkurransedyktige bedrifter og et marked for
899 miljøteknologi, i tillegg til lavere klimagassutslipp og et bedre miljø. Et langvarig høyt aktivitetsnivå i
900 oljenæringene er i ferd med å skape en todeling av norsk økonomi der oljenæringene trekker til seg
901 kompetanse og kapital på bekostning av andre sektorer. Fortsatt vekst i oljeinvesteringene vil også stå i
902 veien for en grønn omstilling av norsk økonomi. SV gradvis redusere aktivitetsnivået i olje- og
903 gassnæringen og gjennom det overføre mer av ressursene våre til annen næringsvirksomhet.

904 Verdiskapningen i næringslivet er grunnlaget for norsk velferd. Samtidig er den norske velferdsmodellen
905 det beste utgangspunktet for en aktiv og framtidsrettet næringspolitikk. En høy verdiskapning skapes
906 gjennom et effektivt samspill mellom arbeidskraften, risikovillig kapital og offentlig infrastruktur. Den
907 norske modellen bidrar nettopp til dette. Den skattefinansierte velferdsstaten sørger for gode
908 velferdstjenester, høyt utdannede arbeidstakere og god infrastruktur.

909 En sterk fagbevegelse og trepartssamarbeidet har bidratt til en fornuftig lønnsdannelse og små
910 økonomiske forskjeller. En aktiv likestillingspolitikk har gitt flere kvinner i jobb og høye fødselsrater.
911 Det offentlige eierskapet i nøkkelsektorer har sikret nasjonal kontroll over viktige ressurser, gitt store
912 skatteinntekter og bidratt med nødvendig kapital for å utvikle norsk næringsliv. SV vil styrke og
913 videreutvikle den norske modellen for å bidra til framtidens verdiskapning.

914 Hovedprioriteringer for SV i perioden:

- 915 • **Livslang læring.** Menneskene er vår viktigste ressurs, og høy kompetanse i arbeidsstokken er vårt
916 viktigste konkurransefortrinn. SV vil samarbeide med partene i arbeidslivet om et løft for livslang
917 læring. *Se kapittelet om høyere utdanning og forskning.*
- 918 • **Grønn næringsutvikling.** Norsk industri ligger langt fremme på miljøteknologi og miljøvennlig
919 produksjon. Dette må videreutvikles gjennom ordninger som miljøteknologiordningen i Innovasjon
920 Norge, klimateknologifondet i ENOVA og forskningssentre for miljøvennlig energi
- 921 • **Økt nyskaping.** SV vil styrke ordninger for støtte og rådgivning til bedrifter i etableringsfasen
922 (inkubatorer og næringshager) kombinert med risikokapital i en tidlig fase (pollenkapital og
923 såkornkapital)

924 **Sats på kompetanse og innovasjon**

925 Norsk verdiskaping i framtiden vil avhenge av om vi klarer å skape en mer mangfoldig og mindre
926 oljeavhengig næringsstruktur. Skal vi lykkes med det, må virkemidler og investeringer dreies i retning av
927 innovasjon og kunnskapsbasert næringsvirksomhet.

928 Forskning og utdanning er grunnlaget for et innovativt og bærekraftig næringsliv. Menneskene er vår
929 viktigste ressurs. Derfor er forskningspolitikken og kunnskapspolitikken en viktig del av
930 næringspolitikken. Se kapittelet om utdanning og om høyere utdanning og forskning.

931 Mange lovende bedrifter må gi tapt i fasen før inntektene begynner å komme. For å bidra til en mer
932 innovativ næringsstruktur, er det behov for risikovillig kapital og gode veiledningstjenestene for
933 gründere.

934 **SV vil jobbe for**

- 935 • At den offentlige forskningsinnsatsen økes, både grunnforskning og strategisk forskningsprogrammer,
936 se kapittelet om høyere utdanning og forskning.
- 937 • Mer kompetanseoverføring mellom næringslivet og forskningssektoren gjennom virkemidler som
938 nærings-phd (stipendiater delfinansiert av næringslivet) og utveksling av personell.
- 939 • At dagens ordning med Norwegian Centres of Expertise (NCE) og Arena-programmet styrkes, og at
940 det utvikles et globalt nivå for nettverksprogrammer, kalt Global Centers of Expertise (GCE)
- 941 • Å styrke ordningen med SkatteFUNN
- 942 • Å øke tilgangen på risikovillig kapital, både såkornkapital og kapital i en tidligere fase
- 943 • Å legge til rette for flere nyetableringer gjennom et enklere regelverk og god offentlig rådgivning.
- 944 • Å videreutvikle satsingen på næringshager og inkubatorprogram

945 **Aktivt og langsiktig offentlig eierskap**

946 SV støtter et sterkt offentlig eierskap fordi det bidrar til nasjonal kontroll over viktige samfunnsressurser,
947 og fordi det bidrar til forutsigbarhet og økt verdiskaping i næringslivet. Hel- eller deleide statlige
948 selskaper har vært helt sentrale i utviklingen av norsk næringsliv, både på land og på norsk sokkel. Også
949 i framtiden vil vi trenge staten som lokomotiv for å skape ny vekst i Norge, ikke minst når det gjelder å
950 løfte fram innovativ og miljøvennlig industri.

951 De siste årene har vi sett eksempler på sterkt økende lederlønninger i staten, som ikke står i forhold til
952 den generelle lønnsveksten. SV vil motvirke en slik utvikling, og arbeide for økt moderasjon i
953 lederlønninger i staten og i statseide selskaper.

954 Det offentlige eierskapet bør konsentreres til infrastruktur, forvaltning av naturressurser og
955 nøkkelnæringer av stor samfunnsstrategisk betydning. Innenfor disse områdene bør eierskapet være
956 større og utøves mer aktivt enn i dag. Målet med eierskapet må være å ivareta fellesskapets interesser og
957 bidra til økt verdiskaping.

958 **SV vil jobbe for:**

- 959 • Et sterkt og aktivt statlig eierskap av infrastruktur og naturressurser og innenfor næringer av en særlig
960 samfunnsstrategisk betydning
- 961 • Å trappe opp innsatsen for at statlige selskaper arbeider etter etiske retningslinjer knyttet til miljø,
962 menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, åpenhet og anti-korrupsjon, og at de internasjonale
963 selskapene inngår globale rammeavtaler med de internasjonale fagorganisasjonene
- 964 • At styrene får klar instruks om å snu trenden med urimelig høye lederlønninger
- 965 • At de ansatte er representert i organer som forbereder lederlønnssaker for styret.

966 **Et målrettet virkemiddelapparat**

967 En aktiv næringspolitikk krever et målrettet og effektivt virkemiddelapparat som bidrar til innovasjon.
968 Det skal være enkelt for bedriftene å forholde seg til, samtidig som det skal bidra til å oppfylle
969 målsettingene i næringspolitikken. SV vil at det offentlige skal være aktiv tilrettelegger for å utvikle nye
970 næringer og bedrifter. Virkemiddelapparatet må tilby god service overfor næringslivet gjennom
971 veiledning og effektiv saksbehandling.

972 **SV vil jobbe for:**

- 973 • Å tillate Innovasjon Norge å ta større risiko og gi bedre støtte til lange utviklingsløp før
974 kommersialisering
- 975 • At Innovasjon Norge skal få større programmer med mindre detaljstyring
- 976 • At det blir enklere for mindre bedrifter å finne fram og få hjelp i virkemiddelapparatet
- 977 • At det etableres ordninger som kan løfte fram testanlegg og pilotanlegg for utvikling av teknologi
- 978 • At virkemiddelapparatet skal ha programmer som følger opp de store nasjonale satsingene i
979 forskningsrådet

980 **God infrastruktur bidrar til næringsutvikling**

981 God infrastruktur bidrar til økt produktivitet, økt verdiskaping og flere arbeidsplasser over hele landet. I
982 dag skaper dårlig veistandard og flaskehalsproblemer for næringslivet en del steder, spesielt i
983 distriktene. SV vil prioritere opprustning av veinettet i distriktene, framfor nye, store veiprojekter i
984 sentrale strøk. Samtidig er det et mål for SV å flytte persontrafikk og godstransport fra vei til bane i de
985 delene av landet der det er mulig. Dette vil også gi en enklere hverdag for yrkessjåfører og andre som er
986 avhengig av å bruke bil. SV vil legge til rette for at mer gods kan gå med bår.

987 **SV vil jobbe for:**

- 988 • At opprustning av veinettet i distriktene prioriteres, gjennom mer penger til standardheving, fjerning
989 av flaskehals, rassikring og god vinterregularitet
- 990 • Å heve standarden på dagens jernbanenett [henvisning til samferdsel i miljøkapittelet]
- 991 • Å bidra til økt godstransport på jernbane
- 992 • Et nettilbud med stor kapasitet over hele landet, og flere offentlig eide åpne trådløse nett

993 **En offentlig pådriver**

994 Offentlig sektor kan bidra til innovasjon og verdiskaping i det private næringslivet. Gjennom en målrettet
995 politikk for offentlige anskaffelser kan det offentlige legge til rette for innovasjon og skape etterspørsel
996 etter nye varer og tjenester. Ny teknologi som utvikles for norske institusjoner, kan legge grunnlaget for å
997 etablere seg på et internasjonalt marked. Offentlige reguleringer, som kvalitets- eller miljøkrav, kan bidra
998 til at norske produsenter får et forsprang på sine internasjonale konkurrenter.

999 Åpne standarder og tilgjengeliggjøring bidrar til å forenkle hverdagen for bedriftene. Det kan også bidra
1000 til innovasjon og verdiskaping gjennom viderebruk av offentlige data.

1001 **SV vil jobbe for**

- 1002 • Å legge til rette for økt innovasjon i næringslivet gjennom en ny politikk for offentlige anbud.
1003 Anbudene bør i større grad ha oppmerksomheten rettet mot målet med leveransen
- 1004 • Å hindre at sentraliserte innkjøp diskriminerer gründere og mindre virksomheter, ved å
1005 øremerke 2 prosent av kontraktsummen ved innkjøpsamarbeid på tvers av offentlige myndigheter
1006 til prosjektkonkurranser etter EUs "pre-commercial procurement"-modell
- 1007 • At offentlig sektor bruker åpne standarder i sin kommunikasjon med innbyggere og næringsliv, og at
1008 det skal stilles krav om åpne standarder ved innkjøp av programvare

- 1009 • Forenkling ved å forsere digitaliseringen av den offentlige forvaltningen

1010 **Tjenestesektoren**

1011 Privat tjenesteyting utgjør en stadig større andel av næringslivet, både i form av omsetning,
1012 eksportinntekter og antall ansatte. Sektoren representerer mange ulike bransjer, fra handel til avanserte
1013 datatjenester. I bransjer som telekommunikasjon, IT, energi og miljø, finans, helse og reiseliv er det et
1014 stort potensiale for tjenesteinnovasjon. Det kan gi økt verdiskaping i tjenestesektoren, men kan også
1015 utløse nye arbeidsplasser i vareproduserende industri.

1016 SV mener det er behov for en mer helhetlig satsing på innovasjon, kompetanse og verdiskaping i
1017 tjenestesektoren. Særlig gjelder dette den såkalte kunnskapsintensive tjenestesektoren. SV mener
1018 tjenesteinnovasjon må være et satsingsområde innenfor næringspolitikken, og vil arbeide for et tettere
1019 samarbeid mellom forskningsmiljøer og bedriftene for å styrke innovasjonsevnen. Mennesker er den
1020 viktigste innsatsfaktoren i tjenestenæringene. *Se avsnittet om kunnskap og innovasjon.* Derfor vil SV
1021 sikre et godt utdanningstilbud og legges til rette for entreprenørskap og gründervirksomhet. Gjennom en
1022 mer målrettet politikk for offentlige anskaffelser, kan det offentlige bidra til økt tjenesteinnovasjon. Blant
1023 annet ved å dele offentlige data og ved å basere anbud på åpne standarder slik at også mindre
1024 tjenesteprodusenter kan bidra.

1025 Sunn og rettferdig konkurranse er bærebjelken i SVs politikk ovenfor varehandelen. SV støtter kravet
1026 om en lov om god handelskikk i varehandelen. Det er også behov for å vurdere tiltak for å begrense den
1027 sterke maktkonsentrasjonen i bransjen og legge til rette for at nye virksomheter skal ha en sjanse til å
1028 lykkes.

1029 Transportnæringen utgjør kritisk infrastruktur for annet næringsliv. Miljøvennlige løsninger og effektiv
1030 og sikker trafikkavvikling er en forutsetning for at veksten i transportnæringa kan fortsette. SV vil støtte
1031 opp under nye og miljøvennlige teknologier i transportnæringen.

1032 IKT-næringen er en av de største næringene i Norge. Utviklingen på de fleste samfunnsfelt er i dag
1033 avhengig av IKT. SV vil stimulere til vekst og utvikling i IKT-næringen, blant annet ved at det offentlige
1034 tilbyr flere og bedre digitale tjenester..

1035 Mange IKT-bedrifter sliter med å rekruttere riktig kompetanse, noe som er avgjørende for
1036 innovasjonsevnen. Det er viktig at næringslivets behov for utdannede ansatte dekkes, og at det satses på
1037 forskning innen IKT

1038 Bygg- og anleggsbransjen møter stadig sterke internasjonal konkurranse. SV vil at det offentlige inviterer
1039 byggnæringen og fagforeningene med i et samarbeid for å styrke næringa, blant annet gjennom bruk ny
1040 teknologi, kompetanseheving og økt FoU-virksomhet i bransjen.

1041 Norsk natur og kultur er reiselivsnæringen fremste fortrinn. Det er helt avgjørende for verdiskapingen i
1042 næringen at dette blir tatt i bruk på en bærekraftig måte, slik at vi også i framtida kan gi turistene unike
1043 opplevelser. Det er viktig at reiselivet får ta del i virkemiddelapparatets satsinger på innovasjon og
1044 nyskaping, blant annet for å utvikle helårskonsepter.

1045 **SV vil jobbe for**

- 1046 • Å styrke det offentlige utdanningstilbudet for tjenestenæringene
- 1047 • Sterkere satsing på forskning som er relevant for tjenestesektoren, herunder et program for
1048 tjenesteinnovasjon
- 1049 • Å styrke ordningen Ungt Entreprenørskap
- 1050 • Et kompetanse- og innovasjonsprogram for byggesektoren

- 1051 • Å støtte bygg- og anleggsbransjen gjennom å satse på offentlige prosjekter i nedgangstider
1052 • Bedre markedsføring av Norge som reisemål og styrke natur og kulturbasert turisme
1053 • En ny lov om god handelsskikk i dagligvarebransje for å sikre rettferdig konkurranse
1054 • En ny lov som regulerer rettigheter og plikter mellom franchisegiver og franchisetaker, og som sikrer
1055 de ansattes faglige rettigheter.

1056 **Industri**

1057 Norske industribedrifter har vist stor omstillingsevne i møte med strenge miljøkrav og en krevende
1058 internasjonal konkurranse. I tillegg er norsk industri teknologisk ledende på mange områder. Dette er
1059 en kompetanse som SV vil ta vare på og videreutvikle for å sikre sysselsetting, eksportinntekter og en
1060 variert næringsstruktur.

1061 Godt kvalifisert arbeidskraft på alle nivå i organisasjonen er et viktig konkurransefortrinn for norsk
1062 industri. Derfor er det viktig å satse på relevant utdanning fra fagarbeider til forsker, og på god etter- og
1063 videreutdanning.

1064 God infrastruktur, herunder stabil kraftforsyning, er viktig for at industrien i Norge skal være
1065 konkurransedyktig. Tilgang på råvarer, lokal ressursutnyttelse og økt industriell bearbeiding i Norge er et
1066 mål for SV.

1067 Fremveksten av ny industri er ofte knyttet til forskningsmiljøer. Dette gjelder blant annet innenfor
1068 bioteknologi, medisin, helseteknologi, IKT og nanoteknologi. Disse næringene er avhengig at langsiktig
1069 satsing på forskning og internasjonalt samarbeid. Forskning og utvikling er også viktig for den
1070 tradisjonelle industrien som maritim industri og prosess- og materialindustri.

1071 Norge er en av verdens fremste velferdsstater, og har gode forutsetninger for å utvikle en ny vekstnæring
1072 som leverer teknologi som trengs i helse- og omsorgstjenestene. Helse- og omsorgsteknologi bør bli et
1073 nytt satsningsområde i norsk næringspolitikk.

1074 Verden trenger mineraler og Norge har store forekomster. Ved utvinning av mineralressursene i Norge,
1075 vil SV stille strenge krav om sameksistens med natur, bomiljø og annen næringsvirksomhet. Det må
1076 utvikles metoder som tar i bruk og minimerer restavfall fra gruvedrift, og det må stilles strenge miljøkrav
1077 til deponering. Norge må rettes eg etter internasjonale målsetninger for bevaring av fjordområder. Det
1078 må etableres regionale planer for mineralutvinning, og opprettes forskningsprogrammer som kan
1079 vurdere alle sider av mineralutvinning. SV vil innføre mineralavgift for uttak av mineraler.

1080 De særlige skattefordelene olje- og gassnæringen har på sine investeringer må reverseres, slik at det ikke
1081 lønner seg å investere i petroleumsnæringen fremfor landbasert industri. CO₂-avgiften på sokkelen må
1082 økes slik at også olje- og gassnæringen betaler for de klimagassene de slipper ut. Videreforedling av gass
1083 kan gi grunnlag for utvikling av industri nær ilandføringssteder langs kysten, blant annet i tilknytning til
1084 mineralforekomster. Bruk av gass på land må gå til industrielle formål og CO₂-håndtering må være en
1085 forutsetning.

1086 Olje- og gassforekomstene på norsk sokkel er felleseie for hele samfunnet. Skattenivået på sokkelen må
1087 derfor være så høyt at inntektene fra olje- og gassvirksomhet kommer fellesskapet, ikke private selskaper
1088 til gode. Det statlige eierskapet i Statoil, Petoro og Hydro har sikret store inntekter til fellesskapet og
1089 demokratisk kontroll over avgjørende deler av virksomheten på norsk sokkel. SV mener det var feil å
1090 delprivatisere Statoil.

1091 Petoros og oljedirektoratets rolle må styrkes. SV vil sikre lokale ringvirkninger av utvinning så langt det
1092 er mulig og miljømessig forsvarlig.

1093 **SV vil jobbe for**

- 1094 • Langsiktige og forutsigbare kraftkontrakter for industrien, kombinert med energieffektivisering og
- 1095 forsyningsikkerhet.
- 1096 • Utvikle en innovasjonsstrategi for helse- og omsorgsteknologi, og øke støtten til forskning og utvikling.
- 1097 • Å fremme bruk av design som et strategisk innovasjonsverktøy i industrien
- 1098 • Å opprettholde gode garanti- og finansieringsordninger til norske eksportbedrifter
- 1099 • Samarbeide med næringslivet om etablering av testanlegg for prosess- og produktutvikling
- 1100 • At statens eierskap i Statkraft brukes aktivt i utbygging av ny fornybar energi.
- 1101 • At det opprettes et statlig mineralselskap for å sikre at utvinninga av mineral kommer samfunnet til
- 1102 nytte og at det skjer på en miljømessig forsvarlig måte
- 1103 • At det i forbindelse med mineralutvinning ikke tillates nye deponi i sjø før vi har mer kunnskap om
- 1104 miljøkonsekvensene og det er utarbeidet nye retningslinjer for deponering. Søknader om utvidelse
- 1105 av eksisterende deponi må vurderes strengt.

1106 **Miljøteknologi**

1107 Mange bransjer i Norge har kompetanse som er relevant for det voksende markedet for miljøteknologi.
1108 SVs mål er at arbeidsplasser innenfor fornybar energi og miljøteknologi blir en ny vekstnæring, og at
1109 Norge blir et attraktivt land for de som vil investere i miljøteknologi. SV vil øke støtten til utvikling og
1110 bruk av ny miljøteknologi.

1111 SV vil ha en sterk satsing på fornybar energi for å bidra til forbedring av det globale klimaet, og for å
1112 sikre arbeidsplasser både hos kraftkrevende industri og hos energiprodusenter og utstyrsløseleverandører.
1113 Staten må også bidra til å utvikle en infrastruktur som gjør det mulig å starte produksjon av kraft fra
1114 norske havområder. Samtidig må vi satse sterkt på energiøkonomisering i bygg og industri. Her har
1115 Norge et stort uutnyttet potensial for å frigjøre fornybar energi til andre formål og skape grønne
1116 arbeidsplasser. Materialgjenvinning er klima- og miljøvennlig og gir store næringsmuligheter. SV vil
1117 utvikle virkemidler som bidrar at bedriftene i større grad benytter gjenvunnet råstoff, og til at det skapes
1118 et marked for slikt råstoff.

1119 SV ønsker en helhetlig gjennomgang av energilovgivningen. Vi vil ha en sterkere regulering og styring av
1120 kraftmarkedet. Formålet med norsk kraftproduksjon er først og fremst å levere forutsigbar kraft til forbrukere og
1121 industri og sikre at vi oppnår våre miljøpolitiske og næringspolitiske mål. Det må legges til rette for at fornybar
1122 energi erstatter fossil energi, og vi vil skape rammebetingelser som motvirker karbonlekkasje.
1123 Kraftutveksling med utlandet må bidra til forsyningsikkerhet og positive klimaeffekter og baseres på
1124 samfunnsmessig lønnsomhet.

1125 **Dissens:** Et mindretall i komiteen, medlemmene Olav Magnus Linge, Ommund Stokka og Anne
1126 Kolstad, ønsker å bytte ut følgende setning "Kraftutveksling med utlandet må bidra til
1127 forsyningsikkerhet og positive klimaeffekter og baseres på samfunnsmessig lønnsomhet." Med denne
1128 teksten: "Norsk kraftproduksjon sitt fremste formål er å skaffe forutsigbar kraft til forbrukere og
1129 industrien – ikke være en handelsvare. Kraftutveksling med utlandet skal kun forekomme ved betydelig
1130 kraftoverskudd."

1131 **SV vil jobbe for**

- 1132 • En forsterking av Innovasjon Norges miljøteknologiordning
- 1133 • Styrking av klimateknologifondet i ENOVA
- 1134 • At myndighetene inngår forpliktende avtaler om utslippsreduksjoner med industrien.
- 1135 • At det settes klare mål for energiøkonomisering i bygg og utvikles tiltak som sikrer at målene nås

- 1136 • At offentlig sektor skal øke egen etterspørsel etter miljøteknologi gjennom innkjøp av miljøvennlige
1137 transportløsninger og energieffektive løsninger i offentlige bygg
- 1138 • At det legges til rette for kommersialisering og næringsutvikling basert på resultater fra
1139 forskningssentrene for miljøvennlig energi.

1140 **Landbruk og foredling av landbruksvarer**

1141 I en framtid med økende folketall og skiftende klima ønsker SV å øke matproduksjonen med basis i
1142 norske ressurser som grovfor og beite, framfor økt import av for og et mer industrielt landbruk. En
1143 optimal ressursutnytting i hele landet forutsetter en variert struktur både når det gjelder
1144 råvareproduksjon og foredling. Vi må unngå en utvikling med for høy gjeldsbyrde i landbruket. Det er
1145 også viktig å utvikle bygdenæringer som kan kombineres med landbruk.

1146 Landbrukspolitikken må sikre at matproduksjonen er trygg, miljøvennlig og langsiktig. Kun tre prosent
1147 av arealet i Norge er dyrket jord, og jordvernet må styrkes. Det er særlig de høyproduktive områdene
1148 nær byer og tettsteder som er utsatt for press.

1149 Produksjonen av jordbruksvarer skal baseres på det solidariske prinsippet om matsuverenitet. Det
1150 innebærer at alle land har rett og plikt til å produsere mat til sin egen befolkning, og til å bestemme
1151 hvilken måte maten skal produseres på.

1152 For å demme opp for bruksavgangen og sørge for økt rekruttering til næringa, mener SV at bonden må
1153 få gode og forutsigbare inntekter. SV vil opprettholde et høyt nivå på overføringene gjennom
1154 jordbruksavtalen og videreføre markedsregulering i regi av landbrukssamvirket. SV vil ha et sterkt
1155 importvern. For å opprettholde hovedtrekkene i norsk landbrukspolitikk er det avgjørende at Norge
1156 står utenfor EU.

1157 Alt husdyrhold skal foregå på måter som er dyreetisk forsvarlig. SV vil styrke kontrollen med
1158 dyrevelferden. Reindriften er en viktig bærer av samisk kultur, og en viktig samisk næring. SV vil jobbe
1159 for en bærekraftig reindrift der næringen ikke går ut over naturmangfoldet. Vi vil styrke arbeidet for å
1160 hindre konflikt mellom reindriften og andre næringer og lokalbefolkning.

1161 Ved innføring av nye dyrevernsregler som medfører større investeringskostnader for landbruket, vil SV
1162 arbeide for at det gis investeringstilskudd til nødvendig ombygging og omlegging av produksjonen.
1163 Erfaringene hittil viser at det ikke er mulig å ha en pelsdyrproduksjon som sikrer god dyrevelferd, og
1164 den må avvikles.

1165 Næringsmiddelindustrien er en sentral del av matvareproduksjonen. Det er viktig å ha en helhetlig
1166 verdikjede fra jord til bord. SV støtter kravet om lov om god handelsskikk for å legge til rette for
1167 utvikling av næringsmiddelindustrien og hindrer at matvarekjedene får for stor makt.

1168 Skogen er en fornybar ressurs. SV er opptatt av å utvikle et bærekraftig skogbruk som også ivaretar
1169 naturmangfoldet.

1170 **SV vil jobbe for**

- 1171 • Å legge til rette for grovforbasert matproduksjon og vri støtteordningene til grovfor og beite
- 1172 • At det innføres ordninger for erstatning av dyrka mark som blir bygd ned
- 1173 • Å sikre importvernet som er en hjørnestein i norsk landbrukspolitikk
- 1174 • At utøverne i landbruket får en inntekt og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet, og
1175 en inntektsfordeling som motvirker fortsatt bruksavgang
- 1176 • Å legge til rette for økt lokal matproduksjon i tilknytning til gårdsdriften

- 1177 • At 15 prosent av all landbruksproduksjon og forbruk av landbruksvarer skal være økologisk, og at
- 1178 staten bruker offentlige innkjøp for å nå målet.
- 1179 • At jordbruk og skogbruk bidrar til reduserte klimagassutslipp blant annet gjennom satsing på biogass
- 1180 og bioenergi og økt omløpstid og lukket hogst i skogbruket,
- 1181 • Et forbud mot nye anlegg i pelsdyrnæring og en styrt avvikling av næringa.
- 1182 • En vridning av norsk matimport bort fra EU over til land i sør
- 1183 • En restriktiv håndheving av den norske genteknologiloven, og et midlertidig forbud mot å dyrke
- 1184 genmodifiserte planter i Norge og mot å importere genmodifisert fôr til fiskeoppdrett og landbruk.
- 1185 • En bærekraftig og konfliktdependende forvaltning av reindriftnæringen

1186 **Fiskeri, havbruk og fiskeindustri**

1187 Norge er en av Europas viktigste fiskerinasjoner. En lang kyst med vide havgrunner og mange fjorder gir

1188 Norge gode forutsetninger for å høste rikelig fra havet og videreutvikle en bærekraftig blå næring. Det gir

1189 et stort potensial, både med tanke på eksportinntekter og sysselsetting i kystsamfunnene. Den viktigste

1190 utfordringen er å forvalte fiskebestandene bærekraftig og til det beste for kystsamfunnene og for

1191 fellesskapet. Havets ressurser må forbli fellesskapets eiendom.

1192 SV ønsker å utvikle foredlingsindustrien for å sikre ilandføring og god råvarepris på fisken. Dersom en

1193 har fått kvoter med leveringsforpliktelser, men ikke leverer der en skal, må kvotene refordeles til noen

1194 som kan klare dette. Det er et mål å øke bearbeidingsgraden og verdiskapningen. Samarbeidet mellom

1195 fiskeindustrien og forskningsinstitusjonene må styrkes. Leveringsplikten er et viktig tiltak for å sikre at

1196 fiskeriene skaper aktivitet i kystsamfunnene. Det er også viktig å øke ilandføringen av fersk fisk.

1197 Selv om sjømat er sunt og en av våre viktigste eksportnæringer, spiser vi for sjømat i Norge. SV vil derfor

1198 arbeide for at det etableres informasjonssentra og fisketorg, som Kystens Hus, i alle de største byene.

1199 I årene framover er det viktig å se nærmere på mange til nå lite utnyttede marine ressurser. Dette kan

1200 gjelde mikroalger (planteplankton), makroalger og dyreplankton som krill og raudåte. Mye av dette kan

1201 brukes direkte til mat, for, medisin eller energiproduksjon

1202 Havet har mange organismer som kan anvendes til ulike formål fra medisin til grønn energiproduksjon.

1203 SV går inn for å styrke forskningen på dette området, både med tanke på mulig verdiskaping og for å få

1204 større forståelse for økosystemene slik at vi får en bærekraftig utvikling. Norge må videreutvikle det

1205 internasjonale samarbeidet på dette området.

1206 Havbruk er en av våre største eksportnæringer med stor betydning for mange lokalsamfunn.

1207 Oppdrettsnæringa skaper imidlertid store miljøproblemer som lakselus, rømming og smittsomme

1208 sykdommer, noe som virker negativt inn på villaksen og de lokale økosystemene. Den skaper også store

1209 ressursutfordring. Det brukes mye fisk til fiskeproduksjon. Dette fører til at Norge er en stor importør av

1210 fisk til fôr, dette er en vesentlig utfordring.

1211 SV vil sikre en bærekraftig utvikling av oppdretts- og havbruksnæringen ved å stille strengere miljøkrav

1212 og sikre at de blir fulgt opp. Kravene må kombineres med virkemidler som gjør det lønnsomt å drive

1213 teknologiutvikling og endre prosesser til beste miljøstandard. Kommuner og fylkeskommuner bør

1214 samarbeide om utvikling av arealplaner for kysten.

1215 For å unngå påvirkning av genetisk materiale i villfisk, og for å unngå konkurranse med fiskeriene, er det

1216 nødvendig med restriktiv håndtering av nye arter i oppdrett. Det gjelder blant annet torsk, spesielt i

1217 nærheten av gyteområder.

1218 Det må stilles klare krav om at fangst av for til oppdrettsnæringen ikke overbeskatter fiskebestander, og
1219 forbruket av viltfanget fisk til fiskefor må reduseres. Fiskefôr basert på genmodifiserte organismer som
1220 erstatter fiskeolje, er ikke veien ut av førkrisa.

1221 **SV vil jobbe for**

- 1222 • Å opprettholde råfiskloven, styrke deltakerloven og skjerpe kravene til leveringsplikt for trålflåten
1223 med refordeling av kvoten dersom plikten ikke overholdes
- 1224 • At kvoter omfordeles fra den kapitalintensive havfiskeflåten og store kystflåten til den
1225 arbeidsintensive kystflåten
- 1226 • En utvidelse av ordningen med rekrutteringskvoter til ungdom
- 1227 • Å gjennomføre en grønn skatteomlegging innenfor dagens skattenivå for å redusere utslippene av
1228 CO2 fra fiskerisektorene.
- 1229 • Bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske, og arbeide for et internasjonalt forbud mot
1230 utkast av fisk.
- 1231 • SV mener at oppdrett bør fases over i lukkede anlegg i sjø eller på land. Det må stilles strenge krav
1232 til dokumentert bærekraft før tildeling av nye konsesjoner. Ved sviktende bærekraft må tildelte
1233 konsesjoner begrenses.
- 1234 • Innføring av arealavgift for oppdrettsanlegg
- 1235 • At nye oppdrettskonsesjoner ikke skal være omsettelige, men falle tilbake til fellesskapet om de går
1236 ut av bruk
- 1237 • At regjeringen skal ta initiativ til en internasjonal avtale mellom de største oppdrettsnasjonene for å
1238 regulere minstestandarder, styrke og sikre ivaretagelse av arbeidstakere, urfolks og
1239 lokalbefolkningens rettigheter.
- 1240 • Å styrke satsingen på marin bioprospektering og ta i bruk mikro og makroalger som grunnlag for fôr
1241 og biodiesel

1242 **Regional utvikling**

1243 SV vil utvikle hele Norge med utgangspunkt i hver enkelt regions fortrinn i form av naturressurser,
1244 næringsstruktur og kompetansemiljø. SV vil føre en aktiv politikk for å utvikle distriktene og de
1245 verdiane de representerer. Vi vil opprettholde hovedtrekkene i bosetningsmønsteret og dermed utnytte
1246 ressursene i samfunnet bedre. Virkemiddelapparatet må innrettes deretter og det må satses på god
1247 infrastruktur over hele landet.

1248 I distriktene har kommunene en rolle utover det å gi innbyggerne basistjenester. SV vil derfor sikre
1249 fylkeskommunene og kommunene gode økonomiske betingelser som gir dem mulighet til å ivareta sin
1250 rolle som samfunnsutviklere og pådrivere for attraktive bomiljø og næringsutvikling.

1251 **SV vil jobbe for**

- 1252 • At det etableres inntil seks landsdekkende såkornfond
- 1253 • Å styrke finansieringa av universiteter og høyskoler og sikre et desentralisert utdanningstilbud,
1254 herunder etter- og videreutdanning
- 1255 • En videreutvikling av de regionale forskningsfondene
- 1256 • At støtteordningen for små distriktsbutikker videreføres
- 1257 • At nye statlige arbeidsplasser fortrinnsvis legges utenfor Oslo
- 1258 • Videreutvikling av næringshagene
- 1259

1260 Kapittel 6: Kunnskap

1261 Kunnskap til alle er nøkkelen til et godt samfunn. Derfor er det en hovedprioritet for SV å satse på
1262 kunnskap, fra grunnutdanning til forskning, fra barnehagen til etter- og videreutdanning gjennom et langt
1263 yrkesliv.

1264 For den enkelte gir kunnskap muligheter og valgfrihet, og er en kilde til økt innsikt, forståelse og
1265 dannelse. For samfunnet er kunnskap et verktøy for verdiskaping, maktutjevning, inkludering og et
1266 levende folkestyre.

1267 Skolen skal sørge for at alle lærer å lese, skrive og regne, og forberede elevene på aktiv deltakelse i
1268 samfunnet, arbeidslivet og demokratiet. For å oppnå dette kreves dyktige lærere. Lærerne må gis mest
1269 mulig tid til undervisning.

1270 Alle skal ha lik rett til utdanning. Forskjeller i sosial og kulturell bakgrunn, økonomiske eller geografiske
1271 forhold, kjønn, alder, seksuell orientering eller funksjonsevne skal ikke være til hinder for muligheten til
1272 å ta utdanning. SV vil verne om gratisprinsippet i skolen og sørge for at alle elever gis opplæring med
1273 utgangspunkt i sine forutsetninger. Gjennom tidlig innsats skal elever få hjelp til å mestre opplæringen,
1274 slik at de får faglig grunnlag og motivasjon til å fullføre utdanningsløpet.

1275 Utdanningen må bidra til å utvikle hele mennesket. Praktisk, sosial og estetisk kompetanse må
1276 vektlegges gjennom hele opplæringen. En mer helhetlig og variert skole vil styrke læringen for alle
1277 elever. SV vil øke det profesjonelle handlingsrommet for lærerne og oppmuntre til forsøk og
1278 utviklingsarbeid i skolen.

1279 Norge trenger flere fagarbeidere. SV vil øke rekrutteringen til yrkesfagene blant annet ved å styrke
1280 rådgivertjenesten, heve kvaliteten på undervisningen, sikre flere lærlingplasser og øke utstyrstipendet.

1281 Ledere og ansatte med god faglig kompetanse er avgjørende for kvalitet og tilpasset opplæring. SV vil
1282 redusere byråkratiet slik at styreere, skoleledere og ansatte får mer tid til pedagogisk ledelse. Vi vil
1283 videreføre satsingen på å bedre elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. Dette er
1284 særlig viktig for å redusere frafallet i videregående opplæring.

1285 Skolen er en møteplass for barn og ungdom med ulik sosial og kulturell bakgrunn. Den offentlige
1286 fellesskolen skal bidra til økt forståelse og tillit mellom folk. SV vil derfor styrke fellesskolen og beholde
1287 en fortsatt restriktiv privatskolelov.

1288 SV vil også styrke skolen og barnehagens mulighet til å fange opp og hjelpe barn og ungdom som har
1289 problemer. Vi vil derfor styrke lærernes og førskolelærernes kompetanse på området og få flere
1290 yrkesgrupper med særskilt kompetanse inn som en naturlig del av skolen.

1291 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 1292 • **Ny skoledag. Et løft for læring og lærere i grunnskolen.** Videreutvikle en offentlig grunnskole
1293 med flere lærere, mer praktisk og variert læring, leksehjelp og fysisk aktivitet slik at alle lærer å
1294 lese, skrive og regne, og får andre viktige ferdigheter og kunnskaper de trenger resten av livet.
- 1295 • **Gode barnehager til alle barn.** SV vil styrke kvaliteten i barnehagene og, i løpet av neste
1296 stortingsperiode, trappe opp til minimum to barnehageopptak i året. SVs mål er fortløpende
1297 opptak, slik at alle som ønsker plass skal få tildelt en plass når de trenger det.
- 1298 • **Styrke yrkesfagopplæringen i videregående skole:** For å sikre yrkesfagelevne et godt
1299 opplæringstilbud, og skaffe flere dyktige fagarbeidere, vil SV gjøre fagopplæringen mer praktisk
1300 og yrkesretta, øke utstyrstipendet og sikre læreplass til alle.

1301 **Framtidas barnehager**

1302 SV vil videreutvikle den norske barnehagetradisjonen, der barndommens egenverdi og barns frie lek blir
1303 ivarettatt. Barna skal møtes med tillit og respekt, slik at de kan utvikle seg i trygge omgivelser.

1304 Barnehagen er det første steget i utdanningsløpet for de fleste barn i dag, og er en viktig arena for barns
1305 sosiale utvikling, språkutvikling og læring.

1306 SV vil styrke barnehagen gjennom høyere faglig kvalitet på tilbudet. Nøkkelen til dette er økt
1307 kompetanse blant de ansatte. SV vil derfor prioritere tiltak som øker rekrutteringen til
1308 førskolelæreryrket og styrker de ansattes kompetanse. Økt kompetanse og god bemanning vil styrke
1309 barnehagen som pedagogisk tilbud, og bedre oppfølgingen av barn med særskilte behov og barn som er
1310 rammet av omsorgssvikt.

1311 Barnehagen skal være tilgjengelig for alle barn. SV er opptatt av å nå de barna som ikke går i barnehage,
1312 spesielt barn i alderen tre til fem år. Barnehagene er særlig viktige for barn som ikke kan norsk eller som
1313 har vanskelige oppvekstvilkår.

1314 **SV vil jobbe for**

- 1315 • Flere barnehageplasser ved å fortsette opptrappingen av kapasiteten i barnehagene i takt med at det
1316 er tilstrekkelige kvalifiserte ansatte. SV jobber for løpende barnehageopptak og starter med å trappe
1317 opp til to barnehageopptak i året.
- 1318 • Å øke kompetansekravene til de ansatte i barnehagene ved å beholde dagens voksentetthet og
1319 trappe opp mot at minst halvparten av de ansatte i barnehagene skal ha pedagogisk kompetanse. Det
1320 skal stilles krav om at alle ansatte i barnehagene minst skal ha barnehagefaglig grunnkompetanse og
1321 muligheten for dispensasjon fra kravene til pedagogisk utdanning skal innskrenkes.
- 1322 • En satsing på etter- og videreutdanning gjennom en kompetansestrategi som gir en betydelig økning
1323 av mulighetene for etter- og videreutdanning for de ansatte i barnehagene.
- 1324 • Å styrke ordningen med arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning, slik at ansatte kan beholde sitt
1325 arbeidsforhold samtidig som de øker sin formelle kompetanse.
- 1326 • Lav pris på barnehageplass. SV vil forsvare maksprisen for en barnehageplass ved å fryse prisen på
1327 dagens nivå.
- 1328 • At det innføres redusert pris for barnehageplass for familier med lav inntekt i alle barnehager
- 1329 • At flere inkluderes ved å utvide ordningen med gratis halvdagsplass i barnehagen. Det vil bidra til
1330 sosial og språklig kompetanse og gi et godt grunnlag for skolestart.
- 1331 • At alle barn skal kunne norsk før de begynner på skolen. SV vil se på nye virkemidler for å nå de
1332 barna som i dag ikke går i barnehage før skolestart. Norsk kunnskaper er avgjørende for å lykkes i
1333 skolen.
- 1334 • At en større andel av barnehagene er drevet av det offentlige. Styrke kommunenes muligheter til å
1335 sikre kvaliteten og gode arbeidsforhold for ansatte både i kommunale og private barnehager
- 1336 • At offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til gode barnehager ikke til overskudd til eierne
- 1337 • At arbeidet med å styrke førskolelærerutdanningen og øke rekrutteringen til førskolelæreryrket
1338 fortsettes
- 1339 • Bredere rekruttering av ansatte i barnehagen, blant annet gjennom flere tospråklige assistenter
- 1340 • Å styrke arbeidet for å avdekke overgrep og omsorgssvikt i barnehagen. Kunnskapen om dette må
1341 styrkes i førskolelærerutdanningen, og samhandlingen mellom barnevern, barnehage og andre
1342 relevante etater må bedres
- 1343 • At kontantstøtten gjøres om til en ventestøtte for foreldre som ikke har fått tilbud om
1344 barnehageplass, inntil løpende barnehageopptak er på plass.

1345 **En styrket fellesskole**

1346 Ikke noe er så viktig for læring og kvalitet i skolen og barnehagen som læreren. Gode lærere, lektorer og
1347 instruktører er det viktigste bidraget til læring, mestring og trivsel. SV vil føre en politikk som bidrar til
1348 flere kompetente lærere i norsk skole, som har tid til å se hver enkelt elev. For å klare dette vil vi
1349 arbeide for økt rekruttering til læreryrkene, bedre lærerutdanning og bedre ordninger for etter- og
1350 videreutdanning. SV vil utvide forsøket med økt lærertetthet på ungdomstrinnet til å gjelde hele
1351 grunnskolen. Målet er en ressursnorm på skolenivå.

1352 En god skole krever gode lønns- og arbeidsvilkår for lærerne. Vi vil bidra til at lærerne kan få mer tid til
1353 kjernevirksomheten sin, rom for faglig samarbeid og fellesskap og å utvikle faglige karriereveier for
1354 lærere.

1355 Lærernes tid skal brukes på læring og oppfølging av barn og elever. Derfor vil SV jobbe mot unødig
1356 byråkratisering i utdanningssystemet. Systemene for kvalitetsvurdering skal være gode pedagogiske
1357 verktøy for lærerne, samtidig som de gir utdanningsmyndighetene god styringsinformasjon. Kartlegging
1358 og rapportering som ikke bidrar til dette, bør avskaffes.

1359 Grunnskolen skal lære elevene å lese, skrive og regne og gi elevene den kunnskapen de trenger for
1360 videre utdanning og yrkesliv. Skolen skal være en trygg og inkluderende læringsarena. For at alle skal ha
1361 lik tilgang til kunnskap må vi ha en gratis, offentlig fellesskole.

1362 Snevre systemer for kartlegging og resultatstyring står i veien for at elevene får lære så mye som mulig.
1363 Skal kunnskap komme først må kan ikke testing og byråkrati stjele tid fra elever og lærere. Skolen skal gi
1364 lyst til å lære, den skal både fremme elevenes nysgjerrighet og gi klare rammer for hva elevene skal
1365 kunne.

1366 Skolen har også et bredt samfunnsmandat, som en bidragsyter til inkludering, forståelse, dannelse og
1367 fellesskap. Barn som i perioder eller over lengre tid har behov for spesiell oppfølging, skal sikres et
1368 tilrettelagt tilbud. Beredskapen for barn som opplever kriser, overgrep eller omsorgssvikt må styrkes. I
1369 tillegg må ansatte i barnehager og skoler sikres mer kunnskap om vold og overgrep, slik at de er trygge
1370 på å gjennomføre sin meldeplikt til barnevernet ved behov. Mer og bedre kunnskap gir trygghet til å
1371 melde fra.

1372 Det er en klar sammenheng mellom inneklima og læringsevne. Kommunene må sette av tilstrekkelige
1373 ressurser til vedlikehold av skolebygg, slik at de fysiske forholdene for læring og trivsel ligger til rette.
1374 Uteområdene må være tilpasset fysisk aktivitet, læring og lek.

1375
1376 SV vil forsvare og styrke fellesskolen, der barn med ulik bakgrunn får like muligheter til å lære mer. For
1377 å sikre alle barn og unge en likeverdig opplæring av høy kvalitet, vil vi opprettholde en restriktiv
1378 privatskolepolitikk. Private skoler benyttes i størst grad av familier der foreldrene har høyt
1379 utdanningsnivå, og er i stor grad et tilbud i sentrale strøk. Et større innslag av private skoler vil derfor øke
1380 betydningen av elevenes foreldrebakgrunn og skape større forskjeller i skole-Norge. SV vil derfor
1381 videreføre en restriktiv privatskolelov, som begrenser adgangen til å opprette private skoler til de som
1382 tilbyr et pedagogisk eller religiøst alternativ. For å bidra til integrering og ta vare på felles møteplasser på
1383 tvers av religiøs bakgrunn, er det et mål på sikt å begrense antallet religiøse private skoler som mottar
1384 statsstøtte.

1385 Opprettelse av privatskoler gjør det mange steder vanskeligere å opprettholde et godt offentlig
1386 skoletilbud. Elevgrunnet for offentlige skoler svekkes og kan føre til nedlegging av offentlige skoler

1387 utenfor sentrale områder i regionen. SV vil legge mer vekt på kommuner- og fylkeskommuners
1388 vurderinger når søknader om godkjenning eller utvidelse av privatskoler vurderes.

1389 Det er en del av skolens samfunnsoppdrag å gi elevene mulighet til deltakelse og innflytelse. Et sterkt
1390 elevdemokrati gjør skolen bedre og gir verdifull opplæring i demokratiske prosesser for elevene som
1391 deltar.

1392 **Grunnskolen: Et løft for læring og lærere**

1393 Veien til økt kunnskap i skolen går gjennom flere og bedre lærere, sammen med ulike
1394 læringsfremmende tiltak som skaper større helhet og variasjon i skoledagen. Mer fysisk aktivitet og
1395 leksehjelp støtter opp under lærernes undervisning og gjør at flere vil lære seg å lese, skrive og regne
1396 tidligere. SV vil innføre en ny skoledag med lærersatsing.

1397 De første skoleårene er svært viktige for å lære seg å lese, skrive og regne og for hvor godt elevene lykkes
1398 i utdanningsløpet. Gjennom tidlig innsats vil SV gi alle barn et godt grunnlag for livslang læring. Alle
1399 elever må følges opp tett, slik at barn som sliter med fag, eller ikke trives på skolen, kan få hjelp. Nye
1400 yrkesgrupper inn i skolen skal gi lærerne bedre tid til å lære ungene det de skal. Tidlig innsats for elever
1401 som trenger ekstra oppfølging gjør at flere lærer å lese, skrive og regne. Samtidig vil behovet for
1402 spesialundervisning senere i utdanningsløpet reduseres.

1403 Økt lærertetthet vil gi økt faglig kvalitet i skolen. God oppfølging handler om tid. Skolen skal gi alle
1404 elvene, også de flinkeste, utfordringer tilpasset deres faglige nivå. Bedre oppfølging krever at det blir
1405 færre elever per lærer. Tilrettelagt undervisning betyr også at undervisningen må gjøres mer variert og
1406 praktisk enn i dag.

1407 **SV vil jobbe for**

- 1408 • Å utvide forsøket med økt lærertetthet på ungdomstrinnet til å gjelde hele grunnskolen. Målet er en
1409 ressursnorm på skolenivå hvor hver skole ikke kan ha mer enn 15 elever per lærer på 1.-4. trinn, og
1410 20 elever per lærer på 5.-10. trinn.
- 1411 • At ordningen med gratis leksehjelp utvides til å gjelde hele grunnskolen. Leksehjelpen skal gis av
1412 lærere eller annet kompetent personale.
- 1413 • Å styrke læringen gjennom mer fysisk aktivitet i skolen. Trappe opp til en halvtime fysisk aktivitet
1414 ledet av lærer daglig fra 1. til 10. trinn
- 1415 • Bedre ernæring for bedre læring: Utvide ordningen med frukt- og grønt til å omfatte hele
1416 grunnskolen. På sikt er det et mål for SV å innføre et gratis skolemåltid
- 1417 • Å gjøre skolefritidsordningen til et pedagogisk tilbud. Kvaliteten i SFO skal sikres ved å innføre en
1418 rammeplan som setter krav til innhold og kvalitet, samt ved å stille krav om at SFO-leder skal ha
1419 pedagogisk utdanning. SFO skal samarbeide med kulturskolen og lokale idretts- og aktivitetstilbud
1420 om tilbud innenfor SFO-tida. Samtidig vil vi trappe opp tilbudet om gratis SFO-tid. På sikt er SVs
1421 mål at SFO skal være et gratis tilbud.
- 1422 • Å få flere yrkesgrupper inn i skolen for å jobbe for bedre læringsmiljø for ungene og bedre
1423 arbeidsforhold for lærerne. Eksempler på slike grupper er helsesøstre, barnevernspedagoger og
1424 miljøarbeidere
- 1425 • Å lovfeste retten til etter- og videreutdanning av lærere, og kommunenes plikt til medfinansiering,
1426 samt ved å øke de statlige bevilgningene til slik etter- og videreutdanning
- 1427 • Å arbeide for økt selvstendighet i lærerrollen, tid til pedagogisk refleksjon og faglig samarbeid og
1428 fellesskap.
- 1429 • At satsingen på økt rekruttering til lærerutdanningene videreføres

- 1430 • Å videreutvikle innholdet og kvaliteten i lærerutdanningene fra barnehage og opp til videregående
- 1431 skole.
- 1432 • At lærerutdanningen trappes opp til å bli en utdanning på masternivå
- 1433 • Å styrke norsk- og matematikkopplæringen i lærerutdanningene
- 1434 • Styrke rektors rolle som leder og utvide tilbudet om styrer- og rektorutdanning
- 1435 • Å videreføre en restriktiv privatskolepolitikk for å ta vare på fellesskolen der elevene møtes, uansett
- 1436 bakgrunn. For å unngå sentralisering og nedleggelse av offentlige skoler, vil SV vil legge mer vekt på
- 1437 kommuner- og fylkeskommuners vurderinger når søknader om godkjenning eller utvidelse av
- 1438 privatskoler vurderes. For å bidra til integrering og ta vare på felles møteplasser på tvers av religiøs
- 1439 bakgrunn, er det et mål på sikt å begrense antallet religiøse private skoler som mottar statsstøtte.
- 1440 • Å forsvare gratisprinsippet i skolen, slik at alle elever får delta på lik linje.
- 1441 • At det ikke innføres tallkarakterer i barneskolen, men i stedet gis tilbakemeldinger som bidrar til
- 1442 læring og faglig utvikling
- 1443 • Å innføre forsøk med nye og læringsfremmende vurderingsformer i ungdomsskolen.
- 1444 • Bedre vedlikehold og godt inneklima i skolene gjennom å styrke rentekompensasjonsordningen for
- 1445 skolebygg, slik at det blir lettere for kommunene å sikre godt fysisk læringsmiljø
- 1446 • At arbeidet for universell utforming og tilrettelagt opplæring skal prioriteres
- 1447 • At skolene har gode rutiner for melding til barnevern og politi ved mistanke om omsorgssvikt og
- 1448 vold i nære relasjoner.
- 1449 • At kampen mot mobbing og diskriminering i skolen skal ha høy prioritet
- 1450 • At skolebibliotekene gir et godt kunnskapstilbud til elevene
- 1451 • At skolene gir alle barn og unge kompetanse til å mestre en stadig mer digital hverdag
- 1452 • [Les mer om elev- og studentdemokrati i kapittelet om demokrati og folkestyre]

1453 **Mer variert og praktisk ungdomsskole**

1454 Mange elever opplever synkende motivasjon på ungdomsskolen. SV vil gjøre ungdomsskolen mer

1455 praktisk og variert. For å gi elevene mer kunnskap og et bedre utgangspunkt for videre læring, trenger

1456 ungdomsskolen mer praktisk læring og mer valgfrihet for elevene.

1457 Rådgivningstjenesten i skolen har over tid vært for dårlig. SV mener det er nødvendig med et

1458 rådgivningsløft for å gi elevene de beste forutsetningene for valg av videregående opplæring. En viktig

1459 oppgave er å bidra til at tradisjonelle kjønnsroller ikke legger grunnlaget for valg av utdanning.

1460 **SV vil jobbe for**

- 1461 • At opplæringen i ungdomsskolen blir mer praktisk og variert, slik at alle elever får økt motivasjon og
- 1462 større læringsutbytte.
- 1463 • At innføringen av valgfag i ungdomsskolen fortsetter slik at elevene i større grad får følge egne faglige
- 1464 interesser og får mulighet til å tilegne seg kunnskap på mer praktiske måter.
- 1465 • At rådgivningstjenesten i ungdomsskolen styrkes vesentlig for å gi elevene bedre kunnskap og
- 1466 forutsetninger for videre utdanningsvalg.
- 1467 • At ungdomsskolen tar et særlig ansvar for demokratiopplæring og stimulering til samfunnsdeltagelse
- 1468 • At elevene får større muligheter til utplassering i arbeidslivet
- 1469 • At det gis gode muligheter til en fleksibel overgang mellom ungdomsskole og videregående skole

1470 **Videregående opplæring: Sats på yrkesfagene**

1471 Alle har rett til videregående opplæring. Videregående skole skal være gratis og tilrettelagt for den

1472 enkelte. Både studiespesialiserende og yrkesfaglige programmer skal tilby relevant undervisning av høy

1473 kvalitet. De grunnleggende ferdighetene skal styrkes hos alle elever og en mer praktisk, variert og

- 1474 relevant opplæring skal sikre bedre tilpasset opplæring for alle. Godt samarbeid med arbeidslivet,
1475 lokalsamfunn og høgskole- og universiteter skal bidra til dette.
- 1476 Skal Norge ha en trygg velferdsstat og et næringsliv og en industri som kan konkurrere med andre land,
1477 må vi også ha yrkesfaglig opplæring av høy kvalitet. SV mener det er mål at flere elever velger
1478 yrkesfaglige linjer og fullfører læretiden for å få fagbrev.
- 1479 Mangel på læreplasser og en undervisning som oppleves for lite relevant, samt kunnskapshull fra
1480 grunnskolen, bidrar til stort frafall på yrkesfagene. Det er et politisk ansvar å sørge for at alle som ønsker
1481 å gjennomføre yrkesfaglig opplæring får muligheten til en relevant og praksisnær undervisning og
1482 læreplass.
- 1483 SV mener fellesfagene må gjøres mer relevante for elevens yrkesopplæring. Dette er spesielt viktig innen
1484 språkfagene, der yrkesfagelevne må gis muligheten til å spesialisere seg innen relevante fagspråk.
- 1485 SV vil fortsatt prioritere arbeidet med å øke gjennomføringen i videregående høyt. Fullført videregående
1486 utdanning har stor betydning for elevenes muligheter til videre studier og deltakelse i arbeidslivet senere.
1487 Alle elever må gjøres bedre forberedt på de faglige utfordringene i videregående ved at opplæringen i
1488 grunnskolen gjøres mer variert og tilpassa hver enkelt elev. I tillegg vil SV fortsatt satse på målrettede tiltak
1489 for å lette overgangen mellom ungdomsskole og videregående, og tiltak som skal gi alle mulighet til å få
1490 et fagbrev eller vitnemål.
- 1491 SV vil opprettholde et mangfoldig skoletilbud over hele landet. Karakterbasert opptak bidrar til å
1492 forsterke sosiale forskjeller og redusere valgfriheten for mange elever. SV vil at opptaket til videregående
1493 skoler skal balansere geografi og karakterer slik at flest mulig får gå på videregående skole uten å måtte
1494 flytte. For at videregående skal være gratis for alle vil SV øke utstyrstipendet, slik at størrelsen på
1495 stipendet er tilpasset de reelle utgiftene elevene har.
- 1496 Elevene skal få gode tilbakemelding på både arbeidsinnsats og prestasjoner. SV ønsker å prøve ut
1497 alternative former for evaluering i videregående opplæring og forsøk med nye eksamensformer.
- 1498 En god rådgivingstjeneste er avgjørende for at elevene skal kunne orientere seg i et stadig mer komplisert
1499 utdanningssystem. SV vil styrke og profesjonaliseres rådgivingstjenesten.
- 1500 Samfunnskontrakten for flere læreplasser må følges opp med flere konkrete tiltak. Næringslivet og det
1501 offentlige må sammen fastslå behovet for lærlingplasser og i fellesskap sette av nok penger til å finansiere
1502 lærlingplasser for alle. På den måten vil det ikke koste den enkelte bedrift noe ekstra å ta i mot lærlinger.
1503 SV mener at lærlingtilskuddet skal økes.
- 1504 Yrkesfaglærerutdanningen må utbedres. Det er viktig at yrkesfaglærere med jevne mellomrom gis tilbud
1505 om opphold i bedrifter. Flere fagarbeidere må stimuleres til å bli lærere på yrkesfag. Flere skoler bør ta i
1506 bruk lektor 2-ordninger for å få flere fagfolk inn i undervisningen.
- 1507 **SV vil jobbe for**
- 1508 • En mer praktisk, variert og relevant opplæring i alle fag, for å øke læringsutbyttet i videregående
  - 1509 skole. Å øke gjennomføringen av videregående opplæring.
  - 1510 • Å videreutvikle en god vurderingskultur som er rettfærdig og læringsfremmende og gjennomføre
  - 1511 forsøk med nye eksamensformer.
  - 1512 • Å styrke rådgivertjenesten.
  - 1513 • At elevdemokratiet i videregående har gode rammevilkår. Sikre at elevenes tillitsvalgte får
  - 1514 informasjon, muligheter for deltakelse og innflytelse der beslutninger tas.
  - 1515 • Å gjøre fellesfag og programfag på yrkesfaglige linjer mer praktiske og yrkesrettede

- 1516 • Å innføre nye muligheter i opplæringsløpene slik at det er mulig å veksle mellom skole og praksis
- 1517 gjennom hele opplæringen.
- 1518 • Å sikre alle tilbud om læreplass.
- 1519 • Å utvikle alternative modeller til dagens ordning med to år i skole og to år som lærling slik at eleven
- 1520 tidlige kommer i kontakt med arbeidslivet.
- 1521 • Å innføre krav om at bedrifter som får kontrakter med det offentlige tar i mot lærlinger
- 1522 • At alle offentlige aktører, kommuner og virksomheter pålegges å fastsette klare og forpliktende mål
- 1523 for antall læreplasser i deres regi slik at alle får gjennomført utdanningen sin og at samfunnet får nok
- 1524 kvalifisert arbeidskraft.
- 1525 • At kostnadene ved lærlingordningen betales av alle norske arbeidsgivere i fellesskap gjennom økt
- 1526 arbeidsgiveravgift. Inntektene tilføres et fond som dekker kostnader ved lærlinger, slik at kostnadene
- 1527 for utdanning av fremtidig arbeidskraft blir et spleiselag, og at ingen bedrifter kan unndra seg å bidra
- 1528 til opplæring.
- 1529 • At ordningen med opplæringskontor videreutvikles for å gi bedre oppfølging av både lærlinger og
- 1530 lærebedrifter.
- 1531 • At satsene på utstyrsstipend økes.
- 1532 • Legge til rette for at fagskolene kan videreutvikle seg som en naturlig del av vårt utdanningssystem.
- 1533

1534 **Kapittel 7: Høyere utdanning og forskning**

1535 SV satser på kunnskap fordi det er avgjørende for utvikling av demokrati og samfunn. Forskning og
1536 utdanning av høy kvalitet kan bidra til bærekraftig utvikling, verdiskaping og velferd. Vi står i dag overfor
1537 store samfunnsutfordringer, som vil skape nye utdanningsbehov og kreve økt forskningsinnsats i tiden
1538 framover.

1539 Lik rett til utdanning er et bærende element i SVs utdanningspolitikk, og viktig for utviklingen av et
1540 rettferdig og demokratisk samfunn. Hvilken utdanning du kan velge skal ikke styres av hvilken bakgrunn
1541 du har eller økonomien din.

1542 Fri og uavhengig forskning er en viktig forutsetning for en opplyst og kritisk samfunnsdebatt, og et
1543 levende demokrati. SVs visjon er å styrke Norge som kunnskapssamfunn. Det krever gode
1544 rammebetingelser for forskningen, og at hele samfunnet skal ta del i kunnskapsutviklingen. SV vil derfor
1545 videreføre og øke veksten i forskningsinnsatsen, og satse på forskning av høy kvalitet. SVs mål er at det
1546 offentliges forskningsinnsats skal være minst 1 prosent av brutto nasjonalprodukt (BNP), inkludert
1547 private investeringer i forskning er målet 3 prosent av BNP.

1548 SV ønsker samfunnsforpliktete universiteter og høyskoler som har faglig frihet og organisatorisk
1549 selvstendighet. Men academia kan ikke være selvtilstrekkelig – det må inngå i samhandling med
1550 omverdenen. Målet er vitenskapelige institusjoner som anerkjenner denne rollen, og at vitenskapen skal
1551 bidra til å løse samfunnsmessige behov og utfordringer. Institusjonenes frihet og selvstendighet er en
1552 forutsetning for å løse disse oppgavene.

1553 **Hovedprioriteringer for SV i perioden**

- 1554 • **Lik rett til utdanning.** Starte en opptrapping av studiefinansieringen til 1,5 G (123 000 kroner per 1.
1555 mai 2012) i året, samt innføre lønnsjustering av studiefinansieringen.
- 1556 • **Satse på kvalitet i høyere utdanning.** SV vil øke grunnfinansieringen.
- 1557 • **Trappe opp forskningsinnsatsen.** SV vil bidra til økt forutsigbarhet ved å innføre en langtidsplan for
1558 kunnskap og forskning. Planen skal inneholde mål for blant annet forskningsinnsats,
1559 stipendiatstillinger, studieplasser og investeringer i bygg og infrastruktur.

1560 **Akademias samfunnsforpliktelse**

1561 Universitetene og høyskolene har et sammensatt samfunnsoppdrag. De skal på den ene siden gi
1562 studentene en utdanning som forbereder til arbeidslivet og svarer til samfunnets behov. På den andre
1563 siden skal de fremme vitenskapen og bidra til faglig utvikling og nyvinning. Kvaliteten ved norsk høyere
1564 utdanning er avhengig av at begge disse sidene av samfunnsoppdraget virker sammen, og at sektoren får
1565 vilkår som gjør dette samspeillet mulig.

1566 SV mener det bør etableres et kontaktforum mellom akademia og det sivile samfunn der frivillige
1567 organisasjoner og folkelige bevegelser melder sine interesser for nye forskningstema. I tillegg vil SV at
1568 akademia skal utvide samfunnskontakten til å omfatte det sivile samfunn, gjennom videreutvikling av
1569 dagens samarbeidsorgan mellom akademia og offentlig sektor og næringslivet.

1570 For å sikre at universitetene og høyskolene når politisk fastsatte mål for sektoren, går SV inn for at
1571 akademia skal ta et større samfunnsmessig ansvar. SV mener dette kan skje ved at det innføres et system
1572 med flerårige avtaler mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet for å styrke langsiktigheten i
1573 virksomheten. En slik reform vil gjøre akademia bedre i stand til å oppfylle de samfunnsmessige målene
1574 for høyere utdanning i Norge. Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren
1575 skal være et offentlig ansvar, universiteter og høyskoler må fortsatt være statlige forvaltningsorganer

1576 **SV vil jobbe for**

- 1577 • At dagens samarbeidsorgan mellom akademia og lokalsamfunnet og næringslivet utvides, slik at det
- 1578 sivile samfunnet og folkelige bevegelser også får delta.
- 1579 • Å utvide prøveordningen med en samfunnskontrakt for å styrke samarbeidet mellom arbeids- og
- 1580 næringsliv og akademia
- 1581 • Å innføre et system med mer langsiktige avtaler for finansiering av høyere utdanningsinstitusjoner

1582 **Lik rett til høyere utdanning**

1583 SV arbeider for at alle skal ha mulighet til å ta høyere utdanning, uavhengig av sosial eller kulturell
1584 bakgrunn, kjønn, bosted, etnisitet, klasse eller funksjonsevne. Det skal ikke tas studieavgift for offentlig
1585 høyere utdanning i Norge.

1586 SV mener det må gjennomføres en helhetlig satsing for å bedre boligsituasjonen, studentvelferden og
1587 studiestøtten. Antall studieplasser skal fortsatt økes, slik at flere får ta del i utdanningsgodet. Bolig er den
1588 største enkeltutgiften til studenter. Det er avgjørende å legge til rette for rimeligere boforhold for
1589 studenter. Det må innføres ordninger som gjør det lettere å kombinere det å ha barn med studier.

1590 Høyere utdanning må gjøres tilgjengelig alle studenter. Det må sikres universell utforming av fysisk miljø
1591 og IT-miljø, hjelpemidler, inntaksregler og tilrettelegging av læremidler og eksamen.

1592 Desentral høyskoleutdanning må gis forutsigbare rammebetingelser gjennom tydelig avklaring av ansvar
1593 for de lokale studiesentra, og en finansieringsordning som gjør det attraktivt for høyskolene å levere
1594 utdanning til slike studiesentre.

1598 **SV vil jobbe for**

- 1599 • Å øke antallet studieplasser innenfor høyere utdanning
- 1600 • Å starte opptrappingen av studiestøtten til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden i året (123 000
- 1601 kroner per 1. mai 2012), fordele støtten over 11 måneder i året. Koblingen til grunnbeløpet gir
- 1602 lønnsjustering hvert år.
- 1603 • At det skal bygges minst 2000 nye studentboliger hvert år i stortingsperioden.
- 1604 • At utdanning skal gi pensjonsopptjening
- 1605 • At studenter med barn får studiestøtte og forsørgerstipend 12 måneder i året
- 1606 • At studenter som får barn skal få en foreldrepermisjon tilsvarer minstestytelsen i folketrygden (2 G)
- 1607

- 1608 • At både undervisning, eksamen og fysiske forhold ved høyere utdanningsinstitusjoner er tilrettelagt
1609 slik at studenter med funksjonsnedsettelse har likeverdige muligheter til høyere utdanning

1610 **Kvalitet i utdanningen**

1611 SV vil satse på kvalitet i høyere utdanning. Alle studenter skal få et opplæringstilbud med faglige
1612 utfordringer, tett oppfølging og nærhet til aktuell forskning. SV vil ta initiativ til en større satsing i høyere
1613 utdanning for å bedre utdanningskvaliteten.

1614
1615 Undervisningen i høyere utdanning skal være forskningsbasert. Studentene skal gjøres kjent med aktuell
1616 forskning og få mulighet til å prøve ut forskning i praksis. Undervisning skal være en prioritert oppgave
1617 for de vitenskapelige ansatte, og alle institusjoner må sørge for å tilby studentene en undervisning av høy
1618 kvalitet.

1619
1620 For å sikre at kvalitet i opplæringen blir prioritert, vil SV at en større del av finansieringen av
1621 undervisningen i høyere utdanning skal gå gjennom grunnbevilgninger.

1622
1623 Undervisningen i høyere utdanning må bli mer praksisrelevant for studentenes yrkesliv etter endt
1624 utdanning. Alle fag bør tilby en opplæring der studentene får ta i bruk kunnskapen sin, teste den ut i
1625 praksis og anvende den på ulike måter.

1626
1627 Det er et betydelig etterslep på vedlikehold av bygg innenfor høyere utdanning. For å kunne tilby
1628 undervisning av høy kvalitet, må studiestedene ha gode bygg og oppdatert vitenskapelig utstyr.

1629 **SV vil jobbe for**

- 1630
- 1631 • At forskning og undervisning kobles tettere sammen. Flere vitenskapelige stillinger bør ha
1632 undervisningsplikt
  - 1633 • At Forskningsrådet har egne midler til forskning der studenter deltar
  - 1634 • At undervisningserfaring belønnes ved å bli meritterende ved ansettelser og opprykk i vitenskapelige
1635 stillinger
  - 1636 • At en større del av finansieringen av undervisningen ved universiteter og høyskoler skal gis gjennom
1637 grunnbevilgninger. Andelen av tilskuddet som er avhengig av studiepoengproduksjon skal reduseres
1638 fra 40 til 20 prosent
  - 1639 • At det blir mer lønnsomt for institusjonene å gjøre delgradsstudier i utlandet til en integrert del av
1640 studieløpet
  - 1641 • At flere norske studenter tar gradsstudier i ikke-engelskspråklige land
  - 1642 • Økt innsats for å ruste opp bygg og vitenskapelig utstyr innenfor høyere utdanning
  - 1643 • Å videreutvikle og styrke undervisningsmetoder og evalueringsmetoder i høyere utdanning.

1644 **Kvalitet i forskningen**

1645 SV arbeider for mer forskning av høy kvalitet i Norge. Det stiller krav om gode finansieringsordninger,
1646 tilstrekkelig tid til forskning, faglig frihet og skikkelig arbeidsbetingelser for forskerne.

1647
1648 Siden de rødgrønne tok over i 2005, har forskningssektoren hatt en realvekst på 32 prosent. SV vil
1649 trappe opp forskningsinnsatsen og øke grunnbevilgningene direkte til universiteter, høyskoler og
1650 forskningsinstitutter. Finansieringen av forskning bør i større grad enn i dag gå gjennom faste
1651 bevilgninger og baseres på evaluering av tidligere arbeid. Det er viktig å ivareta en spredning i
1652 forvaltningen av forskningsmidler for å sikre maktspredning i forskningen.

1653
1654 SV har som mål å styrke næringslivets forskningsbidrag vesentlig og vil utfordre næringslivet til å bidra
1655 mer til fri og uavhengig forskning. SV vil gå inn for at det offentlige skal øke sin innsats, i form av støtte
1656 og lån, til anvendt forskning i bedriftene. Forskning og innovasjon bør være kriterium i statens
1657 innkjøpspolitikk. SV vil styrke mulighetene til kompetanseoverføring mellom næringslivet og
1658 forskningssektoren.

1659

1660 SV mener Norge må være en pådriver for å styrke det internasjonale forskningssamarbeidet. Det må
1661 legges bedre til rette for at norske forskere får delta i internasjonale forskningsnettverk. En rekke
1662 internasjonale prosesser bidrar i dag til global skjevfordeling og kommersialisering av teknisk og
1663 vitenskapelig kunnskap. SV ønsker en åpen og inkluderende kunnskapsutvikling basert på samarbeid
1664 framfor konkurranse mellom institusjoner for å takle globale utfordringer som fattigdom og miljøkriser.
1665 Utvikling av samarbeid med partnerinstitusjoner i sør bør prioriteres.

1666
1667 Norge deltar i EUs forskningsprogrammer i tråd med EØS-avtalen. SV ønsker en kritisk gjennomgang
1668 av hvordan forskningsressursene benyttes, blant annet deltakelsen i EUs rammeprogrammer.

1669 **SV vil jobbe for**

- 1671 • Fortsatt opptrapping av forskningsinnsatsen. SV vil øke den offentlige forskningsinnsatsen til minst 1
1672 prosent av BNP.
- 1673 • At det nedsettes et trepartsutvalg med fagbevegelsen, NHO og staten for å øke forskningsinnsatsen i
1674 næringslivet.
- 1675 • Å evaluere samfunnseffekten av den omfattende økonomiske satsingen på EU-forskning som
1676 norske myndigheter har prioritert de siste år.
- 1677 • Å styrke mulighetene til kompetanseoverføring mellom næringslivet og forskningssektoren gjennom
1678 virkemidler som nærings-phd (stipendiater delfinansiert av næringslivet), utveksling av personell,
1679 traineeordninger og andre former for samarbeidsavtaler.
- 1680 • Å avbyråkratisere akademia og forenkle kravene til rapportering og redusere søknadsbyråkratiet for
1681 forskningsmidler og driftsmidler
- 1682 • En full gjennomgang av målstyringsregimet i høyere utdanning for å ta bort oppgaver og
1683 rapporteringskrav som ikke er relevante eller nødvendige

1684 **Fri og nysgjerrighetsdrevet forskning**

1685 Forskningens frihet og uavhengighet er et viktig prinsipp for SV. Det er avgjørende for at forskningen
1686 skal bidra til ny kunnskap, stille spørsmål ved etablerte sannheter og bringe samfunnet framover.

1687
1688 I forskningssamarbeid med næringslivet må det unngås at tunge næringsinteresser og kortsiktige
1689 forretningshensyn får prege resultatene av forskningen. SV vil stille krav til private givere, slik at store
1690 bidrag til bestemte forskningsformål ikke etterfølges av egenandeler som tas fra øvrige forskningsformål.

1691
1692 Anvendt forskning på spesielle satsingsområder der Norge er i front, som velferdsforskning,
1693 klimaforskning og energiforskning, må kombineres med annen, mer nysgjerrighetsdrevet forskning. SV
1694 vil understreke behovet for å sikre en bred humanistisk forskning og kritisk samfunnsforskning. Alle
1695 forskningsinstitusjoner bør ha klare strategier for open-access-publisering og populærvitenskapelig
1696 formidling av forskningsresultater.

1697
1698 Offentlig forvaltning må bli mer aktiv innen innovasjon og involvere kunnskapsmiljøene til å bedre
1699 offentlig forvaltning. SV vil arbeide for at departementenes forskningsbevilgninger følges av en avsetning
1700 til grunnforskning. SV vil styrke de regionale forskningsfondene og satse på det regionale
1701 forskningssamarbeidet mellom forskningsinstitutter, institusjoner og næringslivet.

1702 **SV vil jobbe for**

- 1703 • Å styrke ordningen med fri prosjektstøtte (FRIPRO) og bidra til at mer av forskningsmidlene går til
1704 nysgjerrighetsdrevet og nyvinnende forskning
- 1705 • At offentlig finansiert forskning er tilgjengelig gratis for offentligheten
- 1706 • At det vurderes opprettet et register med oversikt over avtaler mellom forskere og næringslivet

1707 **Arbeidsbetingelser i forskningen**

1708
1709 For å øke forskningsinnsatsen, trengs det flere forskere i Norge. Forskerne må ha stabile og gode
1710 arbeidsbetingelser. I dag er for mange forskere ansatte i midlertidige stillinger, med utrygge og uryddige
1711 arbeidsforhold. Kvinner er overrepresentert når det gjelder midlertidig tilsetning i undervisnings- og

1712 forskerstillinger. En opprydning i arbeidsforhold og redusert bruk av midlertidig tilsetting er derfor også
1713 viktig i et likestillingsperspektiv.

1714

1715 Arbeidsgiverne ved utdanningsinstitusjonene har et hovedansvar for å rydde opp i dagens praksis med
1716 midlertidig tilsetting. En forskningsfinansiering med større forutsigbarhet gjennom økt grunnbevilgning
1717 vil gjøre det lettere for institusjonene å ansette folk i faste stillinger. SV er opptatt av at forskerne skal få
1718 sammenhengende tid til forskning, samtidig som de oppfyller sine forpliktelser til å undervise og drive
1719 forskningsformidling.

1720

1721 Mange ansatte innenfor høyere utdanning og forskning opplever at de må bruke stadig mer tid på
1722 rapportering og byråkratiske oppgaver framfor det som er kjernevirksomheten deres. Også
1723 søknadsskriving tar en uforholdsmessig stor del av arbeidstiden. De totale rapporteringskravene må
1724 forenkles og reduseres.

1725

1726 **SV vil jobbe for**

- 1727 • At de ansatte skal ha stabile og ryddige arbeidsforhold.
- 1728 • Å styrke de ansattes faglige frihet.
- 1729 • At arbeidsgiverne ved universitetene, høyskolene, universitetssykehusene og i museumssektoren
1730 legger frem en plan for å redusere midlertidigheten med 10 prosent hvert år i løpet av neste
1731 stortingsperiode.
- 1732 • Å redusere andelen av stillinger som er eksternt finansierte, samt styrke rettighetene til de som er
1733 ansatt på eksternt finansiering
- 1734 • At forsknings- og undervisningsplikten skal kunne utføres innenfor normal arbeidstid

1735 **Livslang læring**

1736 Kravene til kunnskap og kompetanse i arbeidslivet blir stadig større. Det er ikke lenger slik at utdanning
1737 er noe man tar én gang i livet. SV vil legge til rette for at alle får påfyll av kunnskap og kompetanse
1738 gjennom yrkesløpet, og får muligheten til å utvikle sine evner gjennom et langt liv. Både samfunnet og
1739 den enkelte er tjent med at det legges til rette for livslang læring. Det gir økt tilgang på kvalifisert
1740 arbeidskraft, bedre jobbmuligheter for folk som står utenfor arbeidslivet og økt kvalitet på tjenestene i
1741 samfunnet. I tillegg til at det er et gode i seg selv for oss mennesker å lære mer og mestre bedre.

1742 Godt kvalifiserte arbeidstagere på alle nivå er en viktig del av den norske samfunnsmodellen og et
1743 konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Med et stadig økende behov for å fornye sine kvalifikasjoner
1744 og sin kompetanse for å møte kunnskapsutviklingen og den internasjonale konkurransen, er det viktig å
1745 satse på livslang læring. Dette er en sentral del av en fremtidsrettet politikk for næringslivet og for en
1746 sterk offentlig sektor. *Se kapittelet om en bærekraftig næringspolitikk*

1747 En del voksne arbeidstakere er nødt til å øke sine grunnleggende ferdigheter for å kunne fungere godt i
1748 arbeids- og samfunnslivet. Det er særlig viktig for SV å legge til rette for et godt læringstilbud for denne
1749 gruppen. SV mener "utdanningslinjen" må være like viktig som "arbeidslinjen" i norsk arbeidspolitikk.

1750 **SV vil jobbe for**

- 1751 • At det legges fram en stortingsmelding om livslang læring
- 1752 • At partene i arbeidslivet inviteres til samarbeid om et løft for etter- og videreutdanning for de ansatte,
1753 og at det utvikles gode modeller og belønningsordninger.
- 1754 • Invitere til et spleiselag mellom arbeidslivet og staten for at voksne som har behov for det skal få
1755 tilbud om videregående opplæring på arbeidsplassen
- 1756 • Gjøre det enklere for personer med voksenrett til videregående opplæring å kombinere dette med
1757 dagpenger
- 1758 • Utvide ordningen med Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)

- 1759 • Stimulere universiteter, høyskoler, fagskoler og studieforbund til å skape mer fleksible
1760 studiemuligheter. Studier bør kunne gjøres på internett, via lokale studiesentre eller andre "utenfor
1761 campus"-løsninger - også mens man samtidig er i jobb.
- 1762 • Bygge ut en regional infrastruktur med flere studiesentra i hvert enkelt fylke for både enkeltpersoner
1763 og organisasjoner/bedrifter
- 1764 • Styrke rettighetene til voksenopplæring, også for arbeidsinnvandrere og asylsøkere
- 1765 • Sikre studieforbundenes rolle, både som tilbydere av formelt kompetansegivende studier og av kurs
1766 til allmenn nytte
- 1767 • Sikre folkehøgskolene gode rammevilkår og fortsette samarbeidet om et sommerskoletilbud som en
1768 del av Ny Giv-satsingen for å redusere frafallet i videregående opplæring

1769 [Les mer om demokrati i utdanningene i kapittelet om demokrati]

1770

1771 Kapittel 8: Digitalisering

1772 Teknologi gir nye muligheter for økt demokratisk deltagelse og bedre tjenester. Økt digitalisering i
1773 offentlig sektor kan gi store gevinster i form av raskere saksbehandling, bedre brukerservice, effektiv
1774 bruk av ressurser og mindre byråkrati.

1775 I dag varierer det offentlige tjenestetilbudet stort, og mange kommuner bruker unødvendig store
1776 ressurser på å løse de samme oppgavene som nabokommunen. Med økt samarbeid og digitalisering av
1777 tjenester kan ressurser frigjøres til andre velferdsoppgaver. Land som Danmark og Estland har
1778 digitalisert offentlige tjenester og kommunikasjon, noe som har ført til en mer tilgjengelig offentlig sektor
1779 og store ressursbesparelser.

1780 Samtidig kan bruk av ny teknologi gjøre oss sårbare på nye måter. Mange deler personlig informasjon på
1781 nett, og ulovlig innsyn og bruk av personopplysninger forekommer. Som samfunn opplever vi også
1782 risiko for digitale angrep. Vi trenger ny politikk og økt kompetanse for å styrke enkeltpersoners og
1783 samfunnets sikkerhet i en digital tid.

1784 SV vil utnytte mulighetene i ny teknologi og sikre oss bedre mot farene gjennom en offensiv satsing.
1785 Målet må være at ny teknologi kan bidra til et åpnere, tryggere og mer inkluderende samfunn. Videre vil
1786 vi prioritere et løft innen tre samfunnsområder: helse, skole og politi.

1787 Med digitalisering følger behov for å bygge kompetanse på nye løsninger. Digitalisering uten tilhørende
1788 opplæring gir ikke de gevinstene, på kvalitet og effektivitet, som digitaliseringen skal ha. Alle nye
1789 løsninger må følges av nødvendig kompetansebygging.

1790 Hovedprioriteringer for SV i perioden:

- 1791 • **Alt på ett sted.** Alle innbyggere skal ha en personlig offentlig inngang på nett som gir tilgang til
1792 statlige og kommunale tjenester. Sikkerhetsnivået skal være høyt.
- 1793 • **Tilgang til mappa.** Alt det offentlige vet om deg, skal du vite. Når personopplysninger om deg
1794 lages eller når du identifiseres, enten at du fanges opp gjennom overvåkning eller at noen ser på
1795 din pasientjournal, skal du automatisk få beskjed. Unntak er hensyn til sikkerhet og
1796 etterforskning.
- 1797 • **Alltid digitalt åpent.** Alle tjenester som lar seg digitalisere skal tilbys som selvbetjeningsløsninger
1798 for innbyggerne. Dette frigjør ressurser, reduserer byråkrati og bidrar til bedre offentlig service.
1799

1800 **Modernisering og mindre byråkrati**

1801 Tilgang til mange offentlige tjenester er i dag avhengig av personlig oppmøte. I noen tilfeller er dette
1802 nødvendig, men svært ofte kunne tjenestene i større grad vært løst av brukerne selv. Mange kommuner
1803 og statlige etater er sinker i dette arbeidet, og vi mangler en nasjonal forpliktende innsats på tvers av
1804 forvaltningsnivåene. Det er på tide at alle tjenester som egner seg for selvbetjening kommer på nett.

1805 Fremtidens offentlige sektor må levere tjenester der brukerne er, og på de plattformene vi alle har. Det
1806 er ingen grunn til at flyttemelding ikke kan sendes inn på mobilen, eller at du ikke skal kunne bekrefte
1807 barnehageplassen på sms.

1808 Brukt på riktig måte kan IKT-løsninger redusere byråkrati og frigjøre tid til bedre offentlige tjenester. SV
1809 vil derfor etablere et overordnet prinsipp om at all offentlig virksomhet og alle fornyingsprosjekter skal
1810 ha en bærende IKT-dimensjon som sikrer samhandling, stabilitet og sikkerhet. Slik kan alle offentlige
1811 løsninger henge sammen, uten at det brukes unødvendig mye ressurser.

1812 **SV vil jobbe for:**

- 1813 • Alt på ett sted. Alle innbyggere skal ha en personlig offentlig inngang på nett som samler statlige og
1814 kommunale tjenester på ett sted. Den elektroniske ID-løsningen brukes som innlogging.
- 1815 • Alltid digitalt åpent. Alle tjenester som lar seg digitalisere skal tilbys som selvbetjeningsløsninger for
1816 innbyggerne.
- 1817 • Tilgjengelige løsninger. Alle løsninger fra offentlig sektor skal være plattformnøytrale så innbyggerne
1818 selv kan velge om de skal brukes fra smart-telefon, nettbrett eller stasjonær datamaskin.
- 1819 • Felles løsninger for kommune og stat. Løsninger som utvikles i offentlig sektor må kunne brukes
1820 som felles løsninger i hele forvaltningen.
- 1821 • At retten til høyhastighets nettilgang må være en grunnleggende del av offentlig infrastruktur. Dette
1822 innebærer robust nettdekning i hele, for både næringsliv og øvrig befolkning.

1823 **Privatliv og personvern**

1824 Personvernet utfordres i krysningspunktet mellom kommersielle tjenester, underholdning og sosialt liv.
1825 Vi deler store mengder personopplysninger gjennom sosiale medier, søkemotorer og nettjenester. Store
1826 selskaper som Google, Microsoft, Facebook, Twitter og Apple vet svært mye om hva og hvem vi liker og
1827 misliker. Opplysningene analyseres og selges til selskaper som skal finne kunder for sine produkter.
1828 Denne kommersielle overvåkingen utfordrer personvernet.

1829 Biter av informasjon som offentliggjøres av den enkelte, og som hver for seg er ufarlig og uskyldig nok,
1830 kan tilsammen utgjøre en trussel både mot enkeltpersoner, bedrifter og organisasjoner, og for samfunnet
1831 som helhet. Det er viktig at folk får en økt bevissthet rundt hva slags informasjon de sprer og hvordan
1832 denne kan brukes.

1833 Nettsamfunnet gjør også at det aldri har vært enklere og billigere å overvåke, både for offentlige og
1834 private aktører. Krysskobling av åpne kilder på nett kan gi stor innsikt i vanlige folks liv. Kombinasjonen
1835 av dette og politimyndighetenes økte tilgang til basestasjoner, ringeligger og e-poster gjør etterforskere i
1836 stand til å bevege seg langt inn i vår private sfære uten at vi er klar over det. Dette skaper en ubalanse
1837 mellom privatliv og personvern på den ene siden, og samfunnsikkerhet og kommersielle interesser på
1838 den andre siden. SVs mål er å sikre folk mer kontroll over egne data.

1839 **SV vil jobbe for:**

- 1840 • Alt det offentlige vet om deg, skal du vite. Når personopplysninger om deg lages eller når du
- 1841 identifiseres, enten at du fanges opp gjennom overvåkning eller at noen ser på din pasientjournal,
- 1842 skal du automatisk få beskjed. Unntak er hensyn til sikkerhet og etterforskning.
- 1843 • At folk skal selv få avgjøre hvilke personopplysninger som skal gjøres tilgjengelig på nett fra det
- 1844 offentlige. Kun absolutt nødvendig informasjon skal i utgangspunktet deles
- 1845 • Å innføre sikker elektronisk ID til alle. Alle innbyggere skal få en sikker og trygg elektronisk ID,
- 1846 som både kan brukes som innlogging til private og offentlige tjenester gjennom hele livet
- 1847 • Sterk kontroll og begrenning av offentlig og privat overvåkning. Styrke Datatilsynets mulighet til å
- 1848 drive tilsyn, beskytte personvernet og spre informasjon om hvordan folk kan beskytte seg selv
- 1849 • At kun politiet som skal drive etterforskning på nett
- 1850 • Å lovfeste retten til personvern og privatliv
- 1851 • Å lovfeste retten til nettnøytralitet
- 1852 • Å reversere Stortingets vedtak om å innføre datalagringsdirektivet i Norge

1853 **IKT og sikkerhet**

1854 Stadig større deler av samfunnets infrastruktur er i dag digital. Også kritisk infrastruktur som energi og
1855 telefoni er knyttet til nettet. Dette gjør samfunnet svært sårbart for digitale angrep.

1856 De senere årene har vi sett fremveksten av en ny type digitale våpen. De kan ødelegge, sette infrastruktur
1857 ut av spill eller fungere som spioner og rapportere tilbake til avsender. Flere land har etablert «cyber»
1858 som egen våpengren i forsvaret, på lik linje med land, luft og sjø, som både skal bidra til forsvar og
1859 angrep. Også i Norge er det igangsatt arbeid mot digital krigføring.

1860 SV vil gjøre Norge beredt til å møte denne nye trusselen ved å styrke forsvars- og politimyndighetenes
1861 evne til å fange opp, avverge og stanse digitale angrep.

1862 **SV vil jobbe for:**

- 1863 • At satsingen på digital sikkerhet gjennom Nasjonal Sikkerhetsmyndighet økes
- 1864 • Å styrke politiets og forsvarets grunnkompetanse og verktøykasse innen IKT og sikkerhet.
- 1865 • At IKT-sikkerheten rundt kritisk infrastruktur som energiforsyning, kommunikasjon, helse og
- 1866 forvaltning høynes
- 1867 • Å øke det sivile samfunns kapasitet og kompetanse til å møte truslene, gjøre det enklere å beskytte
- 1868 seg som privatpersoner

1869 **Alt offentlig skal være offentlig**

1870 Så lenge tilgjengeliggjøring ikke truer personvern, privatliv eller rikets sikkerhet bør alle offentlig
1871 finansierte data være offentlig tilgjengelig. Ringvirkningene vil kunne være svært store for demokrati,
1872 forskning, innovasjon og næringsliv.

1873 Offentlige myndigheter samler enorme mengder data og statistikk for de fleste samfunnsområder. Det
1874 samles inn av blant annet statens kartverk, vegvesenet, kommunene, forsvaret, energiverkene, og ikke
1875 minst SSB. Dataene inneholder informasjon som kan være svært viktig for andre, men som i dag er
1876 utilgjengelig, enten på grunn av krav om inntjening eller fordi etatene ikke har prioritert offentliggjøring.

1877 Forskning som er finansiert av det offentlige, og ikke inneholder personsensitiv informasjon bør
1878 offentliggjøres. I de tilfeller hvor forskningen bygger på et datagrunnlag, bør også dette offentliggjøres.

1879 **SV vil jobbe for:**

- 1880 • At alt offentlig skal være offentlig. All offentlig finansiert informasjon, skapt av offentlig ansatte, skal
1881 gjøres offentlig tilgjengelig såfremt det ikke utfordrer personvern, privatliv eller rikets sikkerhet.
1882 • At unntak fra forskrift i offentlighetsloven må fjernes. Dette gjelder i dag blant annet Statens
1883 Kartverk.

1884 **Utsatte grupper**

1885 Nettsamfunnet kan gjøre sårbare grupper enda mer utsatt. Mange overgrep skjer på, eller har sitt
1886 utspring fra, digitale medier. Det er derfor nødvendig å styrke både det offentlige og sivile arbeidet for å
1887 beskytte sårbare grupper på digitale medier som nett og mobiltelefon.

1888 Det er spesielt nødvendig å styrke ungdoms kunnskap om personvern, og heve deres bevissthet om valg
1889 man gjør når man bruker digitale medier som internett og mobiltelefon. Jo tidligere man lærer, jo bedre
1890 vil en være i stand til å bruke den nye teknologien på en positiv måte uten å havne i ubehagelige
1891 situasjoner.

1892 Når stadig mer skjer på nett, må dataanalfabetisme anerkjennes som et samfunnsproblem. Fortsatt er det
1893 mange i Norge som ikke er datakyndige. Samtidig blir teknologien stadig enklere å bruke. Alle som ikke
1894 har lært seg IKT bør derfor få muligheten til å lære seg dette.

1895 **SV vil jobbe for:**

- 1896 • Å styrke informasjonsarbeidet for nettvett i befolkningen, spesielt øke satsingen på barn og unge.
1897 • Å sørge for at mennesker som opplever krenkelser av sitt personvern på nett skal få rask hjelp.
1898 • Å støtte arbeid mot misbruk av informasjon og registreringer som er lagt igjen digitalt.
1899 • Å tilby gratis data-kurs for data-analfabeter.

1900 **Helse**

1901 Helse og omsorg kan bli bedre for både pasienter og ansatte med riktig bruk av teknologi. IKT-løsninger
1902 som digitale blodprøvetakere, sensorer, videokommunikasjon og varslingssystemer kan gjøre det mulig
1903 for langt flere eldre å bli boende hjemme. Det sparer store beløp for samfunnet, men mest av alt skaper
1904 det en bedre alderdom for de mange eldre som dermed kan bli boende hjemme.

1905 I dag er det fortsatt ikke uvanlig at røntgenbilder sendes i taxi mellom sykehus. Dette er hverken
1906 lønnsomt eller sikkert. Tvungen IKT-samhandling og økt bruk av telemedisin vil spare penger og gi
1907 bedre kvalitet i behandlingen av pasienter.

1908 **SV vil jobbe for**

- 1909 • Å innføre 100 % elektronisk samhandling på felles åpne standarder for rask informasjonsflyt, bedre
1910 kvalitet og mindre byråkrati.
1911 • At alle eldre tilbys velferdsteknologiske trygghetspakker som gjør det sikrere å bo hjemme, og å
1912 åpne for bruk av GPS-sporing av demente ved samtykke eller forhåndssamtykke
1913 • Å gi pasientene elektronisk tilgang til og kontroll over egen pasientjournal. Ensidig tilgangsrett må
1914 gjelde i alle tilfeller som ikke er akutte, eller hvor pasienten er tvangsinnlagt.
1915 • Å offentliggjøre informasjon om kvalitet for alle nivåer i helsetjenestene (fastlege, hjemmehjelp,
1916 sykehjem og sykehus) for å sikre reelt helsevalg og utvikling av helsetjenestene.
1917 • Å gi alle pasienter mulighet til å gi tilbakemelding på helsetjenester de har brukt. Pasienterfaringer
1918 vil utvikle helsevesenet, og vil være relevant for andre pasienter.
1919 • At pasienter bør få mulighet til selvbetjening og å kommunisere med fastlege på nett. Gi muligheten
1920 til at pårørende kan følge hverdagen til institusjonaliserte pasienter gjennom pasientdagbøker på
1921 nett.

- 1922 • Å bygge ut det fjerntmedisinske tilbudet slik at flere kan få medisinsk hjelp hjemme.
- 1923 • Å bygge ut ordninger som helsebiblioteket for å sikre at den til enhver tid beste kunnskapen tas i
- 1924 bruk i helsetjenestene.

1925 **Utdanning**

1926 Ny teknologi gir nye muligheter for hvordan man organiserer læringsarbeidet, og kan hjelpe læreren

1927 med å tilpasse undervisningen til hver enkelt elev på en effektiv måte. I tillegg har skolen et ansvar for å

1928 utvikle elevenes digitale kompetanse og oppfordre til nettvett.

1929 I skolen har satsingen på IKT ikke fungert optimalt fordi den ikke har blitt ledsaget av en utvikling av

1930 innhold som styrker læring og generell opplæring blant lærerne. SV vil jobbe for en strategi for hvordan

1931 IKT kan støtte læring og undervisning i skolen. Skoleeiere, skoleledere og lærere trenger samtidig et

1932 solid kompetanseløft for å gjøre denne jobben.

1933 Utviklingen av digitale læremidler har kommet langt, og tilbyr spennende muligheter for styrking av

1934 lærerne og læring. De nye verktøyene analyserer elevens resultater og fremgangsmåte, og tilbyr oppgaver

1935 tilpasset elevens mestringsnivå. Læreren får på denne måten raskt innsikt i hva elevene sliter med, og

1936 kan gi hyppige og relevante tilbakemeldinger. Dette kan gi mer tid til tilpasset opplæringen, og mindre

1937 tid på retting. Skoleeiere, skoleledere og lærere trenger samtidig et solid kompetanseløft for å gjøre

1938 denne jobben.

1939 **SV vil jobbe for:**

- 1940 • Å etablere en felles IKT-arkitektur for skolen basert på internasjonale standarder og felles
- 1941 påloggingsløsninger.
- 1942 • At det er minstestandarder for skolenes infrastruktur, digitale enheter og nettilgang
- 1943 • At det stilles krav om at en økende andel av nye læremidler skal være digitale. Andelen skal økes
- 1944 utover perioden for å få fremme innovasjon hos forlagene.
- 1945 • At det etableres en godkjenningsordning for digitale læremidler, kommersielle og frie, som
- 1946 tilfredsstillende sentrale krav til læring, standarder og samhandling.
- 1947 • Å styrke lærerutdanningen: Alle nye lærere skal være i stand til å integrere pedagogisk IKT-bruk i
- 1948 undervisningen, og alle lærere skal motta tilbud om etter- og videreutdanning innen pedagogisk
- 1949 IKT-bruk.
- 1950 • Å sikre at alle elever får like muligheter ved bruk av digitale verktøy og innhold.

1951 **Politi og sikkerhet**

1952 Det er store mangler i politiets bruk av kommunikasjonsteknologi. Moderne systemer vil både gjøre den

1953 daglige driften mer effektiv og målrettet, og styrke politiets evne til å håndtere krisesituasjoner.

1954 Teknologirevolusjonen som har skjedd i samfunnet har ikke skjedd i politiet. SV mener en offensiv

1955 IKT-strategi kan være drivende for bedre samhandling og informasjonsdeling.

1956 **SV vil jobbe for:**

- 1957 • Å etablere nødvendige IKT-systemer for å styrke politiets operasjonssentraler. Systemet må
- 1958 samordnes mellom politidistrikter, og på slik måte, at alle aktuelle ressurser fra andre etater og fra
- 1959 forsvaret synliggjøres i systemet. Beredskapsplaner må også sikre drift av disse systemene i en
- 1960 krisesituasjon.
- 1961 • At det etableres sambandssystemer med tilstrekkelig datakapasitet som er tekstlige og visuelle.
- 1962 Radiokommunikasjon er ikke godt nok alene.

- 1963 • At det sikres full dekning av sambandssystem i hele landet slik at ingen er uten dekning ved
1964 katastrofer. Dette kan sikres ved samhandling med kommersielle nett.
- 1965 • Å etablere bedre og sikrere rutiner og systemer for kommunikasjon innad i politiet, inkludert
1966 innkalling av ressurser, beredskapsplaner og riksalarm.
- 1967 • At både politiet og PST satser på etablering av IKT-kompetanse i egne rekker. Det trengs for å drive
1968 mer "smart policing" og informasjonshenting fra offentlige kilder og andre etater.
- 1969 • Å gi etter- og videreutdanning i IKT-bruk.
- 1970

1971 Kapittel 9: Velferd

- 1972 SV arbeider for et samfunn med små forskjeller i makt og ressurser. Arbeid til alle, et rettferdig
1973 skattesystem, en god offentlig velferdsstat og en sterk fagbevegelse er den beste garantien for et slikt
1974 samfunn. Det er et mål at forskjellene i samfunnet skal bli mindre. Et samfunn med små forskjeller er et
1975 tryggere samfunn.
- 1976 Gode fellesskapsløsninger gir oss frihet og trygghet. Velferdsstaten bygger på at vi i fellesskap finansierer
1977 skole, helse og omsorg, i stedet for at hver enkelt av oss må kjøpe dyre private tjenester og forsikringer.
1978 Hvis vi en dag blir alvorlig syke eller står uten arbeid, skal vi være trygge på at fellesskapet stiller opp.
1979 Den norske modellen, med en omfattende velferdsstat, små forskjeller og et sterkt trepartssamarbeid i
1980 arbeidslivet, er i tillegg det beste grunnlaget for arbeid og verdiskaping i framtiden.
- 1981
- 1982 Hovedmålet i en politikk for rettferdig fordeling er arbeid til alle. Arbeid er grunnlaget for økonomisk
1983 trygghet og selvstendighet, og tilknytning til arbeidslivet er viktig som sosialt og politisk fellesskap. SV vil
1984 jobbe at folk kommer seg i arbeid eller utdanning. Samtidig må kampen for full sysselsetting aldri bli en
1985 unnskyldning for å gi folk som ikke evner å stå i jobb et uverdigg tilbud. SV vil arbeide for større helhet
1986 og langsiktighet i tilbudet til dem som faller utenfor arbeidslivet.
- 1987 SV vil bekjempe fattigdom. En politikk for lav arbeidsløshet, små økonomiske forskjeller og en sterk
1988 velferdsstat er den mest effektive måten å redusere fattigdom på. Særlig viktig er det at barn slipper å
1989 vokse opp i fattigdom.
- 1990 SV arbeider for et rettferdig skattesystem, som bidrar til å utjevne forskjeller og ta vare på miljøet. Vi vil
1991 dele godene i samfunnet, ved at de som eier mest og tjener mest må betale mer til fellesskapet.
- 1992 SV mener velferden skal være et offentlig ansvar. Når private selskaper skal tjene penger på velferd, går
1993 det ut over lønns- og arbeidsvilkårene for de ansatte og kvaliteten på tjenestene. De ansatte og deres
1994 kompetanse er den viktigste faktoren for gode velferdstjenester. Retten til hele stillinger og gode lønns-
1995 og arbeidsforhold bidrar til trygge ansatte og bedre tjenester. SV vil jobbe for en god kommuneøkonomi,
1996 slik at kommunene kan legge til rette for et godt lokalt velferdstilbud.
- 1997 **Hovedprioriteringer for SV i perioden**
- 1998 • **En nasjonal boligplan:** alle skal ha et hjem.
- 1999 • **En ny minsteytelse i folketrygden.** SV vil erstatte dagens engangsstønad med en minsteytelse (2 G) i
2000 Folketrygden som sikrer alle barn en god start.
- 2001 • **Statlig minstenorm for sosialhjelp** og utvidelse av kvalifiseringsprogrammet slik at alle som trenger
2002 det får plass.

2003 **Prinsipper for offentlig velferd**

2004 Velferdsstaten er et spleiselag, der skattepengene brukes på velferd til alle. SV mener det er feil når
2005 fellesskapets penger går til profitt for private aktører, og ikke til velferd. Erfaringene viser at
2006 kommersialisering fører til dårligere lønns- og arbeidsforhold for de ansatte, mindre forutsigbarhet og
2007 stabilitet for brukerne. SV mener at viktige velferdsoppgaver først og fremst er et offentlig ansvar, gjerne i
2008 samarbeid med ideelle organisasjoner.

2009 De siste tjue årene har markedsinspirerte styringsmodeller fått stadig større plass i offentlig sektor. De
2010 kjennetegnes av mål- og resultatstyring, med vekt på rapportering, kontroll og såkalte bestiller- og
2011 utførermodeller. Dette har bidratt til økt byråkratisering av offentlig sektor. SV vil jobbe for at de ansatte
2012 får bruke mest mulig av sin tid og kompetanse på å gi et godt tilbud til befolkningen. Vi vil motarbeide
2013 byråkratiserende og tungvinte styringsformer.

2014 Skal vi oppnå en offentlig sektor som gir best mulig velferd og trygghet, må vi sørge for at arbeidsformen
2015 bygger opp under nytenkning, kvalitet og sunn fornuft i stedet for detaljstyring og umyndiggjøring av de
2016 ansatte. Videre er det nødvendig å sikre reell brukermedvirkning, inkludert bruk av pårørendes
2017 erfaringer.

2018 **SV vil jobbe for**

- 2019 • At velferden først og fremst utøves av det offentlige eller i samarbeid mellom offentlig og ideell
2020 sektor. SV vil sikre at offentlige bevilgninger til velferd skal gå til gode tjenester og ikke privat profitt.
- 2021 • At viktige velferdsoppgaver ikke settes ut på anbud. SV vil særlig prioritere å få en slutt på anbud på
2022 tjenester til enkeltpersoner.
- 2023 • Å redusere bruken av forretningsorienterte regnskaper i offentlig forvaltning.
- 2024 • Bedre og mer effektive styringsmodeller i offentlig sektor, som i større grad bygger på de ansattes
2025 skjønn og som reduserer detaljstyring, unødig tidsbruk og byråkrati.
- 2026 • Større involvering av brukere og pårørende for å sikre bedre kvalitet i tjenestene og høy etisk
2027 bevissthet i yrkesutøvelsen.
- 2028 • At flere fristilte offentlige virksomheter, som Avinor, NSB og helseforetakene, omgjøres til
2029 forvaltningsenheter.

2030 **Fattigdomsbekjempelse**

2031 SVs mål er å avskaffe fattigdom. Å leve i fattigdom gir færre muligheter for den enkelte, samtidig som
2032 sannsynligheten for fysiske, psykiske og sosiale problemer øker. Fattigdom skaper også et dårligere
2033 samfunn for alle.

2034 Fattigdomsbekjempelse handler først og fremst om fordelingspolitikk. En politikk for lav arbeidsløshet,
2035 små økonomiske forskjeller og en sterk velferdsstat er den mest effektive måten å bekjempe fattigdom
2036 på. I tillegg må det føres en politikk for inntektssikring for de som ikke har muligheten til å være i jobb.
2037 Folk med minoritetsbakgrunn og enslige forsørgere er overrepresentert blant fattige. Måttet innsats
2038 mot særlig utsatte grupper er nødvendig i arbeidet mot fattigdom.

2039 Sosialtjenestelovgivningen brytes ofte, og rettssikkerheten for mennesker som trenger sosialhjelp er for
2040 dårlig. SV vil styrke rettssikkerheten og jobbe for at kommunene følger opp loververket.

2041 [Les mer i kapitlene om helse, arbeid og mangfold]

2042 **SV vil jobbe for**

- 2043 • At arbeidstrening, utdanning eller annen aktivitet blir en rettighet for alle som står uten arbeid.

- 2044 • En rettighetsfesting av plass på kvalifiseringsprogrammet til de som har behov for det, og rett til å
- 2045 fullføre kvalifiseringen for de som er med.
- 2046 • At det innføres en nasjonal minstenorm for sosialhjelp tilsvarende minsteytelsen i folketrygden.
- 2047 • Langt sterkere kontroll med kredittinstitusjoner gjennom, blant annet, innføring av rentetak, et
- 2048 offentlig gjeldsregister og et forbud mot videresalg av gjeld.
- 2049 • At egenandeler på offentlige tjenester holdes lave, og at mest mulig av offentlige velferdsordninger
- 2050 finansieres gjennom skattesystemet i stedet for ved egenandeler slik at de som har mest også betaler
- 2051 mest.
- 2052 • At det innføres ordninger, for eksempel ombud, der folk kan få hjelp til å finne frem i systemene for
- 2053 sosialhjelp og helsetjenester.
- 2054 • At det gis fulle klagerettigheter etter forvaltningsloven også for saker omhandlet av
- 2055 sosiallovgivningen, for eksempel utmåling av sosialhjelpens størrelse.
- 2056 • Øke tilgangen til fri rettshjelp.

2057 **Innsats for fattige barn**

2058 Samfunnet har et ansvar for å hindre at barn vokser opp i fattigdom. Først og fremst handler dette om at

2059 alle barn har rett til en trygg og meningsfull oppvekst. I tillegg vet vi at en samordnet innsats for disse

2060 barna bidrar til å forebygge en lang rekke fysiske, psykiske og sosiale problemer i fremtiden.

2061 For å bekjempe barnefattigdom er foreldrenes deltagelse i arbeidslivet aller viktigst. Samtidig bør

2062 ordningene som skal ivareta barn som lever i fattige familier styrkes.

2063 Kommunene har et stort ansvar for barn som lever i fattige familier. Barn skal ha gode boforhold og må

2064 ikke bo i hospits eller lignende. SV vil innføre aktivitetsstøtte for barn i fattige familier og mener staten

2065 må bidra med penger til dette.

2066 **SV vil jobbe for**

- 2067 • At alle som får barn gis full rett til foreldrepermisjon, og at foreldre som mangler opptjening får
- 2068 erstattet dagens engangsstønad med en ytelse tilsvarende minsteytelsen i folketrygden (2 G).
- 2069 • Å forsvare barnetrygden. Barnetrygden må økes minst i takt med prisstigningen.
- 2070 • At barnetrygd og barns egen inntekt holdes utenfor når sosialhjelp beregnes.
- 2071 • At ytelser i folketrygden, som uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, har rimelige barnetillegg.
- 2072 • At det innføres krav til kommunene om moderasjonsordninger for betaling av barnehageplass og
- 2073 plass i skolefritidsordning, og at kommunene må gi søskenmoderasjon for disse samlet.
- 2074 • Styrking av ordninger med gratis halvdagsplass i barnehager og SFO/aktivitetsskole
- 2075 • Styrke barnevernet, helsestasjonene og familievernet.
- 2076 • Bedre barns bomiljøer gjennom en aktiv sosial boligpolitikk.
- 2077 • Innføring av et aktivitetskort som gir gratis adgang til aktiviteter i kommuner for alle barn og unge
- 2078 • At ingen barn må betale egenandeler for helsetjenester gjennom å øke aldersgrensen for betaling av
- 2079 egenandeler fra 16 til 18 år.

2080 **Sosiale ytelser**

2081 SVs mål er full sysselsetting. Alle som kan skal få muligheten til å være i arbeid. For å legge til rette for

2082 dette må stønadsordningene ved arbeidsløshet, sykdom og permittering og ordningene for enslige

2083 forsørgere innrettes slik at de sikrer folk mot en fattigdom som gjør veien tilbake til arbeidslivet

2084 vanskeligere.

2085 Folk som i kortere eller lengre tid ikke klarer å delta i arbeidslivet, må ha ytelser som sikrer et verdig liv.

2086 Ingen arbeidsuføre blir friske av å leve i fattigdom. Målet må hele tiden være at den enkelte helt eller

2087 delvis skal komme tilbake i jobb eller utdanning. Tett oppfølging, realistiske krav og fleksible løsninger
2088 er den beste veien tilbake til arbeidslivet.

2089 **SV vil jobbe for**

- 2090 • Å åpne muligheter for å ta utdanning i perioder man mottar dagpenger, slik at man kan være i
2091 aktivitet i perioder med arbeidsløshet.
- 2092 • At uføretrygden opprettholdes på et nivå som hindrer ytterligere fattigdom, og at barnefamilier og
2093 unge uføre gis støtte minst tilsvarende dagens nivå.
- 2094 • At overgangsstøtten opprettholdes, og at mottakere av støtten sikres tilgang til utdanning eller
2095 annen arbeidsrettet aktivitet.
- 2096 • At mottakere av arbeidsavklaringspenger får vurdering og tiltak raskere enn i dag, for å unngå lengre
2097 perioder med arbeidsløshet eller manglende deltagelse i arbeid, utdanning eller andre arbeidsrettede
2098 tiltak.
- 2099 • At satsen for unge som deltar i kvalifiseringsprogrammet, som i dag er lavere enn for voksne
2100 mottakere, heves til tilsvarende nivå som andre mottakere og at barnetillegget på
2101 arbeidsavklaringspenger økes for å gi trygghet og mer nærhet til arbeidslivet.²
- 2102 • [Referanse til likestillingskapittelet].

2103 **Trygg oppvekst - barnevern**

2104 Hvordan vi behandler barna i dag, avgjør hva slags framtid vi får. Hensynet til barn og til barnas
2105 perspektiver og meninger skal løftes fram i politikken. SV jobber for tidlig innsats for barns beste i alle
2106 ledd, gjennom graviditeten, på helsestasjon og i barnehage, skole, barnevern og helsetjenester.

2107 **SV vil jobbe for**

- 2108 • At barns rett til å bli hørt, og til medvirkning, sikres i alle tjenester som retter seg mot barn.
- 2109 • Å fortsette utbyggingen av tilbudene til barn og unge. SV vil ha gratis, universelle møteplasser med
2110 kompetente og omsorgsfulle voksne.
- 2111 • Å sørge for samarbeid mellom faggrupper og sektorer. Barns oppvekstvilkår, rettssikkerhet og
2112 trygghet er avhengig av at fagfolk møtes og samarbeider.
- 2113 • Å fjerne tabuer gjennom å sikre bedre kompetanse og større interesse rundt alvorlige forhold som
2114 vold og seksuelle overgrep. Hjelpetilbudet til barn og unge utsatt for vold og overgrep, og til unge
2115 overgripere må bygges ut. Tilgangen til akutt hjelp må bedres.
- 2116 • Å videreutvikle barnevernets kompetanse og tilstedeværelse på de arenaene barn befinner seg.
2117 Barnevernet må bli mer synlig og tilgjengelig, både for barn, foreldre og for andre fagfolk.
- 2118 • At det biologiske prinsipp ikke skal trumfe barns behov for trygge og utviklingsstøttende
2119 oppvekstvilkår
- 2120 • Å etablere flere barnehus der barn utsatt for vold, overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse får
2121 møte hele hjelpeapparatet på ett sted. Barnehusene må styrkes økonomisk, køene må avvikles og
2122 det må vurderes om barnehusenes kompetanse også skal benyttes i sivile saker.
- 2123 • At familievernet styrkes, og at barn blir hørt og får tilbud om samtaler ved behov.
- 2124 • At det utredes etablering av en familiedomstol.
- 2125 • At barnevernloven blir en rettighetslov slik at barns rett til beskyttelse blir lovens grunnleggende
2126 prinsipp
- 2127 • [Les mer om satsing på barn og unges helse i kapittelet om helsepolitikk]

2128 **Arbeids- og velferdsetaten (NAV)**

---

² Her lå det en feil i førsteopplaget av programmet. Rettet nå.

2129 Arbeids- og velferdsetatens mål må være høyest mulig deltagelse i arbeidslivet og minst mulig fattigdom.
2130 NAV møter mange mennesker i en vanskelig livssituasjon og har en spesiell rolle i velferdsforvaltningen
2131 vår. NAV må fungere godt, og møte folk med respekt og muligheter. Mange beslutninger i NAV fattes
2132 av saksbehandlere som aldri har møtt personen det gjelder, folk opplever at det ikke er mulig å få
2133 snakke med saksbehandleren som tar viktige avgjørelser for seg. SV vil at NAV skal møte folk der de
2134 bor, og at folk skal ha krav på å vite hvem saksbehandleren sin er. Saksbehandlerne lokalt bør få mye
2135 større beslutningsmyndighet og -frihet.

2136 **SV vil jobbe for**

- 2137 • Mer målrettede tilbud og tiltak gjennom at ansatte på lokale NAV-kontor gis større frihet til å ta
- 2138 avgjørelser skreddersydd den enkelte som har behov for hjelp.
- 2139 • At mottakere av sosialhjelp, og andre som i dag har begrenset klagerett, gis full klagerett for å sørge
- 2140 for at rettssikkerheten deres ivaretas fullt ut.
- 2141 • At NAV har ressurser til å møte folk på en god måte og til å utføre de tjenester etaten er satt til. Slik
- 2142 kan etaten bedre forhindre lengre opphold utenfor arbeidslivet og sikre folk anstendig livsopphold i
- 2143 vanskelige situasjoner.
- 2144 • At NAV får IKT-systemer som er oppdaterte og funksjonelle, og at tjenestene er godt tilgjengelige på
- 2145 nett for å effektivisere drift og tilgjengelighet.
- 2146 • En ombudsfunksjon med ansvar for NAV som kan bidra til å hjelpe folk gjennom systemet, som
- 2147 kan sikre at rettssikkerheten ivaretas og som skal rapportere løpende til politiske myndigheter om
- 2148 forholdene i NAV.

2149 **Rettferdig boligpolitikk**

2150 Alle skal ha et hjem. Boligprisene har økt kraftig de siste to tiårene. Det gjør at for mange avgjør
2151 foreldrenes lommebok hvem som klarer å skaffe seg sin første bolig. Noen tjener seg rike på å eie
2152 mange boliger, andre får aldri mulighet til å eie sitt eget hjem. Hvem som har et trygt hjem til en pris en
2153 kan leve med har blitt et klassespørsmål.

2154 For SV er boligpolitikken er en like viktig del av velferdspolitikken som helse, utdanning og
2155 inntektssikring. Å skaffe en god og passende bolig til alle er et ansvar som må løses i samarbeid mellom
2156 staten og kommunene. For å få til nok boligbygging til prisen folk har råd er det nødvendig med politisk
2157 styring. Markedet klarer ikke alene å sikre at det bygges nok boliger eller en variert boligmasse. SV vil
2158 lage en nasjonal boligplan med klare mål og konkrete tiltak og tydelig ansvarsfordeling mellom stat og
2159 kommune. Planen skal legge til rette for en byggedugnad hvor kommunene får støtte til å løse sitt ansvar
2160 på en god måte. Staten og byggenæringen er en viktig samarbeidspartner i arbeidet.

2161 Kommunenes ansvar for boligpolitikken må tydeliggjøres, mens staten på sin side må legge til rette
2162 gjennom gode økonomiske støtteordninger til kommuner, boligbyggerlag og andre som kan bidra til
2163 større og mer variert boligmasse. Byggenæringen må utvikles slik at vi får flere boliger og bedre igjen for
2164 pengene [Referanse til næringskapitlet om innovasjon i byggenæringen]. Kommuner i pressområder
2165 må samarbeide om boligbyggingen. Dersom kommunene ikke samarbeider godt nok må staten pålegge
2166 regionalt plansamarbeid.

2167 Boligspekulanter og kommersielle aktører må forhindres fra å skape utrygghet i leiemarkedet. SV vil øke
2168 andelen av utleieboliger utenfor det ordinære markedet gjennom flere studentboliger og andre typer
2169 billige utleieboliger. Det skal være strenge utbyttebegrensninger for ikke-kommersielle utleieboliger.
2170 Målet er å dempe prisveksten i leiemarkedet og gjør det mulig for folk flest å spare til egen bolig mens
2171 de leier.

2172 **SV vil jobbe for**

- 2173 • En nasjonal boligplan. En slik plan må sette klare forventninger til kommunene gjennom statlige
- 2174 planretningslinjer som pålegger kommunene å bygge nok boliger til å holde tritt med
- 2175 befolkningsveksten. Samtidig må staten kunne pålegge regionalt plansamarbeid i pressområder.
- 2176 • At det opprettes et statlig utbyggingsselskap som sørger for at det bygges på flere av de tomtene som
- 2177 i dag er ferdig regulert for boligformål, særlig i pressområdene.
- 2178 • At det innføres en leietrygghetslov for å sørge for etablering av flere ikke-kommersielle utleieboliger
- 2179 • At det bygges minst 2000 studentboliger årlig, og gjennomgå måten studentboligene finansieres på
- 2180 for å sørge for mest mulig utbygging.
- 2181 • At Husbanken styrkes for å øke boligbyggingen.
- 2182 • At kommunene tilbys gunstige lån til tomtekjøp og boligbygging, og støtte til ikke-kommersielle
- 2183 boligprosjekter og boligleasingprogram. SV vil gi folk mulighet til å lease en bolig og senere velge å
- 2184 kjøpe den.
- 2185 • Å fjerne skattefordelen i formuesberegningen for bolig nummer to for å dempe prisveksten og
- 2186 redusere boligspekulasjonen.
- 2187 • Å lovfeste kommunenes ansvar for hjelp til vanskeligstilte på boligmarkedet
- 2188 • Å øke kommunenes frihet til å sette eiendomsskatt
- 2189 • Å innføre et samarbeidsprogram for oppgradering av dårlige bomiljøer, mellom stat og
- 2190 kommunene, for å sikre barn en trygg oppvekst.
- 2191 • Å sikre at mennesker med utviklingshemming får reell mulighet til selv å velge hvordan de vil bo,
- 2192 Husbanken må bare gi tilskudd til prosjekter som ikke fører til nye store institusjoner
- 2193 • Å forby framtidig tomtefeste, og at boliger på festet grunn skal kunne innløses til en rettferdig pris.
- 2194 SV vil ikke avvikle tomtefesteinstituttet for fritidsboliger, under forutsetning av at avgiftsnivået holdes
- 2195 på et akseptabelt nivå.

2196 **Eldrepolitikk**

2197 Svært mange eldre mennesker er friske, og de utgjør en stor ressurs for samfunnet. Denne ressursen bør

2198 utnyttes bedre, også av det offentlige. SV vil legge til rette for aktive eldre gjennom eldresentre,

2199 transportordninger og frivillige organisasjoner, og motvirke eldrediskriminering. SV vil ha fleksible

2200 ordninger som gir økt bruk av Eldres kompetanse i arbeidslivet og i kommunene.

2201 Den beste eldreomsorgen utformes i samarbeid med de eldre selv. Potensialet for mer tilrettelagte tilbud

2202 i eldreomsorgen er stort. I dag ønsker mange eldre å bo lenger hjemme Dette må endre måten vi

2203 organiserer eldreomsorgen på i framtiden. Større vekt må legges på hjemmebesøk og tilrettelegging i

2204 hjemmet. Kommunene må sikres økt kompetanse innen blant annet rehabilitering, tilrettelegging og

2205 velferdsteknologi. De ansattes tid og kompetanse avgjør kvaliteten på omsorgstilbudet i hjemmet og på

2206 sykehjem. Økt grunnbemanning gjennom kompetente ansatte i hele stillinger er den beste garantien for

2207 god pleie og omsorg.

2208 Det er et fellesansvar å gjøre det mulig å bo hjemme for de som ønsker det. Staten må utstyre

2209 kommunene med kompetanse, og sørge for god utdanning. Kommunene bør ha mer kompetanse innen

2210 rehabilitering, tilrettelegging og velferdsteknologi. Samtidig som flere vil bo hjemme lenger, har

2211 beboerne på sykehjem blitt eldre og sykere. Tiden på sykehjem er kortere enn den var før. Dette stiller

2212 nye krav til planlegging og utforming av tjenestene på sykehjem.

2213 **SV vil jobbe for**

- 2214 • At det bygges nok omsorgsboliger og sykehjems plasser.
- 2215 • Å gi alle eldre gode muligheter for aktivisering i hverdagen, gjennom å fortsette utbyggingen av
- 2216 dagsenter og sosiale aktiviteter, og etablere tilskudd til frivillige organisasjoner som gir
- 2217 aktivitetstilbud.
- 2218 • Å innføre en statlig ordning for bidrag til prosjekter med økt grunnbemanning.
- 2219 • Å innføre en minstedekning for tilgjengelige leger til beboerne ved norske sykehjem.

- 2220 • Å etablere støtteordninger for velferdsteknologi som kommunene kan søke på, for å øke bruken av
- 2221 velferdsteknologi i eldreomsorgen.
- 2222 • Å bygge ut tilbud om hverdagsrehabilitering og legge til rette for alternative boligløsninger for eldre i
- 2223 kommunene, som eldrekollektiv, eldretun og forsterkede omsorgsboliger.
- 2224 • At det på sikt innføres spesialisering av sykehjem i befolkningstette områder, slik at eldre kan velge
- 2225 sykehjem tilpasset deres behov.
- 2226 • Å styrke pårørende og brukeres muligheter til medbestemmelse og rett til selv å disponere de
- 2227 hjemmetjenestene de er tildelt.
- 2228 • Styrke transportordninger som gjør det mulig for mennesker med funksjonsnedsettelse å være
- 2229 aktive deltakere i lokalsamfunnet.
- 2230 • Fleksible ordninger som sikrer lengre bruk av eldre arbeidstakeres kompetanse.

2231 **Pensjon**

2232 Alderspensjon fra folketrygden er grunnlaget for en trygg og meningsfull alderdom for alle. SV arbeider

2233 for et pensjonssystem som sikrer alle innbyggere en pensjon å leve av, og som bidrar til å utjevne

2234 økonomiske forskjeller.

2235

2236 Pensjonssystemet etter pensjonsreformen tar i for liten grad hensyn til forskjeller i forventet levealder og

2237 inntekt. Ved en omlegging av tjenstepensjoner må offentlige bidrag særlig løfte yrkesgrupper med lav

2238 lønn og lav forventet levealder.

2239

2240 Overgang fra ytelsesbaserte til innskuddsbaserte tjenstepensjoner flytter risikoen for utviklingen i

2241 pensjonenes verdi fra arbeidsgiver til arbeidstaker. SV vil arbeide for å sikre arbeidstakerne større

2242 innflytelse over hva slags tjenstepensjonssparing bedriften velger, og for å stimulere arbeidsgivere til å

2243 velge ytelsesbaserte pensjoner.

2244

2245 **SV vil jobbe for**

- 2246 • Et pensjonssystem som løfter pensjonsnivået til yrkesgrupper med lav lønn og lav forventet
- 2247 levealder.
- 2248 • Å unngå at den enkelte må ta risikoen for utviklingen av tjenstepensjonens verdi.
- 2249 • At pensjonssystemet tar høyde for kjønnsforskjeller. Alle endringer må vurderes ut fra et
- 2250 kjønnsperspektiv.

2251

2252 Kapittel 10: Helse

- 2253 Vi trenger en ny kurs i helsepolitikken hvis vi skal møte de store helseutfordringene i framtiden.
2254 Forebygging og helsefremmende arbeid må få en helt annen plass enn i dag.
- 2255 Klasseforskjeller måles ikke bare i kroner og øre, de kan også måles i helsetilstand og levealder. Slike
2256 helseforskjeller avgjøres tidlig i livet. SV vil dreie innsatsen til det som betyr mest for folkehelsen.
- 2257 God helse hele livet krever en god start. I dag er ikke helsetilbudet til barn, ungdom og deres foreldre
2258 godt nok. SV vil prioritere gode lavterskeltilbud som sørger for tidlige møter med helsevesenet, raskere
2259 henvisninger og riktigere behandling.
- 2260 Utsatte grupper har for lav prioritet i helsevesenet. I dag må mennesker som trenger psykisk helsehjelp
2261 vente for lenge. Psykiske lidelser er blant de viktigste årsakene til tapte leveår, nedsatt livskvalitet, uførhet
2262 og fattigdom. Behandling av psykiske lidelser må derfor prioriteres mye høyere. Vi må satse på
2263 forebyggende arbeid for å redusere risikoen for at folk blir psykisk syke og vi må bidra til at de som
2264 trenger det får hjelp raskt. Rask hjelp gjennom fjerning av ventelistene for poliklinisk behandling vil være
2265 et svært viktig tiltak.
- 2266 Nordmenn er blant de friskeste i verden. Dette skyldes et godt utviklet offentlig velferdstilbud for alle.
2267 Dette tilbudet trues av kommersialisering. Markedstenkning og profittmotiv svekker helsetilbudet og
2268 øker klasseforskjellene. De markedsinspirerte finansieringssystemene i helse-Norge fremmer enkle og
2269 raske operasjoner framfor helhetlig behandling av mer komplekse lidelser. Når noen inngrep blir mer
2270 lønnsomme for sykehusene enn andre, får vi et helsetilbud med dårligere pasientbehandling og
2271 pasientsikkerhet. SV vil stoppe slik markedsretting, og arbeide for at helsevesenet organiseres ut fra mål
2272 om bedre folkehelse, mer forebygging og bedre behandling.
- 2273 Helsevesenet må moderniseres. Velferdsteknologi og digitalisering kan styrke helsearbeidet betraktelig,
2274 men det krever endring i måten vi organiserer tjenestene. SV vil at den norske helsetjenesten skal ligge i
2275 front på dette området.
- 2276 **Hovedprioriteringer for SV i perioden**
- 2277 • **Et helseløft for barn og unge.** Styrke satsing på skolehelsetjeneste og helsestasjoner med 1500
2278 årsverk. Alle nyfødte skal få hjemmebesøk. Helsesøstertjenesten skal bli tydelig til stede for barn,
2279 ungdom og i skolene. Satsing på helsepersonell som kan forebygging og den nære
2280 lavterskelkontakten. Styrke samarbeidet mellom helsetjeneste, skole, barnevern, idrett og kulturliv
2281 for å skape gode oppvekstvilkår.
  - 2282 • **Å fjern køene.** Åpne dørene i rusomsorg og psykiatri gjennom å avvikle ventelistene for poliklinisk
2283 behandling på rus og psykisk helse. Forebygging og tidlig innsats må belønnes. Ingen skal vente mer
2284 enn 30 dager på poliklinisk behandling.
  - 2285 • **Gode tenner hele livet.** For de fleste blir ikke tannhelse dekket av fellesskapet slik andre viktige
2286 helsetjenester. Derfor vil SV starte på en opptrappingsplan som skal ende med at all nødvendig
2287 tannhelsehjelp er dekket av folketrygden på samme måte som andre helsetjenester.
2288

2289 **Folkehelse**

2290 Nordmenn har stort sett god helse. Likevel er det på helsen vår vi kan se noen av de tydeligste bevisene
2291 på klaseskillene i Norge. Det gode helsegjennomsnittet skjuler store, systematiske forskjeller; De som
2292 tjener mest har også best helse. Disse urettferdige helseforskjellene er sosialt skapt og mulig å gjøre noe
2293 med. Så lenge forskjellene skyldes ulikheter i samfunnets ressursfordeling, er det fellesskapets ansvar å
2294 påvirke denne fordelingen i en mer rettferdig retning. Rettferdig fordeling er den beste
2295 folkehelsepolitikken.

2296 Helse er ikke et individuelt anliggende, og folkehelsearbeidet må derfor ikke bare rettes mot individet.
2297 Folkehelsen henger sammen med levekår, ytre miljø og sosiale og samfunnsmessige forhold. Å styrke
2298 folkehelsen handler om å skape gode oppvekstvilkår, arbeid til alle og et inkluderende samfunn.

2299 De sosiale helseforskjellene må møtes offensivt gjennom mange forskjellige tiltak:

2300 For det første gjennom mer rettferdig fordeling [les mer i kapitlene om økonomi og velferd].

2301 For det andre gjennom en tryggere og mer helsefremmende oppvekst [les mer om oppvekst i kapitlene
2302 om velferd og kunnskap].

2303 For det tredje gjennom et mer inkluderende samfunn og arbeidsliv [les mer i kapitlene om mangfold og
2304 arbeidsliv]

2305 Vår egen livsstil er også viktig. Livsstilsrelaterte sykdommer har store kostnader for den enkelte i form av
2306 redusert livskvalitet og tapte leveår, og fører også til store kostnader for samfunnet. Forebyggende
2307 helsetiltak og å legge til rette for positive helsevalg er avgjørende for å bedre folkehelsen. Dette vil bidra
2308 til mindre psykiske lidelser, mindre sykdom, færre ulykker, sprekere alderdom og høyere livskvalitet.

2309 Folkehelseutfordringen er ekstra store blant barn og unge og hos mange mennesker med
2310 minoritetsbakgrunn. Lav aktivitet hos ungdommen og høyere forekomst av diabetes i flere
2311 minoritetsgrupper er eksempler på dette. Disse gruppene må prioriteres i folkehelsearbeidet.

2312 **SV vil jobbe for**

- 2313 • Å styrke det offentlige informasjonsarbeidet om ernæring og kosthold og gevinsten av fysisk aktivitet.
- 2314 • Å bruke avgiftssystemet for å dreie forbruket i retning av mer sunn mat
- 2315 • Å bedre kommunikasjonen i helsevesenet gjennom å sørge for enkelt språk, mer bruk av kvalifiserte
2316 tolker, informasjon på flere språk og mer muntlig informasjon om rettigheter i helsevesenet
- 2317 • Å avklare papirløses status knyttet til adgangen på helsetjenester, for å få en klar grenseoppgang for
2318 hvilke tjenester som skal være tilgjengelige for personer uten lovlig opphold. Utgangspunktet for en
2319 slik avklaring er at alle mennesker har rett på nødvendig helsehjelp.
- 2320 • At det innføres en forpliktende opptrappingsplan for folkehelse som skal inkludere alle sektorene i
2321 samfunnet og hvor spesielt frivillig sektor skal spille en viktig rolle
- 2322 • At likemannsmidlene styrkes sånn at folk som har en sykdom eller funksjonsnedsettelse bidrar til å
2323 lære andre å leve med den samme sykdommen eller funksjonsnedsettelsen.

2324 **En god oppvekst**

2325 Grunnet for helse og livskvalitet avgjøres tidlig i livet; under svangerskapet og i barne- og
2326 ungdomsårene. Selv om norske barn og unge er blant de friskeste i verden er det en rekke
2327 helseutfordringer som må møtes på et tidlig stadium, slik som økende overvekt, inaktivitet, diabetes,
2328 psykiske lidelser, kroniske sykdommer og rus og vold i nære relasjoner. Dessverre blir denne delen av
2329 livet ofte nedprioritert i helsepolitikken. SVs satsing på folkehelse vil i denne stortingsperioden vie
2330 særskilt oppmerksomhet til barn og unge.

2331 Helsestasjonene og skolehelsetjenesten er sentrale i SVs satsning. 1,2 millioner barn, unge og foreldre
2332 bruker hvert år disse tjenestene, som er gratis, åpne for alle og med lav terskel for kontakt. Tjenestene

2333 mangler imidlertid i overkant av 1500 stillinger (helsesøstre, fysioterapeuter, jordmødre) for å holde en
2334 god standard. SV vil sikre denne standarden og på denne måten bidra til færre langvarige
2335 helseproblemer og mindre klasseforskjeller.

2336

2337 Det er ikke like godt å være nyfødt i alle kommuner. Mens nyfødte noen steder får hjembesøk av
2338 helsesøster, har andre ikke slike tilbud. Tidlig hjemmebesøk er svært viktig, både for relasjonsbygging
2339 mellom barn og foreldre, og for å fremme god oppvekst. Derfor vil SV at alle nyfødte skal ha krav på
2340 hjemmebesøk fra helsestasjonen. På sikt bør hjemmebesøk i større grad også brukes for eldre barn.

2341 Barn av voldelige foreldre, barn av foreldre med rusproblemer og barn av foreldre med psykiske lidelser
2342 møter spesielle utfordringer i hverdagen. Støtteapparatet for disse barna må styrkes, også når foreldre får
2343 behandling og hjelp.

2344

2345 Ungdom er særlig utsatt for seksuelt overførbare sykdommer. For å settes i stand til å ivareta sin egen
2346 seksuelle helse på en god måte, og for å bli trygg på egen seksualitet, er det avgjørende at ungdom får
2347 god seksualundervisning tidlig.

2348

2349 **SV vil jobbe for:**

- 2350 • En ny satsing på barn og unges folkehelse. Styrke helsestasjonene og skolehelsetjenesten med 1500
2351 nye årsverk. Alle nyfødte skal ha hjemmebesøk fra helsestasjonen.
- 2352 • At alle kommuner skal ha tilbud om helsestasjon for ungdom fra 13 til 25 år. For mindre
2353 kommuner kan dette skje i tverrkommunalt samarbeid.
- 2354 • Å opprette et nasjonalt kompetansesenter for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.
- 2355 • Å innføre strengere regler for å skåne barn fra reklame for usunne produkter
- 2356 • At idretten sikres gode rammevilkår og at fysisk aktivitet i skole og arbeidsliv gis større plass
- 2357 • At det opprettes en offentlig portal med kvalitetssikret informasjon om graviditet og fødsel samt en
2358 nasjonal bekymringstelefon for gravide

2359 **Pasientsikkerhet**

2360 Selv om Norge har en av de beste helsetjenestene i verden, er tap av liv og helse hos pasienter på grunn
2361 av uønskede hendelser et stort problem. Forskning viser at for mange årlig dør, skades, infiseres,
2362 gjeninnlegges, eller blir liggende lenger på grunn av feil gjort på sykehus. Vi vil nok aldri få et helsevesen
2363 helt uten feil, men pasientsikkerheten skal styrkes gjennom å utvikle en mer lærende kultur ved norske
2364 sykehus. Det må bli større åpenhet om feil. Feil må meldes og deles uten frykt for konsekvenser, og
2365 åpenheten må ses på som sentral i utviklingen av bedre tjenester. Det betyr ikke at helsepersonellet skal
2366 bruke mer tid på å rapportere etter nasjonale krav, men at det enkelte sykehus i større grad må ta ansvar
2367 for at feil ikke gjentas.

2368 Det er et tankekors at pasienter ikke er mer sentrale når kvalitet og ressurser skal fordeles i
2369 helsetjenesten. SV vil sette pasienten i sentrum ved å la pasienters tilbakemelding og behov bli viktigere i
2370 utviklingen av helsetjenestene.

2371 [Les mer om helsetjenester og IKT i kapittelet om digitalisering]

2372 De ansatte må ha tid til å gjøre jobben sin, og oppleve trygge og stabile rammer. Dessverre er det slik at
2373 svært mange ansatte – ofte kvinner - tilbys små, midlertidige stillinger, og må løpe mellom skift for å få
2374 endene til å møtes. SV vil ha hele, faste stillinger og mindre bruk av vikarer. Dette vil skape kontinuitet
2375 og trygghet, som er avgjørende for kvalitet og pasientsikkerhet. Forskning viser også at vakter som varer
2376 lenger enn normal arbeidsdag fører til mer feil. Mange leger jobber svært lange vakter, SV vil vurdere
2377 maksgrenser for hvor lenge vaktene kan vare på bakgrunn av tilgjengelig forskning.

2378 De ansatte må sikres tid til å hjelpe pasientene. I dag bruker helsepersonell mye tid på papirer, og det
2379 går ut over pasientene. Nasjonale og kommunale rapporteringskrav har skapt et helsevesen hvor vi
2380 bruker mer tid til å rapportere om kvalitet enn vi bruker på å lage kvalitet. SV vil føre mer makt over til
2381 helsepersonellet og redusere kravene til rapportering oppover i systemet. Det er når leger, sykepleiere og
2382 helsefagarbeidere har tid til den enkelte pasient at vi skaper god helse.

2383 SV vil redusere innslaget av markedsinspirerte systemer i helsevesenet. Systemene er først og fremst
2384 laget for å effektivisere, men går i mange tilfeller ut over kvalitet og sikkerhet for pasientene. Å
2385 utelukkende styre ressurser etter pasientflyt og ventelister, sier lite om kvaliteten på behandlingen den
2386 enkelte pasienten får.

2387 Stadig flere bedrifter benytter seg av muligheten til å kjøpe vei i helsekøene for sine ansatte, når de
2388 tegner helseforsikring og kjøper private tjenester. En slik utvikling fører til at betalingsevne går foran
2389 faktiske behov i helsekøen, og det svekker det offentlige tilbudet. SV jobber for et rettferdig helsevesen,
2390 hvor prioriteringer gjøres på et helsefaglig grunnlag.

2391 **SV vil jobbe for**

- 2392 • En ny organisering av helsetjenestene som sikrer at kvalitet og pasientsikkerhet prioriteres foran
- 2393 kortsiktige økonomiske innsparinger
- 2394 • At fastlegekontorene får et større koordinerings- og oppfølgingsansvar
- 2395 • At pasienter som ikke får behandling ved valgt sykehus innen behandlingsfristen skal få hjelp til å
- 2396 finne et umiddelbart alternativ
- 2397 • At alle som innlegges får en fast kontaktperson som gir oppfølging og veiledning
- 2398 • At langsiktige konsekvenser for samfunn og helse blir viktig i alle effektiviserings- og
- 2399 omorganiseringsprosjekter
- 2400 • Å øke åpenheten om alvorlige feil, og etablere en permanent utrykningsenhet som skal undersøke
- 2401 mistenkelige dødsfall og skader.
- 2402 • Å innføre bedre systemer som bruker tilbakemeldinger fra pasientene for å utvikle tjenestene.
- 2403 • Å føre mer beslutningsmakt over til helsepersonellet gjennom å redusere rapporteringskravene i
- 2404 helsesektoren.
- 2405 • At hele stillinger gjøres til normen i helsetjenestene

2406 **Et bedre offentlig helsevesen**

2407 Et sterkt offentlig helsevesen gir likeverdig tilgang til helsetjenester og bidrar til å utjevne sosiale
2408 helseforskjeller.

2409 Sterke kommersielle aktører forsøker i dag å ta over det offentliges oppgaver for å tjene penger på helse.
2410 For å kapre kontrakter dumpes lønn, pensjon og rettigheter for de ansatte og helsetilbudet holdes til et
2411 minimum. Kommersialisering av helse og omsorg er en dårlig strategi for å øke kapasiteten i
2412 helsevesenet. Privat drift skaper ikke flere leger, sykepleiere eller helsefagarbeidere, og gir ikke økt
2413 kvalitet og pasientsikkerhet for befolkningen SVs strategi for bedre helse- og omsorgstjenester er å
2414 videreutvikle fellesskapsløsningene i dialog med pasienter og ansatte.

2415 Innslaget av private tjenester skal først og fremst begrenses til ideelle organisasjoner. Disse har vært
2416 viktige i oppbyggingen av helsetilbudet i Norge, og må fortsatt være viktige drivkrefter i utviklingen av
2417 velferden. For å gi gode rammer for dette må langsiktige og trygge avtaler erstatte anbudsregimene som i
2418 dag preger deler av helsetjenesten.

2419 **SV vil jobbe for**

- 2421 • Å styrke brukernes stilling i helsetjenesten gjennom mer medbestemmelse og involvering i
- 2422 tjenesteutviklingen
- 2423 • Å gi ansatte i helsetjenesten gode muligheter til å drive innovasjon på egen arbeidsplass.
- 2424 • Et omfattende effektiviseringsprogram for å utnytte kapasiteten i det offentlige helsevesenet fullt ut,
- 2425 og at offentlig kapasitet bygges opp i stedet for å øke bruken av kommersielle aktører
- 2426 • Å pålegge kommersielle aktører et ansvar for opplæringen av nytt personell på lik linje med
- 2427 offentlige institusjoner, for eksempel gjennom et avgiftssystem
- 2428 • Å hindre etablering av kommersielle aktører som går ut over det offentlige tilbudet gjennom å
- 2429 opprette en godkjenningsordning for alle aktører som leverer spesialisthelsetjenester, etter modell
- 2430 fra godkjenningsordningen for sykehus
- 2431 • Å utvikle dagens anbudsregime for helsetjenester, og innføre et system med langsiktige avtaler med
- 2432 ideelle virksomheter der kvalitet er viktigere enn kortsiktige økonomiske vurderinger

2433 **Sykehus**

2434 I viktige spørsmål må folk bli hørt og politikere kunne stilles til ansvar. Dagens helseforetaksmodell
 2435 overlater sentrale politiske beslutninger til byråkrater og er udemokratisk. Styrene i helseforetakene er
 2436 ikke valgt av folkevalgte organer. SV mener sykehusene skal være demokratisk styrt. Vi vil utvikle
 2437 foretaksmodellen, og sikre at styringen av sykehusene gjøres av folkevalgte i full åpenhet.

2438 **SV vil jobbe for**

- 2440 • [Les mer om helsedemokrati og sykehusstyring i kapittelet om demokrati og folkestyre]
- 2441 • At sykehusene rammefinansieres, og at prioriteringene skjer gjennom aktiv faglig styring fra
- 2442 sykehusenes styre og nasjonalt politisk hold. Økonomisystemene må endres slik at de blir lik øvrig
- 2443 offentlig forvaltning
- 2444 • At finansieringsløsninger som bidrar til at faglige vurderinger kommer i bakgrunnen endres.
- 2445 • [Det vil legges frem en egen uttalelse med detaljert modell for styring av sykehusene på landsmøtet
- 2446 2013]

2447 **Tannhelse**

2448 Tennene er en viktig del av helsen vår. Likevel er tannhelse ikke dekket av det offentlige slik andre
 2449 sentrale helsetjenester er. I dag er selv små tannhelsebehandlinger så dyre at mange ikke har råd til å gå
 2450 til tannlegen. Det er store prisforskjeller mellom tannleger, og det har blitt avdekket mange tilfeller av
 2451 overbehandling.

2452 SV vil gjøre tannbehandling rimeligere. Vi vil først dekke tjenestene til dem som trenger det mest, før vi
 2453 gradvis innfører en maksgrænse for egenbetaling for alle nødvendige tannhelsetjenester. Parallelt er det
 2454 viktig å innføre priskontroll på tannhelsetjenester, og tilsynet må styrkes for å unngå spekulativ
 2455 overbehandling.

2456 **SV vil jobbe for**

- 2457 • Å begynne arbeidet med å gjøre tannhelse til del av det ordinære helsesystemet. Målet er at all
- 2458 nødvendig tannbehandling skal være betalt av fellesskapet med en egenandelsgrænse på maksimum
- 2459 2500 kroner

2460 **Trygge og nære helsetjenester**

2461 Norge er et spredtbygd land. I dag ser vi en sterk tendens til sentralisering av helsetilbudet til de store
 2462 byene. Behovet for sterke faglige miljø i en stadig mer spesialisert helsetjeneste driver utviklingen.
 2463 Sentraliseringen har ikke ivaretatt behovet for nære og tilgjengelige helsetjenester på en god nok måte.
 2464 SV vil ha et trygt helsetilbud i hele landet Det innebærer at vi må desentralisere det vi kan, og

2465 sentralisere det vi må. Hva som kan og bør desentraliseres må tilpasses de lokale forholdene, og vil være
2466 ulikt i ulike deler av landet. Ensporet sentralisert og strømlinjeformet helsetjeneste går ut over distriktene
2467 og skaper utrygghet for de som bor der.

2468 Det desentraliserte fødetilbudet er også under press. Vi trenger gode fødestuer, fødeavdelinger og et
2469 helhetlig fødetilbud som sikrer at kvinnene når frem til profesjonell helsehjelp innen fødselen. De
2470 senere årene har sterke krefter jobbet for sentralisering av fødetilbudet. SV vil ha et desentralisert
2471 fødetilbud for å sikre at fødetilbudet finnes der folk bor.

2472 Ambulansetjenesten og telemedisinen kan bidra til å sikre nærhet til helsetilbudene for mange
2473 mennesker. Med utdannede fagfolk og god bruk av tjenestene kan mange liv reddes. En god
2474 ambulansetjeneste skal sikre stabilisering og starte behandling, men den skal ikke erstatte
2475 lokalsykehusene. SV vil styrke ambulansetjenesten for å sikre at flere mennesker opplever at det er kort
2476 vei til kvalifisert hjelp. Det telemedisinske tilbudet må bygges ut for å sikre at flere mennesker kan få
2477 hjelp nærmere der de bor.

2478 **SV vil jobbe for**

- 2479 • Å øke kompetansen innen avansert pleie og omsorg i distriktene gjennom målrettet etter- og
2480 videreutdanning, slik at pasienter med kroniske sykdommer kan få hjelp lokalt og slipper å reise til
2481 sykehuset.
- 2482 • Å styrke lokalsykehusene og det lokale fødetilbudet
- 2483 • Å styrke ambulansetjenesten og fjernmedisintilbudet lokalt slik at folk med lang vei til sykehus får
2484 forsvarlig behandling
- 2485 • At ordningen med fritt sykehusvalg brukes aktivt av fastlegene til å sørge for best og raskest mulig
2486 behandling

2487 **Rekruttering**

2488 Endringer i befolkning og folkehelse gjør at Norge fremover har et stort behov for helsepersonell. Skal vi
2489 møte denne utfordringen må vi arbeide for å øke statusen for sykepleiere, helsefagarbeidere og
2490 terapeuter gjennom bedre arbeidsvilkår.

2491 I dag har spesielt de kvinne-dominerte yrkene i helsetjenesten dårlige arbeidsvilkår. Det er vanlig med
2492 deltid, lave lønninger og midlertidige stillinger. Dette gjør at mange forlater helse- og omsorgsyrket, for å
2493 jobber i andre næringer. SV mener bedre lønns- og arbeidsvilkår for helsepersonell er en forutsetning
2494 for god bemanning og høy kvalitet på tjenestene også i framtiden.

2495 **SV vil jobbe for**

- 2496 • At ansatte i sykehusene som ønsker det skal få tilbud om hele og faste stillinger.
- 2497 • At sykehusene innfører vikarpooler for å håndtere vikarbehov og for å kunne tilby flere hele
2498 stillinger.
- 2499 • At all konkurranseutsatt virksomhet i sykehusene gjennomgås med mål om å gjennomføre flest
2500 mulig oppgaver i sykehusenes egen regi slik at pasientsikkerhet og kontroll med tjenestene blir
2501 bedre.
- 2502 • At sykehusene gis pålegg om å tilby nok læreplasser for å ivareta samfunnets utdanningsbehov.
- 2503 • Å gi helsepersonell opplæring som tettere knyttet til den lokale helsetjenestens behov slik at flere
2504 kan få nødvendig behandling nær hjemmet.

2505

2506

2507 **Rusomsorg**

2508 SV vil styrke innsatsen mot rusavhengighet. Hovedmålet må være forebygging, gjennom en restriktiv
2509 rusmiddelpolitikk, gode oppvekstvilkår for barn og unge og helse- og omsorgstjenester med lav terskel
2510 og minimal ventetid.

2511 De som ønsker å slutte med rusmidler må få god og rask hjelp. SV vil satse på tverrfaglig spesialisert
2512 rusbehandling som tilbyr koordinerte og helhetlige tjenester uten unødvendige brudd i behandlingen.
2513 Rusavhengige er som alle andre mennesker – de er forskjellige. Derfor må avvenningstilbudet være
2514 preget av et faglig mangfold, med mulighet for å velge mellom ulike behandlingsmetoder. Noen klarer
2515 seg godt med korttidsbehandling, mens andre trenger lengre tid på å komme seg ut av rusen. I dag vrir
2516 stadig flere helseforetak innsatsen fra langtids- til korttidsbehandling. En slik utvikling gagnar ikke
2517 nødvendigvis rusavhengige. SV vil sikre at det opprettholdes tilbud om langtidsbehandling over hele
2518 landet. Folk må få tilgang på behandling fort, og ventelistene må avvikles. Ingen skal vente mer enn 30
2519 virkedager på et poliklinisk tilbud. SV ønsker begrensede forsøk med heroinassistert behandling for de
2520 aller mest utsatte brukerne. De som ikke klarer å slutte med rusmidler, må få bistand som kan sikre
2521 skadereduksjon og et verdig liv.

2522 Rusavhengige må sikres verdige boforhold, tilbud om arbeid, studier eller annen sysselsetting og få hjelp
2523 til å oppnå en ordnet økonomi. Kommunene har et særlig ansvar for å sikre sammenheng og helhet i
2524 tjenestene. All behandling og hjelp av rusavhengige må preges av likeverd og respekt.

2525 **SV vil jobbe for**

- 2526 • En ny tiårig opptrappingsplan for rusfeltet. Planens mål skal være å fjerne behandlingsskøer, sikre
2527 helhetlig behandling og rehabilitering og skaffe nok egnede boliger for rusavhengige. Rusavhengige
2528 skal få tilbud om hjemmerehabilitering med vekt på boevne og trening på hverdagsoppgaver
- 2529 • Å etablere mottaks- og oppfølgingsentre over hele landet.
- 2530 • Å sikre at pasienter i legemiddelassistert behandling mottar fullgod rehabilitering, og ikke bare
2531 medisin.
- 2532 • Å sikre at tilbudet om rusavvenning er mangfoldig og at ulike behov dekkes både i
2533 behandlingsmetode og – lengde.
- 2534 • At bosted med oppfølging skal defineres som en del av behandlingsopplegget og at folk må få
2535 botilbud i varige boliger.
- 2536 • Å innføre røyke-/sprøyteromløsninger med helse- og sosialfaglig personell i de store byene.
- 2537 • At bruken av fengselsstraff og bøter mot rusavhengige for besittelse av brukerdoser avskaffes, og
2538 erstattes med andre reaksjonsformer

2539 **Alkohol**

2540 SVs mål for alkoholpolitikken er å verne enkeltmennesker mot avhengighet og alkoholskader og å verne
2541 samfunnet mot vold og negative ringvirkninger av andres misbruk. Spesielt sårbare er familie, barn og
2542 venner av folk som er alkoholavhengige.

2543 Det drikkes mer alkohol i Norge i dag enn tidligere som følge av en liberal alkoholpolitikk de siste
2544 femten årene. Dette har ført til økte sosiale problemer. Sammenhengen mellom tilgjengelighet, pris og
2545 misbruk er sterk. SV vil derfor arbeide mot salg av vin og brennevin i butikk og justere opp
2546 alkoholavgiftene for å unngå at alkohol blir relativt billigere når kjøpekraften øker.

2547 Vinmonopolet sikrer regulert omsetning, godt vareutvalg og rimelig tilgjengelighet over hele landet.
2548 Vinmonopolet er viktig for en ansvarlig alkoholpolitikk og for et likeverdig tilbud av alkoholholdige

2549 drikkevarer. SV vil føre en alkoholpolitikk som er konsekvent og forståelig og vil derfor fjerne ordningen
2550 med forkortede salgstider dagen før helligdager og på lørdager.

2551 **SV vil jobbe for**

- 2552 • Å øke alkoholavgiftene for å redusere tilgjengeligheten
- 2553 • At bevillingshavere som gjentatte ganger bryter alkoholloven mister muligheten til å få bevilling
- 2554 • Å åpne for kommunale tillegg i bevillingsgebyrene for å finansiere økt kontroll med skjenking
2555 og salg av alkohol
- 2556 • Å tillate salg av alkohol etter klokken 1500 også på dager før helligdag
- 2557 • Tilbud om vinmonopol i alle kommuner som ønsker det

2558 **Tredelt innstilling på maksimale skjenketider:**

- 2559 • At kommunene gis frihet til å sette skjenketidene selv (foreslås av seks av komiteens
2560 medlemmer: Torgeir Knag Fylkesnes, Marit Tennfjord, Roger Bjørnstad, Olav Magnus Linge,
2561 Ommund Stokka og Anne Kolstad)
- 2562 • At seneste skjenketid settes til klokka 0200 (foreslås av fem av komiteens medlemmer: Trond
2563 Aarre, Alf Holmelid, Marianne Borgen, Runi Børresen og Kjellfrid Blakstad)
- 2564 • At seneste skjenketid fortsatt settes til klokka 0300 (foreslås av tre av komiteens medlemmer:
2565 Inga Marte Thorkildsen, Bersvend Salbu og Bård Lahn)

2566 **Psykisk helse**

2567 SV arbeider for et psykisk helsevern som tar utgangspunkt i folks rett til medvirkning, forebygger
2568 helseplager, og yter tjenester tilpasset den enkeltes behov.

2569 Psykiske lidelser er blant de viktigste årsakene til tapte leveår, nedsatt livskvalitet, uførhet og fattigdom.
2570 SV vil derfor at forebygging og behandling av psykiske lidelser skal ha høyere prioritet enn i dag. Vi vil
2571 arbeide for bedre og mer tilgjengelig behandling, styrke pasientenes stilling og arbeide mot utestenging
2572 og stigmatisering av mennesker med psykiske lidelser.

2573 Det er et stort problem at mange ikke får hjelp når de trenger det. Vi trenger et psykisk helsevern som i
2574 større grad hjelper brukerne på deres egne premisser, stiller opp når folk er i nød, samordner tjenester
2575 og bidrar til lavteksttilbud og selvorganisert selvhjelp.

2576 **SV vil jobbe for:**

- 2577 • Å avvikle ventelistene i psykisk helsevern og sikre alle som trenger poliklinisk behandling et tilbud
2578 innen 30 virkedager
- 2579 • Å styrke skolehelsetjenesten og øke innsatsen mot mobbing og sosial isolasjon.
- 2580 • Finansieringsordninger som fremmer ambulante tjenester og hjemmebehandling
- 2581 • Styrket rettsvern for psykisk syke, strengere regler for bruk av tvungent psykisk helsevern og mindre
2582 bruk av unødvendig tvang
- 2583 • Å bidra til gode rammevilkår for å skape felles arenaer for kunnskapsdeling om selvorganisert
2584 selvhjelpsarbeid og styrke satsningen på lokalt selvhjelpsarbeid.
- 2585 • Å opprette flere lavterskeltilbud, både for unge og voksne

2586 **Verdivalg i helsepolitikken**

2587 Vi stilles overfor mange verdivalg i helsepolitikken. Ny teknologi bidrar til mange muligheter, folk får
2588 leve lenger og med bedre helse for hvert år som går. Samtidig fører den nye kunnskapen og teknologien
2589 oss inn i nye etiske dilemmaer.

2590 Mange av disse spørsmålene setter samfunnet, og menneskene, i valgsituasjoner som kan være
2591 vanskelige. Det er vanskelig å styre den teknologiske og medisinske utviklingen, men det er et politisk
2592 ansvar å ta stilling hvor grensene går, og hva samfunnet skal bruke ressurser på.

2593 SVs utgangspunkt er at alle mennesker er likeverdige. Alle skal gis samme muligheter til meningsfulle liv
2594 og verdig død.

2595 **SV vil jobbe for**

- 2596 • Å etablere en god offentlig ordning for livstestament der mennesker kan selv avklare sin holdning til
2597 for eksempel livsforlengende behandling
- 2598 • Fortsatt forbud mot aktiv dødshjelp, men gjennomgå retningslinjer og handlingsmuligheter for
2599 helsepersonell når en pasient står ved livets slutt.
- 2600 • At blodprøver som har som mål å avdekke genetiske egenskaper hos fosteret forbys
- 2601 • Et offentlig tilbud om tidlig ultralyd. Svangerskapsomsorgen skal gi ekstra oppfølging til foreldre, og
2602 sørge for god informasjon om tilbudet før de velger det. Dersom ultralyd avdekker avvik skal ekstra
2603 svangerskapsomsorg gis
- 2604 • Hindre at det utvikler seg et kommersielt marked for DNA-analyser knyttet til helse
- 2605 • Etablere et forpliktende organdonasjonsregister hvor en kan registrere seg som potensiell giver
- 2606 • At eggdonasjon tillates
- 2607 • At bruk av surrogat ikke tillates. Sikre god offentlig informasjon om dilemmaer, farer og risiko både
2608 for surrogatmødre og biologiske foreldre ved å gjøre dette i utlandet.

2609 **Kronisk sykdom og nedsatt funksjonsevne**

2610 Noen trenger helsevesenet oftere enn andre. Kroniske sykdommer og enkelte funksjonsnedsettelse
2611 øker behovet for hyppige helsetjenester. Et velfungerende helsevesen med kompetanse på kronisk
2612 sykdom og funksjonsnedsettelse kan være forskjellen på et godt liv og et liv med unødige smerter og
2613 plager.

2614 God habilitering og rehabilitering er forskjellen på om folk blir helt friske eller ikke, særlig er dette viktig
2615 for barn og unge. Rehabilitering skal være en naturlig del av behandlingen, både for mennesker som er
2616 rammet av kroniske tilstander og for andre som trenger rehabilitering etter sykdom. Manglende eller
2617 dårlig tilbud om rehabilitering fører til mer sykdom for folk og større kostnader for samfunnet.

2618 Habilitering og rehabilitering skal i størst mulig omfang gjennomføres der folk bor for å gi flere mulighet
2619 til bedre håndtering av hverdagen etter at man har fått en funksjonsnedsettelse eller en kronisk sykdom.
2620 SV vil overføre mer av ansvaret for rehabilitering til kommunene fordi mye av den viktigste
2621 rehabiliteringen handler om å komme inn i hverdagen med en ny sykdom eller funksjonsnedsettelse.
2622 Med flere ergoterapeuter og fysioterapeuter kan kommunene settes i stand til å drive gode
2623 rehabiliteringstilbud. Likevel må det fortsatt være tilbud om spesialisert rehabilitering for de tilstandene
2624 der dette gir best behandling og resultat.

2625 **SV vil jobbe for**

- 2626 • Å opprettholde ordningen med behandlingsreiser til utlandet for folk som har god nytte av det, og
2627 utvide ordningen til nye grupper, for eksempel muskelsyke
- 2628 • Å jobbe for å styrke kunnskapen om smertelindring i helsevesenet
- 2629 • Å sikre at rehabilitering blir en reell del av behandlingsskjeden for alle som trenger det
- 2630 • At en større del av rehabiliteringen blir kommunenes ansvar, og at ansvarsoverføringen følges av
2631 kompetansekrav og finansiering

2632

2633 Kapittel 11: Demokrati og folkestyre

2634 SVs mål er at alle skal sikres like muligheter til å delta i demokratiet. Grunnlaget for en rettferdig
2635 fordeling av goder og byrder i samfunnet er rettferdig fordeling av makt. SV vil utvide, fordype og fornye
2636 demokratiet, hvor målet er å gi vanlige mennesker økt makt og innflytelse over sitt eget liv og samfunnet
2637 de bor i.

2638 Lik rett til utdanning, helsetjenester og velferd er forutsetninger for at alle kan være i arbeid og delta på
2639 like fot i samfunnet. Sterk konsentrasjon av rikdom på få hender gir enkelte mennesker uforholdsmessig
2640 sterk innflytelse over beslutninger som berører mange. SV ser omfordeling og demokrati som to sider av
2641 samme sak. SV vil styrke demokratiets makt over markedskreftene, styrke sivilsamfunnet og de folkelige
2642 bevegelsene og flytte beslutninger nærmere innbyggerne. Vi vil øke folks innflytelse gjennom oppvekst -
2643 og utdanningspolitikken, på arbeidsplassene, og i møte med velferds- og helsetjeneste.

2644 SV er opptatt av å sikre at barn og unge uten stemmerett skal høres, i tråd med FNs barnekonvensjon.
2645 SV er for å gi 16-åringer stemmerett og for å sikre ungdom innflytelse gjennom formelle kanaler, i skoler
2646 og i organisasjonslivet. SV er opptatt av Norges rolle for å fremme menneskerettighetene internasjonalt..
2647 Den nasjonale innsatsen er viktig, også for å gi oss selv troverdighet ute.

2648 SV vil sikre at den frie demokratiske debatten gis gode kår, nasjonalt, lokalt og i møte med teknologisk
2649 utvikling.

2650 Mange beslutninger og rettigheter i arbeidslivet og andre samfunnsforhold som i Norge er demokratisk
2651 bestemt, utfordres i dag fra Brussel. EØS-avtalen undergraver dermed det norske demokratiet. SV vil
2652 erstatte dagens avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale med EU.

2653 SV vil legge til rette for å bygge opp en tredje sektor i norsk økonomi basert på samvirke og bedrifter eid
2654 av de ansatte. At de ansatte selv eier sin egen arbeidsplass vil bety mer makt over egen hverdag for
2655 lønnstakerne. SV vil jobbe for å regulere bedriftsformer som minker de ansattes innflytelse, slik som
2656 franchise.

2657 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 2658 • **Mer makt over egen arbeidshverdag.** SV vil gi ansatte større makt i bedriftene og ved å styrke
2659 fagbevegelsens posisjon, blant annet gjennom kollektiv søksmålsrett i viktige spørsmål.
- 2660 • **Folkeforslag i Stortinget.** SV vil gi alle mulighet til å bestemme hva Stortinget diskuterer og
2661 behandler gjennom å innføre ordningen Folkeforslag. Med ordningen skal folk, gjennom
2662 underskrifter, kunne kreve en sak behandlet i Stortinget. Dette skal fungere på samme måte som
2663 stortingsrepresentantenes mulighet til å levere egne forslag i Stortinget, og behandles fullt på linje
2664 med representantenes egne forslag.
- 2665 • **Styrke frivilligheten.** Frivillig innsats og organisering er en bærebjelke i det norske samfunnet, og en
2666 avgjørende del av et levende folkestyre. SV vil styrke frivilligheten gjennom å sikre organisasjonene
2667 økte frie inntekter, og ved å forenkle regelverk og rapporteringskrav.

2668

2669 **Deltagende demokrati**

2670 SV vil utvide og fordype demokratiet slik at flere stemmer blir hørt. I dag er blant annet kvinner,
2671 minoriteter og lavinntektsgrupper underrepresentert i folkevalgte organer. SV vil jobbe for like
2672 muligheter til deltagelse i det politiske systemet. Det betyr blant annet å legge bedre til rette for
2673 småbarnsforeldre, personer med funksjonsnedsettelse eller andre grupper som vil øke sin deltagelse hvis
2674 det tilrettelegges bedre.

2675 Forslag om lokale tilpasninger av valgsystemet skal behandles positivt. SV vil støtte kommuner som
2676 ønsker å innføre forsøk med avvikende valgdager, direktevalg på ordførere, deltakende budsjettering og
2677 andre former for et mer direkte demokrati. SV vil jobbe for endringer som gir den enkelte velger mer
2678 innflytelse på rekkefølgen på valglistene. SV vil også foreslå å senke stemmerettsalderen til 16 år.

2679 Stortinget er folkets lovgivende forsamling. SV mener folket bør ha mer innflytelse over Stortingets
2680 arbeid enn det har i dag. Vi vil gi velgerne mulighet til å foreslå saker til behandling i Stortinget. Vi vil
2681 også skape større åpenhet rundt Stortingets arbeid ved å innføre et lobbyregister.

2682 **SV vil jobbe for**

- 2683 • Innføre elektronisk forhåndsstemming i tillegg til vanlig stemmegivning.
- 2684 • Å senke stemmerettsalderen til 16 år
- 2685 • En styrking av demokratiopplæringen i skolen
- 2686 • At det blir enkelt å stemme ved valg, særlig gjennom godt tilgjengelige valglokaler for alle
- 2687 • At det legges til rette for forsøk med deltagende budsjettering
- 2688 • Å innføre ordningen Folkeforslag i Stortinget. Forslagene skal behandles på samme måte som
2689 representantforslag fra stortingsrepresentantene.
- 2690 • At det blir større åpenhet rundt lobbyvirksomhet mot storting og regjering ved å opprette et
2691 lobbyregister.
- 2692 • At forbudet mot politisk TV-reklame opprettholdes

2693 **Grunnloven**

2694 Grunnloven skal sikre folkets rett til demokratisk makt, beskytte mindretallet og gi frihet og
2695 rettssikkerhet for den enkelte. SV går inn for en fullt demokratisk statsform der arvelige posisjoner
2696 fjernes. Vi vil endre Grunnloven slik at den bidrar til å fordype og utvide folkestyret, og sikre
2697 befolkningen grunnleggende rettigheter. Grunnloven må være forståelig og tilgjengelig for folk.

2698 **SV skal fremme og støtte grunnlovsforslag som**

- 2699 • Erstatte monarkiet med republikk
- 2700 • Gir et fullstendig skille mellom kirke og stat
- 2701 • Fastslår at alle mennesker har rett til en bolig
- 2702 • Fastslår at retten til å søke asyl er en grunnleggende menneskerett Norge anerkjenner
- 2703 • Sikrer streikeretten
- 2704 • Fastsetter allemannsretten som allment prinsipp
- 2705 • Utvider demokratiet ved å senke stemmerettsalderen til 16 år
- 2706 • Forbyr bruk av dødsstraff uansett situasjon
- 2707 • Fjerner krigsprerogativet, slik at det kreves behandling i Stortinget for at Norge skal kunne delta i
2708 væpnede operasjoner i utlandet
- 2709 • Forbyr produksjon, bruk eller utplassering av atomvåpen på norsk jord
- 2710 • Begrenser den møtefrie perioden i Stortinget om sommeren

- 2711 • Gir mulighet til å levere grunnlovsforslag nærmere stortingsvalget for å få mer debatt om
2712 grunnlovsforslagene

2713 **Lokaldemokrati**

2714 Et sterkt lokaldemokrati er viktig. Lokaldemokratiet gir nærhet mellom innbyggere og beslutningstakere,
2715 og rom for lokale tilpasninger.. SV arbeider for desentralisering av makt i Norge. Vi mener makt må
2716 overføres både fra statlig politisk nivå og fra forvaltningen, til regionalt og lokalt nivå. Forutsetningen er at
2717 den faglige kompetansen ivaretas. Færre av de statlige overføringene til kommunene bør være
2718 øremerket, selv om øremerking i en del tilfeller er nødvendig for å sikre likeverdige betingelser for folk
2719 over hele landet. Når staten gir kommunene oppgaver, må fullfinansiering være et prinsipp.

2720 SV arbeider for mer kommunalt samarbeid, og er positive til at kommuner som ønsker det slår seg
2721 sammen. Slike kommuner bør også få statlige stimuleringsmidler som gjør sammenslåingen enklere. Vi
2722 mener beslutninger om kommunesammenslåing må fattes lokalt. SV går mot at kommuner skal slås
2723 sammen med tvang fra statlig hold.

2724 SV vil ha et mer slagkraftig regionnivå som kan gi demokratisk styring i spørsmål som går ut over de
2725 grensene dagens fylkeskommuner utgjør. Skal sykehusene komme under tydelig demokratisk kontroll,
2726 vil regioner heller enn fylker, gi mer helhetlig forvaltning.

2727 **SV vil jobbe for**

- 2728 • Støtte kommuner som ønsker å overføre makt direkte til kommunens innbyggere slik at de kan ha
2729 mulighet til å påvirke lokalsamfunnets prioriteringer.
- 2730 • Mer bruk av deltagende demokrati
- 2731 • At folkeavstemninger kan tas i bruk i viktige spørsmål og at direktevalg på ordfører gjøres mulig
- 2732 • En helhetlig gjennomgang av rapportering og tilsyn, for å sikre at de rapporteringer og det tilsyn som
2733 føres er nødvendig og godt. Unødig byråkrati må fjernes.
- 2734 • At Norge fortsatt skal ha tre forvaltningsnivåer, og at fylkeskommunen erstattes med større regioner

2735 **Hesledemokrati**

2736 I viktige spørsmål må folk bli hørt og politikere kunne stilles til ansvar. Dagens helseforetaksmodell er
2737 udemokratisk, fordi folket ikke får disse mulighetene. Styrene i helseforetakene er ikke valgt av
2738 folkevalgte organer, men av departementet. Det er ofte uklart hvem som tar beslutninger og hvem man
2739 skal forsøke å påvirke. SV mener sykehusene skal være demokratisk styrt. Vil vil utvikle
2740 foretaksmodellen, og sikre at styringen av sykehusene gjøres av folkevalgte i full åpenhet.

2741 **SV vil jobbe for**

- 2743 • At dagens helseforetakslov erstattes med en forvaltningslov. Formålet i loven skal være at
2744 helseforvaltningen skal oppfylle målsettingene i den nasjonale helseplanen.
- 2745 • At Stortinget hvert fjerde år skal vedta en nasjonal helseplan, hvor det fastslås sykehusstruktur,
2746 sykehusfunksjoner og legges en rekke andre føringer for driften.

2747 **Barn og unges rett til medbestemmelse**

2748 For SV er det et grunnleggende mål å sikre alle demokratisk deltagelse. Frivillige organisasjoner for og
2749 med barn og unge er viktige for livskvalitet og deltagelse. Det er en offentlig oppgave å sikre at så mange
2750 som mulig får mulighet til å organisere seg. De demokratiske barne- og ungdomsorganisasjonene har en
2751 særlig verdi fordi de gir stemme til folk som ikke har stemmerett.

2752 Dagens formelle strukturer for barn og unges medvirkning må endres slik at de gis reell makt, sikrer
2753 representativitet og sikrer at de som sliter med å bli hørt får kanaler for deltagelse i demokratiet. For

2754 særlig utsatte grupper vil **SV** at myndighetene systematisk skal involvere unge med egne erfaringer i
2755 beslutningsprosessene. Skolen er en sentral del av barn- og unges liv, og må ha gode systemer for
2756 medbestemmelse fra elevene.

2757 **SV vil jobbe for**

- 2758 • At grunnstøtten for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner fortsatt vektlegger demokrati, og at
2759 støtteordningen utvides
- 2760 • At Frifond-ordningen opprettholdes og videreutvikles
- 2761 • At barn og unge, og deres organisasjoner, sikres god tilgang til beslutningsprosesser på alle nivåer

2762 **En sterk frivillig sektor**

2763 Deltagelse i frivilligheten har stor verdi både for de som deltar og for samfunnet som helhet. **SV** vil
2764 styrke de frivillige organisasjonenes arbeid gjennom å sørge for stabile og forutsigbare rammebetingelser,
2765 og gjennom å skape et tettere samarbeid mellom organisasjonene og det offentlige. Organisering er et
2766 spørsmål om makt. Demokratiske organisasjoner, folkelig mobilisering og engasjement er en
2767 forutsetning for demokratisk og radikal forandring.

2768 **SV vil jobbe for**

- 2769 • Full kompensasjon for merverdiavgift til frivilligheten
- 2770 • En årlig melding til Stortinget om frivillighetens rolle, bidrag og situasjon
- 2771 • Sikre at Frivillighetsregisteret blir et funksjonelt verktøy som også fungerer til søknader og
2772 rapportering
- 2773 • At offentlige støtteordninger til frivillige organisasjoner er ubyråkratiske og så frie som mulig

2774 **Kunnskapsdemokrati**

2775 Kunnskapssektoren har et spesielt demokratisk oppdrag. Kunnskapsinstitusjonene skal være arenaer for
2776 meningsbrytning og er viktige premissleverandører for hele samfunnsdebatten. Dette har stor verdi,
2777 derfor må institusjonene være levende demokratiske arenaer.

2778 Et sterkt elevdemokrati gjør skolen bedre og gir verdifull opplæring i demokratiske prosesser for elevene
2779 som deltar. Et sterkt studentdemokrati er viktig for å utvikle bedre studentvelferd, undervisning,
2780 fagkritikk og for å utfordre akademiske hegemonier. Akademisk styring av høyere utdanning og
2781 forskning er viktig for å sikre akademisk frihet. **SV** ønsker derfor å styrke medbestemmelsen og
2782 innflytelsen til både elever, studenter, forskere og ansatte - på alle nivåer i den norske
2783 kunnskapssektoren.

2784 **SV vil jobbe for**

- 2785 • At elev- og studentdemokratiet styrkes og har gode rammevilkår
- 2786 • Å sikre at elevers og studenter tillitsvalgte får informasjon, muligheter for deltakelse og innflytelse
2787 der beslutninger tas
- 2788 • At samskipnadene styres av et studentflertall
- 2789 • At universiteter og høyskoler styres av demokratiske organer på den enkelte institusjon

2790 **En sterk fagbevegelse**

2791 Grunlaget for en sterk velferdsstat og et godt arbeidsliv er en sterk fagbevegelse. Politiske myndigheter
2792 må vise respekt for partenes frihet til å inngå avtaler. **SV** vil jobbe for at de nødvendige rammevilkårene
2793 for fagbevegelsens arbeid er på plass.

2794 Arbeidet for et demokratisk arbeidsliv må gis nytt innhold. SV vil i perioden jobbe for nye reformer i
2795 arbeidslivet som gir ansatte sterkere innflytelse over sin egen arbeidsplass og sin egen hverdag. SV mener
2796 det ikke er myndighetenes oppgave å bryte inn i lovlige arbeidskonflikter. Bruken av lønnsnemnd må
2797 derfor begrenses til alvorlige tilfeller der liv og helse eller sentrale samfunnsinteresser direkte trues. SV
2798 vil utrede modeller for å pålegge partene å opprettholde nøkkelfunksjoner for å unngå situasjoner med
2799 tvungen lønnsnemnd.

2800 **SV vil jobbe for**

- 2801 • Å øke fradraget for fagforeningskontingent for å stimulere til en sterkere fagbevegelse
- 2802 • En franchiselov som blant annet skal sikre ansatte medbestemmelse og at bruk av franchise ikke
2803 brukes til å uthule arbeidsmiljølovgivningen eller til å vanskeliggjøre fagorganisering og
2804 medbestemmelse
- 2805 • At bruken av tvungen lønnsnemnd begrenses
- 2806 • Å sørge for et trygt og seriøst arbeidsliv gjennom å gi tillitsvalgte kollektiv søksmålsrett på viktige
2807 områder som innleie av arbeidskraft og midlertidige ansettelser
- 2808 • Å utvide tillitsvalgtes innsynsrett i virksomhetene, for å sørge for at fagbevegelsens arbeid ikke
2809 undergraves av arbeidsgivere
- 2810 • Å forenkle fagbevegelsens mulighet til å kreve allmenngjøring
- 2811 • Å forbeholde fradraget for kontingent til arbeidsgiverorganisasjoner til de bedriftene som har
2812 tariffavtale

2813 **Arbeidslivsdemokrati**

2814 Makt over egen arbeidsplass og egen hverdag ligger til grunn for SVs arbeidslivspolitik.

2815 Representasjonen må skje gjennom organiserte arbeidstakere, men det er også et politisk ansvar å legge
2816 minsterammene for dette arbeidet.

2817 SV vil legge til rette for å bygge opp en tredje sektor i norsk økonomi basert på samvirke og bedrifter eid
2818 av de ansatte. At de ansatte selv eier sin egen arbeidsplass vil bety mer makt over egen hverdag for
2819 lønntakerne. SV vil jobbe for å regulere bedriftsformer som minker de ansattes innflytelse, slik som
2820 franchise.

2821 SV vil også legge til rette for flere samvirkebedrifter. Staten må legge til rette for utviklingen av en slik ny
2822 og mer demokratisk privat sektor gjennom tiltak som kan gi slike bedrifter tryggere rammevilkår. Staten
2823 bør legge til rette for at det opprettes samvirkebaserte finansinstitusjoner som kan sørge for kapitaltilgang
2824 til en slik sektor.

2825 Eiernes mulighet til å flytte eller legge ned lønnsomme arbeidsplasser er et demokratisk problem. Hvis
2826 bedriften likevel flyttes ut av landet, skal de ansatte ha krav på etterlønn. Også i kapitalistiske bedrifter
2827 kan mye gjøres for å gjøre arbeidslivet mer demokratisk. SV ønsker å flytte mer makt til arbeidstakerne
2828 ved å stimulere til økt ansatteierskap i eksisterende bedrifter.

2829 **SV vil jobbe for**

- 2830 • At ansatte kan kreve styrerepresentasjon i bedrifter med mer enn ti ansatte
- 2831 • At ansattes innflytelse økes i selskapene ved at deres andel av stemmene på selskapers
2832 generalforsamling økes til 40 prosent
- 2833 • At ansatte gis forkjøpsrett til egne arbeidsplasser, i samarbeid med myndighetene, når eierne vil flytte
2834 bedrifter ut av landet
- 2835 • At det etableres en ny selskapsform for demokratiske bedrifter, som er eid og styrt av de ansatte i
2836 felleskap

- 2837 • At det innføres en ny og sterkere ervervslov som kan hindre utflytting og spekulative oppkjøp
- 2838 • Et sterkt statlig eierskap av infrastruktur og naturressurser og innenfor næringer av en særlig
- 2839 samfunnsstrategisk betydning
- 2840 • At styrene får klar instruks om å snu trenden med urimelig høye lederlønninger
- 2841 • At det opprettes utvalg og råd med ansattrepresentanter som utformer bedriftens lønnspolitikk
- 2842 • At det stilles krav om klarere flertall i styret ved fastsettelse av lønn i private selskaper

2843 **Trosfrihet**

2844 Norge er i dag et samfunn med stort religiøst mangfold. I tillegg er det en betydelig del av befolkningen
 2845 som ikke bekjenner seg til noen religion. Med mange tros- og livssynsamfunn i Norge er det også
 2846 nødvendig med godt samarbeid mellom trossamfunnene og staten, og mellom livssyns- og
 2847 trossamfunnene selv. SV mener det er en offentlig oppgave å legge til rette for slik dialog.

2848 SV mener staten skal være livssynsnøytral, Norge skal være et mangfoldig samfunn hvor ulike
 2849 mennesker lever sammen med like rettigheter. Vårt utgangspunkt for religions- og livssynspolitikken i
 2850 Norge er menneskerettighetene. Det er ikke statens oppgave å ha en offisiell religion.

2851 **SV vil jobbe for**

- 2852 • Livssynsnøytralt lovverk om tros- og livssynssamfunnenes rolle i Norge
- 2853 • En utvidelse av støtteordninger for å sikre livssynsnøytrale seremonirom til begravelser,
 2854 konfirmasjoner, bryllup og andre seremonier.
- 2855 • At det stilles krav om å følge norsk likestillings- og diskrimineringslovgivning for å få statsstøtte.

2856 **Fri presse**

2857 En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. Frie og uavhengige medier, stort mediemangfold og
 2858 spredt og begrenset eierskap i mediebransjen, er viktig for å sikre samfunnsdebatten gode vilkår. SV
 2859 mener pressestøtten bør utvides for å bidra til økt mediemangfold. Ikke minst er det viktig at
 2860 pressestøtten tar høyde for digitaliseringen av mediene.

2861 NRK er drivende og utviklende for den norske mediebransjen og må videreutvikles som
 2862 allmennkringkaster. NRK må sikres en rolle på mange plattformer, og frihet til utvikling, for fortsatt å
 2863 fungere som drivkraft. SV vil endre dagens lisensordning fordi den teknologiske utviklingen gjør at stadig
 2864 flere vil bruke nettbaserte TV-løsninger som gjør at de ikke blir lisenspliktige. Dagens lisensfinansiering
 2865 er i tillegg sosialt urettferdig. For å sikre en finansiering av NRK der folk betaler etter evne, og der den
 2866 teknologiske utviklingen ikke undergraver NRK, vil SV avskaffe lisensen for å finansiere NRK gjennom
 2867 det ordinære skattesystemet.

Dissens. Komiteens mindretall, bestående av medlemmene Bersvend Salbu, Alf Holmelid, Marit Tennfjord, Marianne Borgen, Ommund Stokka og Runi Børresen, ønsker å erstatte foregående avsnitt med følgende tekst.

NRK er drivende og utviklende for den norske mediebransjen og må videreutvikles som allmennkringkaster. Gjennom lisenssystemet sikrer man rikskringkastingen mot politisk spill rundt spørsmål som er redaksjonelle. NRK må sikres en rolle på mange plattformer, og frihet til utvikling, for fortsatt å fungere som drivkraft.

2868 **SV vil jobbe for**

- 2869 • Effektive virkemidler for spredning av eiermakt i mediene
- 2870 • At pressestøtten utvides til nye medieformer, og at produksjonstilskuddet skal ivareta små lokalaviser
 2871 og nummer to-aviser i byene
- 2872 • At det utredes egne støtteordninger til nye medieprosjekter

2873 • At NRKs rolle som allmennkringkaster opprettholdes og videreutvikles

2874 **Forbrukermakt**

2875 Valgene vi gjør som forbrukere er viktige for vår livskvalitet. Kvaliteten på produktene og tjenestene vi
2876 kjøper har stor betydning for miljøet, helsa og privatøkonomien vår. Den enkelte forbruker er ofte
2877 maktesløs mot selskapenes informasjonsovertak og markedspåvirkning. Arbeidet med å styrke
2878 forbrukernes rett til informasjon og klagemulighet må fortsette. Samtidig er forbrukermakt både et
2879 spørsmål om friheten til å velge og friheten til å slippe å velge.

2880 SV mener det offentlige må ta ansvaret for at flere helse- og miljøskadelige produkter ikke blir tilbudt
2881 forbrukerne [les mer om genmodifiserte produkter i kapitlene om næring og miljø].

2882 Både EØS og Verdens handelsorganisasjon kan svekke forbrukerrettighetene i Norge. SV mener at
2883 EØS bør erstattes med en begrenset handelsavtale og at Verdens handelsorganisasjons regelverk ikke
2884 skal få gå på bekostning av nasjonale forbrukerbestemmelser.

2885 Alt for store ressurser i vårt samfunn forsvinner i markedsføring. Den store reklamemengden betyr at
2886 penger er avgjørende for tilgang til offentligheten og offentlige rom. SV arbeider for en vesentlig
2887 reduksjon i reklamepresset i Norge.

2888 **SV vil jobbe for**

- 2889 • Å innføre en reklameavgift som ilegges all distribuert kommersiell reklame.
- 2890 • At det innføres en ordning der uadressert reklame og telefonsalg begrenses gjennom at mottakerne
2891 aktivt må akseptere å motta slik markedsføring
- 2892 • At barn og unge gis sterkere forbrukeropplæring for å kunne beskytte seg mot kommersielt press
- 2893 • Å styrke forbrukernes kollektive makt gjennom å legge til rette for at forbrukere kan gå til kollektive
2894 søksmål mot kommersielle aktører
- 2895 • Et pålegg om mer forståelig produkt- og vilkårsinformasjon
- 2896 • At ingen norske garantiordninger svekkes som følge av EØS
- 2897 • Sterkere reaksjoner mot villedende markedsføring
- 2898 • At barn og unge skal skånes mot kommersiell reklame
- 2899 • At all informasjon om pris, ingredienser og næringsinnhold i dagligvareprodukter er offentlig
2900 tilgjengelig
- 2901 • At føre-var-prinsippet legges til grunn ved vurdering av tilsetningsstoffer og kjemikalier
- 2902 • Å forbedre dagens merkeordninger og jobbe for nye ordninger i utsatte bransjer

2903

2904 Kapittel 12: Likestilling, feminisme og valgfrihet

2905 SV er et feministisk parti. Vi vil at kvinner skal ha de samme mulighetene som menn til å velge hva slags
2906 liv de vil leve. Valgfriheten er ikke reell i vårt samfunn så lenge kvinner og menn ikke har den samme
2907 muligheten til å forsørge seg selv eller påvirke samfunnet politisk og økonomisk. SV arbeider for
2908 likestilling, likeverd og frihet for alle mennesker, uavhengig av kjønn, etnisk bakgrunn, klasse, alder,
2909 seksuell orientering og funksjonsevne.

2910 Likestilling og valgfrihet er først og fremst en rettighet, men også samfunnet som helhet tjener på økt
2911 likestilling. Kvinners deltakelse i arbeidslivet er en viktig kilde til økonomisk vekst for samfunnet og
2912 økonomisk frihet for den enkelte. SV mener at likestillingspolitikken er et felles ansvar, og at offentlige
2913 myndigheter har et spesielt ansvar for å arbeide for likestilling på alle samfunnsarenaer.

2914 Kvinner er i dag utsatt for diskriminering og omfattende menneskerettighetsbrudd i de fleste land i
2915 verden. Menns vold mot kvinner er et alvorlig samfunnsproblem. Voldtekt og vold mot kvinner og barn
2916 brukes systematisk i krigføring, samtidig som vold mot kvinner og manglende likestilling er det største
2917 hinderet mot utvikling i fattige land. Også i Norge er vold mot kvinner og seksuell trakassering et
2918 omfattende samfunnsproblem.

2919 Norske kvinner har høyere sysselsetting enn noe annet land. Innvandrerkvinner i Norge har for
2920 eksempel høyere yrkesdeltagelse enn italienske kvinner har. Samtidig er norsk arbeidsliv er sterkt
2921 kjønnsdelt, og kvinner jobber i stor grad deltid. Sterk kjønnsdeling bidrar til å opprettholde
2922 lønnsforskjeller mellom menn og kvinner, og begrenser menns og kvinners valgfrihet i familieliv,
2923 utdanning og arbeidsmarked. SV vil jobbe for en likestillingssatsing i arbeidslivet.

2924 Selv om det er kvinner som har mest å vinne på mer likestilling, har også menn mye å tjene på et friere
2925 kjønnsrollemønster. En viktig konsekvens av økt likestilling har vært at norske menn er hjemme med
2926 barna sine i langt større utstrekning enn menn i andre land. SV vil fortsette å jobbe for at samfunnet skal
2927 legge til rette for reell valgfrihet for kvinner og menn.

2928 Likestilling handler ikke bare om kjønn, det handler også om å sikre alle mennesker likeverd og
2929 valgfrihet. SV har alltid vært en pådriver for homofiles rettigheter, og det vil vi fortsette å være. SV
2930 jobber for universell utforming for å fjerne de samfunnsskapede barrierene som hindrer likeverdig
2931 deltagelse i samfunnet. Vi vil jobbe konsekvent for å slå ned på all diskriminering, og vi vil trygge
2932 ordninger som kompenserer for følgene av nedsatt funksjonsevne.

2933 Hovedprioriteringer for SV i perioden:

- 2934 • **Arbeid mot seksuell trakassering.** En landsdekkende flerårig satsing i skolen mot seksuell
2935 trakassering. [les mer i kapittel om justispolitikk og samfunnssikkerhet].
- 2936 • **Bryte opp det kjønnsdelte arbeidsmarkedet.** SV vil lovfeste retten til heltid og være pådrivere for
2937 likelønn og en trepartsavtale for likestilling.
- 2938 • **Universell utforming.** En konkret plan for å nå målet om universell utforming av alle skolebygg i
2939 Norge.

2940

2941

2942

2943

2944 **Valgfrihet og likestilling i arbeid og utdanning**

2945 SV vil arbeide for likestilling og reell valgfrihet innen utdannings- og yrkesvalg. Ungdoms utdanningsvalg
2946 er sterkt kjønnsdelt, og denne skjevheten begrenser ungdommers valgfrihet. Samtidig bidrar et sterkt
2947 kjønnsdelt arbeidsliv til å opprettholde lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, og til å begrense
2948 valgfrihet i familieliv, utdanning og arbeidsliv.

2949 Kvinner, og særlig kvinner med kort utdanning, er overrepresenterte når det gjelder ufrivillig deltid,
2950 deltidsstilling over lang tid og midlertidige ansettelser. Mange kvinner har lav lønn, lavere pensjon, færre
2951 rettigheter og større grad av usikkerhet på arbeidsmarkedet enn de fleste menn.

2952 Det er mange familier som har problemer med å få tiden til å strekke til når begge foreldrene er i jobb.
2953 For mange blir det derfor en løsning at en av foreldrene går ned i stilling, i de fleste tilfeller kvinner.
2954 Både kvinner og menn må møte et arbeidsliv som gjør det mulig med normal fritid og et likestilt
2955 familieliv.

2956 **SV vil jobbe for**

- 2957 • At det inngås en avtale mellom partene i arbeidslivet om arbeidet for likestilling
- 2958 • Initiativer som fremmer likelønn, eksempelvis en likelønnsnett.
- 2959 • Å endre deltidskulturen i den kvinne-dominerte delen av arbeidslivet, blant annet gjennom lovfesting
2960 av rett til heltid.
- 2961 • At det gjennomføres forsøk med redusert arbeidstid med full lønnskompensasjon, særlig i sektorer
2962 der sykefraværet er høyt. En forutsetning er at dette ikke bidrar til å befeste uønskede
2963 kjønnsforskjeller.
- 2964 • At kontantstøtten omgjøres til en ventestønad for folk som ikke har fått barnehageplass, inntil
2965 løpende opptak er innført. Deretter avvikles den.
- 2966 • En landsdekkende programsatsing for frie utdanningsvalg, SV vil blant annet vurdere om
2967 likestillingsstipend for det underrepresenterte kjønn kan brukes for å inspirere til utradisjonelle
2968 utdanningsvalg.
- 2969 • Å etablere et ressursmiljø for å styrke arbeidet med likestilling i førskole- og lærerutdanning og i
2970 læremidler.
- 2971 • [Les mer i kapitlet om mangfold og inkludering]

2972 **Folkestyre**

2973 I dag er mannlige, middelaldrende menn med majoritetsbakgrunn overrepresentert i folkevalgte
2974 forsamlinger. SV mener det er nødvendig å gjøre mer for at norske demokratiske organer skal bli mer
2975 likestilte og representative. SV vil sikre en mer likestilt representasjon i internasjonale organer der Norge
2976 deltar.

2977 **SV vil jobbe for**

- 2978 • At det tas inn en bestemmelse i valgloven om at kommunestyre, fylkesting og Storting høsten før
2979 valg drøfter likestillingsstatus i det gjeldende folkevalgte organet, og at den folkevalgte forsamlingen
2980 avgjør om det skal stilles krav om at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent på
2981 valglisten ved det kommende valget, slik Sametinget gjør.
- 2982 • Å øke andelen kvinner, etniske minoriteter, personer med funksjonsnedsettelse, samt personer
2983 under 30 og over 60 år, i folkevalgte forsamlinger.

2984 **Barn og foreldrepermisjon**

2985 En rettferdig velferdsstat er avgjørende for likestilling. Norske kvinner har mindre sannsynlighet for
2986 fattigdom ved samlivsbrudd enn kvinner i andre europeiske land på grunn av den tryggheten
2987 velferdsstaten tilbyr. Ordningene må forsvares og forsterkes.

2988 Foreldrepengeordningen gjør det mulig å være både småbarnsforelder og arbeidstaker i Norge, og er en
2989 forutsetning for god oppvekst, likestilling og høy yrkesdeltagelse. SV ønsker en mer rettferdig
2990 foreldrepengeordning. Neste steg er en minsteytelse for foreldrepenger uavhengig av yrkesaktivitet, sånn
2991 at alle barn får tilbringe det første året med sine foreldre. Arbeidet med utdanning eller annen
2992 arbeidsrettet aktivitet knyttet til overgangsstøtten må opprettholdes og videreutvikles.

2993 **SV vil jobbe for**

- 2994 • At det innføres en minsteytelse for foreldrepenger på 2 G for foreldre som har liten eller ingen
2995 tilknytning til arbeidslivet.
- 2996 • At det satses mer på oppsøkende virksomhet og tilrettelegging for arbeidslivet for småbarnsforeldre
2997 som står utenfor arbeidslivet og mottar trygdeytelser.
- 2998 • At fedre gis selvstendig rett til uttak av foreldrepenger.
- 2999 • At foreldrepengeperioden etter fødsel deles i tre *like store* deler; en felles del som foreldrene deler
3000 fritt mellom seg, en mødrekvote og en fedrekvote/medmorkvote.

3001 **Vold, overgrep og seksuell trakassering**

3002 Menns vold mot kvinner er et brudd på kvinners menneskerettigheter og hindrer likestilling. Et liv uten
3003 krenkelser og vold er grunnleggende for frihet, livskvalitet og helse. Undersøkelser i Norge viser stort
3004 omfang av vold og overgrep, særlig mot jenter og kvinner. Tabuer bidrar til at vold og overgrep kan
3005 fortsette i det skjulte.

3006 De fleste voldtekter begås av en offeret kjenner, enten partner eller tidligere partner, en venn eller
3007 bekjent. De fleste som utsettes for voldtekt er kvinner, men også menn utsettes. Kunnskapen om at man
3008 kan bli utsatt for seksuelle overgrep og voldtekter begrenser jenters og kvinners bevegelsesfrihet og
3009 trygghet. Vold og overgrep mot menn og gutter er tabubelagt, samfunnet har et ansvar for å gi
3010 oppmerksomhet og tilbud til utsatte gutter. Mørketallene er store og det er svært få fellende dommer i
3011 saker som når rettsapparatet. Mennesker med funksjonsnedsettelse er svært utsatt og sårbare for vold
3012 og overgrep, vi må gjøre mer for å forebygge og bekjempe denne volden. Andre som er særlig utsatt for
3013 vold er LHBT-befolkningen [referanse], homofobien er særlig sterk i en del religiøse miljøer.

3014 [Referanse til mangfold, asyl og velferd]

3015 **SV vil jobbe for**

- 3016 • Et robust tilbud over hele landet gjennom gode rammer til krise- og incestsentrene.
- 3017 • Forsøk med helhetlige krisemottak for både kvinner og barn, der utsatte kan anmelde vold og
3018 seksuelle overgrep og få all bistand, inkludert avhør, på ett sted.
- 3019 • En landsdekkende, flerårig satsing i skolen mot seksuell trakassering.
- 3020 • At et forbud mot seksuell trakassering og trakassering på grunn av kjønn skal inn i opplæringsloven.
- 3021 • Jevnlige, nasjonale omfangsundersøkelser av vold og seksuelle overgrep.
- 3022 • Et helhetlig og likeverdig tilbud til alle overgrepsutsatte gjennom lovfesting av tilbud om
3023 overgrepsmottak.
- 3024 • At det skal bli obligatorisk for dommere og sakkyndige som skal ta slike saker å gjennomføre kurs
3025 om vold, seksuelle overgrep, manipulasjon og helsekonsekvenser av vold.
- 3026 • At etterforskning av voldtektssaker prioriteres.
- 3027 • At helsevesenet skal ta ansvar for å avdekke vold og overgrep, blant annet gjennom
3028 svangerskapsomsorgen.
- 3029 • At studenter og elever innen fag som helse- og sosial, politi, rettsvesen og utdanning får nødvendig
3030 kunnskap om vold og overgrep.
- 3031 • At hjelpe- og behandlingstilbudet til både ofre, voldsutøvere og overgripere bygges ut, herunder unge
3032 overgripere.

- 3033 • Et bedre beskyttet botilbud for ofre for menneskehandel.
- 3034 • Å styrke hjelpetiltak for kvinner og menn i prostitusjon, og sikre at sexkjøpsloven, som forbyr kjøp
- 3035 av sex, blir håndhevet.

3036 **Kommersialisering**

3037 Barn og unge må beskyttes mot kjøpepress, kroppspress og seksualisering. Kommersialisering påvirker

3038 ofte unges helse negativt og bidrar til å forsterke den tradisjonelle kjønnsrolletenkningen. Samfunnet har

3039 et særskilt ansvar for å beskytte dem som er i en sårbar fase av livet. Vi trenger mer kunnskap om

3040 forebygging av dårlig selvbilde, og hvordan den kommersielle kulturen påvirker kjønnsroller og helse.

3041 SV vil satse på utbygging av helsesøstertjenesten og helsestasjoner for ungdom [referanse til

3042 velferdskapittelet].

3043 Til tross for et lovverk som regulerer markedsføring rettet mot barn og som forbyr

3044 kjønnsdiskriminerende reklame, er det store mangler i håndhevingen av dette. SV mener det må satses

3045 bredt på informasjon og opplysning til barn og foreldre, om både medier og marked, reklame og

3046 påvirkning, for å gi dem økt kritisk sans og dermed økt forbrukermakt. SV mener reklame der barn og

3047 unge ferdes må begrenses. Særlig viktig er det å sikre skoler og barnehager som reklamefrie soner, og

3048 diskutere hvordan sosiale medier kan gjøres tryggere for barn og unge.

3049 **SV vil jobbe for**

- 3050 • At barn får oppleve reklamefrie soner der de ferdes til daglig. Barnehager og skoler skal være
- 3051 reklamefrie arenaer.
- 3052 • Å innføre merking av retusjert reklame.
- 3053 • Å styrke mulighetene for å slå ned på villedende reklame.
- 3054 • Effektiv håndheving av forbudet mot kjønnsdiskriminerende reklame.
- 3055 • [Referanse til generell forbrukerpolitikk]

3056 **Kvinner helse**

3057 Selvbestemmelse over egen kropp og eget liv er avgjørende for menneskers frihet og helse. Derfor er

3058 god likestillingspolitikk også god helsepolitikk.

3059 SV mener at helsevesenet må få bedre kunnskap om hvordan helseplager og sykdom rammer menn og

3060 kvinner ulikt. Tilsvarende må behandlingen og det forebyggende arbeidet ta hensyn til kjønnsforskjeller.

3061 Både forskning og utdanning må ha et kjønnsperspektiv. Det innebærer også å heve statusen på

3062 forskning og arbeid med sykdom og plager som rammer kvinner. SV mener Norge må gå foran i

3063 forskning på kvinners helse.

3064 Norsk helsetjeneste fungerer best på enkle og akutte lidelser, og ikke like bra på sammensatte og

3065 kroniske lidelser, som svært mange kvinner sliter med. Samtidig lever kvinner lenger enn menn. Å sikre

3066 at eldreomsorgen også har et kjønnsperspektiv er vesentlig for å gi gode helse- og omsorgstjenester i

3067 alderdommen. SV vil jobbe for at folkehelsearbeidet har et tydelig kjønnsperspektiv og for at stat og

3068 kommuner tar ansvar for å sikre et reelt likeveldig tilbud av helsetjenester, uavhengig av sosial bakgrunn.

3069 Sammenhengen mellom krenkelser og helse må opp på dagsorden.

3070 **SV vil jobbe for**

- 3071 • At det jevnlig rapporteres om kjønnsforskjeller i folkehelse, og at kjønnsperspektivet integreres i alt
- 3072 folkehelsearbeid.
- 3073 • At behandling og forebygging tar hensyn til kjønns- og kulturspesifikke kvinnehelseproblemer.
- 3074 • Å sikre kvinner rett til selvbestemt abort inntil 16. svangerskapsuke.

- 3075 • At svangerskaps- og fødselsomsorgen styrkes, blant annet ved å innføre et nytt tilbud om
- 3076 tidlig samtale for gravide, bedre jordmøtjenesten og ved å gi bedre fødetilbud, også for dem som
- 3077 ønsker en medikamentfri fødsel.
- 3078 • At helsefagene gir elever og studenter bedre kompetanse på områder som angår kvinners helse.
- 3079 Særlig er det behov for et løft når det gjelder temaer som vold mot kvinner, herunder seksuelle
- 3080 overgrep, voldtekt og kjønnslemlestelse.
- 3081 • At det forskes mer på kjønnsforskjeller i helse og i helsetjenestene, og at helse- og omsorgstjenestene
- 3082 tar hensyn til slike kjønnsforskjeller.

3083 **Likestilling – lovverk og politisk gjennomslagskraft**

3084 Norge har i dag et relativt godt lovverk for å sikre likestilling og ikke-diskriminering på ulike

3085 samfunnsområder. Håndhevingen av dette lovverket er derimot ikke alltid like effektivt, og mange

3086 grupper har ikke tilstrekkelig kjennskap til de rettighetene man har og de juridiske ordningene som

3087 finnes. Derfor vil SV arbeide for å stryke det juridiske arbeidet for et ikke-diskriminerende samfunn.

3088 **SV vil jobbe for**

- 3089 • En styrking av den statlige kapasiteten for gjennomføring av likestillingspolitikken.
- 3090 • At likestillings- og diskrimineringsombudet har ressurser og reaksjonsmuligheter for å bidra til å
- 3091 stoppe diskriminering.
- 3092 • At likestillings- og diskrimineringsnemnda får kompetanse til å tilkjenne oppreisning i
- 3093 diskrimineringsaker.
- 3094 • Konkretisering av aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillingsloven.
- 3095 • At Likestillings- og diskrimineringsombudet skal håndheve forbudet mot seksuell trakassering på lik
- 3096 linje med de andre forbudene i likestillingsloven.
- 3097 • At det skal gis fri retts hjelp uten behovsprøving (til den diskriminerte part) for å føre
- 3098 diskrimineringsaker for domsstolene dersom Likestillings- og diskrimineringsombudet anbefaler
- 3099 det.
- 3100 • En tilskuddsordning for å styrke arbeidet med rettighetsinformasjon i regi av frivillige organisasjoner
- 3101 og kompetansemiljøer.
- 3102 • Et forbud mot sammensatt diskriminering slik at diskriminering i skjæringspunktet mellom for
- 3103 eksempel kjønn og funksjonsnedsettelse eller kjønn og etnisitet blir forbudt i henhold til
- 3104 likestillingsloven.
- 3105 • Innføring av en lov om økonomisk trygghet ved samlivsbrudd (samboerlov) som skal sikre
- 3106 grunnleggende økonomisk trygghet ved samlivsbrudd mellom samboere med mindre de har avtalt
- 3107 annet.

3108 **Homopolitikk**

3109 SV jobber for alles rett til å leve frie og gode liv. Mange lesbiske, homofile, bifile og transpersoner

3110 (LHBT-befolkningen) utsettes for diskriminering. Vi vil jobbe for et samfunn der retten til å være

3111 annerledes sitter i ryggraden til hele samfunnet, der homo ikke lenger er et skjellsord og der kulturell og

3112 religiøs undertrykking av seksuell orientering bekjempes der den forekommer.

3113 **SV vil jobbe for**

- 3114 • At homofobi skal bekjempes på alle samfunnsområder.
- 3115 • At syn på seksuell orientering ikke skal gi helsepersonell reservasjonsrett, for eksempel ved
- 3116 henvisning til assistert befruktning.
- 3117 • Bedre rettsikkerhet for transpersoner gjennom å etablere flere behandlingsmiljøer.
- 3118 • At kjennskap til ulike seksuelle orienteringer skal utvikles for å gi bedre møter med helsepersonell,
- 3119 ansatte i skoleverket, utlendingsforvaltningen og andre.
- 3120 • At lovgivning som diskriminerer eller er særlig rettet mot homofile erstattes med nøytral lovgivning.

- 3121 • At LHBT-personer som berøres av tvangsekteskap, vold og trakassering sikres godt vern og
3122 oppfølging.
- 3123 • At Norge går foran for LHBT-befolkningens rettigheter og levekår internasjonalt.
- 3124 • At den såkalte HIV-paragrafen fjernes.

3125 **Et universelt utformet samfunn**

3126 Norge har enda en vei å gå før vi har oppnådd samfunnsmessig likestilling og deltagelse for alle
3127 mennesker. Mange av ordningene og lovbestemmelsene som gjør at folk med nedsatt funksjonsevne får
3128 delta i samfunnet og leve gode liv, er under press. Et samfunn som er universelt utformet er et samfunn
3129 som er godt for alle innbyggere. I årene som kommer får vi flere eldre i Norge. Det krever blant annet
3130 tilgjengelig kollektivtransport og løsninger som gir muligheter til å fungere i hverdagen selv om helsen
3131 eller funksjonsevnen blir dårligere.

3132 Et universelt utformet samfunn sikrer også at synshemmede og hørselshemmede kan delta på lik linje
3133 med andre mennesker. Tegnspråkopplæring er avgjørende for deltagelse og likestilling, det samme
3134 gjelder tilgang på tolking og andre nødvendige hjelpemidler. CI-operasjoner har gitt nye muligheter for
3135 hørselshemmede. Det er viktig at operasjonene følges av god og nødvendig rehabilitering.

3136 **SV vil jobbe for**

- 3137 • At rettssikkerhet og trygghet mot overgrep og diskriminering for mennesker med
3138 funksjonsnedsettelse ivaretas bedre enn i dag.
- 3139 • At retten til et dagtilbud for mennesker med utviklingshemming sikres, fortrinnsvis gjennom arbeid.
- 3140 • At hjelpemiddelformidlingen styrkes og opprettholdes som del av folketrygden.
- 3141 • At barn som har dysleksi får de hjelpemidler de trenger til skolegangen sin, og at ordningen med
3142 stønad til datahjelpemidler gjeninnføres.
- 3143 • At tilgang til varer og tjenester blir del av diskrimineringslovgivningen.
- 3144 • At det fastsettes tidsfrister for når eksisterende bygg, opparbeidete uteområder og det offentlige
3145 transporttilbudet skal være universelt utformet.
- 3146 • At aldersgrensen for å få hjelpemidler til trening og fritidsaktivitet fjernes for å sikre flere aktive og
3147 friske liv.
- 3148 • At stønadsordningene for bilfinansiering gjennom folketrygden opprettholdes og styrkes.
- 3149 • At transportsystemene for folk med nedsatt funksjonsevne styrkes og at arbeidet for universell
3150 utforming av kollektivtilbudet prioriteres.
- 3151 • At det innføres krav ved offentlige innkjøp om at leverandørene inkluderer folk med nedsatt
3152 funksjonsevne.
- 3153 • At systemet for formidling av tegnspråktolker blir bedre og at det utdannes flere tolker.
- 3154 • At ordningen med servicehunder utvides for å gi flere mennesker mer frihet.
- 3155 • At brukerstyrt personlig assistanse rettighetsfestes.
- 3156 • At heistilskuddene styrkes, slik at flere kan slippe å flytte.
- 3157 • [Les mer i kapittel om arbeid og velferd]
- 3158

3159 Kapittel 13: Mangfold og integrering

3160 Norge er et flerkulturelt samfunn, mangfold er hverdagen. Mennesker med røtter i ulike kulturer gjør
3161 samfunnet vårt rikere på kunnskap, språk, kulturuttrykk, meninger og livssyn.

3162 I et fritt samfunn må det være rom for store forskjeller i levemåte, kultur og livssyn. Samtidig er det
3163 avgjørende at vi på tvers av forskjellene greier å skape en felleskap tuftet på noen felles verdier,
3164 grunnleggende plikter og rettigheter som skal gjelde alle.

3165 Vårt mål er et flerkulturelt samfunn uten diskriminering og med rom for ulikhet, som er kjennetegnet av
3166 samhold, tilhørighet og fellesskap. Det samfunnet SV jobber for bygger på felles og ufravikelige verdier
3167 som demokrati, likestilling, menneskerettigheter, ytringsfrihet og rettferdig fordeling.

3168 SV jobber for disse grunnleggende verdiene, uavhengig av hvem som utfordrer dem. Det er feilslått å la
3169 religiøse eller kulturelle begrunnelser få forrang for fellesverdiene.

3170 Hvilken retning samfunnet tar er avgjørende for hvordan det går med integreringa i framtida.
3171 Arbeidsløshet og store økonomiske forskjeller er gift for et samfunn, og skaper grobunn for økende
3172 sosiale problemer, segregering, fremmedhat og rasisme. Nøkkelen til vellykket integrering er å sikre alle
3173 mennesker som lever i Norge arbeid, utdanning og deltakelse i samfunnet, kombinert med en sterk
3174 velferdsstat som sørger for velferd til alle.

3175 For SV er det overordnede målet med integreringspolitikken å utjevne forskjellene i inntekt og levekår
3176 mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Det viktigste vi kan gjøre for å få flere ut av fattigdom
3177 er å få folk i arbeid. SV mener at målrettet innsats for at flere minoritetskvinner skal komme i jobb er
3178 viktig både for økonomisk selvstendighet, integrering og likestilling.

3179 Integrering er en toveis prosess som stiller krav om at både storsamfunnet og innvandrere må tilpasse
3180 seg. Alle har en individuell plikt til å gjøre en innsats for å lære seg norsk og å komme i arbeid. Samtidig
3181 har samfunnet et ansvar for å sørge for at alle får muligheten til å lære seg norsk og få seg jobb.
3182 Hensikten med krav kan ikke være å stenge folk ute, men å inkludere flere. Det er viktig for SV å
3183 mobilisere hele befolkningen, minoritetsmiljøene inkludert, til å delta på viktige fellesarenaer som
3184 foreldremøter, idrettslag og i frivillige organisasjoner. Samfunnet må ha velferdsordninger som hindrer at
3185 innvandrere blir en ny underklasse i Norge. Både målrettede ordninger, som språkopplæring og
3186 kvalifisering til arbeid, og universelle velferdsgoder som barnehageplass til alle og videregående
3187 opplæring med høy gjennomføring, er gode virkemidler.

3188 **Hovedprioriteringer for SV i perioden:**

- 3189 • **Øke innvandrerkvinnens yrkesdeltagelse.** SV vil styrke norskopplæringen, godkjenningsordningene
3190 for medbrakt kompetanse og det oppsøkende arbeidet rettet mot kvinner med innvandrerbakgrunn.
- 3191 • **Raskere bosetting.** Kommuner som inngår langvarige avtaler om bosetting må belønnes. Samtidig
3192 bør staten gis rett til å fordele flyktninger i kommuner, dersom kommunene ikke når målene om
3193 bosetting.
- 3194 • **Forsterket arbeidet mot diskriminering.** SV vil gi likestillings- og diskrimineringsnemnda myndighet
3195 til å tilkjenne oppreisning for diskriminering.

3196

3197 **Bosetting**

3198 I dag tar det for lang tid fra en flyktning får oppholdstillatelse til hun eller han blir bosatt i en kommune.
3199 **SV** vil jobbe for en raskere bosetting. Raskere bosetting betyr at nye innbyggere raskere kommer i gang
3200 med sitt nye liv i kommunen. Med god og effektiv kvalifisering vil en flyktning kunne bidra inn i
3201 lokalsamfunnet med sine ressurser, blant annet gjennom deltakelse i arbeidslivet.

3202 **SV vil jobbe for**

- 3203 • At bosetting av flyktninger skjer i nært samarbeid med NAV, og i samhandling med arbeidslivet
- 3204 lokalt, slik at flyktninger kan delta i arbeidslivet så fort som mulig.
- 3205 • At staten belønner kommuner som inngår langvarige avtaler om bosetting. Samtidig bør staten gis
- 3206 rett til å fordele flyktninger i kommuner, dersom kommunene ikke når målene om bosetting.
- 3207 • Å legge om integreringstilskuddet slik at raskere bosetting belønnes og at utbetalingstiden kortes ned
- 3208 til tre år.
- 3209 • Å innlemme bosettings- og integreringsarbeidet i kommunenes langsiktige planer.
- 3210 • At flyktninger som selv finner bolig skal kunne bosette seg i en kommune på eget initiativ. For å øke
- 3211 tilflyttingen til distriktene bør flyktninger som bosetter seg i distriktskommuner kunne få økt støtte,
- 3212 samtidig som Oslo og andre pressområder unntas muligheten for slik bosetting.
- 3213 • At det innføres et mål om at bosetting i en kommune skjer innen hundre dager fra asylsøknaden tas
- 3214 til behandling, dersom oppholdstillatelse gis.

3215 **Opplæring i norsk og samfunnskunnskap**

3216 Folk som skal bli boende i Norge må lære seg norsk. Gode norskkunnskaper er viktig for å kunne delta
3217 i arbeidslivet og i samfunnet ellers. Det å lære seg norsk gir også bedre muligheter til å bruke den
3218 kompetansen folk har med seg til å delta i samfunnet og følge opp barna sine på skole og
3219 fritidsaktiviteter. Det er viktig at norskopplæringen er omfattende nok, og av god nok kvalitet, til at det
3220 gir en reell mulighet til å lære seg språket. Her er det også viktig at språkopplæringen er praksisnær og
3221 styrker muligheten folk har til å utøve det yrket de har med seg, for eksempel gjennom
3222 arbeidsplassilknyttet opplæring.

3223 **SV vil jobbe for**

- 3224 • At prøvene som brukes i opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal være godt kjent for
- 3225 arbeidsgivere og andre utdanningsinstitusjoner slik at de skal fungere som dokumentasjon på
- 3226 norskkunnskaper.
- 3227 • At opplæringen i norsk og samfunnskunnskap gjøres fleksibel slik at det blir mulig å gjennomføre
- 3228 opplæringen i sammenheng med arbeid eller utdanning, og at tilskuddet til opplæringen økes.
- 3229 • Utvikle og styrke høyskole- og universitetsbaserte norskkurs for personer med høyere utdanning, for
- 3230 å knytte norskopplæringen mer opp til den utdanningen personen allerede har
- 3231 • Å utvikle en mer modulbasert opplæring, slik at den lettere kan tilpasses deltakernes behov og
- 3232 forutsetninger
- 3233 • At norskopplæringstilbudet er på et høyt nok nivå til at det gir reell mulighet til å bestå nødvendige
- 3234 norskprøver.
- 3235 • Å styrke voksenopplæringen økonomisk og bidra til en bedre organisering av opplæringen i
- 3236 kommunene, ved blant annet å øke lærernes kompetanse.

3237 **Kvalifisering og rekruttering til arbeid**

3238 Mange innvandrere kommer til Norge med høy kompetanse, utdanning, arbeidserfaring og gode
3239 ferdigheter i flere språk. Andre har lite eller ingen utdanning. Uavhengig av medbrakt kompetanse har

3240 de aller fleste nyankomne innvandrere behov for å tilegne seg kunnskap om det norske samfunnet
3241 generelt og arbeidsmarkedet spesielt. I tillegg til opplæring i norsk og samfunnskunnskap er
3242 introduksjonsprogram et viktig tiltak i grunnleggende kvalifisering av nyankomne innvandrere som
3243 mangler utdanning og arbeidserfaring.

3244 SV vil styrke innsatsen for arbeidskvalifisering, aktiv arbeidsformidling, rådgivning og bekjempelse av
3245 diskriminering. Slik vil vi øke deltakelsen i arbeidslivet for de gruppene som har lavest sysselsetting i dag.
3246 Staten, kommunene, næringslivet og fagbevegelsen må samarbeide for å finne løsninger for å rekruttere
3247 flere med innvandrerbakgrunn til arbeidslivet. SV vil vurdere innføring av moderat kvotering av folk
3248 med innvandrerbakgrunn ved ansettelser i det offentlige.

3249 **SV vil jobbe for**

- 3250 • At all grunnleggende kvalifisering, også grunnskoleopplæring, kan tas innenfor
3251 introduksjonsprogrammet.
- 3252 • Å styrke den oppsøkende virksomheten for å tilby innvandrerkvinner arbeidskvalifisering og
3253 arbeidserfaring.
- 3254 • Å gjøre det enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet.
- 3255 • Å vurdere kvotering av arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn ved ansettelser i offentlig sektor, og
3256 pålegge all offentlig virksomhet å ha rekrutteringsplaner for personer med innvandrerbakgrunn.
- 3257 • At det innføres mentorordninger og etableres målrettede ordninger som gir innvandrere hjelp til
3258 jobbsøking.

3259 **Familie og likestilling**

3260 Arbeid og en selvstendig økonomi er nøkkelen til kvinnefrigjøring. Økt yrkesdeltakelse for
3261 minoritetskvinner er i tillegg viktig for å bekjempe barnefattigdom og isolering av kvinner og barn i
3262 enkelte minoritetsmiljøer.

3263 I noen miljøer undertrykkes kvinner systematisk, gjerne med religiøse eller kulturelle begrunnelser. Vi
3264 vet at kvinneundertrykkende strukturer kan ta lang tid å endre. Kvinnefrigjøring krever
3265 foregangspersoner og press. SV skal være en utålmodig pådriver for likestilling.

3266 Vold mot kvinner krenker menneskets fundamentale rett til trygghet og frihet, og er et hinder for
3267 likestilling. Vold i nære relasjoner omfatter ikke bare vold fra partner og tidligere partner, men også vold
3268 fra andre familiemedlemmer, herunder giftepress og tvangsekteskap og vold på grunnlag av seksuell
3269 orientering. Manglende deltakelse i arbeidslivet gjør at en del kvinner er økonomisk avhengige av sin
3270 partner. Regelverket for familieinnvandring gjør dessuten at en del innvandrerkvinner er avhengige av
3271 ekteskapet for å i det hele å ha rett til å bli i Norge. Mangel på jobb og mangel på selvstendige rettigheter
3272 gjør at noen minoritetskvinner har få reelle muligheter til å bryte ut av voldelige forhold.

3273 **SV vil jobbe for**

- 3274 • At kampen mot tvangsekteskap trappes opp.
- 3275 • Å utvide ordningen med minoritetsrådgivere på videregående skoler.
- 3276 • At arbeidet mot kjønnslemlestelse styrkes gjennom informasjonstiltak, skolehelsetjeneste, økt
3277 kompetanse i skoler og barnehager, og at hjelpetilbud for de som frykter for eller har blitt utsatt for
3278 overgrep bedres.
- 3279 • At innsatsen for at unge med innvandrerbakgrunn ikke faller ut av skolen forsterkes, for å gi mer
3280 selvstendighet og mulighet til å ta egne valg.
- 3281 • Å styrke tilliten mellom barnevernet og innvandrere, og at foreldre gis hjelp til å føre en
3282 barneoppdragelse i tråd med norsk lov.
- 3283 • Å erstatte treårsregelen med et system som ikke gjør kvinner sårbare for overgrep og utnyttning.

3284 **Religiøs og kulturell praksis**

3285 SV arbeider for full tros- og religionsfrihet i en trosnøytral stat. Målet må være størst mulig frihet til å
3286 leve ut sin tro, innenfor rammen av noen tydelige plikter og rettigheter som gjelder for alle innbyggere i
3287 samfunnet. SV vil aldri akseptere diskriminering og overgrep, uavhengig av begrunnelse.

3288 SV mener det skal ligge svært tungtveiende hensyn til grunn for å innføre begrensninger i retten til å
3289 bære klesplagg eller symboler som uttrykker religiøs tilhørighet. Det bør derfor være rom for å bruke
3290 symboler og religiøse plagg som ikke er ansiktsdekkende dersom de er tilpasset etatens uniformering.

3291 Ikke alle barn opplever det som et fritt valg om de må bære religiøst begrunnede plagg eller symboler.
3292 SV vil arbeide for en aktiv dialog mellom foreldre, barn, skole, utdanningsetaten, tros- og
3293 livssynssamfunn og andre relevante organisasjoner med det formål at ingen barn skal oppleve at de
3294 pålegges å bruke religiøst begrunnede plagg eller symboler. Det er viktig at alle barn uavhengig av kjønn
3295 og foreldres livssyn sikres den samme mulighet til utfoldelse i barndommen.

3296 **SV vil jobbe for**

- 3297 • Effektive sanksjoner mot arbeidsgivere som på usaklig grunnlag diskriminerer arbeidstakere som
- 3298 bærer religiøst hodeplagg.
- 3299 • En gjennomgang av retningslinjer for fritak som gis fra grunnskoleundervisning basert på foreldrenes
- 3300 religiøse oppfatninger.
- 3301 • At det utvikles en nordisk offentlig imamutdanning på norske læresteder i dialog med muslimske
- 3302 miljøer.

3303 **Mangfold og demokrati**

3304 I en global verden blir det mer og mer naturlig at mennesker har tilhørighet i mer enn ett land og en
3305 kultur. Det trenger ikke å gjøre folk til mindre lojale borgere av Norge. Vårt felleskap skal ha rom for
3306 mange måter å være norsk på. SV vil åpne opp for muligheten til å ha dobbelt statsborgerskap. Det er et
3307 viktig skritt mot et mer åpent og inkluderende samfunn med forståelse og aksept for en befolkning som
3308 har tilknytning til flere land og kulturer.

3309 SV vil styrke og bruke morsmålsferdighetene til ungdom gjennom bevisst satsing på å rekruttere ungdom
3310 med flerkulturell bakgrunn til yrker som krever flerkulturell forståelse, som for eksempel politi,
3311 barnevern, lærer og førskolelærer.

3312 Minoritetsbefolkningen er underrepresentert på alle områder hvor det utøves samfunnsmyndighet i Norge.
3313 SV vil styrke og utvide demokratiet i Norge, blant annet ved å være en pådriver for å rekruttere flere
3314 med minoritetsbakgrunn til politiske verv, slik at makt og deltakelse blir virkelighet for alle.

3315 **SV vil jobbe for**

- 3316 • Å åpne for dobbelt statsborgerskap.
- 3317 • At det utredes en ordning der kravet om botid for statsborgerskap reduseres fra sju til fem år for
- 3318 søkere som kan dokumentere deltagelse i introduksjonsprogram, arbeidsliv, utdanning og lignende,
- 3319 samt redusere kravet om fem års botid for å bli norsk statsborger.
- 3320 • Å øke innsatsen for å rekruttere ungdom med flerkulturell bakgrunn til yrker som krever
- 3321 flerkulturell forståelse.
- 3322 • Å styrke informasjonsarbeidet om viktigheten ved å delta i frivillig arbeid og organisasjoner.
- 3323 • At det rekrutteres flere personer med minoritetsbakgrunn til politiske organer.

3324 **Diskriminering, rasisme og ekstremisme**

3325 Selv om det er forbudt opplever en høy andel av minoritetsbefolkningen å bli diskriminert på bakgrunn
3326 av sin tro, kultur eller hudfarge. SV vil motarbeide diskriminering på boligmarkedet og arbeidslivet
3327 gjennom en streng håndheving av antidiskrimineringsloververket, og skjerpe regelverket mot
3328 diskriminering i utelivet. Vi har alle et ansvar for å mobilisere mot hverdagsrasismen der vi jobber og
3329 bor. Rasisme og diskriminering må bekjempes gjennom lovgivning, og gjennom økt forståelse og kontakt
3330 mellom mennesker og folkegrupper. Faktabaserte debatter og dialog om ulike sider ved innvandring og
3331 integrering er viktig for å bekjempe rasisme og diskriminering.

3332 Trakassering, rasisme og vold må bekjempes aktivt, blant annet ved at politiet følger nøye med i
3333 utviklingen av ekstreme miljøer. Det må arbeides for å forhindre rekruttering til ekstreme grupper, og
3334 bruken av straffeloven må skjerpes for å forhindre trakassering og vold. Vi må alle si i fra mot
3335 ekstremistiske holdninger.

3336 **SV vil jobbe for**

- 3337 • Å sikre at verneombud og tillitsvalgte gis økt kompetanse for bedre å være i stand til å avdekke
- 3338 forekomst av diskriminering, samt veiledning og oppfølging av de som opplever diskriminering.
- 3339 • En konkretisering av arbeidsgivere og offentlige myndigheters plikt til å jobbe for likestilling og ikke-
- 3340 diskriminering, herunder forebygging av vold og trakassering.
- 3341 • At Likestillings- og diskrimineringsombudet skal håndheve forbudet mot trakassering.
- 3342 • At Likestillings- og diskrimineringsnemnda kan tilkjenne oppreisning for diskriminering.
- 3343 • Å styrke det holdningsskapende arbeidet gjennom å igangsette kampanjer for å fremme dialog,
- 3344 kunnskap og forståelse både for mangfold og felles verdier.
- 3345 • At ledere og ansatte i religiøse menigheter skal ha et offentlig kurs med opplæring i norsk lov og den
- 3346 plass menneskerettigheter, religionsfrihet og demokratiet har i Norge.
- 3347 • At trossamfunn må følge Likestillingsloven for å få statsstøtte.

3348 **Ytringsfrihet og ekstremisme**

3349 En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. Å forsvare ytringsfriheten er å styrke folkestyret. Det
3350 innebærer å forsvare retten til ytringer også når de kan oppleves som sårende eller krenkende hos
3351 majoriteten eller en minoritet, også ytringer som fremmer holdninger SV vil bekjempe. Å hindre eller
3352 motarbeide at slike ytringer kommer til uttrykk i offentligheten er ikke veien å gå for å vinne fram i
3353 kampen for mangfold, toleranse og likeverd.

3354 Ytringsfriheten gjelder også religiøse og politiske fundamentalister, selv om de ikke anerkjenner våre
3355 felles prinsipper og spilleregler. Oppfordring til vold og andre lovbrudd skal møtes med rettslige midler.
3356 Politiets sikkerhetstjeneste må ta alle former for ekstremisme på alvor i sine trusselvurderinger.

3357 **SV vil jobbe for**

- 3358 • [Les mer om ekstremisme i kapittelet om samfunnsikkerhet]

3359 **Samer og nasjonale minoriteter**

3360 Samisk kultur har en viktig plass i den norske kulturarv, og Norge har klare internasjonale forpliktelser
3361 til å sørge for at den samiske befolkningens rettigheter ivaretas.

3362 Språk er kulturbærende. For å kunne bevare kunnskaper og ferdigheter som har utviklet seg gjennom
3363 generasjoner, må man sørge for at språket som formidler disse kunnskapene ikke går tapt. Det samiske
3364 språket er i dag et truet språk, som følge av generasjoner med knallharde fornorskingsprosesser og aktiv
3365 fortieelse. SV mener det er vårt felles ansvar å styrke det samiske språkets posisjon i Norge.

3366 Samene har kollektiv rett til land og vann, som følge av internasjonale konvensjoner og erklæringer og
3367 statens godkjenning. Denne retten må utøves i samarbeid med den øvrige befolkningen som har
3368 tilhørighet til de samme områdene [Les mer om reindriftsnæringen ligger under landbruk i
3369 næringskapitlet].

3370
3371 Fem folkegrupper har status som nasjonale minoriteter – jøder, kvener, rom, romani og skogfinner –
3372 alle med langvarig tilhold i landet vårt og med en særegen historie og kultur. SV mener norske
3373 myndigheter må føre en mer aktiv politikk for å sikre at de nasjonale minoritetene får muligheter til å
3374 verne om og videreutvikle egen kultur og språk. Deres historie og situasjon skal representeres i skolen og
3375 andre institusjoner som bærer kulturarv.

3376

3377 **SV vil jobbe for**

- 3378 • Å styrke støtten til samisk språkopplæring og litteratur.
- 3379 • Å styrke arbeidet for språk og kultur for nasjonale minoriteter.
- 3380 • At samisk representasjon i nordiske og regionale samarbeidsorganer som Nordisk Råd og
- 3381 Barentsrådet.
- 3382 • Å sikre barn av romfolket skolegang.
- 3383

3384 Kapittel 14: Kultur og idrett

3385 Folk flest er storbrukere av kunst og kultur. Vi hører på musikk, ser film, leser bøker eller opplever
3386 kunst i alt fra reklame til det offentlige rom. Vi bruker kultur til å koble ut og slappe av med, men også
3387 til selvutvikling og refleksjon. En film, en bok, en sang eller et bilde kan nytes, men samtidig utfordre oss
3388 til å tenke på nye måter. Kunsten har en viktig egenverdi - både for de som skaper, de som formidler og
3389 de som opplever kunst.

3390 SV står for en liberal kulturpolitikk. Vi vil bekjempe sensur og oppmuntre til kunst og kultur som
3391 utfordrer. Vår støtte til flerkulturelle, solidaritetsfremmende og demokratiserende kulturtiltak skal aldri
3392 innebære at vi stenger for kunst og kultur som verdimeessig eller ideologisk står oss fjernt.

3393 Kultur er ikke bare kunst. Innen litteraturen er faglitteratur og annen sakprosa livsnødvendig for å
3394 formidle kunnskap og skape debatt. Arkitektur og design er avgjørende for trivsel, fellesskap, økologi og
3395 økonomi. Kulturminner er samfunnets felles hukommelse.

3396 Kulturlivet har store ringvirkninger. Kulturlivet er et møtested på tvers av kultur, religion, alder og
3397 bakgrunn. Kunst og kultur bidrar til helse, sosialt fellesskap og læring. Et godt kulturtilbud er også viktig
3398 for stedsutvikling. Levende samfunn fordrer levende kulturliv, folkebibliotek, kulturskoler, museer og
3399 andre lokale kulturarenaer er i sentrum av utviklingen av gode lokalsamfunnet.

3400 Hovedbegrunnelsen for offentlig kulturpolitikk vil alltid være å fremme viktige kulturuttrykk som ikke
3401 kan finansieres av markedet alene og sørge for at prisen på kulturopplevelser ikke virker sosialt
3402 urettferdig.

3403 Flest mulig skal ha anledning til å oppleve og utøve kunst, kultur, idrett og friluftsliv. SV vil arbeide for
3404 god kommuneøkonomi, god geografisk fordeling av statlige midler og bedre samarbeid mellom de
3405 nasjonale og lokale og de profesjonelle og frivillige aktørene.

3406 Folk trenger ikke bare jobb, hus og offentlige tjenester - de trenger også fritidsinteresser som kultur og
3407 idrett. Et hovedmål for SV i idrettspolitikken er å gi alle muligheten til å være fysisk aktive gjennom et
3408 åpent, rimelig og tilgjengelig tilbud med lav terskel. Dette gjelder både det organiserte idrettsstilbudet, og
3409 muligheten for egenorganiserte aktiviteter. SV vil særlig arbeide for at barn og unge sikres gratis tilgang til
3410 idrettsaktiviteter. Norge har fantastisk natur. Alle bør gis mulighet til å oppleve og bruke den på en
3411 positiv måte.

3412 Barnekultur har mindre status og får mindre støtte enn kultur for et voksent publikum. Det produseres
3413 for få barnefilmer, teaterstykker og for lite musikk for barn. SV vil jobbe for et kulturløft for barn og
3414 unge. Flere og bedre produksjoner innen teater, film, tv, musikk og billedkunst, og en offensiv satsing på
3415 kulturskolene er viktig.

3416 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 3417 • **Kulturløft for barn og unge.** SV vil satse på film, flere teaterproduksjoner for barn, barnemusikk
3418 og konserter og turneer. Barnefestivaler og den kulturelle skolesekken må prioriteres og utvides.
3419 Styrke kulturskolen og bibliotekene.
- 3420 • **Gi alle muligheten til å være fysisk aktive.** Flere idrettsanlegg som er tilgjengelig for alle og som
3421 kan være med på å gi flere mulighet til fysisk aktivitet til en billig penge. Bedre mulighetene til å
3422 delta for de med dårlig råd.
- 3423 • **Biblioteksatsing.** Ta initiativ til et samarbeid mellom staten og kommunene om en nasjonal
3424 strategi for utvikling av folkebibliotek, skolebibliotek og forskningsbibliotekene.

3425 **Bibliotek**

3426 Bibliotekene har en viktig rolle som åpne og levende formidlere av kunnskap og kultur, og som
3427 møteplass i lokalsamfunnene. Bibliotekenes spiller en viktig rolle som sosial utjevner og i mange
3428 kommuner er den mest velfungerende integreringsinstitusjonen. Oppgaven med å formidle gratis
3429 kunnskap må videreutvikles. Bibliotekene må både være digitale møtesteder og videreutvikle
3430 spisskompetanse innen alle slags informasjonsinnhenting og kunnskapsformidling.

3431 **SV vil jobbe for**

- 3432 • At det tas initiativ til et samarbeid mellom staten og kommunene om en nasjonal strategi for
3433 utvikling av folkebibliotek, skolebibliotek og forskningsbibliotekene
- 3434 • At bibliotekarutdanningen styrker opplæringen i kunnskapsdeling, formidling og digitale verktøy
3435 ytterligere
- 3436 • At låneordninger for å gjøre digitalisert litteratur tilgjengelig fra bibliotekene kommer på plass for
3437 alle biblioteker. Ordningen bør være plattformuavhengig og skal ivareta kopivernet
- 3438 • At innkjøpsordningene for litteratur videreføres og at sakprosadelen av ordningen utvides for å
3439 stimulere til mer norskspråklig sakprosa
- 3440 • At Norge sikrer at ordbøker, leksika og digitale avisarkiv blir tilgjengelige for alle gjennom nasjonale
3441 lisenser på flere kilder til allmenn kunnskap
- 3442 • At fag- og forskningsbibliotekenes samlinger blir mer tilgjengelige for allmennheten.

3443 **Språk og litteratur**

3444 Å mestre språk og tekst er avgjørende for å tilegne seg kunnskap og delta i samfunnet. Språkpolitikken
3445 handler derfor om myndiggjøring av hver enkelt av oss. Samtidig er språket en sentral del av menneskets
3446 identitet og historie. Det må ligge til grunn når vi utformer språkpolitikken.

3447 Norsk språk står overfor store utfordringer i møte med engelskdominansen, særlig innenfor akademia
3448 og næringslivet. SV vil arbeide for at norsk skal være det samfunnsbærende språket på alle områder i
3449 Norge. Prinsippet om likestilling mellom nynorsk og bokmål må gjelde på alle samfunnsområder.
3450 Samtidig må de samiske urfolksspråkene, de ulike norske minoritetsspråkene og de nyere
3451 innvandrerspråkene sikres en levedyktig plass i det norske samfunnet.

3452 Norsk litteratur er helt avgjørende for utvikling og bevaring av det norske språket. SV har som mål at det
3453 skal være et bredt tilbud av kvalitetslitteratur, både skjønnlitteratur og sakprosa, tilgjengelig for hele
3454 befolkningen. Litteraturen er for viktig til å overlates til markedet alene. SV går inn for en boklov som
3455 ivaretar kulturarv og språk gjennom opprettholdelse av fastprissystemet

3456 **SV vil jobbe for**

- 3457 • At alle elever skal møte både nynorsk og bokmål tidlig i skolegangen, og at det skal være obligatorisk
3458 skriftlig opplæring i begge skriftspråk på ungdomstrinnet og i den videregående skolen.
- 3459 • At mållova styrkes og virkeområdene for mållova blir klart definert til å gjelde alle offentlige etater
3460 uavhengig av organisasjonsform.
- 3461 • At de samiske språkene blir sikret en levedyktig utvikling både i og utenfor skolen
- 3462 • Å sikre gode rammer i tilskuddsordningen for norskspråklige lærebøker for høyere utdanning og at
3463 eksamen på egen målform skal gjelde alle institusjoner.
- 3464 • Sidemålsundervisninga må styrkes, og alle elever må få en egen karakter i skriftlig sidemål på
3465 vitnemålet, både i ungdomsskolen og i den videregående skolen (studieforberedende)
- 3466 • Sanksjoner mot forlag som ikke leverer alle læremidler til samme tid og pris på begge målformer
- 3467 • At faget norsk blir obligatorisk for alle som tar grunnskolelærerutdanning.
- 3468 • Å innføre en boklov

- 3469 • Å styrke programmer og institusjoner som driver arbeid for leselyst økonomisk
- 3470 • At e-bøker også fritas for merverdiavgift
- 3471 • Å vurdere eierskapsbegrensninger for å hindre monopolisering av bokbransjen
- 3472 • At innkjøpsordningene for sakprosa og tegneserier styrkes
- 3473 • Støtte etablering og drift av litteraturhus

3474 **Barn og unge**

3475 SV vil gi kultur for barn et skikkelig løft. Det betyr at støtten til kulturproduksjon for barn må prioriteres
 3476 når et nytt kulturløft skal på plass. Barn og unge skal ha gode muligheter til å oppleve og utøve kultur.
 3477 Barnekultur har ikke hatt den statusen den fortjener, det er et politisk ansvar å gi de vilkårene som
 3478 trengs for å heve både kvalitet, utbredelse og status.

3479 Kulturskolene er viktige. I dag stenges mange barn ute fra kulturskolen på grunn av høye priser og lange
 3480 ventelister. SV vil arbeide for flere plasser, lavere pris og faglig kompetente ansatte i hele og faste
 3481 stillinger. Vi vil også styrke den kontakten kulturskolenes fagarbeidere har med skolen. SV mener at
 3482 praktiske og estetiske fag må få en mer sentral plass i skolen.

3483

3484 Den kulturelle skolesekken bringer profesjonell kunst av høy kvalitet til barn og unge over hele landet.
 3485 SV vil styrke dette tilbudet, med særlig vekt på at skolesekken skal gi mer varig engasjement og arbeid
 3486 med kunst og kultur.

3487 **SV vil jobbe for**

- 3488 • At det blir satt av mer midler til den kulturelle skolesekken, og at deler av midlene brukes til å støtte
 3489 transport for elevene
- 3490 • Krav til teatre med offentlig støtte om flere produksjoner for barn i repertoaret
- 3491 • At festivaler for barn og festivaler med et sterkt barneprogram prioriteres
- 3492 • Markedsføringsstøtte til kulturproduksjoner for barn
- 3493 • En statlig belønningsordning for kommuner som satser på sosialt utjevne og faglig sterk
 3494 kulturskole
- 3495 • At læreplanen videreutvikles slik at de estetiske fagene i skolen styrkes, og at estetisk kompetanse
 3496 vektlegges sterkere gjennom hele opplæringen
- 3497 • At det statlige bidraget til ordningen med kulturkort for barn og unge økes slik at det blir enklere å
 3498 gjøre ordningen permanent i flere fylker.
- 3499 • At ungdommens kulturmønstring videreføres og styrkes

3500 **Kunstneres leve- og arbeidsvilkår**

3501 Et rikt kulturliv kan ikke bygge på fattige kunstnere. SV arbeider for at flere kunstnere skal ha
 3502 mulighet til å leve av sin kunst og at for at kunstnere over hele landet får like muligheter. Mangfold
 3503 og kvalitet i kulturlivet forutsetter kunstnere med skikkelige lønns- og arbeidsvilkår. SV arbeider for
 3504 gode, langsiktige og forutsigbare arbeidsbetingelser for aktive kunstnere. Kunstnerpolitikken må ta
 3505 hensyn til at ulike kunstnergrupper har ulike produksjonsvilkår og dermed ofte ulike interesser.

3506 Kvinnelige kunstnere skal ha samme muligheter som menn. På samme måte må kulturlivet bekjempe
 3507 diskriminering med begrunnelse i etnisk bakgrunn, alder og funksjonsevne.

3508 Utøvere av kunst og kultur må også gis mulighet for å møte folk og marked for sin kunst. Det offentlige
 3509 kan være en viktig tilrettelegger for dette.

3510 **SV vil jobbe for**

- 3511 • Flere offentlige innkjøp, utsmykninger og oppdrag til norske kunstnere
- 3512 • En opptrapping til 100 flere hjemler for langsiktig finansiering av kunstnerskap i løpet av perioden
- 3513 • At det offentlige bidrar til ordninger som sikrer markeder for kunst og kultur

3514 **Statlige institusjoner og forvaltning av kulturpolitikken**

3515 Statlige kulturinstitusjoner som de nasjonale teatrene er nødvendige for å sikre et nasjonalt kulturtilbud
3516 av høy kvalitet. SV vil sikre disse nøkkelinstitusjonene gode arbeidsvilkår gjennom stor kunstnerisk frihet
3517 og trygge og forutsigbare økonomiske rammer.

3518

3519 Samtidig har de statlige kulturinstitusjonene et ansvar for å bidra til et godt kulturtilbud også utenfor de
3520 store byene. Blant annet bør Riksteateret og Den norske opera og ballett nå større deler av Norge, og
3521 Nasjonalmuseets arbeid med landsdekkende formidling må styrkes. Lokale og regionale institusjoner,
3522 som regionteater og distriktsopera, må utvikles videre i samhandling med de statlige institusjonene.

3523 Kulturpolitikken er avhengig av både faglig og folkelig forankring. Støtteordningene til kulturen skal hvile
3524 på kunstnerisk kvalitet, men må også ta hensyn til publikumsinteresse. På samme måte som i
3525 vitenskapen er fagfellevurdering blant kunstnere ofte best egnet når kvalitet skal bedømmes.

3526 Forvaltningen av kunst- og kulturpolitikken skal bygge på prinsippet om «armlengdes avstand». Dette
3527 innebærer at Stortinget og regjeringen bestemmer de overordnede prioriteringene i kulturpolitikken,
3528 men ikke tar detaljavgjørelser som undergraver kunst- og kulturfaglige vurderinger i ulike
3529 tilskudsorganer. SV vil arbeide for enkle og forutsigbare støtteordninger i kulturlivet, som reduserer
3530 unødig byråkrati.

3531 **SV vil jobbe for**

- 3532 • Å styrke distriktssatsingen til nasjonale kulturinstitusjoner
- 3533 • En samlet plan for vedlikehold og vern av nasjonale kulturinstitusjoner, samt prioritering av
3534 rehabilitering
- 3535 • Å øke mulighetene for å flytte kunst ut der folk bor og virker gjennom sterkere utlånsordninger og
3536 formidlingsoppdrag til institusjonene
- 3537 • En klarere rolle for Norsk kulturråd, særlig med tanke på avveininger mellom kulturpolitiske
3538 målsetninger og kunstfaglige vurderinger
- 3539 • Bedre støtteordninger for prosjekter basert på samarbeid mellom profesjonelle og ikke-profesjonelle
3540 aktører

3541 **Musikk**

3542 Musikk er en kunstform som er tilgjengelig og nær folk i hverdagen på en annen måte enn mange andre
3543 kunstformer. Norsk musikkliv holder et svært høyt nivå både innenfor folkemusikk, klassisk musikk og
3544 rytmisk musikk. SV vil styrke både bredden og eliten i musikklivet slik at det har gode kår for vekst og
3545 utvikling. Ikke minst er vi opptatt av å støtte helårsarrangørens daglige drift. Støtteordningene må bidra
3546 til å sikre artister og opphavspersoner forutsigbare inntekter.

3547 Dagens knutepunktordning må evalueres for å sikre at den bidrar til å spre arrangørkompetanse. Slik
3548 ordningen er organisert i dag, er den for sterkt sjangerorientert. Når festivaler og musikere i stadig
3549 sterkere grad krysser grenser, bør ikke en ordning som knutepunkt holde utviklingen tilbake.

3550 **SV vil jobbe for**

- 3551 • En kritisk gjennomgang av eksisterende støtteordninger for å innrette mer mot kunstnerisk kvalitet
3552 og publikumsinteresse

- 3553 • Å utrede og innføre en støtteordning for å gi flere små arrangører og arrangører i oppstartsfasen
- 3554 bedre mulighet til etablering
- 3555 • At knutepunktordningen evalueres for å vurdere om den har ønsket effekt
- 3556 • At kor og korps sikres gode øvingslokaler og tilgang på kvalifiserte dirigenter
- 3557 • At det offentlige skal tilby musikk til digitalt utlån gjennom folkebibliotekene
- 3558 • At eksport av norsk musikk får hjelp og støtte

3559 **Film og kino**

3560 Filmpolitikken skal ha som mål å sikre et mangfold av filmuttrykk med høy kunstnerisk kvalitet innenfor
 3561 ulike sjangre og formater. Støtteordningene bør sikre bedre kjønnsmessig og geografisk fordeling av
 3562 filmstøtten enn i dag. En god filmpolitikk sørger for støtte til kunstnerisk dristige prosjekter, ikke bare til
 3563 prosjekter som har sterke kommersielle muligheter. SV mener det kommunale kinotilbudet må
 3564 videreutvikles for å styrke dette mangfoldet.

3565 **SV vil jobbe for**

- 3566 • At filmarbeidere sikres bedre og mer forutsigbare arbeidsvilkår gjennom arbeidsstipender
- 3567 • Fortsatt satsing på likestilling innen norsk film
- 3568 • At ressursituasjonen for filmutdanningene gjennomgås for å sikre studienes kvalitet
- 3569 • En tydelig regionalisering av filmpolitikken og videreutvikling av regionale filmsentra
- 3570 • Å bevare det kommunale kinosystemet og gå imot privatisering av kinoene i storbyene.
- 3571 • At de regionale filmsentrene gis bedre økonomiske vilkår
- 3572 • Desentraliserte midler også til spillefilmproduksjon
- 3573 • Et eget barnefilmløft
- 3574 • At cinematek gis bedre rammevilkår

3575 **Scenekunst**

3576 Scenekunstopolitikken omfatter både viktige, bærende institusjoner, og den stadig sterkere frie,
 3577 profesjonelle scenekunsten. SV vil stimulere til mangfold og kunstnerisk frihet for scenekunsten i Norge,
 3578 blant annet gjennom en sterkere satsing på regional og lokal scenekunst.

3579 **SV vil jobbe for**

- 3580 • Flere produksjoner for barn ved de nasjonale scenene og regionteatrene
- 3581 • Å styrke tilskuddsordningene og infrastrukturen for fri scenekunst, både nasjonalt og internasjonalt
- 3582 • Styrking av Norsk kulturfond med en prioritering av fri scenekunst
- 3583 • Å innføre statlig delfinansiering til ordninger med regionale scenekunstinstruktører for å styrke
 3584 scenekunsten i hele landet og bidra til økt samarbeid mellom profesjonelle og frivillige krefter
- 3585 • Å styrke lokal teater- og revyvirksomhet over hele landet gjennom å videreføre Frifond teater og
 3586 vurdere tilsvarende ordninger for teater og revy for voksne
- 3587 • Å styrke distriktsoperaene gjennom økte bevilgninger

3588 **Billedkunst og kunsthåndverk**

3589 Billedkunsten er viktig fordi den kan gi opplevelser og erkjennelser som ikke kan oppnås gjennom
 3590 andre kunstformer og medier. Den gode billedkunsten kan stille spørsmål, engasjere og provoserer,
 3591 men den kan også gi oss vakre, visuelle inntrykk i hverdagen vår. SV vil legge til rette for mer mangfold i
 3592 billedkunst og kunsthåndverk.

3593 **SV vil jobbe for**

- 3594 • Bedre vederlagsordninger slik at flere kan leve av kunsten

- 3595 • At billedkunstnere sikres økonomisk gjennom langvarige stipend og utstillingshonorarer for å
3596 kompensere for de særlige praktiske og økonomiske utfordringene de har som ikke-
3597 institusjonstilknyttede, skapende kunstnere

3598 **Arkitektur og design**

3599 God arkitektur og design er viktige kulturuttrykk, men er også avgjørende for at samfunnet i framtiden
3600 blir bedre for mennesker og miljø. Arkitektene har en viktig rolle i utvikling av miljøvennlige
3601 lokalsamfunn. I et samfunn der befolkningssammensetningen endrer seg, vil universell utforming få
3602 stadig sterkere betydning for innbyggernes deltagelse og frihet. Gode vilkår for designfeltet viktig både
3603 for kultur- og næringslivet.

3604 **SV vil jobbe for**

- 3605 • Økt kompetanse innenfor arkitektur og design i det offentlige
3606 • At potensialet i ny arkitektur og design utnyttes til å skape mer miljøvennlige og bovennlige samfunn
3607 • At satsingen på verdiskaping knyttet til arkitektur og design styrkes

3608 **Pengespill**

3609 Gjennom Norsk tipping har samfunnet sikret verdifulle bidrag til kultur og idrett gjennom tiår. SV vil
3610 opprettholde spillmonopolet til Norsk Tipping, men mener at idrett og frivillighet på sikt bør finansieres
3611 over statsbudsjettet for å sikre økt stabilitet og forutsigbarhet. Samtidig vet vi at pengespill skaper
3612 alvorlige økonomiske, sosiale og helsemessige problemer for mange mennesker. SV vil endre
3613 spillpolitikken for å bekjempe spilleavhengighet, selv om dette medfører reduserte inntekter for Norsk
3614 tipping.

3615 **SV vil jobbe for**

- 3616 • Å føre en spillpolitikk som beskytter mot avhengighet samtidig som den opprettholder posisjonen til
3617 Norsk tipping
3618 • Å hindre Norsk tipping i å engasjere seg i nettcasino og utplassere spilleautomater

3619 **Kulturvern**

3620 Vi skal verne våre kulturminner fordi de er avgjørende for vår kulturelle identitet, og gir oss kunnskap og
3621 opplevelser. Kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap utgjør store kulturelle og sosiale verdier,
3622 men er også viktige ressurser for næringsutvikling i distriktene. De må bevares gjennom vern,
3623 vedlikehold og skjøtsel, men også i størst mulig grad gjennom aktiv bruk.

3624 Skjøtsel og vedlikehold er primært et eieransvar, enten eierskapet er offentlig eller privat. Men når det
3625 offentlige pålegger eiere spesielle hensyn, må eierne kompenseres for økte kostnader og færre
3626 bruksmuligheter. En stor andel av våre kulturminner er i offentlig eie, det gjelder blant annet viktige
3627 fellesarenaer som skoler, kirker og helseinstitusjoner. SV vil arbeide for at etterslepet reduseres.

3628 **SV vil jobbe for**

- 3629 • En dreining i kulturvernpolitikken slik at den i større grad ivaretar et bredt samfunnshistorisk bilde,
3630 inkludert historiske sammenhenger og klassekontraster, og immaterielle kulturminner som
3631 håndbåren kunnskap og tradisjonell kvinnekultur
3632 • At landbruket har en sentral plass i kulturvernet
3633 • At Norge tar bedre vare på kystkulturen som mange steder er truet av fraflytting eller av byggepress
3634 • Å sikre urbefolkningens og minoritetenes kulturminner – både de tradisjonelle norske minoritetene
3635 og nyere innvandreteres

3636 **Idrett**

3637 I norsk idrett legges det ned et omfattende arbeid for å sikre folk i alle aldre gode idrettsopplevelser.
3638 Ikke minst bidrar et stort antall frivillige med en betydelig dugnadsinnsats. SV vil sikre idretten gode
3639 rammevilkår, slik at denne innsatsen kan styrkes og videreutvikles. Vårt mål er et rikt og inkluderende
3640 idrettstilbud over hele landet.

3641 Et hovedmål for SV i idrettspolitikken er å gi alle muligheten til å være fysisk aktive gjennom et åpent,
3642 rimelig og tilgjengelig tilbud med lav terskel. Dette gjelder både det organiserte idrettstilbudet, og
3643 muligheten for egenorganiserte aktiviteter. SV vil særlig arbeide for at barn og unge sikres gratis tilgang til
3644 idrettsaktiviteter. Det er i dag et stort etterslep på utbygging og vedlikehold av norske idrettsanlegg. Det
3645 må vurderes ekstraordinære tiltak for å redusere dette etterslepet.

3646 God breddeidrett og god toppidrett er avhengige av hverandre. SV vil legge til rette for at både bredde-
3647 og mosjonsidrett, konkurranse- og eliteidrett får utvikle seg på egne vilkår og på utøvernes ulike
3648 premisser og ulike ambisjonsnivå.

3649 Norge skal ha et aktivt og sterkt miljø for toppidrett. Toppidretten gir gode forbilder, gir gode
3650 opplevelser for befolkningen og er drivende for å utvikle hele idretten videre. SV mener at idretten har
3651 et stort ansvar for å sørge for en ren idrett, og at utøvere som tas for doping bør utestenges fra deltagelse
3652 i OL.

3653 **SV vil jobbe for**

- 3654 • Å sikre gode vilkår for idretten på alle plan - barne- og ungdomsidretten og toppidretten,
- 3655 • At norsk toppidrett skal fremstå som en arena hvor utøvere, trenere og administrativ ledelse bidrar
3656 til en ren, verdibasert idrett
- 3657 • At forholdene legges til rette for en helsemessig forsvarlig toppidrett og at det er en kontinuerlig
3658 satsing på forebyggende arbeid mot idrettsrelaterte skader, sykdom og doping
- 3659 • At anleggsmidler sikrer likeverdige muligheter til å drive idrett over hele landet, og at staten må bidra
3660 til å redusere etterslepet på utbygging og vedlikehold av nasjonale anlegg og svømmeanlegg
- 3661 • At det gis støtte til anlegg som gir mulighet for uorganisert fysisk aktivitet utenom dyre kommersielle
3662 tilbud, slik som åpne flerbrukshaller, balløkker og lignende
- 3663 • At tilbudet av gratis idrettsaktiviteter for barn og unge økes
- 3664 • At mennesker med nedsatt funksjonsevne gis likeverdig mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet
3665 gjennom å oppheve 26-årsgrensen for å få støtte til aktivitetshjelpemidler
- 3666 • At idrettslagenes samarbeid med skoler, barnehager og SFO, fritidsklubber, helse- og
3667 omsorgsinstitusjoner, arbeidsplasser, NAV-kontorer eller asyl- og flyktningemottak styrkes for å
3668 bidra til folkehelse, forebygging og inkludering

3669 **Friluftsliv**

3670 Friluftslivet er viktig for folks fysiske og psykiske helse og trivsel og er en viktig del av norsk kultur.
3671 Friluftsliv øker forståelsen for sammenhengen mellom mennesker og natur, og dermed for de store
3672 miljøutfordringene. Det offentlige har en viktig oppgave i å tilrettelegge for aktiviteter i naturen. Dette
3673 forutsetter en god politikk for kulturminnevern, nye nasjonalparker og vern av viktig natur.
3674 Allemannsretten må sikre alle rett til hensynsfull ferdsel i naturen.

3675 Friluftsliv omfatter alt fra den lille turen i nabolaget til den store fjellturen. Alle skal ha mulighet for
3676 friluftsliv. SV vil legge spesielt til rette for at barn og unge, mennesker med funksjonsnedsettelse og
3677 minoritetsbefolkningen skal kunne ta i bruk naturen. SV vil ha en friluftslivpolitikk som bidrar til å
3678 redusere sosiale forskjeller. Grøntområder i og rundt byene må ivaretas slik at de er tilgjengelige for folk.

3679 SV vil styrke friluftslivorganisasjonene og friluftsrådenes arbeid.

3680 **SV vil jobbe for**

- 3681 • Å styrke og grunnlovsfeste allemannsretten.
- 3682 • Et friluftsløft for folkehelse gjennom ei stortingsmelding og et Friluftslivets år.
- 3683 • En styrking av frilufsorganisasjonene og friluftsrådernes arbeid
- 3684 • At allmennheten sikres tilgang til friluftsområder, jakt og fiske. Utvide retten til fritt fiske i elver og
3685 vann for barn og unge til 18 år.
- 3686 • Å forvalte de offentlig eide friluftsområdene slik at kvalitet ivaretas og de framstår som attraktive
3687 arenaer for allsidig aktivitet.
- 3688 • Å initiere en nasjonal satsing på gåing og sykling gjennom anlegning av stier, turveier, gang- og
3689 sykkelveier.
- 3690 • At friluftslivet styrkes med støtte til areal-, informasjons- og aktivitetstiltak.
- 3691 • At en økt andel av spillemidlene prioriteres til anlegg for friluftsmål og til friluftstiltak for barn og
3692 unge.
- 3693 • At kollektive løsninger som turisthytter og kystledshytter prioriteres framfor private hytter i
3694 naturområder der hyttebygging må begrenses.
- 3695

3697 Samfunnssikkerhet handler om å verne samfunnet mot hendelser som truer grunnleggende verdier og
 3698 funksjoner, og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være naturkatastrofer, utslag av tekniske eller
 3699 menneskelige feil eller tilsiktede angrep eller handlinger.

3700 Når katastrofen inntreffer må beredskapen være rask, effektiv og kompetent. Den beste sikkerheten
 3701 ligger i å forhindre at katastrofen blir en realitet. Dessverre kommer ofte det forebyggende arbeidet i
 3702 bakgrunnen når samfunnssikkerheten står på dagsorden. SV strategi er derfor todelt. Vi vil redusere
 3703 årsaker til katastrofer, ulykker, kriminalitet og tilsiktede angrep, og styrke beredskapen for å redusere
 3704 konsekvensene dersom de inntreffer.

3705 En rekke samfunnstrekk bidrar til at vi må tenke nytt om samfunnsberedskapen. Miljø- og
 3706 klimaendringer, sterkere globalisering og teknologit utviklingen utfordrer samfunnssikkerheten på nye
 3707 måter.

3708 Samfunnet vårt blir stadig mer sårbart. Nye løsninger som gjør samfunnet mer avhengig av teknologi gjør
 3709 også at katastrofer eller angrep kan få større konsekvenser enn tidligere. Det er avgjørende å sikre
 3710 kraftforsyning, kommunikasjonskanaler og tilgang til rent vann og trygg mat.

3711 En framtidrettet beredskap består av tre deler. Den første er den profesjonelle beredskapen, med politi,
 3712 brann, helse og forsvar som de viktigste aktørene. Den andre er folkeberedskapen som frivillige
 3713 organisasjoner og den frivillige oljevernberedskapen står for. Den tredje er den hvor hver enkelt kan
 3714 bidra.

3715 Justispolitikken skal sørge for rettssikkerhet, trygghet og rettferdighet. Kriminalpolitikken utgangspunkt
 3716 må være forebygging. Det mest effektive for å forhindre kriminalitet er å hindre at store økonomiske og
 3717 sosiale forskjeller får utvikle seg. Tillit mellom mennesker hindrer kriminalitet. Et inkluderende
 3718 samfunn med lav arbeidsledighet og gode oppvekstvilkår for barn forebygger rekruttering til destruktive
 3719 miljøer. Raske reaksjoner og tidlig innsats på alle nivåer hindrer at kriminalitet får utvikle seg, øke i
 3720 omfang og alvorlighetsgrad. SV vil være en pådriver for et sterkere vern for kvinner og barn. Videre vil
 3721 SV styrke arbeidet mot organisert kriminalitet, skatteparadiser og menneskehandel.

3722 [Les mer i kapitlene om internasjonal rettferdighet, velferd, mangfold og integrering og likestilling,
 3723 feminisme og valgfrihet]

3724 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 3725 • **Styrke den brede og sivile beredskapen.** Sterkere involvering og bedre rammevilkår for frivillige
 3726 organisasjoner. Ta initiativ til et beredskapsprogram som gjør at alle barn og unge lærer seg
 3727 svømming, førstehjelp og hvordan håndtere kriser og alvorlige hendelser.
- 3728 • **Kamp mot voldtekt og vold og seksuelle overgrep i nære relasjoner.** Voldtektsmottakene skal
 3729 lovfestes, kompetansen skal bedres, barnehusene skal styrkes og etableres flere steder, avhørskøene
 3730 skal bort og helsetilbudet skal bedres.
- 3731 • **Hindre ekstremisme.** SV vil arbeide for at samfunnet hindrer rekruttering til ekstreme miljøer og at
 3732 personer i ekstreme miljøer gis exit-muligheter.

3733

3734 **God forebygging**

3735 Forebygging er helt grunnleggende, men blir likevel ofte nedprioritert. Gjennom å gi barn en trygg
3736 oppvekst i et samfunn med små økonomiske og sosiale forskjeller, bidrar vi mest effektivt til å hindre
3737 kriminalitet. Rask reaksjon ved lovbrudd, virker også effektivt. Videre er det viktig å få en god
3738 rehabilitering og mulighet til å starte på nytt. Det krever et koordinert og målrettet arbeid fra flere,
3739 inkludert frivillige.

3740 Økt trafikk over grensene og bortfall av den ordinære grensekontrollen innenfor Schengen-samarbeidet,
3741 stiller oss overfor ekstra store utfordringer. Norge er et svært rikt land som er attraktivt for kriminelle fra
3742 mange land. SV vil bekjempe økonomiske forskjeller både nasjonalt og internasjonalt. Videre vil vi jobbe
3743 for styrket grensekontroll og bedre samarbeid på tvers av land og politidistrikter.

3744 Menneskeskapte klimaendringer fører til mer ekstremvær og økt risiko for naturkatastrofer som flom,
3745 ras og skred. Vi kan få en dobling i antall dager med mye nedbør og havnivået forventes å stige. Det må
3746 tas hensyn til klimatilpasning i all samfunnsplanlegging framover. Svake punkt må kartlegges og utbedres.
3747 Tiltak for klimatilpasning bør inn i kommunenes klima- og energiplaner.

3748 Intakte økosystemer er mest robuste for endringer, og henter seg raskest inn etter ekstremvær. Bevaring
3749 av naturmangfold er en rimelig og viktig forsikring mot naturkatastrofer. Våtmarker kan holde på store
3750 vannmengder og vil kunne bidra til å hindre store ødeleggelser ved økte nedbørsmengder. Myrer bidrar
3751 til å hindre tørke i tørre perioder. [Referanse: naturmangfold i miljøkapittelet]

3752 **Folkeberedskap**

3753 Samfunnsberedskapen må være bred. Frivilligheten er avgjørende for samfunnssikkerheten og
3754 muligheten til å ha en stor stående beredskap. Store deler av den nasjonale redningstjenesten består av
3755 frivillige som trår til når krisen rammer.

3756 I tillegg til å videreutvikle den folkeberedskapen organisasjonene står for, vil SV styrke arbeidet for at
3757 hver enkelt av oss skal kunne bidra når ulykker og katastrofer rammer. Det er avgjørende at folk med
3758 den riktige kompetansen kan innkalles raskt i krisesituasjoner. Det er også viktig med godt samarbeid
3759 mellom den profesjonelle beredskapen og folkeberedskapen.

3760 **SV vil jobbe for**

- 3761 • At frivillige organisasjoner som Røde Kors, Norsk folkehjelp og andre skal få en tydeligere rolle i
3762 planleggingen av beredskap
- 3763 • At alle barn og unge lærer seg svømming, redning og førstehjelp og hvordan håndtere alvorlige
3764 hendelser.

3765 **Ekstremisme**

3766 Norge har tradisjonelt vært et land med relativt få tilfeller av politisk vold, men 22. juli 2011 viste oss at
3767 terroren kan ramme også her. I en tid der man ser trusler fra både høyreekstreme og ekstreme
3768 islamistiske grupper, må samfunnet ta de ulike formene for ekstremisme på alvor. Det krever tiltak på
3769 ulike nivåer, der man må forebygge utbredelse av ekstremistiske holdninger, hindre rekruttering til
3770 ekstremistiske miljøer, rette innsats mot å få mennesker ut av miljøene og sørge for at lovverket på en
3771 god måte er tilpasset trusselbildet og beskytte særlig sårbare mål.

3772 Vi vil aldri kunne leve i et samfunn som beskytter oss hundre prosent mot terrorhandlinger. Målet må
3773 være å forebygge terrorisme, samtidig som vi ikke går til angrep på personvern og frihet for hver enkelt.
3774 Mange av løsningene SV allerede jobber for, som et sterkt fellesskap, en trygg oppvekst og gode tilbud

3775 innenfor barnevern og psykiatri, er tiltak som også forebygger ekstrem atferd som truer samfunnets
3776 sikkerhet.

3777

3778 **SV vil jobbe for:**

- 3779 • Exit-tiltak for å få ungdom ut av ekstreme miljøer.
- 3780 • At PST og politiet har gode og effektive systemer, god oversikt og bred kompetanse i sitt
3781 forebyggende arbeid.
- 3782 • At PST prioriterer alle former for ekstremisme, inkludert høyre-radikalisme og religiøst begrunnet
3783 ekstremisme
- 3784 • Tett samarbeid over landegrensene og politidistrikter
- 3785 • At samfunnet jobber mot forhold som leder unge til ekstremisme, det være seg arbeidsløshet eller
3786 følelse av å bli marginalisert og diskriminert
- 3787 • Effektiv forebygging gjennom barnevern, skole, inkludering og psykiatri.

3788 **Våpenkontroll**

3789 Jakt- og fisketradisjonen i Norge er en viktig årsak til at vi er et land med et høyt antall våpen. Det krever
3790 at vi har en velfungerende våpenkontroll. SV mener dette bør være et av feltene hvor vi skjerper
3791 kontrollen for å øke sikkerheten. Dersom man aktivt går inn for å skaffe seg våpen, må samfunnet
3792 kunne stille klare sikkerhetskrav.

3793 **SV vil jobbe for:**

- 3794 • At våpenregisteret er oppdatert og gir fullstendig oversikt over alle våpen i Norge.
- 3795 • At PST rutinemessig får en kopi av alle våpensøknader.
- 3796 • Å skjerpe rutinene for å inndra våpentillatelsen til personer med voldsdømme.
- 3797 • Å stramme inn reglene for magasinkapasitet på halvautomatiske våpen.
- 3798 • Et fortsatt ubevæpnet politi

3799 **En bredere forsvarspolitik**

3800 [referanse til internasjonalt kapittel om forsvar]

3801 Det norske forsvarets primære oppgave er å forsvare Norge, og yte bistand i kriser og katastrofer. De
3802 siste årene har Norge deltatt med uforholdsmessig store militære kapasiteter i operasjoner i utlandet. SV
3803 mener at forsvarets oppmerksomhet skal være i de norske nærområdene. Forsvarets evne til å håndtere
3804 kriser og akutte situasjoner hjemme skal prioriteres først.

3805 Både de militære styrkene og det norske sivilforsvaret har viktige roller i samfunnssikkerheten. Det er
3806 viktig å sørge for at forsvarets ressurser er tilgjengelig for det sivile samfunnet når kriser og katastrofer
3807 finner sted.

3808 SV mener at sivilforsvarets rolle bør utvides og at den allmenne verneplikten skal omfatte begge kjønn.
3809 Med verneplikten skal den enkelte kunne velge sivil eller militær opplæring, det er et mål å utvide
3810 sivilforsvarets beredskap vesentlig.

3811 **SV vil jobbe for**

- 3812 • At Norge skal ha en allmenn verneplikt, for kvinner og menn.
- 3813 • At det på sikt blir innført en opplæring i regi av sivilforsvaret som all ungdom som ikke går gjennom
3814 militærtjeneste innkalles til

3815 **Nødetatene**

3816 Velfungerende nødetater reduserer skade når ulykker og kriminalitet rammer, men er også en viktig del
3817 av tryggheten i samfunnet vårt. I en styrket samfunnsberedskap må nødetatene fungere både hver for seg
3818 og samlet. Granskningen etter 22. juli 2011 avdekket systemsvikt. Denne svikten handler om dyptgående
3819 strukturproblemer knyttet til gjennomføring av planverk, organisasjonskultur, samhandling og
3820 kommunikasjon, teknologiske løsninger, styring og ledelse, som har utviklet seg over lang tid. Arbeidet
3821 med å rette opp i denne systemsvikten blir viktig i årene som kommer.

3822 **SV vil jobbe for**

- 3823 • Styrke myndighetenes reaksjonsevne og nødetatenes funksjon og koordinering
- 3824 • [Les mer om nødetatene i kapitlet om digitalisering]

3825 **Ekstremvær**

3826 Klimakrisen skaper global oppvarming med store konsekvenser for været. Vi har allerede mer ustabil
3827 vær enn før. Forskjellige typer ekstremvær vil gi økt risiko for ødeleggelser i store deler av landet. De
3828 skadene som vil oppstå varierer, men vi ser allerede betydelig økning av stein- og jordskred. Dette
3829 rammer veier, næringer, boliger, offentlige bygg, og forskjellige typer annen infrastruktur.

3830 Konsekvensene kan bli fraflytting, og noen ganger tønning av hele boligfelt, med store økonomiske
3831 følger både for enkeltpersoner og samfunn. Beredskapen må planlegges ut fra den nye vær-situasjonen.

3832 **SV vil jobbe for**

- 3833 • Å etablere en statlig mekanisme som gjør at innsats mot ekstremværskaider raskt og effektivt kan
3834 settes inn der det trengs.

3835 **Oljevernberedskap**

3836 Norge er en oljenasjon som har en langstrakt kyst med svært krevende forhold for opprydding av oljesøl.
3837 Skal vi unngå de største oljekatastrofene, bør viktige gyteområder for fisk og viktige funksjonsområder
3838 for sjøfugl skjermes for petroleumsaktivitet. Ordninger for tildeling av konsesjoner må sikre at
3839 miljøhensyn blir ivaretatt. Aktivitet nær kysten øker faren for at olje driver til land i løpet av kort tid.
3840 Utstyr til bruk i oljevernberedskap må være lett tilgjengelig og designet for å holde under krevende
3841 forhold.

3842 Våre mest sårbare områder bør så langt det er mulig forskånes fra skipstrafikk. Norskekysten er sterkt
3843 trafikkert, og grunnstøtinger fører jevnlig til oljeutslipp. En styrking av beredskapen for opprydding av
3844 oljesøl må utformes i samarbeid med frivillige organisasjoner og utenlandske.

3845 **SV vil jobbe for**

- 3846 • Å styrke oljevernberedskapen
- 3847 • Støtte til arbeidet med å rehabilitere miljø og dyreliv etter oljeutslipp

3848 **Matvareberedskap**

3849 Selvforsyning og norsk matproduksjon er viktige deler i den nasjonale sikkerhetspolitikken. Det viktigste
3850 tiltaket for matvaresikkerheten er å drive matproduksjon basert på norske ressurser over hele landet.
3851 Sentralisering av landbruket, større enheter og større maskiner gjør matproduksjonen mer sårbar for
3852 økte vannmengder og ustabile værforhold. Det er derfor viktig å ivareta rammevilkårene for små og
3853 mellomstore bruk.

3854 [Les mer om landbrukspolitikk i kapitlet om næring]

3855 **SV vil jobbe for:**

- 3856 • Et sterkt jordvern og driveplikt for å sikre arealer egnet for matproduksjon
- 3857 • Tiltak som holder matjordene i Norge i hevd
- 3858 • Tiltak som sikrer befolkningen mat i akutte situasjoner

3859 **Politi- og rettsvesen**

3860 SV arbeider for en kompetent og bredt sammensatt politistyrke med ressurser og kompetanse til å ivareta hele sitt brede samfunnsoppdrag. Politiet skal ha moderne utstyr og opplæring som gjør det i stand til å løse kriser og katastrofesituasjoner på en profesjonell måte. Samtidig må det forebyggende arbeidet ha høy prioritet. SV vil være en aktiv pådriver for at politiet og det øvrige rettsapparatet blir bedre rustet til å ivareta kvinners og barns rettssikkerhet og beskyttelsesbehov. Voldtekt, samt vold og overgrep i nære relasjoner, må prioriteres, kompetansen må økes og det må tilrettelegges på alle nivåer for at flere tør å anmelde, flere skyldige domfelles og reaksjonene blir mer i samsvar med alvoret i sakene.

3868 SV mener juryordningen best ivaretar prinsippet om å bli dømt av sine likemenn og -kvinner. SV vil samtidig arbeide for endringer i utvelgelse og godtgjøring som sikrer at juryene er bredt folkelig sammensatt, samt gå inn for at juryene må begrunne sine standpunkt.

3871 Det offentlige har et særlig ansvar for å sikre ressursvake grupper tilgang på juridisk bistand. SV vil arbeide for at den offentlige rettshjelpsordningen skal bli bedre, blant annet ved å utvide det saklige dekningsområdet.

3874 **SV vil jobbe for**

- 3875 • At politi og fengselsvesen er en offentlig oppgave og ikke privatiseres
- 3876 • At lokalt og forebyggende politiarbeid prioriteres for å sikre et nært og synlig politi
- 3877 • At politiet fortsatt skal være ubevæpnet
- 3878 • At politiet sikres moderne kommunikasjons- og transportutstyr og en bemanning som gjør det i stand til å løse sitt samfunnsoppdrag
- 3879 • Å redusere unødig byråkrati i politiet.
- 3880 • At det sikres uavhengighet i etterforskning og kontroll med politisaker.
- 3881 • At arbeidet med å rekruttere flere søkere med minoritetsbakgrunn til Politihøgskolen forsterkes
- 3882 • Å styrke arbeidet mot organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet, hvitvasking og korrupsjon
- 3883 • At arbeidet mot voldtekt, vold og overgrep i nære relasjoner prioriteres høyere.
- 3884 • Raskere rettferdighet. Effektivisere domstolene gjennom tiltak som å redusere antall vitner, og ved en spesialisering av dommere som jobber med spesielt krevende saker.
- 3885 • At juryordningen videreføres, men at det innføres krav om begrunnelse for juryens avgjørelse.
- 3886 • En utvidelse av dekningsområdet for rettshjelp. Dagens egenandeler og inntekts- og formuesgrenser bør erstattes med et progressivt egenandelssystem der man ser på faktisk betalingsevne.
- 3887 • At de juridiske lavterskeltilbudene styrkes.
- 3888 • [Les mer i kapitlene om velferd og likestilling, feminisme og valgfrihet]
- 3889 • [Les mer i kapitlene om velferd og likestilling, feminisme og valgfrihet]
- 3890 • [Les mer i kapitlene om velferd og likestilling, feminisme og valgfrihet]
- 3891 • [Les mer i kapitlene om velferd og likestilling, feminisme og valgfrihet]

3892 **Vold og overgrep**

3893 Sammenhengen mellom en utrygg barndom og alvorlige helseskader, er nå godt dokumentert. Barn tar særlig sterk skade av vold og overgrep, og spesielt når den begås av personer som skulle være trygge for barnet. SV er spesielt opptatt av at barns rettssikkerhet og vern må styrkes.

3896 Videre er SV opptatt av bedre arbeidet mot voldtekt. Voldtektsutsatte må ikke oppleve møtet med politi- og rettsvesen som et nytt overgrep. Dette betinger bedre kompetanse, raskere etterforskning og

3898 iretteføring og arbeid med å bedre holdningene i hele befolkningen. Krav om at juryen må begrunne
3899 sine avgjørelser kan også bidra.

3900 SV vil lovfeste voldtekstmottakene, etablere helhetlige krisemottak for både kvinner og barn, der all
3901 bistand kan fås på et sted, styrke barnehusene, avvikle avhørskøene og bedre helsetilbudet.

3902 SV er opptatt av at alle som utsettes for vold, må få den hjelpen de trenger og bli møtt med respekt. Den
3903 som utøver vold skal straffes, og samtidig få hjelp til endring. SV vil styrke krisesentrene, støttesentrene
3904 mot incest, Alternativ Til Vold og andre som har lang erfaring og kompetanse på området

3905 [Les mer i kapitlet om likestilling, feminisme og valgfrihet og kapitlet om velferd]

3906 **SV vil jobbe for**

- 3907 • At ofre for kriminalitet som blir tilkjent erstatning, skal få forskuddsbetalt erstatningen fra staten slik
3908 at ofrene ikke blir dobbelt skadelidende
- 3909 • Hindre at foreldelsesfrister gjør det praktisk umulig for ofre for overgrep å få erstatning og
3910 oppreisning
- 3911 • Styrking av behandlingstilbudet til voldsutøvere i regi av aktører som Alternativ til vold
- 3912 • Egne kompetansehevingstiltak om voldtekt for politijurister, statsadvokater, dommere og sakkyndige
- 3913 • At kommunene etablerer lokale handlingsplaner mot vold og overgrep i nære relasjoner
- 3914 • økning i straffenivået i visse typer saker, som sedelighetsforbrytelser, menneskehandel og
3915 hallikvirksomhet.
- 3916 • [Les mer om barnehus, voldtekstmottak og kompetanseheving i henholdsvis kapitlet om likestilling,
3917 feminisme og valgfrihet og i kapitlet om velferd].

3918 **Kriminalomsorg og rehabilitering**

3919 Det er avgjørende for samfunnet og for den som har vært fengslet at det legges til rette for en ny start
3920 etter soning. Arbeid, bolig, utdanning, et skikkelig helsetilbud og rusomsorg både før og etter løslatelse,
3921 er spesielt viktig. Frivillige organisasjoner gir viktige bidrag til kriminalomsorgen og trenger offentlig
3922 støtte til sitt arbeid. SV er positive til begrenset bruk av hjemmesoning, så lenge sikkerheten ivaretas.
3923 Hjemmesoning kan for mange være vel så tøft som soning bak murene, men har den fordelen at man
3924 kan beholde en viss tilknytning til det normale livet. Dette letter rehabiliteringen, og øker dermed
3925 samfunnets trygghet i neste omgang.

3926 SV mener det er naturlig å bruke alternativer til vanlig fengselsstraff i mange tilfeller, både for å avlaste
3927 fengselsvesenet og fordi det kan gi bedre rehabilitering. SV vil arbeide for at kriminalomsorgen legger
3928 bedre til rette for at innsatte og pårørende kan opprettholde familierelasjonen ved fengsling. Særlig viktig
3929 er barns mulighet til kontakt med fengslede foreldre. SV mener det er riktig at utlendinger som ikke skal
3930 bli værende i Norge soner i sitt hjemland, dersom dette ikke går på tvers av den enkeltes grunnleggende
3931 rettigheter. Det må unngås at internasjonale nettverk får etablere seg innenfor murene.

3932 **SV vil jobbe for**

- 3933 • Videreføring og utvidelse av tilbakeføringsgarantien slik at tidligere innsatte får reell mulighet til
3934 deltagelse i arbeidsliv og samfunn etter endt soning
- 3935 • Økt bruk av alternative soningsformer
- 3936 • At flere utenlandske fanger kan sone i sine hjemland
- 3937 • At tverrfaglige soningsalternativer for barn tas i bruk, slik at ingen barn må sitte i fengsel

3938

3939 Kapittel 16: Internasjonal rettferdighet

3940 Verden har ressurser nok til at alle mennesker kan leve godt, men disse er grovt urettferdig fordelt. For å
3941 få en rettferdig og fredelig verden, trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser. Vi trenger en
3942 økonomi underlagt demokratisk styring og en ressursbruk som ikke ødelegger miljøet. Målet med SVs
3943 internasjonale politikk er fred, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling.

3944 Til tross for økonomisk vekst de siste tiårene, preges verden av store forskjeller mellom rike og fattige
3945 land. Også innad i land øker forskjellene mellom fattige og rike. Forskjellene er i dag den største
3946 hindringen for at verden skal greie å gjøre de nødvendige omstillingene til miljøvennlige samfunn som er
3947 bærekraftige økonomisk og sosialt. For å skape utvikling og global omfordeling, trengs det store
3948 endringer i verdens økonomiske strukturer. De store pengestrømmene går i dag fra de fattige til de rike.
3949 SV vil snu dette.

3950
3951 Revolusjonene i de arabiske landene har vist oss kraften i folkelig mobilisering for demokrati. Vårt mål
3952 er at alle mennesker skal kunne leve sine liv fri fra undertrykkelse og autoritære regimer. Angrep på
3953 demokratiske rettigheter og menneskerettighetene kan ikke aksepteres, uansett hvor de forekommer. SV
3954 vil hindre at norskprodusert militært materiell havner i diktaturer eller regimer som undertrykker egen
3955 befolkning.

3956 Klimaendringene er et globalt problem som krever internasjonalt samarbeid og økt rettferdighet i
3957 forholdet mellom rike og fattige land. Mens det er de rike landene som har det historiske ansvaret for
3958 klimaendringene, rammes de fattige landene hardest av konsekvensene når klimaet endrer seg. SV vil
3959 jobbe for en rettferdig klimaavtale som reduserer klimagassutslippene tilstrekkelig til å hindre at
3960 temperaturen stiger mer enn to grader. Norge må ta sitt ansvar på hjemmebane og være pådriver for
3961 finansiering av klimatiltak i utviklingsland, som regnskogbevaring og økt tilgang til ren energi.

3962 Mange vestlige land er i dag preget av voksende klasseskiller og økonomisk nedgang. En krise skapt av
3963 gjeld, finansspekulasjon og utflytting av industriproduksjon til lavkostnadsland gjør at massearbeidsløshet
3964 og sosial nød nå også rammer mange industriland. SV vil styrke det internasjonale arbeidet for sosiale og
3965 faglige rettigheter globalt, og jobbe for mer internasjonalt faglig samarbeid.

3966 Multinasjonale selskaper og internasjonal storkapital utgjør en stor og udemokratisk maktfaktor i verden.
3967 SV vil at Norge skal jobbe for å hindre den maktkonsentrasjonen disse selskapene bidrar til. Krav om
3968 land for land-rapportering og åpenhet, og arbeid mot skatteparadis er nødvendig for rettferdig
3969 fordeling og demokratisk utvikling.

3970 SV vil at Norge skal føre en selvstendig internasjonal politikk for solidaritet, samarbeid og fred. SV vil at
3971 Norges mål i utenrikspolitikken skal være uavhengig av stormaktsinteresser og at Norge skal basere vår
3972 sikkerhet på folkeretten, samarbeid i FN og nordisk forsvarssamarbeid.

3973 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 3974 • **Styrke FN.** Norge skal ikke delta i offensiv krigføring i NATO-regi, men i stedet arbeide for å styrke
3975 FNs fredsbevarende rolle.
- 3976 • **Rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling.** SV vil innrette norsk eierskapspolitikk, bistand og
3977 utenrikspolitikk slik at Norge bidrar til mer demokrati, bedre klima og miljø, styrket sivilsamfunn og
3978 økt makt til fagbevegelsen og andre folkelige bevegelser.
- 3979 • **Åpenhet og solidaritet.** At Norge bidrar til at flere land oppnår selvstendighet og økt velferd. Norge
3980 kan ikke godta lånebetingelser som presser frem velferdskutt og annen høyrepolitikk. Norge må
3981 aktivt bidra til økt åpenhet og innsyn, blant annet ved å kreve land-for-land-rapportering og
3982 bekjempe skatteparadisene. SV vil skattlegge finanssektoren.

3983 **Mer rettferdig fordeling**

3984 Den globale kapitalismen fører med seg store forskjeller mellom fattig og rik. En uregulert
3985 finansøkonomi og sterke strukturer som fremmer interessene til både rike land og rike mennesker og
3986 selskaper verden over, bidrar til at mange hundre millioner mennesker lever i fattigdom og
3987 maktesløshet. Det er nødvendig med en systemforandring og en grunnleggende omfordeling av ressurser
3988 hvis folk skal få kontroll over sin egen hverdag.

3989 Veien ut av fattigdom handler i stor grad om demokratisk kontroll over egen utvikling. I dag opplever
3990 land at demokratiske beslutninger overprøves gjennom pålegg om privatisering og deregulering. Norge
3991 må føre en politikk som motarbeider spekulasjonsøkonomi og som bidrar til å finansiere
3992 fattigdomsbekjempelse og internasjonalt samarbeid. Skatteparadisene er et stort hinder i arbeidet for
3993 rettferdig fordeling og i kampen mot korrupsjon og kriminalitet, og må derfor bekjempes.

3994 Norges handelspolitikk og utøving av eierskap må ikke stå i motsetning til utviklingspolitikken vi fører.
3995 SV vil jobbe for at norske investeringer og etableringer i utlandet bidrar til økonomisk utjevning,
3996 bærekraftig utvikling og aktiv styrking av menneskerettighetene.

3997 **SV vil jobbe for**

- 3998 • Å innføre internasjonale finansskatter, herunder en skatt på finanstransaksjoner, til inntekt for
- 3999 globale fellesgoder.
- 4000 • At Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken demokratiseres. Det må innføres full åpenhet
- 4001 i beslutningssystemene, slik at de ulike landenes stemmegiving blir synliggjort. Lån fra IMF og
- 4002 Verdensbanken skal ikke kobles til krav om privatisering, kutt i offentlige tjenester eller liberalisering
- 4003 av økonomien.
- 4004 • At Norge skal ta initiativ til en internasjonal konvensjon for finansiell åpenhet.
- 4005 • At norske selskap tar skatteansvar som en del av sitt samfunnsansvar. Statens Pensjonsfond Utland
- 4006 (Oljefondet), Norfund og statlig eide bedrifter skal ikke bruke skatteparadis ved investeringene sine.
- 4007 • At Norge fortsetter arbeidet for at illegitim gjeld slettes både i Norge og internasjonalt. Det bør
- 4008 opprettes en internasjonal gjeldsdomstol i FN som vurderer gjeld ut fra kriterier om legitimitet og
- 4009 bærekraft. Det bør også opprettes en uavhengig og åpen internasjonal gjeldslettemekanisme.

4010 **Global miljøpolitikk**

4011 Å løse de alvorlige miljøproblemene og de voldsomme klasseskillene menneskeheten står overfor, er en
4012 forutsetning for å oppnå en fredeligere og mer rettferdig verden. Klimaendringene er et globalt problem
4013 som krever internasjonalt samarbeid og økt rettferdighet i forholdet mellom rike og fattige land. Mens
4014 det er de rike landene som har det historiske ansvaret for klimaendringene, rammes de fattige landene
4015 hardest av konsekvensene når klimaet endrer seg.

4016 SV vil jobbe for en rettferdig klimaavtale som reduserer klimagassutslippene tilstrekkelig til å hindre at
4017 temperaturen stiger mer enn to grader. De rike landene må ta størstedelen av utslippsreduksjonene.
4018 Norge må gå foran med store utslippskutt innenlands, selv om andre land foreløpig ikke gjør det samme.

4019 [Les mer om miljø og klima i kapittelet om miljø]

4020 Norge skal være pådriver for finansiering av klimatiltak i utviklingsland, som regnskogbevaring og økt
4021 tilgang til ren energi. Målet med dette arbeidet må være å støtte utviklingslandenes egen innsats for
4022 langsiktig klimavennlig utvikling, ikke kortsiktige og usikre utslippsreduksjoner som kan selges på
4023 internasjonale kvotemarkeder.

4024 **SV vil jobbe for:**

- 4025 • At Norge bidrar til en ambisiøs og rettferdig internasjonal klimaavtale ved å gå foran og vise vei,
4026 gjennom både kraftige utslippskutt og finansiering av tiltak i fattige land.

- 4027 • At Norges satsning på bevaring av regnskog trappes videre opp til minst tre milliarder kroner i året.
- 4028 • At alle mennesker skal ha lik rett til energi. Norge bør bidra til at fattige land får økt tilgang til ren
- 4029 energi slik at de kan løfte folk ut av fattigdom uten å øke utslippene av CO2.
- 4030 • At oljefondet og statlig eide selskaper ikke investerer i sektorer og bedrifter som bidrar til
- 4031 ødeleggelse av regnskog eller annen sårbar natur.
- 4032 • At offentlige innkjøp ikke skal bidra til avskoging eller andre alvorlige miljøkonsekvenser.

4033 **Mer rettferdig handelssystem**

4034 Handel kan være et viktig bidrag for å bekjempe fattigdom, men dette forutsetter at handelen skjer på
4035 vilkår som er til fordel også for de fattige statene og for den fattige delen av befolkningen i landene. SVs
4036 mål er et rettferdig handelssystem, hvor fattige land sikres styringsrett og politisk handlefrihet til å ta i
4037 bruk de samme beskyttende virkemidlene som har vært viktige for å utvikle det norske
4038 velferdssamfunnet. SV vil støtte fattige lands tiltak for å bygge opp et variert nasjonalt næringsliv, for å
4039 trygge egen matproduksjon og for å fremme sine næringsinteresser på det globale markedet.

4040 Verdens handelsorganisasjon (WTO) må ikke utvides med nye avtaler om investeringer,
4041 konkurranseregler og offentlige innkjøp. Dette må også gjelde de bilaterale og regionale handelsavtalene
4042 Norge fremforhandler. Norge må ikke stille krav til utviklingsland om å åpne seg for utenlandsk
4043 konkurranse på viktige tjenesteområder som for eksempel utdanning, helse og energi.

4044 Offentlige tjenester må ikke berøres av tjenestehandelsavtalen (GATS). Internasjonal medisindustri
4045 stopper i dag medisintilgang for fattige land. Det vil SV hindre. I WTOs forhandlinger om industrivarer
4046 må Norge ikke la hensyn til norsk eksport av sjømat gå foran utviklingslands muligheter til å beskytte sin
4047 industri og sine havnæringer. Norge må åpne for økt import av varer fra fattige land, og vri norsk
4048 matimport vekk fra EU over til land i Sør.

4049 **SV vil jobbe for:**

- 4050 • At Norge legger til rette for at fattige lands handlingsrom til å utforme egen politikk ivaretas i alle
- 4051 handelsavtaler, blant annet gjennom å trekke alle krav mot fattige land om liberalisering. Norges
- 4052 forhandlingsposisjoner må være offentlige.
- 4053 • At kriterier om faglige, sosiale og demokratiske rettigheter skal være avgjørende når det forhandles
- 4054 om nye handelsavtaler som Norge inngår.
- 4055 • At internasjonale avtaler om miljø og rettigheter i arbeidslivet går foran WTO-regelverket
- 4056 • At Norge ikke inngår investeringsavtaler som gir investorer sterke pressmidler mot stater, som
- 4057 investor-stat-tvisteløsning og andre mekanismer for investeringsbeskyttelse.

4058 **Statens pensjonsfond utland - oljefondet**

4059 Gjennom Statens pensjonsfond utland investerer Norge enorme summer i utenlandske selskaper og
4060 verdipapirer. Dette gir oss en helt unik mulighet til å bidra til rettferdig fordeling av ressurser globalt,
4061 men også til det motsatte. SV mener forvaltningen av pensjonsfondet er et av de mest betydningsfulle
4062 spørsmålene i norsk politikk, og at Norge har ansvar for at fondet bidrar til miljøvennlig utvikling og
4063 sosial utjevning globalt.

4064 SV mener at Norge gjennom oljefondet må lede den internasjonale utviklingen for ansvarlig
4065 investeringspraksis. Hensynet til miljø, menneskerettigheter og internasjonal lovgiving må settes først i
4066 forvaltningen av pensjonsfondets investeringer.

4067 SV mener Etikkrådet for oljefondet må tilføres flere ressurser for å kunne følge opp de etiske
4068 retningslinjene mer effektivt. Rådet må kunne vurdere hele bransjer som er spesielt utsatt for miljøskade
4069 og brudd på menneskerettigheter, med tanke på å utelukke eller vise spesiell varsomhet ved nye
4070 investeringer.

4071 Halvparten av oljefondet er investert i statsobligasjoner. SV mener at også disse investeringene må
4072 omfattes av de etiske retningslinjene, slik at statens pensjonsfond utland gjennom sine investeringer ikke
4073 hjelper stater som bryter folkeretten eller er ansvarlig for grove brudd på menneskerettighetene. SVs mål
4074 er at oljefondets investeringer skal bidra til å fremme arbeidstakernes rettigheter, menneskerettigheter og
4075 økologisk bærekraft i de selskapene fondet investerer i.

4076 **SV vil jobbe for**

- 4077 • At en betydelig andel av oljefondet og fremtidige oljeinntekter skal investeres i utviklingsland på en
4078 måte som skaper fordeling og kommer fattige mennesker til gode.
- 4079 • Å gi Etikkrådet mulighet til selv å iverksette undersøkelser av selskaper og bransjer uten at det har
4080 kommet inn meldinger om mulige brudd på de etiske retningslinjene.
- 4081 • Kreve at selskaper der oljefondet investerer har åpenhet om selskapsstruktur, skatteinnbetalinger og
4082 eierforhold, samt regnskapsrapportering på land-for-land-nivå.
- 4083 • At selskaper der oljefondet investerer rapporterer på miljømessige og sosiale indikatorer, som
4084 utslipp av klimagasser, naturmangfold og arbeidstakerrettigheter.
- 4085 • Å starte arbeidet med å bruke oljefondet til direkte investeringer for miljø og utvikling i fattige land.
- 4086 • De etiske retningslinjene i oljefondet må gi mulighet for å trekke seg ut av selskaper som tilhører
4087 stater som er involvert i brudd på Folkeretten, som ILOs kjernekonvensjoner eller
4088 menneskerettighetene, og innføre tilsvarende etiske retningslinjer for statsobligasjoner.
- 4089 • At Norge skal satse på at oljefondet skal bidra til å tilføre kapital til utvikling av fornybar energi og
4090 investeringer i lavinntektsland, spesielt i de minst utviklede landene.

4091 **Utviklingssamarbeid**

4092 Utviklingspolitikk omhandler all politikk som påvirker levevilkårene for mennesker i utviklingsland.
4093 Investeringer, våpeneksport og rekruttering av helsepersonell kan fungere som aktiv motarbeidelse av
4094 norsk bistand. SV mener politikken må være sammenhengende og at alle handlinger bør bidra til
4095 utvikling.

4096 Bistand er et av mange virkemidler i utviklingspolitikken. Det bidrar til økonomiske overføringer til
4097 utviklingsland som et ledd i et arbeid med å redusere fattigdom og sosiale og økonomiske forskjeller, og
4098 å avhjelpe humanitære katastrofer. Dette er nødvendige, men ikke tilstrekkelige, virkemidler for å skape
4099 en rettferdig verden og å motvirke fattigdom. Det overordnede målet for vår bistand er at et fattig land
4100 selv kan ivareta sin velferd.

4101 I norsk utviklingspolitikk skal klima, konflikt, kapital og kvinner være viktig. Klima- og miljørettingen er
4102 avgjørende for å ta vare på livsgrunnlaget og hindre dramatiske klimaendringer som først og fremst
4103 rammer de fattigste. Krig og konflikt hindrer utvikling i mange land, og krigshandlingene rammer i
4104 økende grad kvinner, barn og unge. Å snu kapitalstrømmene er viktig for å sikre ressurser til utvikling.
4105 Kvinners deltaking i det økonomiske livet og politiske prosesser er ei avgjørende drivkraft for utvikling.

4106 Utvikling krever kunnskap. Derfor er støtte til utdanning et av de mest sentrale utviklingspolitiske
4107 virkemidlene. Norsk utviklingspolitikk må satse på utdanning både for barn og voksne.

4108 SV jobber for rettferdig fordeling, flytting av makt fra kapital til demokratiske organ, og for at alle
4109 mennesker skal ha tilgang på velferd. SV vil jobbe for at Norge skal støtte fattige i kampen for makt,
4110 støtte bevegelser for et organisert arbeidsliv globalt, arbeide for kvinners rettigheter og mot de stadige
4111 angrepene på kvinners seksuelle og reproduktive helse.

4112 **SV vil jobbe for:**

- 4113 • At Norge tar ansvar for å bidra til utvikling gjennom å bruke mer enn en prosent av brutto
4114 nasjonalinntekt på bistand.
- 4115 • At Norge gjennom utviklingspolitikken bidrar til forebygging av sykdommer, som HIV og malaria.

- 4116 • At utdanning og helse skal prioriteres høyt i utviklingspolitikken, og at målsetningen må være
- 4117 oppbygging av lokale offentlig tilgjengelige tilbud.
- 4118 • At norsk utviklingspolitikk bidrar til omfordeling og ivaretar interessene til marginaliserte grupper
- 4119 gjennom å styrke sivilsamfunn, respektere individuelle og kollektive rettigheter og drive
- 4120 institusjonsbygging i fattige land.
- 4121 • At norsk bistand er i verdenstoppen når det gjelder kvalitet, effekt og unngåelse av mislighold og
- 4122 korrupsjon.
- 4123 • At man ikke belaster utviklingsbudsjettet med midler til flyktningers opphold i Norge og at disse
- 4124 utgiftene føres på andre poster i statsbudsjettet.

4125 **Demokrati og menneskerettigheter**

4126 SV arbeider for en rettferdig verdensorden der konflikter løses med fredelige midler og der alle land gis

4127 mulighet til å bestemme sin egen vei framover. Som småstat er Norge avhengig av internasjonale

4128 spilleregler som forhindrer vilkårlig bruk av makt, og som beskytter interessene til de svakeste.

4129 Verden trenger sterke fellesskap som kan handle når det trengs. SV ønsker et demokratisk og sterkt FN

4130 som er effektivt organisert og handlekraftig. FN må være sterkt nok til å fungere som noe annet enn et

4131 verktøy for stormaktene. Samtidig bør flere internasjonale avgjørelser flyttes til organer i FN. SV vil gi

4132 FN større økonomisk frihet og vil vurdere finansskatter og skatt på internasjonal transport og

4133 våpenhandel som mulige inntektskilder.

4134 Demokrati og menneskerettigheter er en forutsetning for å oppnå rettferdig fordeling av makt og

4135 ressurser. Derfor vil SV føre en rettighetsbasert internasjonal politikk. SV vil at Norge skal være en

4136 pådriver for utbredelse og styrking av menneskerettighetene. Det er viktig med både kritikk og dialog for

4137 å endre menneskerettighetssituasjonen i mange land.

4138 Folkelig mobilisering og engasjement er en forutsetning for demokratisk og radikal forandring. SV vil at

4139 Norge skal arbeide internasjonalt for å styrke faglige, sosiale og demokratiske rettigheter, og gi politisk og

4140 økonomisk støtte til fagbevegelser, demokratibevegelser og sosiale bevegelser. Sterke, uavhengige

4141 folkelige organisasjoner i sivilsamfunnet er en forutsetning for et velfungerende demokrati, SV vil derfor

4142 prioritere støtte til slike bevegelser.

4143 **SV vil jobbe for:**

- 4144 • Å endre sammensetningen i FNs Sikkerhetsråd slik at den bedre avspeiler verdens
- 4145 befolkningssammensetning og at Generalforsamlingen tillegges større myndighet målet må være at
- 4146 de fem vetolandenes makt oppheves
- 4147 • Støtte til demokratiske krefter som kjemper mot undertrykkende regimer. SV vil opprette en
- 4148 prøveordning hvor studenter i undertrykkende land som har blitt utvist på grunn av sitt arbeid for et
- 4149 mer demokratisk samfunn får mulighet til å komme til Norge og fullføre sin utdanning.
- 4150 • At Norge satser videre, både politisk og økonomisk, på den internasjonale arbeidsorganisasjonen,
- 4151 ILO.
- 4152 • At oljeselskaper som er skyldige i alvorlige brudd på menneske- eller arbeidsrettighetene i andre
- 4153 land ikke skal få lisenser på norsk sokkel.
- 4154 • At Norge aktivt motarbeider all bruk av dødsstraff, og alle former for tortur.
- 4155 • At Norge tar ansvar for å styrke urfolks rettigheter slik de er nedfelt i FN-erklæringen om urfolks
- 4156 rettigheter, og at disse rettighetene ivaretas i all norsk utviklingspolitikk.
- 4157 • At FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, og om seksualisert vold som
- 4158 våpen i krig og konflikt, blir fulgt opp og implementert.
- 4159 • At barns rettigheter etter barnekonvensjonen prioriteres i norsk arbeid for menneskerettighetene.

4160 **Fred og forsoning**

4161 Økonomisk og sosial ulikhet, ulik tilgang på ressurser og skjevfordeling av makt er de viktigste årsakene
4162 til krig og konflikt. Stormakters militære og økonomiske dominans er videre en av de viktigste grunnene
4163 til underutvikling og manglende sosial og økonomisk framgang i mange land. De største statene søker å
4164 oppnå kontroll over strategisk viktige ressurser og områder, i verste fall med krig som redskap.

4165 SV vil styrke Norges bidrag til fredsbygging og utvikling i sårbare stater, til beskyttelse av sivile og respekt
4166 for humanitære prinsipper i væpnet konflikt. Norge kan delta i fredsoperasjoner med et klart FN-
4167 mandat. SV støtter ikke norsk deltakelse i krig som bryter med dette. SV mener norsk deltakelse i
4168 internasjonale operasjoner skal skje etter åpen behandling og vedtak i Stortinget.

4169 Kvinner er i sterk grad ofre for krigshandlinger, og seksuelle overgrep rammer mange kvinner spesielt i
4170 forbindelse med krig og konflikt. SV vil jobbe for at Norge blir et foregangsland når det gjelder å følge
4171 opp FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, og om seksualisert vold som
4172 våpen i krig og konflikt.

4173 **SV vil jobbe for**

- 4174 • At Norge skal fortsette å spille en meglersrolle der vi er ønsket. SV vil styrke vår satsning på
4175 diplomatiske, økonomiske og politiske virkemidler mot krig og konflikt.
- 4176 • At Norge prioriterer deltagelse i FNs fredsbevarende operasjoner der vi er ønsket og kan delta.
- 4177 • Å styrke innsatsen for konfliktdemping og konfliktforebygging. Kvinner skal trekkes aktivt med i
4178 fredsprosesser. Strafferettslig forfølgning av kjønnsbasert vold i krig og konflikt må prioriteres.
- 4179 • At Norge tar ansvar for å bidra til å sikre at Afghanistan tilføres ressurser til å bygge opp
4180 demokratiske institusjoner etter at de norske styrkene er trukket ut
- 4181 • At utviklingspolitikken brukes til å støtte opp under Norges fredsbyggingsinnsats.
- 4182 • Å rette internasjonale økonomiske sanksjoner mot Israels okkupasjonspolitikk, og en internasjonal
4183 våpenboikott og våpenembargo mot Israel.

4184 **Nedrustning**

4185 Hvert år mister mer enn 740.000 mennesker livet som følge av væpnet vold. De aller fleste bor i
4186 utviklingsland. Som en av verdens ledende eksportører av våpenteknologi og ammunisjon har Norge et
4187 særlig ansvar for å forbedre nasjonal kontroll av våpeneksport og å jobbe for økt kontroll gjennom
4188 internasjonale avtaler.

4189 Eksistensen av verdens 20 000 atomvåpen utgjør et alvorlig sikkerhetspolitisk, humanitærrettslig og
4190 miljømessig problem. SV vil jobbe for nedrustning og vil foreslå grunnlovsfestet forbud mot atomvåpen
4191 på norsk jord. Dersom NATOs planer om å bygge et rakettskjold i Europa iverksettes, vil det føre til økt
4192 spenning og opprustning. Skjoldet må stoppes.

4193 Norge har i dag en stor våpenindustri som både leverer våpen til det norske forsvaret og til utlandet. SV
4194 mener det er nødvendig at det norske forsvaret har moderne våpen og at norske bedrifter også skal
4195 kunne selge våpen til andre land, men våpen er ikke en vanlig handelsvare. Norge må følge det
4196 internasjonale lovverket om våpenhandel og i tillegg etablere robuste etiske retningslinjer som hindrer at
4197 norske våpen brukes til angrepskrig eller ender i diktaturer.

4198 Våpenindustrien må omfattes av betydelig politisk kontroll. Våpenindustriens omfang og plass må aldri
4199 bli så stor at den kan påvirke norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. SV mener det er nødvendig å
4200 begrense det samlede omfanget av norsk våpeneksport og - produksjon. Norske våpenbedrifter har også
4201 internasjonalisert sin virksomhet ved å opprette fabrikker i andre land. Dermed minsker innsynet og
4202 kontrollen med den norske våpenhandelen.

4203 **SV vil jobbe for**

- 4204 • At Norge skal være pådriver i det internasjonale arbeidet mot spredning av atomvåpen, for at
- 4205 atomvåpenstatene oppfyller sine nedrustningsforpliktelser i henhold til ikkespredningsavtalen og for
- 4206 forhandlinger om forbud mot atomvåpen.
- 4207 • At Norge praktiserer full åpenhet om norsk eksport av militært materiell, stanser all eksport til stater
- 4208 i krig, udemokratiske regimer eller regimer som systematisk undergraver menneskerettigheter.
- 4209 Norge må innføre sluttbrukererklæringer ved alt salg av militært materiell og etterkontroll av disse,
- 4210 sørge for offentlig tilgjengelig merking av all ammunisjon og en felles internasjonal merkeordning.
- 4211 SV vil kutte subsidier til norsk våpeneksport.
- 4212 • At norsk våpenproduksjon skal innrettes for å bidra til den defensive innretning norsk
- 4213 forsvarspolitikken bør ha.
- 4214 • At konvensjonene om masseødeleggelsesvåpen følges opp, at det etableres nye forbud mot slike
- 4215 våpen og at det skapes et internasjonalt press mot stater som måtte ha eller utvikle dem.
- 4216 • At norsk våpenindustri ikke får bidra til utviklingen av NATOs rakett skjold og at Norge må bruke
- 4217 sin posisjon i NATO for å reversere gjeldende politikk for utbygging av rakett skjoldet i alliansen.

4218 **Ny alliansepolitikk**

4219 Norges sikkerhetspolitikk må ta utgangspunkt i nordområdene. Den internasjonale oppmerksomheten

4220 rundt nordområdene vil øke i årene som kommer. Rivalisering om kontroll over ressurser kan føre til

4221 brytninger mellom ulike nasjonale interesser og stormakter i nord. Samarbeid om bærekraftig utvikling,

4222 ressursbruk, urfolks rettigheter og handel er i Norges interesse.

4223 NATO er et militært uttrykk for vestlige stormakters makt og dominans i verden. Gjennom

4224 medlemskapet i NATO er Norge bundet opp til stormaktsinteresser og avgjørelser tatt av USA alene.

4225 NATOs operasjoner undergraver også FN's mulighet til å bygge ut egen militær kapasitet. Alliansen har

4226 fortsatt første bruk av atomvåpen som del av sin strategi, og forbeholder seg retten til å bruke

4227 militærmakt utenfor sitt eget område, også uten FN-mandat. Gjennom medlemskapet i NATO øker

4228 faren for at Norge blir dratt med i angrepskriger og militære operasjoner uten hjemmel i folkeretten.

4229 Samtidig som nordområdene blir viktigere for Norges sikkerhet, har NATO over tid blitt mindre

4230 oppmerksom på sine nærområder og mer på operasjoner utenfor eget territorium. NATO blir stadig

4231 mindre viktig for Norges evne til å hevde suverenitet og forsvare eget territorium.

4232 SV mener Norge er tjent med å styrke det nordiske samarbeidet om forsvar og sikkerhet. Sterkere

4233 samarbeid om forsvarsmateriell, felles øvelser og felles planlegging av militær kapasitet mellom de

4234 nordiske landene bør utvikles slik at Norden blir den viktigste sikkerhetspolitiske forankringen for

4235 Norge. SV mener de nordiske landene over tid bør inngå et tett forsvarspolitisk samarbeid for gjensidig

4236 forsvar av de nordiske landenes suverenitet og territorier. SV vil erstatte norsk NATO-medlemskap med

4237 et tettere nordisk forsvarssamarbeid.

4238 **SV vil jobbe for**

- 4239 • Å styrke kystvakta og Forsvarets tilstedeværelse i nordområdene
- 4240 • Å erstatte medlemskapet i NATO med et utvidet nordisk samarbeid og en defensiv nordisk
- 4241 forsvarspakt

4242 **Et forsvar for fred og sikkerhet**

4243 SV mener Norge bør ha et effektivt og defensivt forsvar. Utgangspunktet for forsvaret skal være våre

4244 nasjonale sikkerhetsoppgaver innenfor et tett nordisk samarbeid.

4245 Forsvaret må prioritere kapasiteten til å forsvare Norge og norske interesser, bidra til stabilitet og felles

4246 sikkerhet mellom folk og stater i våre nærområder, samt forvaltning av de norske havområdene, i stedet

4247 for å innrettes mot offensive utenlandsoppdrag i NATO-regi.

- 4248 SV jobber for å sikre en forsvarlig overvåkning av norsk luftrom og de norske hav- og kystområdene.
- 4249 Innkjøp av nye kampfly til forsvaret er en stor investering som legger beslag på mye av fellesskapets
- 4250 ressurser. Flykjøpet skal behandles som en årlig bevilgning i Stortinget, slik at vi ikke nå binder oss til å
- 4251 kjøpe 52 kampfly. SV vil arbeide for at Norge begrenser investeringene i det nye kampflyvåpenet til det
- 4252 som er nødvendig for å opprettholde et effektivt luftforsvar for Norge. De øvre kostnadsrammene for
- 4253 prosjektet må overholdes.
- 4254 Det er avgjørende for norske interesser at småstater sikres av et fungerende internasjonalt lovverk for
- 4255 konflikthåndtering. Det er derfor en viktig del av norsk sikkerhetspolitikk å støtte opp om FNs kapasitet
- 4256 og autoritet i konfliktsituasjoner.
- 4257 SV vil opprettholde den allmenne verneplikten og gjøre den kjønnsnøytral. Et profesjonelt forsvar basert
- 4258 på vervede soldater vil svekke forsvarets folkelige forankring og legitimitet.
- 4259 **SV vil jobbe for**
- 4260 • At Norge ikke deltar i offensiv krigføring i NATO-regi. Norge må i stedet arbeide for å styrke FNs
  - 4261 fredsbevarende rolle.
  - 4262 • At norske styrker ikke kan delta i utenlandsoppdrag uten at deltagelsen følges av klare klausuler for
  - 4263 formål og utførelse av operasjonen.
  - 4264 • En ytterligere og sterk reduksjon i anskaffelsen av jagerflyene F-35.
  - 4265 • Høyere beredskap langs kysten enn i dag, inkludert å bedre forsvarets miljøovervåking og maritime
  - 4266 redningsarbeid.
  - 4267 • At forsvaret dimensjoneres slik at Norge hele tiden har en tydelig tilstedeværelse i nordområdene.
  - 4268 • At staten og Forsvaret har et særlig ansvar for å følge opp de som har tjenestegjort i internasjonale
  - 4269 operasjoner. Fysisk og psykisk skadede veteraner må få et godt økonomisk og helsemessig tilbud.
  - 4270 • [Verneplikt: les En bredere forsvarspolitik i kapittelet Justispolitikk og samfunnsikkerhet]
- 4271 **Samarbeidet i Europa**
- 4272 Den økonomiske og sosiale krisa som i dag rammer Europa, USA og store deler av verden, skyldes flere
- 4273 tiår med høyrepolitikk. Avregulering av finanssektoren, lavere skatter, privatisering, konkurranseutsetting
- 4274 og markedsstyring av offentlig sektor har bidratt til å forsterke problemene i kapitalismen og til å
- 4275 destabilisere samfunnet. Spesielt alvorlig er situasjonen for unge mennesker som verken finner arbeid
- 4276 eller utdanningsmuligheter. Det er nå avgjørende at det gjøres nye investeringer i arbeid, utdanning og
- 4277 produksjon for å bidra til ny vekst og velferd.
- 4278 SV mener Norge må være med å bidra til å løse krisen i Europa, også gjennom lån til kriserammede
- 4279 land. Vi mener imidlertid at norske bidrag ikke bør følges av urimelige og ensidige krav om reduksjon i
- 4280 offentlige utgifter, privatisering og svekking av ansattes rettigheter.
- 4281 SV ønsker et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. SV stiller seg kritisk til
- 4282 konsentrasjonen av makt og svekkingen av folkestyret i medlemslandene som den nåværende
- 4283 utviklingen i EU innebærer. SV ønsker norsk deltakelse i et mellomstatlig samarbeid, ikke en
- 4284 overnasjonal union som flytter makten over viktige deler av samfunnsutviklingen ut av folkevalgte
- 4285 organer. Norsk medlemskap i EU vil innebære større avstand mellom folket og beslutningstakerne på
- 4286 en rekke områder og svekke folkestyret i Norge. Medlemskap i den økonomiske og monetære union vil
- 4287 bety at Norge mister muligheten til å føre en pengepolitikk som tar hensyn til norsk sysselsetting og
- 4288 næringsliv. SV sier derfor nei til norsk medlemskap i EU.
- 4289 EØS-avtalen svekker folkestyret ved å gjøre Norge til en passiv mottaker av lovverk fra EU. Avtalen
- 4290 medfører en unødvendig detaljregulering av en rekke samfunnsområder i Norge, og undergraver viktige
- 4291 virkemidler i nærings-, arbeidslivs- og distriktpolitikk. Ulempene ved avtalen er betydelig større enn

4292 fordelene. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas aktivt i bruk av norske myndigheter.
4293 Særlig viktig er det å hindre at EU-domstolens mange kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får
4294 effekt i Norge.

4295 SV er sterk tilhenger av at Norge deltar i ulike former for europeisk samarbeid som øker samkvem og
4296 samarbeid innen blant annet utdanning, forskning, miljøvern og sosial utvikling. SV vil støtte forsterket
4297 norsk deltakelse i slike programmer, i og utenfor EU-samarbeidet. SV legger dessuten vekt på arbeidet i
4298 Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, OSSE, og i Europarådet. Som den eneste
4299 alleuropeiske sikkerhetsorganisasjonen må OSSE styrkes. SV ønsker ikke at Norge bidrar til EUs
4300 nordiske kampgruppe.

4301 Den økonomiske krisen i EU har forverret den sosiale situasjonen for mange grupper. Romfolk har
4302 særlig blitt rammet av krisen. De er svært utsatt for diskriminering og sosial ekskludering, og i flere land
4303 er romfolket utsatt for regelrett forfølgelse. Mange har ikke adgang til skoler, helsestell eller jobb. Noen
4304 har endt med å reise fra vanskelige forhold i de landene de bor i. Også i Norge blir romfolk møtt med
4305 mye motstand og fordommer. SV vil arbeide for en human og rettferdig behandling av alle mennesker.

4306 **SV vil jobbe for**

- 4307 • Å trygge Norge som selvstendig og demokratisk nasjon gjennom å jobbe mot norsk medlemskap i
4308 EU
- 4309 • At Norge innleder forhandlinger med EU om en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale
4310 som erstatter dagens EØS-avtale
- 4311 • Å sikre at EØS ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av
4312 EU og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge.
- 4313 • At Norge aktivt benytter reservasjonsretten i EØS, og legger ned veto mot direktiver som svekker
4314 den norske velferdsmodellen.
- 4315 • Bruke Norges EØS-bidrag aktivt for å bedre romfolkets situasjon i Europa

4316 **Styrket samarbeid i nordområdene**

4317 Nordområdepolitikk handler om sammensatte mål; det handler om ressursforvaltning,
4318 sikkerhetspolitikk, suverenitet, sysselsetting og bosetting. SV mener at det er en viktig sammenheng
4319 mellom den stadig økende strategiske oppmerksomheten på nordområdene i internasjonal politikk, og
4320 det nasjonale behovet for samfunnsutvikling i den nordligste landsdelen.

4321
4322 SV vil ha en helhetlig strategi for å utnytte mulighetene i nord. Strategien skal ha en sterk forankring
4323 blant folk i Nord-Norge. Barentshavet har enorme marine ressurser og petroleumsressurser.
4324 Klimaendringene kan, i årene som kommer, grunnleggende forandre forutsetningene for økonomisk
4325 samkvem og utvinning av ressurser i nordområdene. Norge må balansere mellom interessene til aktører
4326 som EU, Russland og USA. Etableringen av Arktisk råd i Tromsø var et gjennombrudd i dette arbeidet,
4327 og Barentssamarbeidet er stadig en viktig arena i våre nærmeste områder.

4328
4329 Norge bør være offensive i nord. Å etablere infrastruktur som knytter landene i regionen tettere
4330 sammen vil være strategisk viktig. Jernbaneforbindelser mellom Norge og Russland kan gi rom for
4331 spennende muligheter innen både handel, transport, næring og kultur. Å øke kapasiteten, og forlenge
4332 Ofofbanen videre til Tromsø kan åpne for miljøvennlige og effektive transportlinjer både østover og
4333 sørover i en tid hvor fisk, malm og transport er i sterk vekst i regionen. Klimaendringene og issmelting
4334 kan føre til økt handel gjennom Nordøstpassasjen. Det kan gi større sannsynlighet for skipsulykker med
4335 oljesøl som rammer det sårbare miljøet i nord. SV vil jobbe for at utviklingen av nye handelsruter i nord
4336 skjer på en bærekraftig måte.

4337

4338 SV vil utvikle og forsterke Norges samarbeid med Russland. Samarbeid er den beste garantien for et
4339 godt naboskap i nord. Samtidig skal dette ikke hindre Norge i å kritisere svekkelser av demokratiet i
4340 Russland eller aggressiv russisk utenrikspolitikk. Støtte til frie medier, organisasjoner og institusjoner
4341 som vil fremme demokrati, er derfor viktig. Samarbeidet innen næringsliv, utdanning og forskning, miljø
4342 og helse og kultur og urfolk må videreutvikles. SV vil styrke Norges bidrag til en langsiktig og forsvarlig
4343 håndtering av atomsikkerhetsspørsmålene i Russland.

4344

4345 **SV vil jobbe for**

- 4346 • Å etablere Barentshavsavtaler med Russland som skal dekke en rekke områder som helse, kultur,
4347 næring, og arbeidsliv.
- 4348 • At Barentssamarbeidet styrkes
- 4349 • En samlet transportsatsing for Nordområdene gjennom å starte planleggingen av dobbeltspor
4350 mellom Narvik og Kiruna, jernbane til Troms og toglinje mellom Kirkenes og Russland
- 4351 • Å øke satsingen på satellitt, kystvakt og forsvar til havs.
- 4352 • At økt handel i nordområdene foregår på en bærekraftig måte, og at vi styrker samarbeidet med
4353 Russland for å etablere en god beredskap mot transportulykker og oljeutslipp i nord.

4354

4355 Kapittel 17: Innvandring og asyl

4356 Globaliseringen gjør at mennesker flytter på seg i stadig større grad. Dette er både et gode og en
4357 utfordring. Noen flykter fra krig, sult eller forfølgelse, mens andre søker et nytt og bedre liv for seg og sin
4358 familie. SVs utgangspunkt er at nordmenn skal ha mulighet til å reise og arbeide i andre land, og at
4359 Norge skal være et mangfoldig samfunn som mennesker fra andre land ønsker å være en del av. Flukt
4360 fra krig, sult eller forfølgelse eller søken etter et nytt og bedre liv vil alltid eksistere. Asyl- og
4361 innvandringspolitikken må være solidarisk, rettssikker og rettferdig, samtidig som den sørger for at
4362 nasjonal sikkerhet og norske lønns- og arbeidsvilkår opprettholdes.

4363 Norge kommer til å ha et økt behov for arbeidskraft i årene som kommer, og innvandring vil kunne
4364 dekke noe av dette behovet. Samtidig har Norge et ansvar for at arbeidsinnvandringen ikke i for stor
4365 grad tapper viktige ressurser fra de landene innvandrerne kommer fra. Vi vet dessuten at innvandring
4366 kan føre til at lønns- og arbeidsvilkår presses nedover. Derfor ønsker SV en liberal, men kontrollert
4367 innvandringspolitikk.

4368 Arbeidsinnvandring gir Norge muligheter og dyktige fagarbeidere, men den frie flyten av arbeidskraft i
4369 EØS-området misbrukes altfor ofte til å tvinge frem dårligere lønninger og mer utrygge jobber. SV
4370 arbeider for sterkere kontroll med arbeidsinnvandringen, slik at norske lønns- og arbeidsvilkår ikke
4371 undergraves.

4372 Asyl og flyktningpolitikken må være en rettferdig, solidarisk og rettssikker politikk, forankret i
4373 anbefalingene fra FNs høykommissær for flyktninger. Alle som søker beskyttelse skal behandles med
4374 respekt og få en rask og rettssikker avklaring av søknaden sin. Mennesker som har krav på beskyttelse
4375 skal få opphold, og mulighet til å bli integrert i det norske samfunnet. Personer som får avslag fordi de
4376 ikke har krav på beskyttelse, og som ikke oppfyller andre vilkår for opphold, må transporteres ut av
4377 landet raskt. Folk som det ikke er utsikter til å klare å returnere, bør få en midlertidig arbeidstillatelse
4378 som gjøres permanent etter fem år, eller etter åtte år dersom det foreligger tvil om identitet. Misbruk av
4379 asylinstituttet for å fremme organisert kriminalitet, må møtes med effektive politiltak og rettsforfølgelse.

4380 Fordi innvandringspolitikken handler om enkeltmenneskers skjebner, mener SV det er ekstra
4381 nødvendig med tydelige og forståelige prinsipper for hvem som får bli og hvem som ikke får opphold i
4382 Norge. Barn kan aldri stilles til ansvar for foreldrenes handlinger. Barnets beste må gå foran såkalt
4383 innvandringspolitiske hensyn. Barn som har vært lenge i Norge uten lovlig opphold, og som hører
4384 hjemme i vårt land gjennom et liv og en tilknytning til Norge, må få opphold her. At hensynet til barnets
4385 beste veier tyngst, innebærer også at det ikke kan stilles krav om at foreldrene har en viss inntekt for at
4386 de skal kunne få familiegjenforening med sine barn.

4387

4388 Hovedprioriteringer for SV i perioden

- 4389 • **Styrke barns rettigheter.** Anbefalingene fra FNs høykommissær for flyktninger og prinsippet om
4390 barns beste må bli styrende for en ny asylpolitikk som er rettssikker, rettferdig og solidarisk. SV vil
4391 avvikle ordningen med midlertidig opphold for enslige mindreårige asylsøkere.
- 4392 • **Arbeid mot sosial dumping.** SV vil sikre at arbeidsinnvandrere får de samme lønns- og arbeidsvilkår
4393 som norske arbeidere, og ta initiativer for bedre kontroll med arbeidsinnvandringen til Norge.
- 4394 • **Likestilling.** SV vil erstatte treårsregelen med et system som ikke gjør kvinner sårbare for overgrep
4395 og utnyttning.

4396

4397

4398 **Mennesker på flukt**

4399 Antall flyktninger i verden har steget siden tusenårsskiftet. Krig, konflikt og sult er de vanligste årsakene
4400 til at millioner av mennesker må forlate hjem og alt de eier. Stadig flere blir drevet på flukt grunnet
4401 klimarelaterte naturkatastrofer som tørke, flom og tornadoer. De aller fleste av verdens flyktninger er på
4402 flukt i eget land, og er ikke omfattet av de internasjonale avtalene om flyktningers rettigheter. Svært
4403 mange flykter til fattige naboland, som ikke har ressurser til å gi flyktingene den hjelpen de har krav på.
4404 Kvinner og barn er særlig utsatt for brutal behandling. Norge har et ansvar for å ta i mot en høyere andel
4405 av verdens flyktninger enn det som gjøres i dag.

4406 **SV vil jobbe for**

- 4407 • Å øke antall kvoteflyktninger
- 4408 • At det etableres et fond i FN-regi som kan bidra til å finansiere tiltak for beskyttelse og hjelp til
4409 flyktninger
- 4410 • At Norge bidrar aktivt til at FNs retningslinjer for vern av internt fordrevne blir etterlevd, og at
4411 internt fordrevne får tilgang til humanitær hjelp
- 4412 • At det internasjonalt startes en prosess for å sikre at personer drevet på flukt som følge av
4413 miljøkatastrofer får beskyttelse gjennom flyktningkonvensjonen
- 4414 • At Flyktningkonvensjonen endres slik at den bedre ivaretar barns rettigheter

4415 **En human og rettsikker asylpolitikk**

4416 Det er en menneskerett å søke om asyl for å beskytte seg mot forfølgelse. SV vil føre en rettferdig,
4417 respektfull, solidarisk og rettsikker flyktningpolitikk som sikrer at alle som søker asyl får en grundig
4418 individuell behandling. Alle som har krav på beskyttelse skal få et trygt hjem i Norge. FNs
4419 høykommissær for flyktninger (UNHCR) sine anbefalinger må være grunnleggende. De som ikke har
4420 grunnlag for opphold skal returneres raskt.

4421 Dersom det er tvil om søkerens identitet eller andre grunner tilsier det, kan en person få
4422 oppholdstillatelse i Norge med en rekke begrensninger. Dette setter integreringsprosessen unødvendig
4423 på vent og kan innebære en stor psykisk påkjenning.

4424 **SV vil jobbe for**

- 4425 • Å styrke asylsøkeres rettsikkerhet, ved å erstatte Utlendingsnemnda med en egen domstol for
4426 utlendingssaker etter svensk modell
- 4427 • At saksbehandlingstiden i asylsaker normalt ikke skal overgå 6 måneder fra søknad er innlevert til
4428 vedtak i utlendingsnemnda
- 4429 • Å bygge opp et godt behandlingstilbud for flyktninger og asylsøkere som har vært utsatt for tortur
4430 eller andre overgrep
- 4431 • At utlendingsmyndighetene har barnefaglig kompetanse i alle ledd
- 4432 • At utlendingsmyndighetene bygger opp spesialkompetanse på særlig sårbare grupper slik som
4433 homofile, barn og kvinner som ofte utsettes for brutal behandling i fluktsituasjoner, og at det er
4434 særlig kompetanse om seksuelle overgrep
- 4435 • At muligheten til å legge inn begrensninger på familiegjennomføring, bosetting og annet fjernes.
4436 Muligheten til å leve sammen med sin nærmeste familie og muligheten til å bosette seg i en
4437 kommune er en forutsetning for å starte integreringsprosessen.
- 4438 • Å endre regelverket slik at flere asylsøkere skal kunne arbeide før søknaden deres er avgjort
- 4439 • At det åpnes opp for at asylsøkere skal kunne endre søknaden sin fra asylsøknad til søknad om
4440 arbeidstillatelse forutsatt at vilkårene for arbeidstillatelse er oppfylt.

4441 **Retur av asylsøkere med endelig avslag**

4442 Det er ikke alle som søker asyl som har gode nok grunner til å få innvilget oppholdstillatelse. SV mener
4443 at de som får endelig avslag på søknaden skal returnere raskt gjennom å legge til rette for frivillig retur.
4444 Dersom personer ikke reiser hjem frivillig etter endelig avslag skal norske myndigheter sørge for rask
4445 tvangsretur. Norge kan bare gjennomføre tvangsreturer dersom det er inngått en returavtale med landet
4446 søkeren kommer fra. Så lenge FNs høykommissær for flyktninger fraråder retur til et land, bør Norge
4447 heller ikke inngå en returavtale med dette landet. Alle returer av barn, både frivillig og med tvang, skal
4448 være godt tilrettelagt og i tråd med hensynet til barnets beste.

4449 SV er mot at personer som er utsatt for menneskehandel blir tvangsreturnert. Personer utsatt for
4450 menneskehandel bør få opphold uavhengig av om det reises straffesak, når myndighetene tror at de har
4451 vært utsatt for menneskehandel og det er fare for gjentakelse ved retur. Mulighetene for retur under
4452 Dublin-regelverket må ikke brukes i slike tilfeller.

4453 **SV vil jobbe for**

- 4454 • Returavtaler med land FNs høykommissær for flyktninger mener det er trygt å returnere asylsøkere
4455 til
- 4456 • Raskere retur av mennesker som ikke har grunnlag for opphold i Norge.
- 4457 • Å sikre at personer utsatt for menneskehandel får opphold uavhengig av om det reises straffesak.
- 4458 • Å sikre egnede botilbud til ofre for menneskehandel.
- 4459 • At det i alle saker etter utlendingsloven skal brukes statsautoriserte tolker
- 4460 • Å styrke opplæring i temaet menneskehandel generelt og menneskehandel med barn spesielt for
4461 ansatte på asylmottak
- 4462 • At det etableres en egen barneenhet i Politiets utlendingsenhet med ansatte med god barnefaglig
4463 kompetanse.

4464 **Hensyn til barns beste**

4465 Alle barn har rett til en individuell behandling av sin sak og at deres meninger blir hørt. Barnefaglig
4466 kompetanse i asylprosessen er en forutsetning for at asylsøkende barn skal bli behandlet på egne
4467 premisser. SV vil arbeide for at barn får sin søknad vurdert ut fra reelle beskyttelsesbehov nedfelt i
4468 flyktningkonvensjonen, og etter barnekonvensjonens prinsipp om barnets beste.

4469 Mange barn har bodd lenge i Norge, uten at verken de eller familiene deres har fått en
4470 oppholdstillatelse. Å leve i en slik uavklart situasjon rammer barn og unge sterkt. SV vil ha et regelverk
4471 som tydeliggjør hensynet til barnets beste som grunnleggende prinsipp, og at det skal gå foran
4472 innvandringspolitiske hensyn. Det er nødvendig med barnefaglig kompetanse i alle ledd i
4473 utlendingsforvaltningen.

4474 **SV vil jobbe for**

- 4475 • Å endre regelverket for lengeventende barn slik at hensynet til barnets beste og barnets tilknytning til
4476 Norge skal gå foran innvandringspolitiske hensyn
- 4477 • En egen saksbehandlingsgaranti for barn som skal sørge for særlig rask og trygg behandling av saker
4478 som involverer barn
- 4479 • At det foretas systematisk kartlegging og evaluering av barns levekår på mottak
- 4480 • At det benyttes barnefaglig kompetanse i behandlingen av alle saker som vedrører barn, for å sikre
4481 barns rett til å bli hørt og at hensynet til barn blir ivaretatt
- 4482 • At det foretas en juridisk gjennomgang av utlendingslovverk og - praksis for å sikre at den er i tråd
4483 med FNs barnekonvensjon

- 4484 • At det sikres rask retur ved avslag slik at barn ikke må tilbringe barndommen i asylmottak. Barn
4485 som lever i asylmottak skal ha rett til barnehageplass
4486 • At barn ikke vokser opp på asylmottak

4487 **Enslige mindreårige asylsøkere**

4488 Barn som søker asyl alene i Norge er en spesielt sårbar gruppe og har derfor et spesielt behov for
4489 beskyttelse og omsorg. SV mener at barnevernet bør ha ansvar for alle enslige mindreårige asylsøkere,
4490 for å sikre at alle barn får den omsorgen og barnefaglige oppfølgingen de har krav på. SV er mot at det
4491 etableres egne omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i deres opprinnelsesland. SV mener at
4492 retur bare kan skje dersom foreldre eller andre omsorgspersoner har evne og vilje til å ha omsorg for
4493 barnet. Alle enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge må få sin søknad behandlet her.

4494 Hvert år forsvinner flere barn fra norske asylmottak. I noen tilfeller blir barna utsatt for kriminelle
4495 handlinger som menneskehandel. SV mener det bør innføres strengere krav til etterforskning når barn
4496 forsvinner fra mottak.

4497 **SV vil jobbe for**

- 4498 • At ordningen med midlertidig opphold for enslige mindreårige asylsøkere mellom 16-18 år
4499 oppheves
- 4500 • At barnevernet skal ha ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere
- 4501 • At det igangsettes utvikling av bedre ordninger for omsorg, i tråd med Lov om barneverntjenester,
4502 som på sikt skal favne alle enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år
- 4503 • At enslige mindreårige asylsøkere bare kan sendes tilbake til opprinnelseslandet dersom de er sikret
4504 at foreldre eller andre omsorgspersoner kan ta omsorg for barnet
- 4505 • Lik rett til videregående opplæring for asylsøkende barn slik at det ikke blir opp til hvert fylke å
4506 vurdere dette tilbudet
- 4507 • At enslige mindreårige asylsøkere sine søknader blir behandlet i Norge og at de ikke returneres til
4508 førstesøknadsland slik Dublin-regelverket åpner for
- 4509 • Å innføre strengere krav til etterforskning når barn forsvinner fra mottak
- 4510 • Økt barnefaglig kompetanse og kompetanse på traumer hos dem som har ansvar for enslige
4511 mindreårige asylsøkere

4512 **Papirløse og ureturnerbare asylsøkere**

4513 Ikke alle som får avslag på asylsøknaden sin returnerer frivillig. Mange kommer fra land hvor det heller
4514 ikke er mulig for norske myndigheter å tvangsreturnere til. Dette har ført til at Norge er i ferd med å få
4515 en økende underklasse av mennesker som har levd her i inntil 17 år uten lovlig opphold og uten
4516 mulighet til å leve et verdig liv. Mange av disse arbeider svart, og blir grovt utnyttet på arbeidsmarkedet.
4517 Mange er hjemløse og lever i stor sosial nød. Det er også snakk om flere hundre barn, som har gått i
4518 barnehage og skole i Norge i mange år, som lever i en ustabil og uavklart situasjon fordi foreldrene ikke
4519 har lovlig oppholdstillatelse.

4520 SV arbeider for en permanent regulariseringsordning for immigranter uten oppholdstillatelse. 23 av 27
4521 EU-land har gjennomført en eller flere former for reguleringsprogrammer.

4522 **SV vil jobbe for**

- 4523 • Innføring av en midlertidig arbeidstillatelse for personer som har fått endelig avslag, men som det
4524 ikke er utsikter til å klare å returnere. Tillatelsen bør gjøres permanent etter 5 år der identiteten er
4525 kjent og etter 8 år dersom det er tvil om søkerens identitet.

4526 **Drift av asylmottak**

4527 Mennesker som søker asyl har ofte spesielt behov for trygghet og god oppfølging. Det er viktig at
4528 asylmottakene holder god kvalitet, har riktig kompetanse, god nok bemanning hele døgnet og at de blir
4529 jevnlig kvalitetskontrollert av en uavhengig kontrollinstans. I dag har mange norske asylmottak for lav
4530 materiell standard, for dårlig barnefaglig kompetanse og for dårlig aktivitetstilbud til beboerne.
4531 Forholdene varierer avhengig av hvem som driver mottakene, og tilsynet fra UDI er ikke godt nok.

4532 Alle mennesker har behov for en meningsfull og helsefremmende hverdag. I dag er oppholdet i
4533 asylmottak preget av en passivitet som bidrar til dårligere helse.

4534 **SV vil jobbe for**

- 4535 • At asylmottak etableres i områder som er tilrettelagt for god integrering
- 4536 • Å heve den materielle standarden og bedre aktivitetstilbudet på asylmottak
- 4537 • At det offentlige eller ideelle organisasjoner overtar driften av asylmottak i Norge
- 4538 • At mottakene har aktiviseringstilbud som bidrar til aktivitet og god helse

4539 **Arbeidsinnvandring**

4540 Arbeidsinnvandring gir Norge både muligheter og utfordringer. Utenlandske arbeidere i Norge bidrar
4541 med etterspurt arbeidskraft og kompetanse som Norge trenger. Men arbeidsgivere bruker også
4542 arbeidsinnvandring for å legge press på norske lønns- og arbeidsvilkår. Muligheten til å hente inn
4543 arbeidskraft fra utlandet kan bidra til å øke arbeidsløsheten blant norske arbeidstakere. Sosial dumping
4544 og grov utnyttning av utenlandsk arbeidskraft undergraver de trygge jobbene og de anstendige
4545 arbeidsvilkårene som har blitt kjempet fram i Norge.

4546 For å hindre at vi får en underklasse av arbeidstakere med innvandrerbakgrunn utenfor det regulerte
4547 arbeidslivet, er det nødvendig at det føres en aktiv politikk med tiltak mot sosial dumping. Alle som
4548 arbeider i Norge skal vernes mot utnyttning og dårlige lønns- og arbeidsvilkår. Målet må være at alle
4549 arbeidsinnvandrere inkluderes i samfunnet, blant annet ved å tilrettelegge for språkopplæring. All
4550 organisering handler om å fjerne konkurranse mellom arbeiderne. Økt arbeidsinnvandring skjerper
4551 konkurransen mellom arbeidstakere, og bidrar til både utfrysning og et hardere arbeidsliv.

4552 SV mener ordningen med mulighet for arbeidstillatelse for spesialister og faglærte fra land utenom EØS
4553 er et gode. Studenter som utdannes i Norge bør få mulighet til å bli, dersom de har jobb etter endt
4554 studietid. Et dilemma er at utviklingsland slik kan tape kvalifisert arbeidskraft de trenger. SV mener ulike
4555 kompensasjonsordninger bør vurderes.

4556 **SV vil jobbe for**

- 4557 • Tilbud om gratis undervisning i norsk for arbeidsinnvandrere. Kostnader til norskopplæring bør
4558 deles likt mellom staten og arbeidsgivere
- 4559 • Bedre informasjon om sosiale og faglige rettigheter, i tillegg til informasjon om andre rettigheter og
4560 plikter i det norske samfunnet. Alle arbeidsinnvandrere bør få en startpakke med informasjon på
4561 språk de forstår.
- 4562 • Å styrke arbeidet for arbeidsinnvandrere, både i offentlig og frivillig regi.
- 4563 • At det innføres en fleksibel kvoteordning for spesialister der kvotens størrelse fastsettes hvert år for å
4564 dekke de behov landet har og sett i sammenheng med antall arbeidsinnvandrere generelt
- 4565 • At regelverket for midlertidig arbeidstillatelse for asylsøkere mykes opp, slik at flere asylsøkere får
4566 mulighet til å bidra i arbeidslivet
- 4567 • At Schengenavtalen sies opp
- 4568 • [Les mer om sosial dumping i kapittelet om arbeidsliv]

4569 **Familieinnvandring**

4570 Å leve sammen med den ektefellen eller partneren man selv har valgt, er en grunnleggende
4571 menneskerett og en verdi som SV holder høyt. Vanligvis vil det være til barns beste å vokse opp
4572 sammen med sine foreldre, og barn har derfor en rett til ikke å bli skilt fra foreldrene sine. Å kunne leve
4573 sammen med familien sin er dessuten av avgjørende betydning for folks helse og livskvalitet.

4574 Da kan vi ikke ha familieinnvandringsregler som splitter familier og hindre barn i å vokse opp sammen
4575 med foreldrene sine på grunn av lav inntekt. SV mener derfor at retten til familiegjening ikke bør
4576 begrenses i form av krav til botid, arbeid, økonomi eller lignende. SV vil svekke kravet om at det ved
4577 familieetablering kreves fire års utdanning eller arbeidserfaring, og kreve at slike krav evalueres for å se
4578 på hvordan de virker for kvinner og menn, og for folk fra ulike samfunnsklasser. SV vil arbeide for at
4579 alle typer oppholdstillatelser skal gi rett til familiegjening.

4580 Menn og kvinner som får familieinnvandring til Norge på grunnlag av ekteskap mister i utgangspunktet
4581 oppholdstillatelsen dersom de skiller seg eller flytter fra partneren før det er gått tre år, et regelverk som
4582 gjerne har blitt omtalt som «treårsregelen». Dette gjør at ekteskapsinnvandrere er fullstendig avhengige av
4583 ekteskapet og ektefellen for å få lov til å bli i Norge. En slik avhengighetssituasjon skaper en
4584 maktubalanse i ekteskapet som gjør at ekteskapsinnvandrere er særlig sårbare for utnyttelse, vold og
4585 mishandling. SV er svært kritisk til et regelverk som så til de grader undergraver prinsippet om
4586 likestilling og uavhengighet i ekteskapet.

4587 **SV vil jobbe for**

- 4588
- At det ikke skal være krav til verken inntekt eller botid for gjening med nærmeste familie.
  - Å erstatte treårsregelen med et system som ikke gjør kvinner sårbare for overgrep og utnyttning
  - At det gjennomføres en gjennomgang av likestillingskonsekvenser av familieinnvandringspolitikken, der man nøye gjennomgår praktiseringen av mishandlingsbestemmelsen, praktiseringen av proforma-bestemmelsen og kravet til økonomisk underhold.
- 4591
4592
4593

4594

4595

4596

4597

4598

4599

4600

4601

4602

4603

4604

4605

4606

4607

4608

4609

4610

Arbeidsprogram

4611

Sosialistisk Venstreparti

4612

2013 - 2017

4613

4614

Forslag fra arbeidsprogramkomiteen

4615

